
NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08244938 4

REIZEN
en vyfjarige Gevangenschap in
ALGIERS,

van

SIMON FREDERIK PFEIFFER.

Met eene voorrede van den Hoogleeraar Schmitthenner.

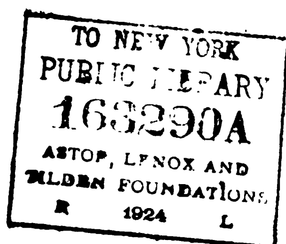
Eene bydrage tot de algemeene geschiedenis van 1829 & 1830.

Lith. v. L. Schierbeek.

te Leeuwarden by
L. SCHIERBEEK.

1834.

TO NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
163290A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1924 L

VOORBERIGT

VAN DEN

VERTALER.

Voor het oorspronkelijke werkje, dat in 1832, *te* Giessen *gedrukt is, vindt men eene opdragt aan eenen ongenoemden doorluchtigen Groot-Hertog en allergenadigsten Heer, die, naar* Duitsch *gebruik, vrij* schmeichelhaft, *en ook voor het overige, voor den* Nederlander *van geen belang is. Uit de onderteekening derzelve van den schrijver kan worden opgemaakt, dat hij, tijdens de uitgave, in de medicijnen studeerde.*

Wat het werkje-zelven aangaat, dat wekte van onderscheidene kanten mijne belangstelling op. Immers, een jongeling van twee en twintig jaren en een beminnelijk karakter, met zoo-veel en zoodanige ondervinding en wederwaardigheden als Simon Frederik Pfeiffer *op*

dien ouderdom had, zal wel onder de zeldzaamheden behooren; en wat zeldzaam is wekt steeds belangstelling. Maar meer nog wekken de bijzonderheden van zijne, aan verscheidenheid zoo rijke lotgevallen en ervaringen de belangstelling van den denkenden lezer op. En geen wonder! Of zou de waarheid van het hier verhaalde (en aan deze kan na de lezing niemand twijfelen) niet meer geschikt zijn om tot ernstig nadenken op te leiden; dan zoodanige lektuur, waardoor een bekwaam, of soms wel een onbekwaam romanschrijver dikwijls, zoo menig' anders gezonden kop, uren, ja, wel eens halve nachten (en met welke gevolgen hier en daar!) door louter verdichtsel bezig houdt, waarvan in het werkelijke leven geen voorbeeld zoude zijn aan te wijzen? En ernstig nadenken toch, vooral over Gods leiding van den mensch, door omstandigheden waarin hij zich, onafhankelijk van, ja niet zelden tegen zijnen eigenen wil, gebragt ziet, is gansch niet onbelangrijk.

Het eerste gedeelte van het boekje bevat, hoofdzakelijk, verhaal van zijne lotgevallen op zeereizen en in slavernij en die dergenen met dewelken hij meer bijzonder in aanraking kwam, benevens eenige plaatsbeschrijving. Hier heb ik een aantal aanteekeningen achterwege gelaten; om dat dezelve enkel, bij ons, als met de zee en met zeezaken in het algemeen, meer dan de

Duitschers *bekend zijnde, in het geheel niet vreemde, of, voor personen die geen zeevarenden zijn, min aangelegene zaken betreffen; als: eenige bijzondere deelen van zeeschepen, het loodswezen, de gewone of gemeene zeeziekte, enz. Het andere behelst veel berigten van geschiedkundige daadzaken, die, deels onbekend zijn en deels langs wegen bekend werden, waarop de waarheid maar al te dikwijls met velerlei staatkundige of persoonlijk-baatzuchtige inmengselen vervalscht wordt.*

Wat sommige van des Schrijvers redeneringen en gevolgtrekkingen aangaat, gelijk die, betrekkelijk het min sterke gevoel van het gemis der vrijheid bij zijne medeslaven, die niet, zoo als hij, van slavenwerk en gedurige mishandeling ontheven werden, en eenige andere: met de verdediging daarvan belast ik mij in geen opzigt. Slechts vertaler zijnde van hetgeen een ander ter neder schreef, meende ik in den tekst niets te moeten veranderen. Maar ook zijn dit redeneringen, met betrekking tot welke geen regel bestaat die voor anderen verbindende zoude zijn.

S.

LEEUWARDEN,
Mei 1834.

VOORREDE.

Bereid om aan het verzoek des schrijvers van dit werkje: ten einde ik hetzelve in de lezende wereld wilde inleiden, te voldoen; kan ik, na eenig nadenken daarover, weinig meer dan dezelve op den inhoud te wijzen. Onopgesmukt en waar, gelijk de schrijver-zelf, vindt men hier beschreven hoe hij zich van het graf zijner ouderen losrukte om, gelijk men zegt, de wijde wereld in te gaan; ten einde zijn geluk te beproeven; en hoe zijn noodlot hem, langs ongebaande en schrikkelijke wegen, in Algerijnsche *gevangenschap gevoerd heeft; waar, echter, de Voorzienigheid over hem bleef waken, en hem, te midden door het krijgsgedruisch van*

de ontwikkeling der wereldgeschiedenis, terugleidde, ter plaatse waar zijne moeder hem ter wereld bragt; vanwaar hij sederd eene andere loopbaan is ingetreden, langs dewelke hij zijn leven meer zeker en gerust hoopt ten einde te streven.

Gaarne erken ik, den schrijver evenzeer in zijn belang als in dat des publieks, tot de uitgave van het onderhavige werkje te hebben aangemoedigd. — In de eerste plaats wenschte ik de wereld opmerkzaam te maken op eenen jongeling van een standvastig karakter en zuivere zeden; die eene zeer uitstekende, onder de sprekende volken-zelven verworvene kennis der Oostersche *talen bezit, en daarenboven in zijne jeugd, inderdaad, der menschheid gewigtige diensten heeft bewezen. Hij toch, alleen, om dit eene slechts te noemen, was het, die in de verpleging en genezing der te* Algiers *aangebragte gekwetste* Franschen *voorzag; een dienstbewijs hetwelk dat, anders zoo erkentelijke volk, enkel en alleen door de menigvuldigheid der, allen gevoel verdoovende gebeurtenissen van dien tijd, zoo geheel heeft kunnen vergeten.*

In het belang des publieks wenschte ik, dat de ondervinding van den schrijver niet voor hetzelve verloren ginge. Bij de kennis der Oostersche *talen welke hij bezat, en een langdurig oponthoud in* Algiers, *in eenen geheel bijzonderen toestand,*

*kon het niet wel anders, of een jongeling als hij, moest nieuwe standpunten van levensbeschouwing alsmede ervaringen opdoen, waaraan men, zoo veel ik weet, bij ons tot nog toe onbekende inzigten en gevolgtrekkingen, met opzigt tot Al-*giers *verschuldigd is.*

Zeker is dit geschrift meer geschikt om de weetgierigheid op te wekken, dan wel om dezelve volkomentlijk te bevredigen; doch, ik hoop met te meer grond op de toegevendheid te deze van zijne lezers, daar de schrijver in de ervaring daarvan eenen spoorslag zal meenen te zien, om eene meer volledige beschrijving van zijn wedervaren en zijne opmerkingen in het licht te geven; iets, waartoe de hem, van zijne studiën thans zoo zeldzaam te beurt vallende tusschenuren, nu nog geene gelegenheid geven.

Giessen, *Julij* 1832.

Friedr. Schmitthenner.

INHOUD.

INLEIDING.

In *Rijnhessen*, het land mijner geboorte, verloor ik, reeds in het zesde levensjaar, beide mijne ouderen door den dood. Weldadige menschen trokken zich mijner aan, en zorgden liefderijk voor mijne opkweeking en eerste vorming. In mijn dertiende jaar begon ik de geneeskunde te beoefenen, tot welk vak ik eene bijzondere neiging gevoelde. Ouderloos en als alleen in de wereld, van mijne broederen afgescheiden, was er niets, dat mij nu langer aan mijnen geboortegrond boeide; ik besloot alzoo, in de hoop buitenlands mijne fortuin te zullen maken, naar de *Nederlanden* te reizen, alwaar ik dacht, wel bekenden te zullen aantreffen. Als vijftienjarig jongeling te *Amsterdam* aangekomen, werd ik terstond door een' daarzijnd' bekende vriendschappelijk ontvangen; aan denzelfden persoon had ik ook weldra mijne aanbeveling aan den, op de landswerf het bevel voerenden, Admiraal te danken. Deze

menschlievende man (KUVEL (*) was zijn naam) met mijne jeugd begaan, had de goedheid, aan mijnen wensch te voldoen, en mij als chirurgijn op een linieschip, dat in de haven van *Texel* lag, te plaatsen. Dit was een van die schepen, welke, als eene soort van kasernen voor de zeedienst, bestendig in de eene of andere haven liggen. Alle nieuwaankomende, zoo officieren, genees- en heelkundigen, stuurlieden en kadetten, als matrozen, werden op zoodanige schepen gelegd, ten einde eenigzins aan het scheeps- en zeeleven te gewennen, en zich in de bezigheden daaraan verknocht te oefenen. Van zoodanige schepen werden de uitgaande schepen bemand of derzelver bemanning voltallig gemaakt. Hier bragt ik eenige maanden door, welke toereikende schenen, om mij van het, wel is waar woelige, doch eentoonige scheepsleven een duidelijk denkbeeld te geven.

Mijn' toenmaligen toestand kon ik niet onaangenaam noemen. Ik stond in den rang van kadet; mijne werkzaamheden bestonden in het verbinden der gewonden in het scheeps-hospitaal en de bediening van den apotheek; een en ander onder het opzigt en de leiding van den eersten geneesheer. Den tijd, welke ons van onze bezigheden overbleef, besteedden wij veelal

(*) De Heer A. KUVEL, *Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw;* in 1814 tot Vice-Admiraal bij 's Rijks zeemagt benoemd, in 1832 overleden.

met aan wal te wandelen, en doorgaans trachtten wij ons met de voorwerpen en bemoeijingen van onzen werkkring meer en meer bekend te maken; waartoe onze leefwijze, zoo aan boord als aan den wal, ons menigvuldige gelegenheid aanbood.

Zoo zaten wij, op eenen September-middag, tegen twee uur, in des stuurmanskamer aan den maaltijd, toen wij eensklaps een groot rumoer op het dek hoorden. Op onze vraag daartoe aan den jongen die ons aan tafel bediende, vernamen wij, dat men van het dek in zekere rigting en op geringen afstand eene groote waterhoos waarnam. Nu haastten wij ons naar boven, waar zich op eenen afstand van ongeveer eene *Hollandsche* zeemijl, een bewondering- en schrikinboezemend verschijnsel opdeed. Eene vreesselijke waterzuil verhief zich van de oppervlakte der zee, en steeg, hoe hooger hoe meer in omvang afnemende, tot in de wolken op, zoodat zij niet kwalijk naar eenen omgekeerden trechter geleek. Inwendig scheen de watermassa donkergrijs-wolkkleurig, en naar buitenaf licht van zich te geven. Zoo bleef zij in denzelfden toestand voortduren; doch vertoonde zij zich in eene bestendig golvende beweging, waardoor men van tijd tot tijd graauwe waterhoopen, als door eenen vulkaan uitgeworpen, uit de hoofdkolom zag opwaarts stijgen. Gedurende wel een half uur mogten wij dat verhevene schouwspel aanstaren, totdat de zuil

zich eindelijk, langzamerhand, van boven naar beneden oploste, en de watermassa in zee werd opgenomen.

Dat schouwspel heeft eenen diepen indruk op mij gemaakt, en is het eenige uit dien tijd, waarvan het aandenken mij zoo geheel levendig is bijgebleven. Het heugt mij evenwel nog zeer goed, hoe ik dikwijls op den oever der zee heen en weder wandelde, terwijl mijne medeschepelingen zich somtijds aan hunne ruwe vermaken overgaven, en hoe dan gedurig mijn toestand mij aan dien van den jongen Robinson herinnerde. Ach, toen ik eenige jaren vroeger deszelfs geschiedenis las, kon ik niet vermoeden, dat eenmaal mijn noodlot in zoo vele opzigten naar het zijne zoude gelijken.

Het vertrek.

In December 1824 werd ik op hoog bevel, benevens eenige mijner medeschepelingen, overgeplaatst op het fregat *Diana* (*), hetwelk bestemd was om, ter bescherming van den koophandel, in de *Middellandsche* zee te kruisen.

(*) Volgens eene officiele lijst der schepen en vaartuigen van 1832, nog in *Nederlandsche* krijgsdienst, en voerende 44 stukken. Het was veelligt het oudste in 's Rijks dienst; zijnde waarschijnlijk vóór 1798 te *Willemsoord* te water geloopen.

De dag des vertreks was aangebroken. De scheepskapitein stond, van zijne onderhoorigen omgeven, op het verdek. Met aandachtige blikken de wimpels en het kompas gadeslaande, ging hij nog eenmaal in nadenken verzonken, het scheepsdek op en neder; terwijl al het scheepsvolk, in diepe stilte in zich-zelven gekeerd, zoo het scheen, zijn lot den hemel aanbeval en voornam, zich van nu af, zonder eenig voorbehoud, aan de wenken en bevelen van hunnen ontzaggelijken gebieder, die in zee over leven en dood beslist, geheel te onderwerpen. Eindelijk, na deze oogenblikken van gespannen verwachting, wenkt de kapitein met de regterhand, alsof ook hij den geheelen omvang van zijn oppermagtig gezag levendig besefte. De kapitein-luitenant dien wenk verstaande, beval het anker te ligten; al de officieren herhaalden dat bevel, en met een luid *hurrah* was alles eensklaps aan het werk. Twee derdedeelen der manschap bewegen zich nu in geregelde gangmaat, door trommel en fluit ondersteund, rondom het draaispil; en, terwijl de schelle toonen van der onderofficieren fluitjes het teeken geven om de zeilen aan te slaan, verdeelt zich het overige derdedeel der matrozen op de masten en ra's; in een oogenblik zijn de zeer groote zeilen aangespannen — staan de stuurlieden vaardig aan het roer, en binnen vijf minuten tijds is het gevaarte vlot.

Een frissche noordoostewind blies krachtig

in de zeilen, pijlsnel doorkliefde de kiel de golven der zee en met majesteit vloog het fregat daarheen, zoodat weldra aan beide zijden de oever aan onze turende blikken geheel was ontweken.

Allen stonden wij nog op het verdek, waar een ieder, in de hem eigene gevoelens verdiept, het dierbare vaderland een laatst vaarwel toeriep, toen een ontzettende stoot het schip op eenmaal in deszelfs gang stuitte, en ons allen vrij onzacht uit onze droomerij wekte. »God-verd....! wij zijn op eene zandbank geraakt,” klonk uit veler mond. Oogenblikkelijk werd nu een gedeelte der zeilen gestreken en het andere gebrast. Vreesselijk braken nu de golven op den romp des schips, dreigende hetzelve te verbrijzelen; en wel een kwartier uurs hadden wij in die bange verwachting doorgebragt, toen de vloed, welke juist te voren was aangevangen, het water hoog deed stijgen en ons uit den zorgelijksten toestand verloste. Bij velen van onze lieden had dat voorval eene kwade stemming teweeggebragt; men meende daarin de voorspelling van toekomstige ongelukken te zien, en ik kan niet ontkennen, ook zwak genoeg te zijn geweest, daaraan te gelooven. Ook is ons bang voorgevoel in menig opzigt, helaas! maar al te zeer bewaarheid geworden. Zeer spoedig bereikten wij de volle zee, en bij gunstigen wind reeds voor middernacht het kanaal. De duisternis was oorzaak dat men niets

konde zien als de vuurtorens van *Calais* en *Doever*.

De storm.

Toen de zon opging bevonden wij ons reeds in de *Atlantische* zee, en rigtten wij onzen koers op de hoogte van *Gibraltar*. Nog denzelfden namiddag werd de zee onrustig en begon zij te woelen. De wind blies hevig uit het westen, en hoe meer de dag ten avond neigde, zoo veel sterker werd de wind en in gelijke mate nam de grootte der zeebaren toe; zoodat wij genoodzaakt waren op drie na alle zeilen te strijken, en het voor de golven lieten heen drijven. De baren, die zich nu als torens omhoog hieven, stortten bruisend en schuimend op het hulpelooze schip aan, zoodat wij ieder oogenblik vreesden door de zee te zullen worden ingezwolgen. Naauwelijks zagen wij ons op den hoogen top van eene golf verheven, of eene nog sterkere komt aanrollen en slingert het schip in den afgrond. Het wankelen van het schip, het ruisschen der watergevaarten en het sissen van den woedenden orkaan, kon zelfs de oudste zeelieden ontzetten. Hoe treurig moest dan niet de toestand van ons, nieuwelingen, wezen, wijl wij daarenboven ook nog met zeeziekte te strijden hadden. De storm woedde den ganschen nacht. Omtrent midder-

nacht verloren wij door eenen rukwind, de steng van den grooten mast. Die schade was ligt te herstellen; maar gewigtiger verlies ondergingen wij den volgenden morgen. Men weet hoe gewoonlijk eenige sloepen aan touwen achter den spiegel en langs de wanden des schips afhangen. Eene aanrollende baar hief eene der onzen uit hare banden en voerde haar mede. Ten einde niet op nieuw een dergelijk verlies te ondergaan, klauterde een wakker matroos tot op de buitenste schoeiwanding van het schip, ter bevestiging van het touwwerk, waarin de overige sloepen hingen. Ongelukkig echter, had hij zich den tijd niet gegund, om, hetgeen in dergelijke gevallen anders gebruikelijk is, eene lijn om het lijf vast te maken, en — eene geweldige golf sloeg hem weg. Met ontzetting zagen wij den hulpeloozen met de golven worstelen, en nimmer zal mij zijn gekerm vergeten. De storm liet geen werkzaam middel ter redding over, dan het toewerpen van aan lijnen bevestigde drijfligchamen. Maar alle krachtinspanning van den anders geoefenden zwemmer was vruchteloos: de golven overweldigden hem; men zag hem niet weder. Eene treurige stilte onder de scheepsgenooten van den ongelukkigen, getuigde van hunne smart over zijnen ramp; en, het zij ter eere der menschheid gezegd, ik zag oude zeerobben, grijze matrozen, hunnen makker hartelijk beweenen.

Door den storm waren wij van onzen koers verwijderd en ver westwaarts afgevallen; zoodat wij eerst op den negenden dag na het begin van denzelven, door windverandering werden in staat gesteld, met volle zeilen naar *Gibraltar* te stevenen. Zoo hadden wij, na vijf dagen zeilens, regts het *Apengebergte* van *Marokko*, links de *Spaansche* kust en voor ons *Gibraltar* in het gezigt.

Gibraltar.

Nu woei ons de warme landlucht tegen. Bij den heerlijken aanblik van de *Spaansche* kust met hare bevallige vlakten, vergaten wij weldra de doorgestane ongemakken en gevaren; en, door de inademing der landlucht als het ware van nieuws bezield, kwamen wij in de vrolijkste stemming voor *Gibraltar* aan. Wonderlijk was ik te moede, toen wij op de wijduitgestrekte reede waren aangekomen. Zij was met eenige honderden schepen bedekt; en van de hooge masten wapperden de vlaggen en wimpels van alle zeevarende volken in bonte mengeling dooreen. Zoo langzaam en statig tusschen de lange rijen van prachtige zeekasteelen heen te zeilen, leverde voor ons een zeer indrukmakend schouwspel op. Ontelbare voorwerpen troffen onze grage blikken:

alles was in beweging; overal zag men sloepen, deels naar naburige schepen, deels naar de stad roeijen; en, dewijl juist het uur der wachtaflossing daar was, klonk ons van alle groote oorlogsschepen de verschillend gewijzigde, schoone muzijk der zeetroepen tegemoet. Schertsend noemden wij dezelve onze welkomstgroet. Eindelijk troffen wij eene kleine ruimte aan, waar wij, op een kwartieruurs afstand van de stad, de zeilen streken en de ankers vallen lieten. Terstond daarop groetten wij de *Engelsche* vlag, dezelve, naar scheepsgebruik, onder het lossen van een en twintig kanonschoten, nevens de onze aan den grooten mast ophijschende. Aanstonds beantwoordden de *Engelschen* onze groete met een gelijk getal schoten, en het leverde een schoon gezigt op, toen wij het met den verrekijker gewapende oog, naar de rotskruinen wendden, van dewelke het gedaver der kanonnen tot ons terugklonk. Wij zagen op den berg achter de stad, van eene hooge en kaale rots, de *Hollandsche* vlag nevens de *Engelsche*, hoog in de lucht waaijen. Eenigzins meer op den achtergrond zagen wij onderscheidene steigertoestellen aan ketens van de rotswanden in de duistere afgronden afhangen; waarop geschut was geplaatst, en die, zoo in de lucht hangende, wonderlijke batterijen vormden. Voorts zagen wij hoe rondsom ons, menschen van allerhanden landaard uit en in sloepen stegen, of met laden en lossen van koopgoederen

bezig waren, en hoe in de stad-zelve, duizenden van menschen en lastdieren zich in de straten heen en weder bewogen. Van de woning des *Hollandschen* konsuls woei mede onze vlag; en weldra zagen wij ook eene sloep met die vlag verschijnen en op ons aanhouden, hetgeen ons deed vermoeden dat de konsul-zelf bij ons aan boord kwam. Wij vonden ons niet bedrogen: hij naderde werkelijk, vergezeld van zijnen sekretaris, ons schip. Onze geheele manschap was spoedig ter zijner ontvangst uitgerukt: op het achterdek stond de kapitein, van al de overige officieren, kommissarissen, stuurlieden en kadetten omringd; en op het tweede en het voorverdek stonden de handwerkslieden, de onderofficieren, de matrozen en de soldaten geschaard. De wachthebbende luitenant ontving den konsul bij den valreep en geleidde hem langs het achterdek naar den scheepsbevelhebber. De verwelkoming was hartelijk en treffend, zoodat men zoude gedacht hebben dat twee oude vrienden malkanderen ontmoetten; en evenwel kenden de kapitein en de konsul elkaar volstrekt niet, als zijnde, even als de meeste lieden onzer ekwipage, nimmer te *Gibraltar* geweest. Doch dat is een gevolg van de inborst der gulle *Hollanders*. De konsul wenschte ons geluk met onze gelukkige aankomst voor *Gibraltar*; lag door zijne vragen veel belangstelling in het *Hollandsche* vaderland aan den dag, en vernam naar het doel

onzer komst te dezer reede, alsmede naar het getal der manschappen van de bezetting en derzelver gezondheid. Vervolgens gaf hij ons eenige kleinigheden, uit de stad tot dat einde medegenomen, ten geschenke.

De kommissaris over den scheepsvoorraad had inmiddels den sekretaris van den konsul een schriftelijk verzoek, ter bekoming van versche levensmiddelen, overhandigd; de kapitein leidde den konsul naar zijne kajuit, zoo ten einde hem een glas rijnwijn aan te bieden, als met oogmerk tot een bijzonder gesprek; en, na een oponthoud van omtrent een half uur, verliet de laatstgenoemde weder ons boord. Elf kanonschoten begeleidden hem, en even zoovele vielen er van het bovenvermelde *Engelsche* schip.

De lijkstatie.

In onze nabijheid aan de regterzijde lag een *Deensch* fregat en aan de linkerzijde eene korvet onder *Sardinische* vlag. Beide deze schepen begroetten wij, ieder met een en twintig kanonschoten, en beide beantwoordden zulks met een gelijk getal. Ook kwamen weldra sloepen met officieren van die schepen bij ons aan boord, om ons met onze komst ter reede geluk te wenschen. De *Sardinische* officier, die rouw-

banden om hoed en degengevest droeg, zeide ons, dat de kapitein van zijn schip gestorven was, en des namiddags te één uur ter aarde besteld zoude worden. Geheel onze manschap verlangde zeer dezen lijktogt te zien; en daar het waarschijnlijk ook den lezer niet onaangenaam zal zijn, te vernemen, hoe men in de zeehavens het gebeente van mannen van rang ter aarde bestelt; zoo wil ik de zaak, zoo getrouw als mijn geheugen mij toelaat, hier breedvoerig vermelden.

Tegen één uur verzamelden zich meer dan twintig sloepen met officieren van onderscheidene volken rondom de *Sardinische* korvet. De *Sardinische* sloepen, zes in getal, werden eveneens in gereedheid gebragt en door officieren der korvet bezet. De zevende, als de grootste en schoonste, des kapiteins sloep, en die den overledene gedurende menig jaar bij onderscheidene gelegenheden tot velerlei vermaken en feesten op verschillende kusten naar den wal had gevoerd, zou ook nu, en voor het laatst, zijn ligchaam naar den oever brengen. Te dien einde was zij met eenen stuurman en acht, in scheepsmontering gekleedde, matrozen bemand, van wier hoeden lange rouwsluijers afhingen. Van de kleine sloepsmast fladderden treurig de *Sardinische* vlag en wimpel omlaag.

Nu werd de lijkkist, door middel van taliën in de sloep afgelaten, en in derzelver achtereinde neergezet. Eene *Sardinische* vlag be-

dekte de kist en daarop prijkte de degen, benevens de andere rangteekenen van den overledene. Aan weerskanten van de kapiteinssloep voer eene andere met muzijkanten, die rouwmarschen speelden. Op haar volgde eene andere, waarin zich, benevens den *Sardinischen* konsul, de zoon des afgestorvene (een jongeling van tusschen de twaalf en veertien jaren), en een priester bevonden. Achter deze zeilden, bij paren nevens elkander, de overige sloepen met *Sardinische* officieren; terwijl een groot aantal met officieren van onderscheidene natiën den optogt besloten.

Eindelijk begon de stoet zich langzaam en plegtig in beweging te stellen. Zoodra de kapiteinssloep zich van boord begon te verwijderen, werden op de korvet de *Sardinische* vlag en wimpel, uit den gewonen stand, ter halver hoogte van den mast nedergelaten, en eenige rouwvlaggen, benevens de vlaggen van alle, met *Sardinië* bevriende, volken opgeheschen. Toen werd een kanon gelost en met tusschenpoozen van vijf minuten, zulks, gedurende drie uren, herhaald. Alle schepen, welke de lijkstaatsie voorbijvoer, streken insgelijks hunne vlaggen gedurende eenige minuten, heschen de *Sardinische* in derzelver plaats en losten een kanon; zoo ging het tot dat de optogt den oever bereikt had.

Nimmer had ik iets zoo belangwekkends gezien. In het algemeen maakte de zoele lucht, wel-

ke men hier inademde, alsmede de menigvuldige, nog nimmer geziene, voorwerpen die mij omringden, doch bovenal deze, in hare soort zeldzame en evenwel zoo plegtige uitvaart, eenen diepen en ernstigen indruk op mijn gemoed. Voor de eerste maal dacht ik nu over mijnen toestand na, waardoor ik dan eens vrolijk en opgeruimd werd en vervolgens weder in eene treurige gemoedsstemming verviel. De meest verschillende aandoeningen bestormden mijne ziel: ik bedacht, hoe ik, te midden van den maalstroom der wereld, geheel alleen daarstond, terwijl ik (waarlijk zeldzaam) ter naauwernood vijftien jaren telde; hoe ik, geheel aan mij-zelven overgelaten, alleen mij-zelven genoeg moest wezen, en, enkel door de ruime banden van algemeene vaderlandsliefde aan zeker land eenigzins bijzonder gehecht, zonder eigenlijk bepaald doel voor de donkere toekomst, daarhenen leefde, en veelligt reeds vergeten ware van de weinigen, die mij op aarde dierbaar mogten heeten. Dan, evenwel, was mij de afwisseling en de vrijheid des zeelevens wederom helderder voor den geest, en verdiepte ik mij-zelven in schoongekleurde ontwerpen en voorstellingen voor de toekomst, waarin ik nog menig land en veel en onderscheidene menschen dacht te leeren kennen. Men zal zien in hoever de tijd mijne voorgevoelens en besluiten heeft geregtvaardigd.

Ik werd in mijn gemijmer gestoord door de

gelijkmatige riemslagen van de proviandboot, ons door den konsul toegezonden. Zij bragt ons eenige honderden ponden versch rundvleesch en een aantal schapen, hoenders en duiven, mitsgaders versch brood, moeskruiden en wijn. Tevens kwamen eenige zoetelaars-booten, welke men in de *Middellandsche* zee *kadraaijen* noemt, ons allerlei soort van vruchten, dezer zuidelijke streken eigen, aanbieden, die ons zeer wel smaakten en ongemeen verkwikten. Dewijl echter sommige manschappen, in weêrwil van alle vermaning tot het tegendeel, zich bij het gebruik daarvan niet wisten te matigen, moesten zij weldra voor hunne gulzigheid met ongesteldheid boeten.

Gibraltar trekt veel voortbrengselen uit de zuidelijke luchtstreken, als: allerlei fruit, wijn en olij, meest uit *Spanje* herkomstig; daarentegen worden er granen, rundvee, schapen, alsmede honig, was enz. uit *Marokko* aangevoerd. Na nog vier dagen, gedurende welke er niets bijzonders voorviel, ligtten wij het anker en stevenden naar *Minorka*.

Port-Mahon.

Te *Port-Mahon* heeft het *Hollandsche* smaldeel, dat in de *Middellandsche* zee kruist, magazijnen. Aldaar verzamelen zich gewoonlijk de schepen van dat eskader, om des winters op

te leggen, zijnde de haven zeer ruim en veilig. Derwaarts komen ook alle transportschepen, welke nieuwe manschap, levensmiddelen, oorlogsbehoeften en verdere benoodigdheden uit *Holland* aanbrengen. Ook houdt hier de schout-bij-nacht, wien het bevel over het eskader is opgedragen, den meesten tijd zijn verblijf; vooral ter briefwisseling met alle *Hollandsche* gezanten en konsuls in de *Middellandsche* zee. Van daar vaardigt hij zijne bevelen uit aan- en ontvangt hij de berigten van in de *Middellandsche* zee en in *de Levant* kruisende schepen, door middel van adviesjagten.

Wij voeren door het *Naauw* of de zeestraat van *Gibraltar*, regts langs de kale bergen van *Marokko* heen. Links hadden wij de hooge velden, de vruchtbare landdouwen van *Malaga* in het gezigt. Tegen den avond bereikten wij de hoogte van *Majorka*. Ofschoon wij nu nog zeven mijlen van het eiland *Minorka* verwijderd waren, moesten wij echter, uit hoofde van de flaauwte des winds, de hoop, om *Port-Mahon* nog dien dag te bereiken, opgeven en wederom zee kiezen. Des anderen morgens evenwel, zagen wij reeds de eerste zonnestralen de bergtoppen van *Minorka* vergulden. Het was een schoone, vrolijke morgenstond; een frissche landwind woei ons tegen en noodzaakte ons, om, wilden wij de haven bereiken, zulks laverende te doen. Met gespannen verwachting verlangden wij allen het beruchte *Port-Mahon*;

het tegenwoordige doel onzer reize, waar wij ons althans eenige maanden hoopten te zullen uitrusten, te bereiken; doch de tegenwind vertraagde ons binnenloopen, en gaf ons, daardoor, den tijd om het eiland, welks gelegenheid reeds meer en meer onderscheidenlijk zigtbaar werd, op ons gemak op te nemen. In den eersten opslag kwam het mij voor, dat de grond van den oever af in hoogte toenam; maar op den zeevarende, die gedurende eenigen tijd niets als lucht en water gezien heeft, maakt het land bij het eerste gezigt steeds eenen gunstigen indruk. Het scheen mij zelfs toe, daar citroen- en oranjeboschjes en cijpressenhagen te zullen vinden, en ik geloofde rijzende dalen en schilderachtige landschappen te zien, waarin de lente steeds voortduurde. Doch gedurende onze langwijlige nadering ontdekte ik, in de plaats van dat denkbeeldige schoone, klippige rotsen en naakte bergen; ook kwamen de dalen minder gunstig uit als ik mij eerst verbeeld had. En hoewel door de natuur karig bedeeld, droeg alles daarenboven nog overal de merkbare teekenen van der *Spanjaarden* traagheid.

Tegen den middag waren wij eindelijk in staat de haven binnen te loopen (*). Bij het

---

(*) Bij het invaren van de haven van *Port-Mahon* zag ik iets, dat buitengewoon geschikt is, om het gevoel van eenen jongeling van mijnen toenmaligen ouderdom, op het treffendste te kwetsen. Wij ontwaarden namelijk, aan den oever eenen troep van ongeveer drie honderd vrouwen, die ons in het

invaren van dezelve troffen wij daar omtrent dertig koopvaardijschepen, benevens een groot aantal *Fransche*, *Engelsche* en *Amerikaansche* oorlogschepen aan. Ook lagen daar eenige schepen die onze *Hollandsche* vlag voerden, voor anker, waaronder een linieschip van vier en zeventig stukken, dat eenen schout-bij-nacht aan boord had en zich, door deszelfs grootte en schoonheid, bijzonder onderscheidde. Wij begroetten nu al de aanwezige schepen bij het binnenvaren met kanonschoten, en zonden terstond eenige sloepen, zoo naar het genoemde admiraalschip als op de andere schepen af. Niet lang waren wij in de haven geweest, of de *Hollandsche* konsul kwam bij ons aan boord. Ook bragt eene sloep den adjudant des admiraals aan ons schip, gelijk mede van alle aan-

---

Spaansch toeriepen en met hunne zakdoeken wenkten. Eenige zelfs begonnen *fandango* te dansen; andere wierpen lijnen en netten naar ons uit, als om ons naar zich toe te halen. Over dat tooneel verwonderd, was ik juist van zins iemand te vragen, wat hetzelve moest beteekenen, toen een kadet, die reeds eenmaal deze haven bezocht had, mij lagchende verhaalde, dat die vrouwen de openbare schoonen der stad waren. Kort daarop kwam eene bezending dezer dames bij ons aan boord. Dat de kapitein van ons schip haar verzoek inwilligde, werd tegen den avond bewezen, toen twintig sloepen vol van die *Spaansche* meisjes het schip beklommen..... Nog tegenwoordig herinner ik mij levendig welk een genoegen het mij verschafte, op te merken, hoe onder de matrozen eenige *Duitschers* zich van de overigen onderscheiden en naar het voordek slopen. Verheugd trad ik dezelven te gemoet en drukte allen de hand.

wezige *Hollandsche* schepen vele officieren ons schip bestegen, ten einde ons welkom te heeten, en nieuws uit het vaderland te hooren. Ook drongen vele der overige *Hollandsche* manschappen om ons heen; de een vroeg naar zijnen vader, de andere naar moeder of zuster en een derde naar zijne beminde. Het verwelkomen, vragen en verhalen nam geen einde. Wij hadden veel brieven en boodschappen uit *Holland* medegebragt; waardoor dan bij de meesten ook de vreugde ten top steeg. Het was inderdaad een schoon, een regt *Hollandsch* schouwspel.

De inspektie.

De schout-bij-nacht liet ons aanzeggen, dat hij den volgenden dag bij ons aan boord zoude komen om ons te monsteren. Er werden dienvolgens maatregelen genomen, ten einde hem te kunnen verwachten: het schip werd, zoo van binnen als van buiten, gereinigd, gesmeerd en geteerd; alle wapenen werden schoongemaakt: kortom, alles tot eene luisterrijke ontvangst voorbereid; zoodat de geheele bemanning van ons schip, van den kapitein af tot den geringsten scheepsjongen toe, druk bezig was Des anderendags was alles reeds vroeg in de beste orde. De geheele manschap, drie honderd zestig in getal, verscheen welgekleed en

goed gewapend op het verdek. Omtrent te negen ure verscheen de admiraal, van eenige staf-officieren vergezeld, bij ons aan boord. De *Hollandsche* vlag en wimpel, gelijk ook die van het met *Holland* bevriende *Oostenrijk*, *Rusland* en *Pruissen*, werden opgeheschen. Toen de admiraal het scheepsdek optrad, sloegen de tamboers drie roffels, gaven de onderofficieren een teeken en hief de manschap een driemaal herhaald *hurrah* aan. De schout-bij-nacht begaf zich vervolgens naar het achterdek, waar hij door den bevelhebber, de officieren van den geneeskundigen dienst en de scheepskommissarissen werd omringd. De manschap was in kleine afdeelingen gerangschikt; aan het hoofd van iedere afdeeling stonden een eerste en een tweede luitenant en een kadet; de stuurlieden en de handwerkslieden maakten eene afzonderlijke afdeeling uit. De geheele bezetting defileerde nu, onder muzijk, eerst man voor man, vervolgens bij paren en eindelijk drie voor drie den admiraal voorbij. Daarna verzamelde zich de manschap op het achterste gedeelte des scheepsdeks, in eenen kring rondom den schout-bij-nacht en de scheepsofficieren. De eerste scheepssekretaris trad voor, en las de zee-krijgswetten met luider stemme op. Toen zulks afgeloopen was, zwaaiden allen den hoed in de hoogte, en een drievoudig *hurrah* vervulde andermaal de lucht.

Nu begon de exercitie. De matrozen hecht-

ten zich aan masten en ra's, en toonden, ieder op zijne wijze, hunne bekwaamheid en vaardigheid. De soldaten oefenden zich in de behandeling des geweers, en de artillerie leide met het geschut de bewijzen harer bekwaamheid aan den dag. Daarna zettede de schout-bij-nacht zijne inspektie voort met zich in het scheepsruim te begeven, waar hij alles in de beste orde vond. In het hospitaal trof hij den eersten geneesheer, benevens de ziekenoppassers en eenige zieken aan. Bij den toegang tot de kruidkamer stond de konstabel-majoor, zijnde de eerste vuurwerker, benevens de schildwacht. Voor de deur der proviandkamer stond de kommissaris met zijne schrijvers en andere ondergeschikten bij de schildwacht. Bij de keuken stond de kok met zijne onderhoorigen, namelijk: de kok des kapiteins, die der officieren en kadets en die voor het volk. Voor de deur der kajuit van den kapitein stond eene schildwacht, en in het voorvertrek der kajuit een hofmeester en andere bedienden; in de officierskajuit bevond zich een andere hofmeester, benevens de jongens die de onderscheidene officieren bedienden. Toen de schout-bij-nacht dit alles naauwkeurig had opgenomen, gaf hij zijne tevredenheid over de goede houding en inrigting van het een en ander te kennen en verliet ons schip. Een drievoudig *hurrah* der gansche manschap klonk hem na, en dertien kanonschoten begeleiden zijne excellentie.

Leefwijze op Minorka.

Op het eiland *Minorka* zijn de *Hollanders* geheel eigen, ja als het ware inheemsch en bijna even zoo goed als in *Holland*-zelf te huis. De matrozen en soldaten erlangen eens of meermalen ter weke verlof om aan wal te gaan. Op menig *Hollandsch* schip is het zelfs gebruikelijk, dat de officieren, ook die van de geneeskundige dienst en de verdere scheeps-ambtenaren, zoolang hun schip in de haven blijft liggen, in de stad gehuurde woningen hebben; zoodat menigeen dan, behalve zijne in *Holland* achtergelatene huishouding, zijne huishouding, eenen *Spaanschen harem*, te *Port-Mahon* heeft. Op ons schip had dat gebruik niet plaats. Wel stond de kapitein elken officier, kommissaris of kadet gereedelijk toe, dagelijks naar welgevallen aan den wal te varen; maar hij verbood een' ieder aldaar eene woning te huren. In het eerst maakte ik daarvan gedurig gebruik, ten einde de stad en het geheele eiland te leeren kennen. Te dien einde huurde ik dan dikwijls een paard of eenen muilezel, welke laatstgenoemde, bij eenen slechten weg en om bergen en rotsen te beklimmen, het geschiktste is. Maar bij zoodanige uitstapjes was ik steeds zeer op mijne hoede en wel-

gewapend; daar mij voorbeelden bekend waren, hoe somtijds *Spanjaarden* eenzaam reizende vreemdelingen geweldkdadig aanvielen. Het eiland bevat weinig, dat geschikt is om het leven te veraangenamen. Buiten de stad is alles zoo woest, dat men nimmer lust gevoelt dezelfde plaats andermaal te bezoeken. In de stad is mede weinig eigenlijke genieting te vinden. Slechts de kloosters en de fandangodanseressen bieden gedurende de eerste oogenblikken iets ongewoons ter beschouwing aan. Hij eventwel, die *Bachus* en *Venus* huldigt, kan hier, beter dan overal elders, zijnen lust boeten. Het ware dus redelijker wijze te verwachten, dat vreemdelingen weldra eenen tegenzin opvatteden in landbezoeken, waarbij leven en eigendom ieder oogenblik bedreigd worden. Zoo keerde ik op eenen avond, wat later als naar gewoonte, in gezelschap van eenen bejaarden *Hollandschen* geneesheer; van onzen konstabel-majoor en eenen kadet, een rustig jongeling, uit de stad terug; het regende zoetjes, en de lucht was geheel betrokken. In de bergafgaande straat, waarin wij ons nog bevonden, was het stikdonker, en wij hadden geene lantaren bij ons. Plotseling zagen, of liever voelden wij ons door eenige mannen, vermoedelijk bandieten, aangegrepen. De oude heer werd door twee man aangevallen; bekwam aan de linkerhand eene ligte wonde, waarschijnlijk met een mes toegebragt, en werd van zijnen mantel en van

zijn zakhorlogie beroofd. Hij kon, wegens zijnen ouderdom, slechts geringe tegenweer bieden en riep jammerende om bijstand; doch niemand onzer kon hem, helaas! eenige hulpe bieden, aangezien elk zijn eigen leven had te verdedigen. De kadet werd insgelijks door twee roovers overvallen; en, eer hij wist wat er eigenlijk gaande was, hadden zij zijnen rok voor de borst opgescheurd, en de geldbeurs uit zijnen vestzak genomen. Hij trok den degen; de roovers weken; eenen derzelve stak hij nog in den rug. Onze eerste vuurwerker, een wakkere *Duitscher*, had het met slechts eenen te doen, welken hij dan ook weldra bedwong. Hij greep den *Spanjaard*, onder het uitstooten van eenen echt-*Duitschen* zeemansvloek, bij de keel, wierp hem ter aarde, rukte hem een lang scheepsmes uit de hand en stampte hem eenige keeren met den voet op den buik, dat de moordenaar jammerlijk om *pardon* riep. Nu schoot hij den ouden *Hollander* ter hulpe toe. Hij vond hem in zijne nabijheid in het slijk liggen, en twee der roovers begonnen hem van rok en broek te ontdoen. Den eenen dier bandieten stiet hij nu zoo geweldig tegen eenen nabijzijnden huismuur, dat zijn schedel bijna vaneen sprong; vervolgens heroverde hij den mantel des grijsaards. Ook ik had met mijnen man te doen. Mij trad, zoover ik kon nagaan, een buitengemeen lang man in den weg, die mij zoo geweldig met eene sabel op het hoofd

hieuw, dat mijn lederen hoed mijn gansche aangezigt kwam te bedekken. Bijna had ik al mijne tegenwoordigheid van geest verloren; spoedig evenwel was ik weder bij mijne zinnen en rukte snel mijnen hoed van mijn aangezigt omhoog. Daarop trok ik mijnen kleinen scheepsdegen en bragt den schelm eenen steek in den linkerarm toe; waardoor hij zijne linkerhand, waarmede hij mij bij den kraag vasthield, terugtrok; doch daarentegen mij eenige sabelhouwen zocht toe te brengen, welke ik evenwel met mijnen kleinen degen hoofdzakelijk afweerde; zoodat ik met eene ligte verwonding aan den ringvinger van de linkerhand vrijkwam.

Deze vechtpartij zal tusschen zes en zeven minuten geduurd hebben. De bewoners der huizen, in welker nabijheid dezelve had plaats gegrepen, hadden zeker het daarmede gepaard gaande gedruisch wel gehoord; maar geene deuren of vensters werden geopend, ten einde ons licht te geven; geen *Spanjaard* verscheen om ons te helpen. Eindelijk zagen wij in het verschiet een licht, dat, ons langzaam naderde. Wij trachtten nu de bandieten vast te houden, doch zij waren alle behendig genoeg om ons te ontkomen. Het licht was eindelijk bij ons gekomen; hetzelve behoorde aan eene rondgaande wacht van *Spanjaarden*. De serjant, die zeer goed *Fransch* sprak, zocht ons gerust te stellen, beklaagde ons zeer dat wij in deze, zoo kwalijk beruchte straat, zoo ongelukkig

waren te pas gekomen, en wenschte ons geluk dat wij er nog maar zoo weinig bij geleden hadden. Intusschen onderzochten wij onzen toestand bij het licht van de handlantaren der soldaten, en hoezeer wij alle ontstemd en zeer misnoegd waren, konden wij niet nalaten elkander hartelijk te bespotten. Van het hoofd tot de voeten met slijk overdekt, de kleederen gehavend en gescheurd, de handen en het aangezigt met bloed bevlekt, de oude heer en ik zonder hoed, het haar nat en geheel verward: in een woord, door de bandieten geheel van gedaante veranderd zijnde, hadden wij inderdaad een zonderling voorkomen. Het kluchtigste evenwel, zag de oude, dikke dokter er uit, die met water en slijk overdekt was. Mijnen hoed vond ik in den modder terug, maar hij was geheel vernield; men kon in de, met de sabel daarin gemaakte opening, eene hand verbergen. Op gelijke wijze gehavend vonden wij een bruin wollen kapje van eenen der roovers, aan hetwelk wij onze bloedige wapenen afveegden, en dat wij vervolgens, als op den vijand veroverden buit, medenamen. Een der soldaten vond eene *pisette*, zijnde een zilveren muntstukje van geringe waarde; wij lieten hem hetzelve behouden, de *patrouille* verlatende, die daarover zeer verheugd scheen; vervolgens begaven wij ons naar boord van ons schip.

Op eenen zondag, wanneer een groot deel der manschap verlof had om aan wal te gaan,

had ik de beste gelegenheid om de manier, waarop die menschen zich aldaar vermaken, op mijn gemak waar te nemen. De matrozen van ons schip, gelijk ook de manschap van andere *Hollandsche*, *Amerikaansche* en *Fransche* vaartuigen, voegden zich bij elkander, huurden rijpaarden en eenige ezels, en belaadden deze laatsten met vaatjes vol wijn en rum. Eenige hunner namen ook hunne *Spaansche* minnaressen mede, en zoo maakten zij, ten getale van meer dan honderd, een uitstapje naar eenen, een half uur gaans van de stad verwijderden, berg. Aldaar werd nu gedurende eenige uren lustig gedronken en gedanst, waarna men naar de stad terugkeerde. Daar de wegen slecht waren en eenige personen van het gezelschap eene zware lading inhadden, zoo was het niet vreemd dat menig matroos, het evenwigt verliezende, van zijnen vaak nukkigen ezel afgleed, hetwelk dan op den oneffenen rotsgrond weleens eenige min of meer ernstige verwonding ten gevolge had. In de stad teruggekomen zijnde, werden de rijdieren aan derzelver eigenaren teruggegeven, en nu nam de zaak eene wending, hoedanige waarschijnlijk niet onder de zeldzaamheden van het eiland behoort. Ofschoon de inwoonderen van *Port-Mahon* van de nering der manschappen, der aldaar binnenvallende schepen leven, en zelfs onberekenbare winsten genieten, zoeken zij toch, even als overal elders, de zeelieden mede te nemen; en, niettegen-

staande de levensmiddelen volstrekt niet duur zijn, doen zij hen niet slechts dubbel, maar somtijds den drievoudigen prijs daarvoor betalen. Eenige van de genoemde matrozen, die nu weder op gelijke wijze stonden gevild te worden, maakten daaromtrent vrij ruwe aanmerkingen, en scholden de inwoonders voor joodsche bedriegers. Zoodra de *Spanjaarden* het woord *joodsch* hoorden, werden zij zeer verstoord, en gaf zulks gereede aanleiding tot hevigen woordenstrijd, welke hier en daar weldra tot dadelijkheden overging en in een algemeen gevecht eindigde. Het aantal der vechtende burgers vermeerderde spoedig aanmerkelijk, zelfs kwamen hen *Spaansche* soldaten te hulp; ook het getal der strijdende vreemdelingen nam hand over hand zoodanig toe, dat er van hunne zijde ten minste zes honderd aan het gevecht deel hadden. Van weerskanten bediende men zich van sabels, messen en steenen; de strijd werd hoe langer hij duurde hoe heviger; de *Spanjaarden* riepen, dat men de generaal-marsch zoude slaan, en stonden op het punt om te vuren, toen de *Spaansche* gouverneur met geheel het plaatselijk bestuur en verscheidene scheepsbevelhebbers haastig en onverwacht op de kampplaats verschenen, beide partijen trachtten tot bedaren te brengen en alzoo een einde aan den strijd maakten. Van beide zijden waren eenigen gedood en velen gekwetst. Van de matrozen van de *Diana* had

er een eenen vinger verloren en een andere een oor; onderscheidene hadden ligtere wonden bekomen. Het besluit van het geheel was, dat den volgenden dag eenigen voorbeeldig aan den lijve werden gestraft. Een onderofficier, die als medeaanhitser tot de opschudding was aangewezen geworden, werd voor eenen krijgsraad gesteld, en heeft naderhand met rangverbeuring en drievoudig van de ra vallen, voor zijn misdrijf geboet.

Scheepsstraffen.

Niet onbelangrijk scheen het mij, te dezer plaatse eenige opmerkingen aangaande de strafoefening op de oorlogschepen mede te deelen; dewijl zulks allezins geschikt is om mijnen lezeren een duidelijk begrip te geven van het scheepsleven in het algemeen. De scheepsbevelhebber is der regering van zijn land, van het oogenblik af aan dat hij als zoodanig het schip betreedt en gedurende geheel de reize, voor het vaartuig, alsmede voor deszelfs gansche bemanning, in den strengsten zin, geheel verantwoordelijk. Hij kan, wel is waar, in zekeren zin naar willekeur beloonen en straffen, doch is, na zijne terugkeering, ingeval van klagte der gestraften, van zijne handelwijze rekenschap verschuldigd aan het ministerie van

het zeewezen. Hij is bevoegd om iederen officier, dokter, wondheeler, kadet, stuurman of handwerksman met kamerarrest, ja zelfs door het doen aanleggen van voetboeijen te straffen. Ingeval van ernstige overtredingen, evenwel, behoort hij den misdadige gevangen te houden, totdat hij gelegenheid vindt om hem op een naar het vaderland stevenend schip, aan het ministerie der marine toe te zenden. De wachtdoende officier heeft de magt, elken soldaat of matroos, wegens geringe misdrijven stokslagen te doen geven. Matrozen, welke zich aan zware misdaden schuldig maken, laat hij door den provoost in boeijen slaan, en geeft daarvan en van de aanleiding daartoe den kapitein berigt. Deze kan dan naar goedvinden eene straf voorschrijven; en er bestaan ontelbare voorbeelden van, dat wreede scheepsbevelhebbers hunne ondergeschikten tot den dood toe, of ten minste derwijze hadden laten slaan, dat zij hun geheel volgend leven kreupel en ellendig bleven (*). Ieder redelijk en weldenkend kapitein laat zoodanige matrozen, die zware misdaden

(*) Een dergelijk voorbeeld leverde onze kapitein-luitenant, die voorheen een *Hollandsch* schip in *Indië* had gekommandeerd en aldaar eenen matroos had doen doodslaan; doch die naderhand voor den minister van marine ter verantwoording geroepen en als wederregtelijk en ontmenscht gehandeld hebbende, van zijnen rang ontzet werd. Na eenige jaren werd hij evenwel, door bemoeijing van zijne vrienden, weder als scheepsluitenant aangesteld.

plegen, niet willekeurig straffen, maar door eenen scheeps-krijgsraad oordeelen. De personen, uit dewelken zoodanige krijgsraad behoort te worden zamengesteld, zijn door het ministerie daartoe benoemd, en bestaan uit eenige officieren, den hoogsten rangbekleeder van de geneeskundige dienst en den schipper, dat is, den eersten onderofficier aan boord.. De scheepsbevelhebber is voorzitter en de eerste sekretaris auditeur bij deze regtbank. De zee-krijgswetten dienen tot rigtsnoer, doch naast het strenge regt geldt ook de billijkheid. Ingeval de bewijzen duidelijk zijn, is de krijgsraad bevoegd den schuldige, naar gelange van zijn misdrijf, met een bepaald getal slagen, in boeijen, met ravallen of kielhalen te straffen.

Wanneer iemand van de ra moet vallen, worden hem de handen op den rug- en van honderd tot honderd en vijftig pond ijzer, een ballastblok of eenige zware kanonkogels aan de voeten gebonden. Vervolgens wordt hem eene lijn onder de beide armen vastgemaakt, en die lijn loopt omhoog tot de punt der groote ra (*), vanwaar dezelve, door een katrol loopende, met het losse einde op het dek nederreikt. De geheele manschap staat dan op het dek ver-

(*) De groote ra is een dwarsbalk die, ongeveer vijftig voet van het scheepsdek, aan de groote mast bevestigd is. De nok van dezelve reikt wel achtien of twintig voet buiten het scheepsboord, en is omtrent de zeventig voet boven het water verheven.

gaderd en de lijn loopt door aller handen; en, op een door den schipper gegeven teeken, wordt de veroordeelde door allen, eensklaps, tot aan de nok van de ra opgetrokken. Nu laten de matrozen de lijn schieten, en met de snelheid van den bliksem stort de ongelukkige in de diepte neder. Niet lang echter laat men hem onder water; vooral indien hij niet reeds vroeger tot die straf is veroordeeld geworden; en nu wordt hij, door middel van een ander touw, dat aan zijne beenen vastzit, op het scheepsdek gehaald, en, na aldaar te zijn vastgebonden, ontvangt hij van twee onderofficieren, van vijftig tot tachtig of honderd slagen met geteerd touw, op den rug. Bij dit laatste deel der strafoefening staat de geweldige provoost met eenen langen staf in de hand naast hem, om de slagen te tellen; en wanneer het bepaalde getal is toegediend, gebiedt deze op te houden. Gedurende het slaan staat de onderchirurgijn met eene reukflesch in de nabijheid gereed, ten einde den patient, ingeval hij in onmagt mogte geraken, dezelve onder den neus te houden. Behalve in zoodanig geval, wordt door de tamboers en pijpers eenen marsch gespeeld. Daarna wordt de gestrafte in het hospitaal gebragt en behoorlijk verzorgd. De zwaarste straf is kielhalen. Daarbij loopt de lijn van het schip onder de kiel door, aan de andere zijde van het schip omhoog en door het katrol van de ranok wederom op het scheeps-

dek neder. Even als bij het ravallen, wordt den misdadige, doch nu nog meer, zwaarte aan de beenen vastgemaakt. Hij wordt voorts aan de eene zijde tot de raspits opgetrokken, van daar in het water geworpen en, onder het schip door, aan de andere zijde tot de punt der ra wederom opgehaald. Met zulk eene straf gaat altijd dôodsgevaar vergezeld; omdat, wanneer dezelve niet zeer snel wordt uitgevoerd, de lijder meest altijd verdrinkt, en bij eene snelle behandeling het ligt kan gebeuren dat de ongelukkige, bij het ophalen zoodanig langs de kiel van het schip strijkt, dat daardoor het hoofd of eenig ander lid van het ligchaam afgescheurd of althans zoodanig gewond wordt, dat de dood vroeger of later volgt.

Na een oponthoud van eenige maanden in de haven van *Port-Mahon* werd hetzelve mij zeer verdrietig, en ik was hartelijk blijde toen, ons schip hersteld en gekalefaat zijnde, wij van den schout-bij-nacht het bevel ontvingen om eenigen tijd in de *Middellandsche* zee te gaan kruisen. Doch, daar wij nog zekeren last bij den *Hollandschen* konsul te *Toulon* hadden te volvoeren, en bovendien gebrek aan scheepstimmerhout leden, hetwelk aldaar tegen billijken prijs te bekomen was; zoo moesten wij, alvorens de kruisvaart te beginnen, die zaken haar beslag doen erlangen.

Toulon.

Op eenen schoonen, helderen morgen, verlieten wij *Port-Mahon*. De wind was ons gunstig, de reis voorspoedig; en, zonder iets buitengemeens van eenig belang ontmoet te hebben, bereikten wij reeds den tweeden dag, de reede van *Toulon*. Hier troffen wij dertig oorlogschepen van onderscheidene natiën aan, en in de haven lagen eene menigte koopvaardijschepen. Op de werven zagen wij eenige nieuwelings aangebouwde schepen, en buiten de stad merkten wij *Fransche* krijgslieden, die onder schieten en trommelen in den wapenhandel werden geoefend.

Bij het binnenvaren maken de landhuizen op de regterzijde eenen vrolijken indruk, en leveren de weelderige tuinen en plantsoenen eene in het oogloopende tegenstelling op met de tegenoverliggende witte en naakte rotsen.

Wij bleven hier eenige dagen voor anker liggen, gedurende welken tijd ik eenmaal den wal bezocht. Zoodra men de binnenhaven inkomt heeft men de geheele stad voor zich liggen. Zij heeft van die zijde een schoon aanzien, hetwelk door de groote menigte van schepen en het levendige gewoel op de landingsplaats, nog aanmerkelijk in fraaiheid wint. Van de stad zelve en hare merkwaardigheden weet ik wei-

nig te verhalen, daar het mij aan tijd en gelegenheid ontbrak om een en ander naauwkeurig gade te slaan. Mijn leidsman en ik kochten eenige benoodigdheden, gingen vervolgens in een koffijhuis, alwaar wij eenige *Fransche* officieren aantroffen en ons eenen tijdlang met dezelve onderhielden. Sommigen dier heeren waren zoo beleefd, dat zij een paar straten met ons doorwandelden en ons tot de haven vergezelden. Op straat ontmoetten wij ook eenige *Duitschers*, die als officieren bij het regiment van den prins van *Hohenlohe* dienden.

In de haven boeiden drie schepen van ongemeene grootte, bijzonder mijne aandacht. Als bergen lagen zij daar; en hoemeer men ze naderde, zoo veel te grooter scheen hun omvang. Men zeide ons dat zij van honderd en dertig tot honderd en zestig zware stukken geschut aan boord konden nemen. Het een, een driedekker, diende tot kazerne, een ander tot gevangenis en het derde tot eene zeemansschool, even als ons kostschip in *Texel*. Ook wekte zeker fregat, hetwelk voorheen den generaal BONAPARTE uit *Egypte*, dwars en te midden door de *Engelsche* vloot naar *Frankrijk* terugvoerde, mijne belangstelling. Hetzelve werd geenszins, even als andere oude schepen, gebruikt tot zoodanige einden als waartoe zij nog konden dienen, maar als een heilig overblijfsel (*reliquie*) zorgvuldig bewaard; dagelijks werd de vlag op hetzelve geheschen en

die door eene wacht van soldaten bewaakt. Treurig is het de galeislaven, waarvan er verscheidene duizenden in *Toulon* bewaard worden, te aanschouwen. Zij moeten het menigvuldige en zware havenwerk verrigten, en bestendig ziet men hen in groote sloepen heen en weder roeijen. Aan hunne beenen zijn zware kanonkogels met ketenen vastgemaakt.

Toen onze zaken afgeloopen en wij van eenig hout voorzien waren, verlieten wij de reede van *Toulon*, om weder eenigen tijd te kruisen. Van onze toenmalige kruisvaart is wederom weinig aanmerkenswaardigs te zeggen; een enkel voorval herinner ik mij. Op eenen warmen zomernamiddag, ons in de nabijheid van *Sicilië* bevindende, ontdekten wij op eenigen afstand van ons schip, een aantal voorwerpen op de oppervlakte der zee. Er werd bevel gegeven om, in eene sloep, te gaan onderzoeken, waarin hetgeen wij zagen mogte bestaan; en men bevond dat het groote schildpadden waren, waarvan onze manschap er twee ving en mede naar boord bragt. Deze dieren, namelijk, komen bij fraai weder en stille zee niet zelden boven water; ten einde aan den oever, op den rug in den zonneschijn liggende, te slapen; wanneer zij gemakkelijk te vangen zijn. Elke der gevangene was twee voet lang en had anderhalf voet breedte. Ook zagen wij gedurende deze vaart vliegende visschen, die echter hier in geenen deele zoo hoog vliegen, als de

zuidzee-reisbeschrijvers ons van die welke zij zagen, somtijds berigten; maar zich slechts ter hoogte van twee vademen boven het water verhieven.

Toen wij het schoone *Sicilië* voorbijvoeren, klom ik, benevens eenige anderen in de mars, vanwaar wij een heerlijk gezigt over het land genoten. Van den oever af volgden wij met het oog de groene helling der dalen diep landwaarts in, zijnde dezelve met bevallige landhuizen, dorpen en kloosters verlevendigd. Verder zagen wij breede, opene vlakten, waarop zich het landvolk wakker heen en weder bewoog; hier hielden zonnige beemden waarin rundvee en paarden graasden, elders grasrijke heuvels met kudden gestoffeerd, de aandacht aangenaam bezig. Verder op den achtergrond stiet het oog op eene keten van bergen, boven uit welker rei *Etna's* toppunt zich rookende verhief. Na eene vaart van weinige dagen bereikten wij de hoogte van *Napels*.

Napels.

De eigenlijke reden waarom wij herwaarts stevenden, heb ik niet kunnen te weten komen. Waarschijnlijk had de kapitein ook hier bevelen van den schout-bij-nacht te volvoeren. Ten einde eenigen tijd stil en veilig te kunnen lig-

gen, wilden wij de binnenhaven invaren en gaven te dien einde den havenmeester een sein met de vlag, waarop deze eene schuit op ons afzond, in dewelke wij al onzen voorraad van buskruid moesten overbrengen. Zulks is een voorzigtigheids-maatregel, welke in alle zeehavens, met betrekking tot vreemde oorlogschepen, in acht genomen wordt; zoo ten einde niet in het geval te geraken van door zoodanige schepen van nabij te kunnen worden beschoten, als om grooten ramp te verhoeden, indien op een of ander der menigvuldige digt aaneenliggende koopvaardijschepen brand mogte uitbreken. Laatstgenoemde schepen hebben gemeenlijk weinig of in het geheel geen kruid aan boord; de groote hoeveelheden dezer gevaarlijke noodwendigheid der oorlogschepen worden, tot op derzelver vertrek, in kruidhuizen aan den wal bewaard. Toen wij, tusschen de fraaigeregelde rijen van koopvaarders van alle volken door, naar binnen voeren, heschen deze allen ter onzer eere, hunne vlaggen; aan *salueren* van onze zijde was hier niet te denken. Ook zagen wij hier de *Napelsche* oorlogsvloot voor anker liggen. Zij bestond uit een linieschip en zeven of acht kleine oorlogsvaartuigen; dewelke alle bij de *Hollandsche* schepen, ten aanzien van derzelver bouw en bemanning, en in het algemeen met betrekking tot de inwendige inrigting en zindelijkheid, verre moesten onderdoen.

Gedurende ons oponthoud alhier, voer ik een en andermaal naar den wal, ten einde met deze wereldberoemde stad en hare omstreken eenigzins bekend te worden. Hier is overvloedige gelegenheid, om menschen uit alle landen der wereld bijeen te ontmoeten; die, zoo ter zee als te land, deels om handelszaken, deels tot vermaak of studie in kunsten en wetenschappen, uit alle oorden der aarde alhier te zamenvloeijen. Het allerminst behoefde ik naar *Duitsche* landslieden te zoeken; want men treft hier *Duitsche* geleerden, kunstenaars, kooplieden en handwerksvolk in menigte aan. Ook hield een *Oostenrijksch* leger de stad en hare omstreken bezet (*).

Hoezeer ik wel gelegenheid vond, om vele belangrijke en voor mij nieuwe voorwerpen en omstandigheden waar te nemen, zoo wil ik echter mijnen lezer niet bij dezelve doen stilstaan, naardien over *Napels* reeds oneindig veel geschreven en gelezen is. Dikwijls bezocht ik het groote en sterke kasteel, hetwelk, van den zeekant beschouwd, aan de linkerzijde der stad op eene steile hoogte is gelegen. Hecht en schoon verheft het zich, met zijne vele ka-

---

(*) Er waren namelijk, toen, ten gevolge van den *Napelschen* opstand, zeventig duizend man *Oostenrijksche* troepen in het koningrijk binnengerukt, die door *Napels* moesten onderhouden worden. Ongeveer veertien duizend lagen in de stadzelve, waar zij gedeeltelijk in de straten *bivouacqueerden*. Geheel *Napels* had daardoor het aanzien van een veldleger.

nomen aan alle kanten vrij, hoog en met majesteit boven de stad. Van de vlakte die hetzelve omringt heeft men een uitzigt, welks schoonheid en wijde uitgestrektheid mijne pen niet naar waarheid vermag te beschrijven. Noordwaarts heeft men een vrij uitzigt over den zeeboezem, welke steeds van uit- en inloopende schepen, booten en visschersschuiten krielt. Links ziet men den hoogen, altijd rookenden *Vesuvius*, van wiens voet zich eene, met landhuizen, wijngaarden en lusthoven heerlijk bebouwde, vlakte tot nabij de stad uitstrekt. Tusschen deze vlakte en het kasteel breidt zich de stad over heuvels en dalen uit en levert, van dezen kant, met terzijdestelling van haar aanzien uit zee, het allerindrukmakendste gezigt op. Het kasteel des konings, een aantal kerken, schouwburgen en andere paleizen verheffen zich statig boven de woningen van bijzondere personen. Voor de stad ziet men de binnenhaven, die door eene groote langwerpige sterkte van de reede gescheiden is; van welke laatste men door eenen vrij naauwen doorgang in volle zee komt. Naar de overige zijden wordt het uitzigt door, met bouwgrond bedekte en met lusthuizen en kloosters prijkende, heuvelen en in het verschiet door eene hooge bergketen bepaald.

In de stad bezag ik het koninklijke hof van binnen, alsmede eene uitgebreide boekerij; welke laatste mij echter toen weinig belang-

stelling inboezemde. Ik moet erkennen niet een eenig boek te hebben geopend; doch ik bewonderde gedurende al den tijd dien wij, met in de lange zalen rond te drentelen, sleten, slechts het groote aantal der aanwezige boeken, derzelver prachtige banden en de praatachtigheid van onzen geleider. Ook liet ik mij in eenige museums van zeldzaamheden van natuur en kunst rondleiden. Het een en ander wekte mijne verbazing, als zijnde geheel nieuw voor de geringheid mijner ervaring, welke mij evenwel zeer hinderlijk was, wanneer het er op aan kwam de kunstwaarde van eenig voorwerp te bepalen, of mijn oordeel over hetzelve uit te brengen. Ik bezocht ook eenige kerken en schouwburgen. De inwendige pracht derzelve, het gezang en de muzijk bevielen mij zeer; doch de geheele indruk van alle die heerlijkheden werd jammerlijk gestoord, doordien men bestendig tegen roovers en zakkerollers op zijne hoede moest wezen. De *lazaroni* en ander janhagel, namelijk, bezoeken dagelijks deze plaatsen, ten einde de aandachtigen te bestelen.

Eens ging ik met eenen der kommissarissen van ons schip, meer echter uit nieuwsgierigheid als uit godsdienstige behoefte, in eene groote en schoone kerk, waar juist de hoogmis bediend werd. Het aantal der aanwezige vromen was zeer groot, zoodat wij, ten einde de kerk van alle zijden te kunnen beschouwen,

tot in derzelver midden moesten doordringen. Toen wij met moeite een goed standpunt bereikt hadden, bewonderden wij te zamen de inwendige pracht der kerk en luisterden met aandacht naar de schoone muzijk, die het treffende gezang van eenige gesnedenen ondersteunde; en juist toen wij begonnen elkander onze gevoelens over het lofgezang dier verminkte ongelukkigen mede te deelen, bemerkte ik dat men mij van achteren aanraakte. Ik draaide mij schielijk om, voelde in mijnen rokzak en — weg waren twee zijden zakdoeken. Mijnen makker met dit nieuws willende bekend maken, bragt deze snel zijne hand op zijn horlogiezakje, en een krachtige zeemansuitroep deed mij weldra begrijpen dat hij hetzelve ledig had bevonden. Wat nu te doen? Wie zouden wij als de dieven aangrijpen? Van alle kanten waren wij van welgekleedde personen omringd; een hunner evenwel, moest ons bestolen hebben! Vloekend riep mijn *Hollandsche* medgezel mij toe, hem te volgen, er bijvoegende: »want hier deugt het niet!" Wij begaven ons ten spoedigste buiten het gedrang, en, met het vaste voornemen, nimmer weder een *Napelsch* bedehuis binnen te treden, verlieten wij de kerk.

Dikwijls hoorden wij van zoodanige rooverijen spreken, en zulks kon ons geene verwondering baren, als wij de menigte galgetroniën en lediggangers, die de straten van *Napels* vervullen, aanschouwden. Duizenden leven daar

van enkel dieverij; en, in weerwil van het groote getal van armengestichten, wemelen alle straten van *lazaroni*, die meest halfnaakt daarhenen dwalen, het grootste deel des jaars op de straten leven en, vooral vreemdelingen, met akelig klaaggeschrei om aalmoezen dwingen. Deze lieden zijn zeer verdierlijkt en hun schaamtegevoel is geheel verstompt; zij zoeken uit de, voor de huizen liggende vuilnishoopen en uit de slooten en modderkuilen, weggeworpen oranjeappelen, vijgen, appelen en kastanjen op, en vechten met de honden op de ontlastingplaatsen der watersteenen om de brood- en vleeschkruimeltjes, gekookte groenten en beenderen, welke daar somtijds gevonden worden. De *Afrikaansche* negers in hunnen wilden staat, heb ik minder ruw gevonden als deze menschen in het hoogbeschaafde *Napels.*

De weldadige invloed van de schoone en gezonde luchtstreek van *Napels* werd ons ten duidelijkste kenbaar, doordien, na een verblijf van twee maanden, de twintig zieken die wij bij onze aankomst aan boord hadden, volkomen hersteld waren. Toen het, mij steeds onbekende, oogmerk onzer komst in deze stad bereikt was, staken wij weder in zee, ten einde onze kruisvaart te hervatten.

Nieuwe stormen.

Eenige dagen lang was onze vaart hoogst

aangenaam. Maar zoo schoon als het is, den helderen, blaauwen hemel zich in de vlakke zee te zien spiegelen, even zoo ontmoedigend en onaangenaam is de indruk van alles wat den zeeman omringt, wanneer lucht en zee zich in donkere kleuren voordoen en slechts één dreigend geheel vertoonen. Ook des aanschouwers gemoed neemt daarbij insgelijks eene sombere stemming aan.

Op eenen avond stak plotseling een felle wind op, en scheen de zee aan den gezigtseinder om ons heen omhoog te stijgen en zich over ons schip weder te sluiten. De baren drongen met snelheid en woede op ons aan, en een wervelwind deed het schip in eenen kring ronddraaijen. Het gevaar was groot: alleen de Voorzienigheid konde ons redden. Ofschoon alles wat op het schip de handen konde reppen, met de grootste tegenwoordigheid van geest en in de bestmogelijke orde bezig was de zeilen te helpen strijken, was zulks toch te laat. Wij verloren, in een oogenblik, twee zeilen, die door het geweld van den wind in stukken gescheurd werden. De spiegel (*) werd bijna geheel ingedrukt, en aan de eene zijde een groot gedeelte der verschansing (†) weggenomen. Nog oneindig grooter, evenwel, was

(*) Het achterdeel van het schip, waar de kajuit is.

(†) De bovenste schoeijing, of omheining van het schip, welke het verdek tegen het indringen der golven beschut.

de schade die wij aan het onderste deel van het schip leden. Ter plaatse waar zich de romp des schips uit het water verheft zijn de batterijen aangebragt, wier openingen of geschutpoorten wel verzekerd zijn, ten einde het indringen des waters te verhinderen. Daar nu waren de luiken, door het geweld van het water, naar binnen gedreven; zoodat het scheepshol voor de aanrollende watermassa's openstond. En, hoezeer zonder uitstel de doelmatigste middelen werden in het werk gesteld, ten einde het invloeijen van het water te weren, was toch het ruim van het schip zoo spoedig volgeloopen, dat wij, zonder de hulp van onze zeer goede pompen, reddeloos verloren zouden zijn geweest. Eenmaal werd het schip, door de elkaâr snel opvolgende baren, zoo ver over de linkerzijde geworpen, dat de aan de tegenovergestelde zijde bevestigde voorwerpen van hunne plaats geraakten, en eenige zes en dertigponder kanonnen, die behoorlijk op het scheepsdek waren vastgemaakt, door derzelver zwaarte losrukten. Gedurende dat men ze wederom trachtte meester te worden, stortte een derzelve op eenen scheepsjongen, verbrijzelde hem het borstbeen en beschadigde het meer andere manschappen.

Deze schriktooneelen duurden tot omtrent middernacht voort; toen bedaarde de wind eenigzins en konden wij wederom vrijer ademen. Des anderen morgens ontwaarden wij op

eenen kleinen afstand eenige tonnen, onderscheiden houtwerk, planken, eene mast en eene ra, op het water drijvende. Zulks deed ons vermoeden, dat op deze hoogte in den afgeloopen nacht een koopvaardijschip vergaan was; en dat moest ons geenszins verwonderen, maar noopte ons zooveel te meer tot dankbaarheid aan onzen algoeden Redder voor ons behoud. Dewijl wij, uit hoofde van het geweld der nog steeds zeer hooggaande baren, het schip niet weder geheel in onze magt hadden, zoo konden wij deze voorwerpen nog niet naderen; doch daar het zeer mogelijk was, dat zich op of bij dezelve nog eenig levend scheepeling bevond, zoo losten wij een kanon; ten einde, in zoodanig geval onze nabijheid mogte vernomen worden. Te vergeefsch echter, rigtten wij den vorschenden blik, naar de plaatsen waar wij eenig drijvend voorwerp zagen, want het gelukte ons niet eenig mensch te ontdekken. Wie weet hoeveel hier hun graf hadden gevonden!

Nog eenige dagen hield de storm aan, en slingerde het schip zoo hevig, dat wij niet in staat waren spijze te koken. Onze brave manschap was door de gedurige natheid en ontbering, bij aanhoudende vermoeijenis en menigerlei ongemak, zoodanig verzwakt, dat een groot gedeelte derzelve, na verloop van eenige dagen ziek werd. De meesten werden van gal- en zinkingkoortsen aangegrepen, die kort daarop

in valsche kinderpokken overgingen, welke laatste zoo aanstekende waren, dat meer dan zeventig man met dezelve besmet werden. Binnen veertien dagen wierpen wij een en twintig lijken, als offers dier ziekte over boord, waardoor de meesten den haaijen ten buit verstrekten.

Slechts wanneer men zich de bekrompene ruimte voor zooveel zieken aan boord, en daarbij een volslagen gebrek aan ververschingen, die in ziekten, vooral van dien aard, zoo onontbeerlijk zijn, vertegenwoordigt; dan eerst zal men zich een helder denkbeeld van onzen beklagenswaardigen toestand kunnen vormen. Wij verlangden nu zeer naar deze of gene haven, zoo, ten einde onze zieken beter te kunnen verplegen, als om ons ontredderd schip te herstellen. Wij stuurden daarom weder op *Port-Mahon*, dat de naaste haven was; alwaar aangekomen zijnde, wij allereerst onze zieken in het *quarantaine*-hospitaal bragten, waarin zij zeer goed verzorgd werden. Wij moesten dertig dagen *quarantaine* houden, welken tijd wij aan de herstelling van ons schip besteedden.

De eilanden.

Ons schip was nu naar *de Levant* bestemd; wij moesten dus noodwendig het eiland *Maltha* aandoen, ten einde eenen loods aan boord te nemen. Na eene lange, eenzelvige vaart, ge-

durende welke niets belangrijks voorviel, kwamen wij behouden te dezer vertoevingsplaatse aan.

Maltha heeft twee havens, van dewelke eene voor de *quarantaine* houdende, en de andere, die zich in de lengte langs de stad *La-Valetta* uitstrekt, voor alle andere schepen bestemd is. Daar wij hier wederom *quarantaine* moesten houden, mogten wij gedurende ons kortstondig oponthoud niet aan wal komen, en ons dus vergenoegen met hetgeen wij van boord af zien of later van onzen loods vernemen konden.

La-Valetta levert eene fraaije vertooning op. De oever vormt een halfrond en maakt de binnenhaven uit. Meer achterwaarts verheft zich de stad, op den top eens bergs. Vele torens steken boven de huizen uit. Die van de kerk der orde van *St. Jan* onderscheidt zich door zijne grootte en schoonheid van al de anderen. Vóór de stad strekt zich eene opene plaats uit, waarop gestadig eene groote menigte menschen in beweging is; zoodat dezelve, uit de verte gezien, zeer op eenen zwerm bijen gelijkt; te meer, daar wij bestendig een gedruisch als dat van zoodanigen zwerm hoorden, en de met huizen bebouwde berg werkelijk veel van de gedaante van eene bijenkorf voorstelt. Zoodanige beschouwing van *Maltha* maakt het begrijpelijk, dat dit eiland het sterkst bevolkte plekje van den aardbodem is. Voor het overige heeft het eiland een zeer woest aanzien;

dewijl hetzelve grootendeels uit, door den invloed der lucht verkleurde rotsen bestaat, en slechts door groote moeite en inspanning eenige voortbrengselen oplevert. De vruchtbare grond is, in onderscheidene lagen, opgeworpen, en wordt, te dien einde, door de nijvere *Malthesers* van over zee aangevoerd. *La-Valetta* is de hoofdstad; zij telt vijftig duizend inwoners, onder dewelke men opmerkelijk veel zwart- en roodrokken ziet, zijnde geestelijken en *Engelsche* soldaten. Het aantal der eersten is, in verhouding tot de anders zoo sterke bevolking, inderdaad buitengemeen groot.

Op onze verdere vaart, die door den *Archipel* liep, hadden wij volstrekt eenen loods noodig, dien wij dan ook van hier medenamen. Bij het verlaten van de haven zag ik ter regterhand, op eene zeer hooge rots, eene galg staan, aan welke eene ijzeren kooi hing. Ik vroeg den loods wat dat was, en bekwam tot antwoord, dat daarin het rif lag van eenen beruchten zeerooverkapitein en diens stuurman, die voor vele jaren hier hun beroep hadden uitgeoefend, en nu, ter algemeene waarschuwing, aldaar tentoongesteld waren.

Wij hadden nu eenen zeer gunstigen wind en de reis ging snel voort; evenwel was het eene vaart van langen duur, totdat wij eindelijk bij *Milo* wederom het anker wierpen. Men nam het gewone scheepsonderhoud tot vóorwendsel, waaraan, mijns inziens, voor alsnog

anders zeer weinig behoefte was. — Spelen zijn, met uitzondering van het damspel, op de *Hollandsche* schepen volstrekt verboden. Evenwel werd door de officieren menig ander spel gewaagd; ook de matrozen slopen somwijlen op de mars en haalden daar hunne kaarten voor den dag; hetwelk hun, ingeval van ontdekking door den provoost, zware straffe doet op den hals halen. Die officier is een zeer gewigtig personaadje aan boord van een oorlogschip. Hij is, namelijk, belast met de zorg voor de algemeene veiligheid en goede orde. Zoo heeft hij, bij voorbeeld, acht te geven of bij avond alle lichten en tabakspijpen ten behoorlijken tijd zijn uitgedoofd, of alle schildwachten de bestaande bevelen in acht nemen, of alles op het schip behoorlijk zindelijk wordt gehouden en zich op zijne plaats bevindt, enz. Hij kan in de meeste gevallen oogenblikkelijk straffen; anders geeft hij van de ontdekte overtredingen kennis aan den wachthebbenden officier.

Een groot gedeelte van den tijd sleet ik lezende, zoo in *Hollandsche* als in *Hoogduitsche* boeken. Nog herinner ik mij, toen SCHILLER's *Maria Stuart* te hebben gelezen. Veel zat men ook bij elkander te kouten en verhaalde de een den ander uit zijnen levensloop of van zijn vaderland en betrekkingen, en zoo werd men gedurig nader en nader, onderling bekend en vertrouwd: iets dat de schepelingen na eenen langen togt zich inderdaad kan doen verbeel-

den, dat zij niet anders dan eene groote familie uitmaken; vooral was dit van mijne zijde het geval, dewijl de goedhartige *Hollanders* zoo uiterst geschikt zijn om wederzijdsch vertrouwen te verwekken. Dikwijls vervoegde ik mij bij de matrozen en luisterde, op een kanon gezeten, naar hunne verhalen, of ging ik, eene pijp rookende, het scheepsdek op en neder, mij aan mijne gepeinsen en droomerijen overgevende; somtijds ook stond ik lang uit te zien, naar de hemelstreken onder welke mijn geliefd vaderland gelegen was, en bevond mij met mijnen geest, weder in de liefelijke oorden, waar ik mijne eerste levensjaren had doorgehuppeld.

Doch, keeren wij tot onze reis terug. Bij *Milo* lagen wij veertien dagen voor anker. Het is een fraai eilandje, en een der eersten die wij in den *Archipel* aantroffen. Een bevestigd stadje ligt op eenen berg en is van fraaije dorpen omgeven. Deszelfs voortbrengselen zijn: wijn, olijven en boomwol, en er bevinden zich bijzonder warme zoutbronnen. Wij troffen daar eenen *Hollandschen* oudheidsonderzoeker aan, welke op eene plaats graven liet, alwaar hij op verzonken straten en huizen stiet, en eene menigte vaatwerk en munten, alsmede een marmeren borstbeeld en een uit marmer gehouwen sierlijk altaar had opgedolven.

De opgegravene huis- en kamervloeren waren alle met *mosaïk* ingelegd, waarvan men groote

stukken te voorschijn bragt. Ik herinnerde mij hier aan *Napels*, *Herkülanum* en *Pompeji* — bezag gaarne alles van nabij en had veel verlangen om alles te kennen en te doorgronden; doch ik was, helaas, nog te jong om zoodanige voorwerpen van kunst en oudheidkunde, met de daartoe gevorderde oordeelskracht en onderscheiding te beschouwen.

Dewijl in dien tijd de vaart, uithoofde der *Turksche* en *Grieksche* vijandelijkheden, voor koopvaardijschepen zeer onzeker was, konden deze zich niet zonder bedekking van oorlogschepen in den *Archipel* wagen. Zoo wilde het geval dat wij hier eenige koopvaarders aantroffen, die, alle naar *de Levant* bestemd, door ons derwaarts moesten begeleid worden.

De vaart door de *Grieksche* eilanden is, ja wel moeijelijk, doch zeer aangenaam en afwisselend. Men heeft steeds eenig schoon eiland in het gezigt. Niet zelden is men geheel van eilanden omringd, en dikwijls vaart men zoo kort langs het strand, dat men met de hand eenen steen op den oever zoude kunnen werpen.

Zoo voeren wij eens zeer kort langs het ongelukkige *Chio* voorbij, dat voorheen een bloeijend eiland, toen woest en ledig was, en overal de treurige blijken vertoonde der schrikkelijkste euveldaden. Tweemalen voeren wij die plaats der gruwelen voorbij, en telkens deed haar te zien, mij in weemoedige gepeinzen verzinken; doch de eerstemaal stond het mij nog

vrij, over deszelfs moorddadige verwoesters den vloek uit te spreken; maar de tweede reize bevond ik mij onder hunne gelijken. Later had ik meermalen gelegenheid om met *Turksche* janitsaren, welke den togt naar *Chio* medegedaan hadden, gelijk ook met eenen *Griekschen* jongeling, die als slaaf van dat eiland was medegevoerd, te spreken. Een der *Turken* verhaalde mij van eenen zijner kameraden die hem verhaald had, hoe deze eens op *Chio*, op éénen dag, zes zuigelingen, zoo uit de wieg als van den moederlijken boezem rukte, dezelve te zamen in eenen zak stak en zoo in zee verdronk. »En gij keurdet die goddelooze daad goed?" vroeg ik verontwaardigd. »Neen!" antwoordde hij; »*Allah*-zelf heeft haar in toorn aanschouwd: want toen mijn kameraad, nog den avond van dienzelfden dag, door den brandewijn bevangen, naar boord van zijn schip wilde varen, en de sloep door de hooggaande baren zeer sterk werd bewogen, maakte hij eene averegtsche beweging op zijde, stortte in den vloed en vond alzoo zijn loon."

Ook verhaalde dezelfde *Turk* mij van nog andere gruwelen, waarvan hij getuige was geweest; onder andere, hoe eens eene bende janitsaren in het huis eens rijken koopmans was gedrongen, waarin zij eenen grijsaard benevens diens dochter, een meisje van twintig jaar, aantroffen. Op eene woeste wijze geboden zij den ouden man geld en juweelen te voorschijn

te brengen, en terstond bragt hij, met behulp van zijne dochter, een koffertje met geld in hunne tegenwoordigheid. De *Turken* verdeelden de aangebragte som, die niet gering was, met gretigheid onderling; doch nog niet tevrede, vroegen zij den ouden *Griek* of hij er meer bezat. Op zijn ontkennend antwoord vielen nu eenige hunner op den grijsaard aan, wierpen hem eenen strop om den hals en waren zij voornemens hem werkelijk op te hangen, toen plotseling de dochter, in hare vertwijfeling, met een groot mes in de hand, als eene getergde leeuwin, die hare jongen in de klaauwen eens tijgers ziet, zich te midden der verbaasde wreedaards stortte. »Afschuwelijke monsters!" riep zij: »ontziet gij het leven mijns vaders niet, dan zal het uwe ook niet verschoond blijven!" Lagchend stieten de *Turken* haar van zich af en wilden nu den moord volbrengen. Daar stiet het heldhaftige meisje eenen der *Turken* het mes in de borst; maar ook in hetzelfde oogenblik schoot een andere *Turk* den vader door het hoofd, en levenloos viel deze ter aarde, onder hartverscheurend gekerm van het meisje, dat zich op den ontzielde nederwierp en deszelfs ligchaam vast omklemde. Nog steeds niet voldaan, offerden zij ook het meisje aan hunnen euvelmoed op en schonden haar geweldddadig. Een hunner slechts, zag dezen gruwel met weêrzin aan en verhief daartegen, vrijmoedig, zijne stem; doch

ziende dat men geenszins naar hem luisterde, joeg hij haar onverwachts eenen kogel door het hart. Een tweede schot beteugelde den roofzuchtigsten van allen, eenen vaandeldrager en den aanvoerder der bende; en, eenen anderen intusschen, eene derde pistool ontweldigende, schoot hij zich-zelven door de herscnen. Deze brave jongeling was de zoon eens priesters uit de nabijheid van *Smyrna*. Geene roofzucht, maar verkeerde begrippen van godsdienst en deugd hadden hem mede naar *Chio* gelokt. De naam van dezen zeldzamen *Turk* was Osman.

Niet ver van *Chio*, zagen wij aan onze regterzijde de *Turksche* vloot, vijftig zeilen sterk, onder het bevel van Husserd-*Pacha*, op ons aanhouden. Naauwelijks hadden wij elkander wederkeerig herkend, of wij zagen links van ons ook de vloot der *Grieken*, bestaande uit veertig schepen. Zij zeilde vervolgens, achter ons om, de *Turken* te gemoet. Hoezeer wij nu gaarne het ophanden zijnde gevecht van nabij zouden aanschouwd hebben, was zulks onmogelijk, wegens het groote aantal koopvaarders, die aan ons geleide waren toevertrouwd. Eer nog een half uur verloopen was, waren de wederzijdsche voorhoeden elkander genaderd, en na nog weinige uren hoorden wij eene hevige kanonnade, wier gevolgen mij echter onbekend zijn gebleven.

Niet lang daarna bevonden wij ons bij het bevalligste van al de eilanden van dezen *Ar-*

chipel, *Tine* of *Tenos*, ook *Hydrusia* genaamd, en tusschen *Micone* en *Andros* gelegen. Hetzelve heeft eenen aanmerkelijken omvang en bevat eenige honderden steden en dorpen, en wordt door vrije *Grieken* bewoond; maar men ontmoet op hetzelve tevens veel *Europeërs*. Die eilanders brengen hunne dagen in onschuldig genot door. Armoede is onder hen weinig of niet bekend; zijnde de verfijnde weelde door eenvoudige zeden en kleederdragt, de woeker en velerlei ander kwaad door doelmatige wetten van het eiland verbannen.

O gelukkig land, hoe dikwerf wenschte ik mij op uwe groene heuvelen terug, waar duizenden schapen, door vrolijke knapen en meisjes gehoed, hunne vette weide vinden; hoe dikwijls hunkerde mijn hart naar uwe weelderige wijngaarden, waar mij eenmaal die lange trossen van dikke druiven toelachten, en wier vol genot de eigenaren ons zoo gul veroorloofden; hoe vaak reikhalsde ik naar uwe aangename dalen terug, waarin nette landhuizen en eerwaardige kloosters den wandelaar de aangenaamste afwisseling verschaffen!

Het eiland heeft eene tamelijk goede haven, eenige sterke batterijen en eene kleine scheepstimmerwerf. In 1824 had de *Kapudan-Pacha* de onvoorzigtigheid van met een gedeelte zijner vloot, bij noodweder, de haven in te loopen en aldaar het anker te werpen. Doch, dewijl de *Grieksche* batterijen verschrikkelijk op de

Turksche schepen vuurden, zag hij zich genoodzaakt de haven spoedig wederom te verlaten; waarbij drie der schepen, eene brik, een fregat en eene korvet, op blinde klippen strandden. De masten dier schepen zijn nog boven water zigtbaar.

Smyrna.

Reeds na een achtdaagsch oponthoud moesten wij dat schoone eiland weder verlaten, ten einde de vaart naar *Smyrna* voort te zetten. Met een bedrukt gemoed, alsof ik eenig voorgevoel van het mij nakende ongeluk had, rukte ik mij van de bevallige kust los en ging mijn noodlot tegen.

Smyrna heeft eigenlijk geene haven, maar slechts eene afgeslotene, ruime reede, alwaar steeds eenige honderden schepen van allerlei handeldrijvende volken aanwezig zijn. Vestingwerken heeft de stad zeer weinig; de voornaamste batterij is de zoogenaamde nieuwe (*Jengi Kalai*); men ziet dezelve bij het binnenvaren regts. Eene andere batterij, de *Katifa Kalai*, welke slechts met weinig geschut voorzien is, ligt op eene kleine hoogte achter de stad. De laatste is eigenlijk slechts de bouwval van eenen zeer ouden burg, die, naar *Turksche* overlevering, ten tijde van Alexan-

der *den grooten*, voor eene prinses, met name KATIFA, gebouwd zoude zijn geworden. In de nabijheid van dezen bouwval ziet men reusachtige waterleidingen, wier bouworde veeleer aan den tijd der *Romeinen* schijnt te moeten herinneren. De stad is zeer groot en bevat wel honderd duizend inwoners; waarvan, ten naastenbij, de eene helft uit *Turken* en de rest uit *Europeanen*, *Grieken*, *Armeniërs*, *Kopten* en Joden bestaat. Zij is in wijken en markten verdeeld; zoodat, over het algemeen, iedere natie haar eigen kwartier bewoont. De heerschende godsdienst is de Mahomedaansche; evenwel is aan iedere godsdienstige gezindheid, tegen betaling eener schatting, vrijheid van eeredienst en veiligheid van personen en eigendommen gewaarborgd. De *Europeanen* hebben er een klooster, en klokken op hunne kerken. Eveneens hebben alle andere Christenen hunne kerken en de Joden hunne synagoge.

De handel is er van groot belang. Schepen uit alle wereldstreken treffen elkander hier aan, gelijk karavanen uit geheel het *Turksche* rijk, uit *Persië*, *Arabië* en *Indië* hier te zamenvloeijen. Ook is de kunstvlijt zeer bloeijend. Men vervaardigt hier shwals, kostbare tapijten, zijden en boomwollen stoffen, *Turksch* leder en allerlei ander ledergoed, voortreffelijke sabels en andere wapenen, en schoone *Turksche* pijpen; ook wordt hier kostbare olij uit rozen, jasmijn en narcissen bereid.

Smyrna is rijk aan velerlei voortbrengselen, als: koorn, kostelijke wijn, razijnen, olijven, vijgen en boomwol. Ook vindt men er voortreffelijke paarden, rundvee en schapen; welke laatsten meestal gedrochtelijke vetstaarten hebben. Ik heb er zien slagten, en was daarbij getuige, dat één zoodanige schapenstaart dertig pond vet uitleverde. En voorzeker zijn er nog zwaarder. Eens zag ik, bij eene kudde, eenen ouden hamel, wiens hoogte vierdehalf voet bedroeg en wiens staart drie voet lang en twee breed was. Deze buitengemeene vetmassa was het dier tot grooten last, waarom men hem een rolwagentje onder dezelve had geplaatst, hetwelk, door middel van eenen gordel, aan de borst van het schaap was vastgemaakt. Gemakkelijk voerde hetzelve op die wijze zijnen last mede, en het lag de grootste vaardigheid aan den dag in het ontwijken van, zich op zijnen weg bevindende, steenen, hoogten of oneffenheden; hetwelk ik met genoegen eenige oogenblikken waarnam.

De honden loopen hier, zonder eigenaars, bij troepen van twintig tot dertig rond. Buiten de stad weten zij, tot hun onderhoud, wild op te doen. Hoofdzakelijk, echter, wachten zij hun voedsel uit de slagthuizen der stad, welke zich veelal in de nabijheid der woning van den pacha bevinden; waardoor die omtrek het vuilste en afgrijsselijkste schouwspel oplevert, dat zich in eene stad laat denken. De hier steeds

heerschende stank verpest de lucht heinde en ver, en is, vooral gedurende de zomerwarmte, onverdragelijk. Dat gebrek ware echter ligt weg te nemen; doch de *Turksche* traagheid gedoogt geene verbetering te dezen.

De kameelen werden hier tot onderscheidene oogmerken afgerigt. Eens zag ik, op eene openbare plaats, zes dezer dieren te zamen vechten. Zij waren van muilbanden voorzien, en sprongen twee en twee vergramd op elkander los, stelden zich vervolgens op de achterpooten, omvatteden ieder zijne partij met de voorbeenen om den hals of het lijf, en trachtten zoo den anderen, door schudden en rukken, ter aarde te werpen. Die op den rug viel verloor den strijd; want, zoodra hij lag wierp de overwinnaar zich met woedend gebrul op hem, en stampte dezelve hem met de voeten, met zulk een geweld, dat, indien dan niet eenige kameeldrijvers toeschoten om de strijders te scheiden, de onderliggende partij onfeilbaar er het leven bij zoude verliezen. Zoodanig schouwspel duurt dikwijls een uur of nog langer, totdat eindelijk, al de kampvechters, met schuim overdekt en geheel afgemat, ter aarde vallen. Duizenden van aanschouwers staan daarbij rondom de kampplaats verzameld, ten einde zich voor hunne *jirmi parah* te vermaken. Men ziet er den opmerkzamen *Europeër* naast den, naar enkel zingenot strevenden, *Turk*, die met zijnen *kaftan* en *tulband*

versierd is. Verder staat de koene *Griek* in zijne volkskleeding, nevens den bloohartigen en algemeen verachten Jood met zijnen *beschlik* en *sya–ves* op het hoofd. Ginds staat de sluwe *Armeniër* in zijnen *talaar* en met den *kalbak* gedekt, en in zijne nabijheid de eenvoudige *Kopt* in zijnen *kürk* en *scheschia*. In het verschiet vertoont zich een monnik in zijn ordesgewaad en met den eerwaardigen geschoren kop; hem volgt een dweepende *Derwisch*, in zijnen *julek* gewikkeld en den kalen kop met de *kulach* gedekt. Voorwaar eene bonte schare van de vreemdsoortigste menschen, die het oog des aanschouwers bezig houdt en hem ruime stoffe tot onderscheidene overdenkingen oplevert! Niet zelden ook wordt zoodanig een schouwspel door grove buitensporigheden en bloedige tooneelen vervangen.

De straten der stad zijn meestal niet zeer breed en vrij morsig. Voor het meerendeel zijn dezelve met plankwerk overdekt, ten einde de hette af te keeren. Zeer weinige derzelve zijn gevloerd. Ook de huizen zijn, eenige uitmuntende gebouwen uitgezonderd, vrij onaanzienlijk. Tot de grootste gebouwen behooren de menigvuldige bedehuizen (*) en de kloosters der *Derwischen*, het groote tolhuis, de groote herbergen voor Mahomedaansche

(*) De benaming van *Moskee*, elders de gewone, is hier volstrekt onbekend. Men zegt *Tschamien* en *Mestschiden*.

reizigers, de menigte badhuizen, de koffijhuizen, de ziekenhuizen en de inrigtingen voor bejaarden, en voor de zoodanigen die aan enkel traagheid lijden (*).

Eene zeldzame soort van menschen, wier ligchaamskracht alles overtrof wat ik voor of na ontmoet heb, zijn de lastdragers te *Smyrna*. Hun rug is met eenen toestel, om veel te kunnen dragen, gewapend, waarop zij gewoonlijk van vier tot zes honderd pond vervoeren; ja er zijn voorbeelden van, dat zulk een man acht honderd pond en meer, op eenen kleinen afstand wegdroeg. Wanneer zij beladen zijn gaan zij, met de voeten eenigzins binnenwaarts, de waden naar buiten gekeerd, zeer langzaam en hebben eenen vasten tred. Gaan zij, daarentegen, ledig, dan is hun gang onzeker en zijn hunne knieën wankelende. De meesten hunner zijn zeer gezet, doch er zijn er ook die minder lijvig zijn, ja mager mogen heeten; bij welke laatsten, in verhouding tot den overigen bouw huns ligchaams, de dijen en kuiten ongemeen grof en sterk gespierd zijn. Bijna allen

(*) De zeldzame traagheid der *Turken* laat zich uit menigerlei oorzaak verklaren. De warme luchtstreek; de verhittende levensmiddelen; de specerijen, als: roode *Spaansche* peper en dergelijken; de vadsige levenswijze, waardoor zij van der jeugd af, aan geene werkzaamheid gewennen, en bovenal het overmatig gebruik van *opium*, die hen in eenen staat van gevoelloosheid houdt, en alzoo duurzaam buiten staat stelt tot elken arbeid, welke de minste inspanning van ligchaamskrachten of zielsvermogens vordert.

hebben platte, breede voeten. Van hunne jeugd af worden zij tot dragers gevormd; zij gebruiken de voedzaamste spijzen, als: sago, schaapskoppen, schapen- en kalverpooten, alles wel toebereid, en andere krachtige zaken, gelijk hoenders en hoendersoepen; ook rekenen zij op de kracht van den wijn, en drinken dien, trots het verbod des *Korans*, in grooten overvloed. Zij verdienen zeer veel geld, doch dewijl zij gansch niet zuinig leven, gaat alles steeds: van de hand naar den tand.

Urla. — *De vervolgde* Grieken.

Na een kort verblijf verlieten wij *Smyrna* en rigtten onze vaart na *Urla*, niet ver van daar en mede aan de kust gelegen.

Eens dat ik mij op het scheepsdek bevond, werd de zon op eens verduisterd: eene zwarte wolk verscheen voor dezelve, en van deze kwam een vreemd gedruisch tot ons. Opmerkzaam sloegen wij de over ons heentrekkende wolk gade, en weldra ontdekten wij dat het een zwerm, op roof uitgaande, sprinkhanen was. Zij vlogen in digten drang, en het duurde tusschen tien en twaalf minuten eer de optogt over ons heen voorbijgetrokken was; gedurende welken tijd hij de zonnestralen had belet tot ons te komen. Vele duizenden vielen

in het water, eenigen op ons schip neder, waardoor ik gelegenheid had deze diertjes van nabij te beschouwen. Hunne lengte bedroeg van anderhalf tot twee duim; hunne kleur was lichtbruin, groenachtig en lichtgroen. De togt kwam van het zuidoosten en bewoeg zich langzaam noordwestwaarts, in welke rigting wij hem nog lang naoogden.

Urla is eene uitmuntende zeeplaats, slechts eenige mijlen van *Smyrna* verwijderd. Wij liepen hier binnen, zoo ten einde versch water in te nemen, als ook om onze zieken, waarvan wij er verscheidene aan boord hadden, eene betere verpleging te doen erlangen. De omstreken zijn hier even zoo schoon en vruchtbaar als te *Smyrna;* maar ook hier had de oorlog zijne verwoestingen aangerigt, en dagelijks hadden er moordtooneelen tusschen *Grieken* en *Turken* plaats. Terwijl wij aldaar voor anker lagen, hoorden wij op eenen avond, kort voor zonsondergang, eene heftige kanonnade, die gaande weg ons scheen te naderen. Aller oogen waren naar de zijde des geluids gerigt, en na eenen tijdlang vergeefs te hebben geluisterd, kwamen op eens twee barken met *Grieksche* vlag ten voorschijn. Op eenen afstand van een kanonschot volgden haar twee *Oostenrijksche* oorlogschepen, die aanhoudend op haar vuurden. Terstond zonden wij eene sloep met eenen officier naar de *Oostenrijksche* korvetten, en eene *Fransche* oorlogsbrik deed hetzelfde; bei-

de, ten einde zoowel verklaring over zoodanig eene handelwijze te vragen, als ook, overeenkomstig onzen pligt, tusschenbeide te treden en de staking van het vuren te vorderen. De afgezonden sloepen kwamen weldra terug met het antwoord van den *Oostenrijkschen* bevelhebber, dat die twee vervolgde vaartuigen aan *Grieksche* muiters behoorden en hij van zijne regering gemagtigd was, de zoodanigen, waar hij die ook mogte aantreffen, als zeeroovers te behandelen. Dewijl wij onzijdig in de zaak waren, en ons geenszins bevoegd achtten ons nader met dezelve in te laten, zoo was het ons onmogelijk verder iets ter redding der ongelukkige *Grieken* bij te dragen. De bevelhebber van de *Fransche* brik, door menschelijkheid gedrongen, protesteerde, ja, wel sterk tegen het gedrag der *Oostenrijkers*; maar zulks had geene de minste uitwerking op derzelver gedrag. Middelerwijl viel de avond, en liepen de *Grieksche* vaartuigen de bogt van *Urla* in. Het eene, geheel van kanonkogels doorboord, zonk aldaar met deszelfs geheele manschap; het andere liep op strand. De bemanning van het laatste, van de donkerheid des nachts gebruik makende, verdeelde zich in twee sloepen, en, gelukkig de *Oostenrijkers*, die inmiddels het anker geworpen hadden, ongemerkt voorbijzeilende, kwam zij bij ons aan boord, met verzoek om op ons schip te mogen worden opgenomen. Maar, daar wij nog niet spoedig deze baai zou-

den verlaten, en het ons dus onmogelijk was, haar den volgenden dag in eene andere *Grieksche* haven te brengen, konden wij haar niet opnemen. Haar aantal beliep vijf en dertig man, behalve twee vrouwen en eenige kinderen. Treurig verlieten zij ons schip en wendden zich nu tot de *Fransche* brik, die allen gastvrij aan boord nam en reeds des anderen morgens verder bragt.

Zoowel de manschap des *Franschen* schips als de onze, waren uiterst verstoord over de afschuwelijke handelwijze der *Oostenrijksche* schepen. De *Franschen* verhaalden ons van meer dergelijke gedragingen van die natie; zelfs hadden hare scheepsbevelhebbers reeds meermalen *Grieksche* gevangenen aan den pacha van *Smyrna* overgeleverd, die dezelve meest allen deed ophangen. Veel *Turken* zijn van oordeel dat de profeet daarom, den *Oostenrijkeren* zeer genegen is, en er reden bestaat om te hopen, dat de *Oostenrijksche* eerste *Messir* (de keizer) eenmaal nog een goed, vroom Muzelman zal worden. Schranderder en tevens menschelijker, was de rol welke de sluwe *Engelschen* speelden. Wanneer deze *Turksche* schepen of *Turken* onder der *Grieken* bereik in gevaar zagen, namen zij die in hunne hoede, en bragten ze in veiligheid bij hunne geloofsgenooten. Op gelijke wijze handelden zij ten opzigte der *Grieken*; zoodat zij aan beide zijden menschlievend te werk gingen. Zoo ble-

ven zij geheel onzijdig, waren evenzeer van de *Grieksche* als van de *Turksche* zijde geëerd en geacht, en, wat voor hen nog het belangrijkste was, zoo vloog hen, als grootmoedige redders uit nood en doodsgevaar, menige beurs met *Turksche* en *Grieksche* piasters te gemoet.

De gevangenneming.

Om der zieken wil moest ik den meesten tijd aan wal doorbrengen, alwaar mijne reisgenooten mij dikwijls in getale kwamen bezoeken.

Eens op eenen avond, het was in Julij 1825, ging ik met verscheidene bekenden, in gezelschap van eenige *Grieken*, in een boschje wandelen. Toen wij slechts eenen kleinen weg in hetzelve gevorderd waren, zagen wij ons eensklaps van eene bende welgewapende janitsaren omringd, die ons overvielen, plunderden en bijkans naakt uitkleedden. Wij allen waren ongewapend, uitgenomen een *Oostenrijker*, die ook in ons gezelschap was, en eenen scheepsdolk bij zich had; waarmede hij zich tegen de *Turken* verdedigde, en eenen derzelven in de linkerzijde eene wonde toebragt. Een andere *Turk*, wien zulks in woede bragt, hieuw den ongelukkigen met eene sabel over den linkerschouder, zoodat hij terstond ter aarde stortte en stuiptrekkende den geest gaf. In vertwij-

feling zagen wij dat schouwspel aan. Mij bragt een derde *Turk*, gelijk een duivel lagchende, eenen houw in het aangezigt toe; daar ik evenwel niet zeer na bij hem stond, bereikte mij slechts de punt van zijne sabel, en veroorzaakte zulks mij slechts eene niet zeer diepe verwonding in de linkerwang. Mijn bloed vloeide evenwel in ruime mate uit dezelve; doch de ontmenschten lieten mij geenszins den tijd om mijne wonde te verbinden; maar dreven mij, benevens mijne lotgenooten, voor zich uit, en, naar het ons voorkwam, langs omwegen, naar *Smyrna;* alwaar wij zoo omstreeks middernacht aankwamen. Van hier bragten zij ons, met nog andere slaven, zijnde *Grieken*, die reeds vóór ons daar gekomen waren, aan boord van eenen *Algerijnschen* kaper, welke zich in de haven bevond. Deze nam ons op, en nog voor zonsopgang waren wij onder zeil.

Het was eene brik van zestien stukken; zij was bemand met honderd tachtig koppen. De kapitein, OMAR genaamd, een *Engelsch* renegaat (afvallige), was ons gansch niet ongenegen en scheen ons lot te betreuren. Hij verstond het *Engelsch*, *Italiaansch*, *Turksch* en *Arabisch*, alsmede een weinig van het *Hollandsch*. Niet zelden sprak hij met mij en eenen anderen *Hollander* op vrije en vertrouwelijke wijze. Jegens de *Grieken* echter, lag hij eenen onmiskenbaren afkeer aan den dag. Meermalen ondervroeg hij mij over den toestand der weten-

schappen en kunsten in *Europa*, en verhaalde mij menigerlei van *Algiers*, wat mij later van veel nut was te weten. Ook verhaalde hij mij dat hij in *Algiers* gehuwd was en kinderen had, van welke laatsten hij steeds met groote vaderliefde sprak. Ofschoon hij mij niet zeide wat hij vroeger geweest of hoedanig zijne afkomst was, kon ik uit zijne houding en omgang gereedelijk opmaken, dat hij eene deftige opvoeding genoten had. Wanneer hij in eene goede luim was, schertste hij dikwijls met mij, waarbij ik niet zelden zijn helder verstand moest bewonderen. Dikwijls noodigde hij mij ook uit om zijn voorbeeld te volgen; en mij daardoor van eene harde slavernij te bevrijden. Maar dan bemerkte ik veeltijds dat hij, bij het afbreken van ons gesprek zwaarmoedig werd en zuchtende zweeg. Over de behandeling die ons aan boord van dit schip ten deel viel, konden wij, eenige kleine plagerijen van de matrozen afgerekend, niet klagen; waarvan zekerlijk de menschelijke kapitein oorzaak was. Wij kregen, even als de matrozen, slechte scheepskost; bestaande uit gebrekkig gekookte rijst en *pilaw*, zijnde dit laatste stijfgekookte *maïs* of rijst met een weinig vet toebereid, of uitgekookte *gedide* (in de zon gedroogd schapenvleesch, hetwelk de *Afrikaan* zeer gaarne eet), benevens beschuit, uijen en zwarte olijven. Als het beste voedsel beschouwde ik de *pilaw* en de olijven.

Aankomst te Algiers.

Op de geheele reis viel niets opmerkelijks voor; ook liep zij tamelijk spoedig ten einde, zoodat wij reeds den vijf en twintigsten dag te *Algiers* waren. De indruk, welken het gezigt dezer stad op mij maakte, vermag ik niet te schetsen. Al de afkeer, dien ik, zoo door lezen als door verhalen, in mijne jeugd jegens dezelve gevoeld had, bestormde nu op eens mijne ziel. Weemoedig overdacht ik nu mijnen rampzaligen toestand en sidderde voor de toekomst. Doch de gedachte dat ik, hoe jong ook, reeds menig gevaar gelukkig ontkomen was, en dat reeds zoo veel ongeluk en bittere ondervinding mijnen levensweg hadden gekenmerkt, deed mij moed scheppen, in de overtuiging, dat eene goede Voorzienigheid steeds over mij had gewaakt, en dat Zij mij ook nu wel behoeden en in mijne nieuwe beproevingen, in vertrouwen op Hare nabijheid, zoude bewaren.

Algiers ligt op eenen berg en strekt zich van denzelven tot aan de haven uit, zoo, dat de huizen der benedenstad, aan de zeezijde, door het water bespoeld worden. De huizen welke hooger liggen en meestal platte daken hebben, zijn doorgaans met glinsterenden witten kalk bepleisterd. Dit geeft der stad, van de zeezijde beschouwd, een prachtig en indrukmakend

aanzien; dewijl de rijen van terrassen, die boven elkander in het oog vallen, hier en daar door *minarets* en paleizen worden afgebroken. De bedehuizen, het voormalige slot van den deij, de kaserne der janitsaren en eenige bijzondere huizen, munten boven alle andere gebouwen uit. Alles evenwel wordt overtroffen door het kasteel, *Kassaba* genaamd, waarin de deij woont, en dat zich langs geheel den berg, waarop het gelegen is, uitstrekt. Trotsch waait MAHOMED's vaan van deszelfs tinne.

Voor de stad en aan elke van hare zijden zijn vreesselijke sterkten en batterijen, die de geheele ruime reede bestrijken. De haven, in welke de roofschepen voor anker liggen, wordt door eene sterkte, die met eenige honderden zware kanonnen gewapend is, beschermd, en kan omtrent dertig (*) schepen bevatten. Aan beide zijden van *Algiers* wisselen vlakten en hoogten en dalen elkander af. In derzelver omtrek ziet men de heerlijke tuinen en landhuizen der *Europesche* konsuls, wier vlaggen van hunne woningen waaijen. Ontelbare lusthuizen, op romaneske wijze door tuinen en oranje- of olijvenboschjes omgeven, zetten den geheelen omtrek eene weergalooze schoonheid bij. Op den achtergrond strekt zich het *Atlasgebergte*, gedeeltelijk met eeuwige sneeuw be-

---

(*) Staat 30 in het oorspronkelijke; zou hier niet eene 0 zijn weggevallen?

dekt, in eene keten, van het zuidoosten westwaarts uit. Naar den kant van *Bona* loopt eene smalle zandstep van eenige mijlen lengte, langs den oever heen. Een stroom, die van het gebergte daalt en *El-Aratsch* genoemd wordt, doorkronkelt dezelve en stort zich in de reede uit. Geheel *Algiers* spreidt eene bijzondere verscheidenheid ten toon.

Toen onze *kursan* (*) op de reede was aangekomen, heesch men de vlag en deed men drie schoten. Hierop zagen wij op de sterkten eveneens de vlaggen hijschen. Van den kant der stad hoorde men een vreesselijk geraas. Het nieuwsgierige volk stroomde ter stede uit en naar de haven. De platte daken waren weldra vol gesluijerde vrouwen, welke het schip juichend welkom heetten. Toen hetzelve in de haven was en het anker wierp, kwamen terstond verscheidene booten aan boord, ten einde vóór alle dingen, de slaven af te halen. Wij moesten ons in dezelve begeven om aan land te varen. Daar aangekomen, werden wij met groote haast in een duister gewelf gebragt en aldaar opgesloten. De een vroeg den anderen: wat zal van ons worden? Eenige onzer zuchtten en smeekten tot God; anderen wrokten over hun noodlot en vervloekten den dag hunner geboorte. Na eenige uren in de pijn-

(*) Dat is de regte benaming voor *kaper*. Het beteekent eigenlijk *strijder*. Vandaar *kursan-dekne*: oorlogschip; ook noemen de *Turken* dat wel enkel *kursan*.

lijkste onzekerheid te hebben doorgebragt, werd de deur geopend en kwamen eenige *Turken*, onder welken men duidelijk een voornaam heer opmerkte, om ons in oogenschouw te nemen. Naderhand gebleek mij dat die heer de minister van het zeewezen was. Zij spraken *Turksch*, waarvan niemand onzer een woord kon verstaan. Eenige keeren hoorden wij hen de woorden *konsol-englis*, *konsol-francis* uitspreken. Wij begrepen wel dat zij daarmede den *Engelschen* of *Franschen* konsul wilden aanduiden, maar wat zij daaromtrent zeggen wilden, konden wij toen niet begrijpen.

Het was tegen den avond dat men ons, lotgenooten, vaneen scheidde. Wij waren vijftien in getal, en werden afzonderlijk of bij paren heengeleid. Met aandoening zagen wij elkander na; doch ieder onzer had reden om jegens zijn eigen lot bezorgd te zijn, waardoor dan ook dat zijner rampgezellen hem minder bezig moest houden. Een *Griek*, nog iets jonger dan ik (hij was juist zestien jaar), die reeds bij den aanvang onzer reis op het roofschip mij eene gewigtige dienst had bewezen (door mij zijnen zakdoek te geven, ten einde ik daarmede mijne wonde tegen de zeelucht zoude dekken; daar de janitsaren mij den mijnen hadden afgenomen), een trouw vriend in het ongeluk, die van *Ipsara* geboortig, van daar ter slavernij was medegevoerd, zoude nu ook verder mijn lotgenoot wezen. Wij beide werden in de woning van

den minister van finantiën en van justitie en policie gebragt; bekwamen, terstond bij onze aankomst aldaar, slavenkleederen, en werden als koksjongens in de keuken des ministers aangesteld. Wij vonden daar veertien andere slaven, onder welken zich *Mexikanen*, *Spanjaarden*, *Italianen*, *Grieken* en een *Hollander* bevonden.

Eerste toestand in de slavernij.

Onze kleeding bestond uit een van roode wol geweven kapje, een hemd van boomwol, een opperkleed van dezelfde stoffe, eene wijde broek, die tot over de knie hing, en een paar slechte muilen. Onze voeding was van dien aard, dat wij over geenen honger mogten klagen; want alle afval der keuken was voor ons, gelijk mede alles wat van de tafel des ministers of andere heeren die in het paleis aten, overbleef. Onze slaapplaats was in een ruim pakhuis. De nachtlegers gansch eenvoudig: planken, namelijk, met schapenvellen bedekt, waren onze bedden, en ligte wollen dekens onze dekking.

Twee ongemakken, evenwel, moest ik hier verduren, die mij het leven verbitterden en voor mijne gezondheid zeer nadeelig waren; het eene bestond in de groote morsigheid en de verregaande ruwheid van eenige mijner lot-

genooten, en het andere was de menigte ongedierte, als ratten, en niet zelden slangen, die ons steeds kwelden. Hoezeer ons slaapvertrek en onze nachtlegers op zich-zelven slecht waren, men had dezelve toch in eenen behoorlijken staat van reinheid kunnen houden; doch zulks was bij sommigen geenszins het geval. Zij gaven zich aan de grootste wanorde en liederlijkheid over; en, hoezeer eenige onzer, die de goede orde beminden, daarover voorstellen deden en op het onaangename en veelligt nadeelige in de gevolgen, opmerkzaam maakten; die ruwe menschen wilden zich niet laten raden, maar zochten veeleer daarover somtijds twist en oneenigheid aan te kweken. De ratten, die in het algemeen te *Algiers* zeer talrijk zijn, waren ook in dit slot in zoo groote menigte, dat men dezelve niet dan met moeite van zich afkeeren konde. Bijna iederen avond maakten wij met stokken jagt op dezelven. Gedurende den nacht kwamen zij bij groote scharen uit andere pakhuizen en trokken door het onze naar de keuken. Dikwijls kwamen zij op onze legersteden en gunden ons geene rust. En, of men er al somwijlen van dertig tot veertig versloeg, en hoezeer een onzer metgezellen, een *Savoijaard*, die een groot aantal vallen vervaardigde, er eene menigte ving, zoo bespeurde men bijna niet dat hun getal voor eenigen tijd afnam. Meermaals vonden wij ook onder onze slaapplaatsen, slangen van aanzienlijke

grootte. Die kwamen door een met roosterwerk voorzien venster, hetwelk in eene der slotgrachten uitzag, die met digt struikgewas begroeid was.

Onze bezigheid bestond in het slot te vegen en met water te reinigen, het vuur in de keuken te onderhouden, schapen en kippen te slagten, moeskruiden en groenten te zuiveren, vaatwerk en allerlei huisgereedschap schoon te maken en, in het algemeen, al het huiswerk te verrigten. Niet den ganschen dag vonden wij daarin werk, maar wij hadden menig vrij of ledig uur, dat dan, uit verveling, met slapen werd doorgebragt. Menigmaal, echter, hadden wij veel, zeer veel werks; waarbij alsdan niet zelden de koks ons met slagen aandreven. In onderscheidene hoeken van het slot stonden stokken en handzwepen, die in de eerste weken na onze aankomst, dikwijls bij ons werden aangewend, doordien wij toen nog geen enkel woord van onze gebieders konden verstaan. Later werden wij, als het ware met geweld, gedwongen het *Turksch* te leeren, hetwelk mij in het eerst zeer zwaar viel, doch mij minder moeite kostte dan mijne lotgenooten. In het eerst wist ik door vragende teekenen of door op de voorwerpen te wijzen, menig woord te leeren, hetwelk ik dan met den nagel of eene kool op den muur schreef (iets waarover ik eens slagen zoude ontvangen hebben). Ver had ik het gebragt toen ik eenmaal *adine bu?* (hoe

heet dat?) en *bune?* (wat is dat?) wist te zeggen; maar ook veel had het gekost daar achter te komen. Een onzer drijvers, namelijk, eens in eene goede luim zijnde, vroeg mij, of ik de namen van zekere dingen, die hij mij eens gezegd had, nog wist, en wees te dien einde op de bedoelde voorwerpen, zeggende: *adine bu?* Toen ik een weinig gevorderd was, hoorde ik steeds zorgvuldig toe wanneer zij onderling spraken. Eindelijk waagde ik het zelfs mede te spreken, ja hen in onze ledige uren iets te verhalen; hetwelk hen zoo wel behaagde, dat zij mij zeer prezen, en wenschten dat ik een muzelman (*) zoude worden. Toen ik eens de geschiedenis van GENOVEVA, een weinig naar de denkwijze mijner hoorders vervormd, verhaalde, werden zij tot tranen geroerd.

De vlugt.

Naardien ik nu reeds een half jaar in dien treurigen toestand had doorgebragt, gedurende welken tijd ik het leven somtijds als eenen drukkenden last beschouwde, ontwierpen wij slaven, een zeer wel te verontschuldigen, maar evenzeer onverstandig plan. Wij wilden vlugten. Ingeval wij, namelijk, gelukkig door de slot-

(*) De *Turken* zeggen *Muzelman* en *Muzelmanlari*, de *Arabieren Moslem* en *Moslemin.*

wacht zouden kunnen geraken, wilden wij ons naar den zeekant begeven, ten einde, zoo mogelijk, een *Europeesch* vaartuig te vinden; en indien zulks mogte mislukken, dan wilden wij trachten eene der stadspoorten uit te geraken, en het landhuis van eenen der *Europesche* gezanten te bereiken, die dan niet zoude nalaten ons tot het herkrijgen onzer vrijheid behulpzaam te wezen. Indien wij, uit vreeze voor ontdekking, geenen konsul konden naderen, of ingeval deze mogt weigeren onze vrijheid van den deij te vorderen, zouden wij zuidoostelijk, den togt naar *Tunis* ondernemen. Dit laatste kon alleen vertwijfeling ingeven: want, langs gebaande wegen behoeft eene karavane twintig dagen, om dien afstand af te leggen. Hoeveel tijds zouden wij dan noodig gehad hebben, daar wij, om niet ontdekt te worden, in plaats van den gewonen weg, althans gedurende eenige dagen, door bosschen vol wilde dieren, onze reis naar de zon en starren rigtende, eenen omweg moesten zoeken? Wij zouden, in dat geval, menige woeste zandstep te doorworstelen hebben en schrikkelijk wilde bergbosschen doorkruisen moeten, in een land welks taal sommigen onzer zeer gebrekkig, anderen in het geheel niet verstonden, en waar de voortvlugtige *Europeaan*, van de wreede inwoners niets als den dood te wachten had. Het vooruitzigt van dit alles was, evenwel, niet in staat om ons af te schrikken: radeloosheid gaf ons moed; en daar wij

als slaven, niets meer te verliezen hadden, ja zelfs ons leven ons-zelven niet meer toebehoorde, zoo wilden wij liever alles wagen dan langer in dezen toestand versmachten.

Eens op eenen namiddag, dat de janitsaren, die voor ons slot de wacht hadden, deels in een koffijhuis gegaan en deels op hunne banken waren ingeslapen, wilden wij het waagstuk ondernemen; maar, hoe groot was mijne verbaasdheid, toen op eens allen terugtraden en verklaarden, dat zij van eene onderneming afzagen, wier uitslag zoo twijfelachtig was. Slechts een enkele, een *Hollander*, verklaarde, mij te zullen volgen en met mij vrij te willen zijn of te sterven. Al de overigen, die in den beginne zoo groot aandeel aan onze zamenzwering genomen hadden; mij gezamenlijk drongen daaraan mede deel te nemen, en met betrekking tot den uitslag van ons ontwerp zonder zorge schenen te zijn; ja, die het eerste denkbeeld ter ontvlugting in mijne ziele verwekten — traden nu moedeloos terug. Ofschoon ik daardoor de onderneming in menig opzigt voor gevaarlijker hield, had ik van eene andere zijde ook minder gevaar te duchten, daar wij, twee in getal zijnde, niet zoo spoedig gemist of ontdekt zouden worden, dan wanneer zestien te gelijk ontvlugtten. Jong en ondernemend, zoo als ik was, dreef mijne fierheid en mijn gevoel van schaamte mij aan, om de vlugt geen oogenblik uit te stellen, en had het denkbeeld van vrijheid reeds

zoozeer mijn geheele aanwezen in gloed gezet; dat ik, zonder alles beproefd te hebben, niet van het waagstuk zoude willen afzien.

De *Hollander* en ik namen nu van de achterblijvenden afscheid. Eenige derzelve weenden bitterlijk en baden ons nog te blijven: doch het was besloten. Met kloppende harten kwamen wij gelukkig door de slotwacht, stapten, met vlugtigen tred, eenige bergafloopende straten door, en bereikten, eindelijk, de marinestraat; alwaar wij reeds de haven en schepen in het gezigt hadden, toen wij, onverwacht, ons van achteren voelden aangegrepen, en men ons de woorden *Tur-jaur-Kobeklari!* (sta, christenhonden!) toesnaauwde. Wie schetst nu hetgeen wij gevoelden, toen wij ons door drie janitsaren van de slotwacht aangehouden zagen! Zij stieten ons voor zich uit, en bragten ons naar het slot terug. In den voorhof aangekomen, vonden wij daar den scherpregter, die, met zijne bedienden, op ons wachtte, ten einde ons, op het bevel van den hofmeester, de *bastonnade* (stokslagen) toe te dienen. Als woedende dieren vielen nu de wreede beulsknechten op ons aan. Zij wierpen ons met geweld ter aarde, en gaven ieder onzer honderd vijftig stokslagen tegen de voetzolen; hetwelk voor een' *Turk* eene kleinigheid is, maar ons bijna onverdragelijk was. Wij ondergingen deze wreede straffe, en gedurende eenige uren daarna wentelden wij ons, nu als wanhopig, dan beseffeloos, op onze legers

stede om. Onze voeten waren dik opgezwollen en blaauw van kleur, en eenige spieren onder den voet lagen bloot en waren gekwetst, waardoor ontzettende pijn en ontsteking ontstonden. Azijn met water aangemengd, ons door onze medelijdende kameraden aangeboden, was ons eenigste lenigingsmiddel, en werd met vouwdoekjes aangebragt. Wij beide werden ziek, en hoopten dikwerf, dat de dood een einde aan ons lijden zoude maken. Maar, in weerwil van alle onze ellende, zegepraalde onze krachtige natuur: mijn kameraad, wat sterker dan ik, was na verloop van drie weken weder in staat om te gaan, en ik was ten einde van eene maand ook weder hersteld.

Eenige *Turken*, die ons nu en dan uit nieuwsgierigheid bezochten, lachten met onze smart en vroegen, hoe wij, anders zoo krachtige *Europeanen*, door zulk eene kleinigheid allen moed verliezen, en op den oever des doods gebragt konden worden. Zij zeiden dat hunne kinderen op de school niet zelden zooveel slagen kregen, en zich daarbij dan niet zoo ongeschikt gedroegen, als wij gedaan hadden. Wij stemden hen dan volmondig toe, dat de *Turken* meer slagen verduren kunnen als de *Europeërs*, en voerden als eene vergelijking aan, dat de kleine ezel meer slagen kon verdragen dan het grootere paard. Maar, daar zij daarover verstoord schenen, zochten wij hen weder ter neder te zetten, door hen te beduiden, hoe de kinderen

in het beschaafde *Europa* werden opgeleid, en dat het lijden der meeste *Europeanen* meer uit eene geestelijke dan uit eene ligchamelijke oorzaak voortsproit. Dewijl zij dat dan ook wel schenen begrepen te hebben, zeide een hunner, dat, hoezeer onze opleiding in sommige opzigten wel zoo goed, ja beter dan de hunne mogt zijn, wij toch niets deugden, en voor aarde en hemel beide ten eenemale verloren waren. Want, vervolgde hij, gij zijt onderling verdeeld, er is minder onderlinge liefde onder u als onder ons, Mahomedanen, *Allahoe-ekber!* (God is groot!) Indien wij, *Turken*, bij uliedenin gevangenschap geraakten, zoo zouden wij elkander liefhebben en helpen; maar niet, gelijk gijlieden, elkander verraden. Dewijl wij eigenlijk nog niet begrepen wat de *Turk* daarmede wilde zeggen, en ons, voorzigtigheidshalve, niet te ver met hen durfden inlaten, daar zulks niet zonder gevaar was en wij ook nog niet veel *Turksch* verstonden, zeide ik hem, dat hij regt had gesproken, met uitzondering alleen van het verraad; waaromtrent ik van gevoelen was, dat hetzelve bij andere volken meer plaats had dan bij ons. Daarop begon hij te lagchen, zeggende: dat hij mij daar eens heerlijk gevangen had, daar hij ons op een geschikt voorbeeld wijzen wilde van onze onderlinge ontrouw, en verhaalde ons, vervolgens, hoe een onzer lotgenooten, de *Savoijaard*, die zooveel ratten ving, zoodra wij uit het slot ontvlugt waren, onze vlugt aan den

slotopziener *verraden* had, waarop deze, terstond aan eenige manschappen van de wacht bevel had gegeven om ons te vervolgen. En nu lachten die *Turken* ons hartelijk uit en verlieten ons.

Wij moesten ons, inderdaad, voor de *Turken* schamen, en waren bijna razend wegens het schandelijke verraad, door den ondeugenden *Savoijaard* jegens ons gepleegd. Alle andere slaven vielen op hem aan, spogen hem in het aangezigt, en scholden hem voor eenen duivelschen verrader. Doch hij loochende de daad en verdedigde zich zoo goed hij kon. Het was mij tot groot hartzeer, door eigen volk te zijn verraden geworden; maar den ongelukkigen *Savoijaard* kon ik het gemakkelijk vergeven, omdat hij veelligt gemeend had, zijnen treurigen toestand daardoor eenigzins te verbeteren; hetwelk, evenwel, volstrekt het gevolg niet geworden is.

Lotwending.

Toen ik van mijne ziekte hersteld was en mijn werk had hervat, werd mijn toestand nog drukkender dan voorheen. Mijne zucht naar vrijheid en naar den vaderlandschen grond, ontwaakten op nieuw. De gedachte, dat ik veelligt voor altijd tot de slavernij vervallen was, en de indruk, welke de mishandeling, die op

het geringste verzuim volgde, op mij maakte, deden mij vaak tot vertwijfeling overslaan en tegen de Voorzienigheid morren. Somtijds was het zelfs zoo ver gekomen, dat ik op het punt stond, door middel van een keukenmes, het eenige wapen dat in onze handen kwam, mijzelven van het leven te berooven. Maar juist in zulke donkere oogenblikken, waarin alles om mij heen als een ondragelijken last op mij drukte, en mijne verbeelding geene palen meer kende, werd ik dikwijls, plotseling, als van eene hoogere magt, onwederstaanbaar aangegrepen, en gevoelde ik de nabijheid eener behoedende Voorzienigheid, die mij uit eenen afgrond wilde redden. Betere wil, zachte en heilzame gevoelens keerden weder in mijne ziele terug. Langzamerhand werden ook zoodanige aanvallen eener woeste vertwijfeling zeldzamer, totdat zij zich in eene duurzame, stille zwaarmoedigheid oplosten. Ik zocht vervolgens in de godsdienst alleen hulp en troost, en vond dezelve in zoo ver, dat zulks mij van die booze gedachten terughield, en mijnen geest bevredigde en zich deed onderwerpen. Maar de Algoede had mij verhoord!

Twee jaar zal ik ongeveer in dezen toestand hebben doorgeworsteld, toen de minister eens in de keuken bij ons kwam, waar hij alles in oogenschouw nam en met de koks sprak. Hij vroeg den opperkok, hoe de slaven zich gedroegen, en deze prees onze geschiktheid. Eindlijk

lijk vroeg hij mij, wat ik voorheen in *Europa* geleerd had. Ik noemde de heelkunde; waarop hij zeer verheugd antwoordde: dat is eene zeer goede wetenschap, vooral in *Algiers*, alwaar men niet *eenen* goeden arts bezit, dewijl de kunst der *Arabieren* geheel verloren is gegaan. Hierop gaf hij zijne vreugde te kennen, dat ik, naar gelange van mijn kort verblijf in dit land, deszelfs taal al vrij wel had leeren spreken. Ik zeide daarop in de ruwe *Turksche* spraak: O heer! verwondert u, dat uw knecht uwe taal reeds zoo goed kan spreken, zoo bedenk, dat hij haar, door hoogen nood gedrongen, geleerd heeft; deels ten einde de bevelen der koks te verstaan, en alzoo minder gevaar te loopen om door dezelven mishandeld te worden, deels uit verveling. Wildet gij mij mijne vrijheid schenken, zoo zou ik in de gelegenheid zijn nog veel van uwe schoone zaken te leeren, en tevens om ook alhier door mijne kunst nuttig te zijn. Daarop ving hij aan hartelijk te lagchen en verwijderde zich.

Eenige weken na deze zamenspraak kwam, op eenen vroegen morgen, de hofmeester bij mij, zeggende, dat zijn heer mijne hulp verlangde. Ik begaf mij naar des ministers slaapvertrek, en vond hem in een' beklagenswaardigen toestand; maar, tot mijn groot geluk, slaagde ik in mijn onderzoek naar de oorzaak van zijn lijden. Hij was een man van wat meer dan vijftig jaar en zoo buitengewoon zwaar, dat zijne

dikheid hem niet zelden zeer tot last verstrekte. Hij leed hevig aan zinking, en ik meende tevens eene leverontsteking bij hem waar te nemen. Wat nu stond mij hier te doen? Niet alleen ontbrak het mij aan grondige kennis, van de te dezen doelmatigste geneeskundige hulpmiddelen, maar ook ontbraken zij mij geheel. Mijne omstandigheid was inderdaad bedenkelijk. Van het gelukken of mislukken toch van mijne pogingen ter zijner redding, hing mijn volgend lot geheel af. Ik nam dan spoedig een besluit, en, terwijl ik bloedzuigers liet halen, die ik den lijder in den omtrek van de lever wilde aanleggen, bereidde ik hem een mengsel van thee, *Arabisch* gompoeder en suiker, en liet hem daarvan, naar *Europeesch* gebruik, alle uren een' lepelvol toedienen. Ook schreef ik eenen doelmatigen eetregel voor, en liet hem geenen anderen dan verkoelenden drank geven. Op deze wijze hield ik acht dagen vol, en den negenden morgen had ik het genoegen den minister, hoofdzakelijk hersteld, zijne kamer op en neder te zien wandelen.

Toen ik hem dien morgen mijne opwachting maakte, ten einde naar zijne gezondheid te vernemen, was hij zeer verheugd en overlaadde mij met lofstuitingen. Ook gaf hij mij menigerlei dingen ten geschenke, als: onder anderen, een gouden zakhorlogie van groote waarde, en benoemde hij mij, vormelijk, tot zijnen lijfarts. Van dit oogenblik af aan was ik als in een

ander leven overgegaan. In de plaats van mijn ratten- en slangenhol, kreeg ik nu twee schoone ruime vertrekken in het slot, wier vloeren met prachtige kleeden belegd waren, en waarin, langs al de wanden, *divans* (eene soort van *kanapé's*) geplaatst en die, naar evenredigheid daarvan, gestoffeerd waren. Mijn slavenkleed werd terstond met kostbare zijden kleederen en fijne hemden verwisseld, en de spijze die ik tot hiertoe had genuttigd, door eene goede tafel vervangen; terwijl ik twee *Piskiri* ter bediening verkreeg. In het kort, van eenen verachten christenhond, uit eenen verdrukten koksjongen, die ieder oogenblik aan de mishandeling der koks en van andere *Turken* was blootgesteld, was ik, als door eenen tooverslag, in den geëerden en van alle slotbewoners geachten lijfarts des ministers van finantiën, justitie en policie van *Algiers* herschapen. Maar, mijne tegenwoordige plaats was ook niet vrij van moeijelijkheden; naardien ik, met betrekking tot menigerlei ligt te vermoeden belangrijke kleinigheden, zeer op mijne hoede zijn moest. Mij ontbrak ook wel niets als de vrijheid, maar deze was mij alles! Voor haar had ik, bij de vlugt, mijn leven gewaagd: haar gemis maakte mij tot de rampzaligste van mijne lotgenooten; want deze ontbeerden haar slechts daarin, dat zij niet aan hunne meer ruwe begeerten konden voldoen, en gevoelden juist daardoor het drukkende hunner toestand in mindere mate. Ook

zulks ten gevolge, konden zij bij onze vlugt daarvan afzien en een hunner ons verraden!

Voor dat ik, als het ware, afscheid van hen neem, wil ik hier mededeelen, wat later van hen ter mijner kennis is gekomen. Het waren grootendeels onbeschaafde menschen, die mij op velerlei wijze gekweld hadden. Met de meesten was ik dan ook niet van zeer nabij bekend geworden. Diegenen met welken ik in nadere kennis was gekomen, liet ik van tijd tot tijd bij mij roepen, of ik bezocht hen in de keuken. Wonderlijk was het, dat juist die onder hen, welken ik zoude schijnen het meest te moeten haten, mij de grootste belangstelling inboezemde; en ik zal daarom zijne geschiedenis, als eene kleine *épisode*, hier inlasschen.

De Savoijaard.

De *Savoijaard*, die ons verraden had, was ontegenzeggelijk de ruwste van al de slaven des ministers. Hij was bij alle zijne lotgenooten, ja zelfs bij de *Turken*, uit hoofde van zijne wreedheid, bijzonder gehaat. Hij gevoelde wel dat ik de eenige was, die hem niet als een hatelijk mensch terugstiet; maar steeds, vol deernis met zijnen gemoedstoestand, hem dringend bad, zijne hartstogtelijkheid te bedwingen. Zulks ten gevolge wilde hij zich dan ook van

niemand anders laten raden, en alleen voor mijne herhaalde, zachte vermaningen scheen zijn ruw en verwilderd gemoed nog eenigermate ontvangbaar te wezen. Hij had der geheele wereld haat en verderf gezworen; ja zijn wrok strekte zich tot over het dierenrijk uit. De andere slaven noemden hem, spotswijze, de ratten-*Effendi*, omdat hij alle ratten die hij in zijne vallen ving, met eigene handen om het leven bragt. Velen dezer dieren rukte hij met eene tang de tanden uit, en liet ze daarna weder loopen; anderen doorboorde hij met een stokje, en spietste hen daarmede in de aarde, ten einde zich met hunne stuiptrekkingen te vermaken; nog anderen hield hij met eene tang boven het vuur, totdat zij, onder ontzettend sissen het leven uitbliezen. Somtijds werd hij, door *Turken*, over zoodanige wreedheid gestraft; en, hoezeer deze laatsten met betrekking tot ons, overigen, van het tegendeel overtuigd waren, hielden zij niet op, gedurig alle christenen voor wreed uit te krijten. Menigmaal, wanneer de *Savoijaard* in betere luim scheen, kwam hij bij mij en verhaalde mij van zijn vroeger leven. Ik had dan somtijds gelegenheid om op te merken, dat er toch nog eenig menschelijk gevoel in zijnen boezem sluimerde, en verheugde mij daarin, dat de betere gevoelens, der menschelijke natuur alleen eigen, hoewel in zekere mate, toch niet geheel verkocht kunnen worden.

Men kon met regt de ruwheid des karakters van dezen man, aan zijne opleiding en latere lotgevallen toeschrijven. Hij verhaalde mij namelijk, dat hij in *Savoije* geboren was, waar zijn vader een welgezeten koopman was, en hij, reeds in zijne eerste jeugd, zijne moeder door den dood verloren had. Zijn vader, een vroom, eenvoudig man, meende den toestand van zijne kinderen te verbeteren, door hen eene stiefmoeder te geven; te meer, dewijl hij, om zijne zaken den meesten tijd op reis moest wezen. Maar de stiefmoeder, die een goddeloos wijf en eene slechte huishoudster was, verwaarloosde, wanneer de vader van huis was, niet slechts hare huishouding en de harer zorge aanvertrouwde kinderen; maar mishandelde dezen tevens op de schandelijkste wijze, en trachtte steeds derzelver gedrag den vader, bij diens terugkomst, in het zwartste daglicht voor te stellen. De vader vermaande gedurig zijne kinderen, vlijtig ter school te gaan, te bidden en moeder en leermeesters gehoorzaam te zijn, opdat het hen mogte welgaan; welk alles, de onschuldige kinderen gaarne beloofden. Zoodra was echter de vader niet weder afwezig, of zij werden door de moeder, niet alleen van de school en eenen behoorlijken levenswandel teruggehouden en afgeleid, maar van alle pligtsbetrachting zooveel mogelijk verwijderd; en, ten einde zij-zelve zoo veel te beter zich aan ledigheid en eene slechte leefwijze zoude kun-

nen overgeven, liet zij de kinderen het meeste huis- en tuinwerk verrigten, waardoor dezen dan steeds verhinderd werden de school te bezoeken. Den schoolmeester maakte zij wijs, dat de kinderen niet tot schoolgaan te bewegen waren, en klaagde bij iedere gelegenheid elkeenen haar verdriet over de verdorvenheid van het kleine gebroed, gelijk zij hen noemde. Deze zagen dagelijks het afschuwelijke gedrag hunner stiefmoeder, en moesten hare valsche beschuldiging steeds geduldig aanhooren; want, viel het eenen hunner in, zich te verdedigen, dan werd zulks naderhand verschrikkelijk gestraft. In dezen benaauwden toestand hadden zij, behalve hunnen vader, die meest afwezig was, geene andere toevlugt als eene oude grootmoeder. Deze was eene *Zwitsersche* van geboorte. Even vroom als zij steeds geleefd had, zag zij nu, in haren hoogen ouderdom, gelaten den dood te gemoet. De kinderen konden alzoo bij haar weinig heul vinden; zij vermogt niets, als hen te troosten en met hen te bidden. Zoo leerde zij den kleinen het *Onze Vader.*

De arme *Savoijaard* verhaalde mij verder, dat zijne duivelsche stiefmoeder, ten einde haar werk te bekroonen, de afschuwelijkheid zoo ver dreef, dat zij hare pleegkinderen niet zelden tot bedrog en diefstal aanspoorde. Zoo kocht zij, bij voorbeeld, eijeren moetende gebruiken, dezelven niet; maar liet den kleinen

Baptist (zoo heette hij) er uit de stallen der buren stelen. Meermaals had zij gedreigd hem te slaan; maar wanneer hij dan de tuchtiging wist te ontloopen, zoo werd, daar hij toch ten laatste weder moest te huis komen, hem dan, ter afkooping derzelve, opgelegd, het een of ander te stelen en te huis te brengen. Eens, toen ook de vader juist van huis was, wilde die ontaarde moeder hem weder slaan, omdat hij op nieuw van haar schandelijk gedrag had gesproken. Hij ontkwam haar ook nu weder en ontvlugtte in den hof, waar zij hem kwam zeggen, dat zij hem de straf kwijtschold, mits hij haar, uit de stal van eenen der buren, eene vette gans wilde stelen. Hij was terstond gewillig en beloofde het te zullen doen. Zij riep hem nog na, voorzigtig te zijn en de gans terstond den hals om te draaijen. Hij ging dan heen, om te doen wat hem zijne doorslechte moeder had opgedragen; sloop in des buurmans stal, draaide de gans den hals om, en wilde haar juist medeslepen, toen de jongens des buurmans daar bij kwamen en hem de gans weder afnamen. Eerst sloegen zij hem ter degen, en bragten hem toen bij zijnen vader. — Baptist zeide mij naderhand, dat hij nog zijnen vader beklaagde, wanneer hij zich voor den geest bragt, hoe die, op het hooren dat zijn zoon, dien hij zoo innig lief had, een dief was, doodbleek op eenen stoel nederzeeg, en bevende en rood van schaamte gevraagd had, waar,

om hij die gans gestolen en of hij wel meer iemand iets ontvreemd had.

Gedurende dat de vader zijn onderzoek voortzette, stond de moeder in eenen hoek des vertreks, en wenkte den jongen onophoudelijk toe; hetwelk hij echter, opzettelijk, niet had willen verstaan. Hij, in tegendeel, beleed den vader alles wat hij reeds in dit opzigt had bedreven, en verklaarde tevens hoe zijne stiefmoeder hem daartoe steeds had aangezet. De vader geraakte buiten zich-zelven van woede; de moeder viel onder een ontzettend geschreeuw op den armen jongen aan en sloeg en krabde denzelven; de vader stiet haar in zijne razernij terug, en sloeg den kleinen Baptist zoodanig met eenen stok, dat deze alle bewustzijn verloor, en eerst na verloop van eenige dagen het vrije gebruik zijner zinnen herkreeg. Hij werd vervolgens ernstig ziek en moest langen tijd te bed liggen, en nog eer hij volkomen hersteld was, droeg men zijnen eenigen steun, zijnen vader, wien dit voorval zoozeer getroffen had, dat hij kort daarop door eene hevige koorts werd aangetast en stierf, naar het kerkhof.

De kleine Baptist verliet nu het ouderlijke huis en begaf zich naar zijne grootmoeder; maar, daar deze hem niet behoorlijk konde verzorgen, zond zij hem naar den zoon van eene harer zusters, die in *Duitsch-Zwitserland* woonde. Toen hij daar aankwam, was hij in zijn dertiende jaar. Daar evenwel de oom, uit

gierigheid, weinig aan den jongen te koste wilde leggen, zoo was ook hier zijn toestand niet de beste. Hier zou hij ook het bondzegel des vormsels ontvangen; maar daar hij niets geleerd had, was de leeraar dikwijls zeer op hem verstoord, en kreeg hij daardoor eenen afkeer van het godsdienstig onderrigt. Eens, nadat hij juist van den onderwijzer een heftig pak slagen had ontvangen, kwam hij bij eene herberg, waarin zich *Hollandsche* wervers bevonden, die gereed waren, eenige aangeworven manschap naar *Holland* af te zenden. De kleine *Savoijaard*, wien het soldatenleven al voor langen tijd uitgelokt had, ging bij den onderofficier en vroeg denzelven, of hij ook hem aannemen wilde; waarop hij als tamboer in dienst werd genomen. In *Holland* aangekomen, werd hij bij een regiment *Zwitsers* geplaatst, en diende daarbij verscheidene jaren. Dewijl hij nu wegens begane overtreding bij herhaling gestraft werd, zoo behaagde het hem daar eindelijk ook niet meer, en verliet hij *Holland*, om zich in *Fransche* dienst te begeven, en zoo bragt hij nog eenige jaren als soldaat door. In dezen nieuwen stand ook een en andermaal straf beloopen hebbende, werd hij het ook hier moede, verliet *Frankrijk* en begaf zich naar *Italië*, alwaar hij met een jong meisje kennis maakte en haar huwde. Nadat zijne vrouw hem een dochtertje had geschonken, besloot hij, ten einde eenig geld te ver-

werven, een reisje naar de *Middellandsche* zee te doen, en werd daarbij door eenen kaper gevangen gemaakt, en naar *Algiers* in slavernij gevoerd. Ziedaar de hoofdbijzonderheden van het noodlot mijns verraders. Door eene slechte opvoeding en volslagen gebrek aan allen onderrigt, had hij hoegenaamd geen denkbeeld van godsdienst en hoogere bestemming des menschen. Zijn karakter was zeer bijzonder gewijzigd, en hij was volstrekt overtuigd, dat hij zijner neigingen den vrijen teugel mogt vieren: hij had niets geleerd, gevolgelijk kon hij ook geene verantwoording schuldig zijn. Hij was van meening dat, volgens regt, zijne stiefmoeder, die hem zoo slecht had opgevoed, en ook de voornaamste oorzaak was van den dood zijns vaders, alle zijne zondenschuld moest dragen. Eens kwam hij bij mij, zeggende, zich nog flaauwelijk te kunnen herinneren, dat zijne grootmoeder hem op het *Duitsch* bidden leerde: maar alles was hem vergeten. Omdat de *Duitschers* hem wel behandeld hadden, geloofde hij dat het *Duitsche* gebed goed ware, en dat een *Duitsch Vater-Unzer* betere uitwerking had als een *Pater Noster*. Hij verzocht mij daarom, dat ik hem bidden wilde leeren; ten einde God, van wien hij zeer weinig wist, hem zijne vrijheid, als ook zijne vrouw en kind en zijne goede grootmoeder konde terugschenken; maar dat het hem tevens mogte vergund worden, het huis zijner stiefmoeder, bij nacht, gedurende

haren slaap, in brand te steken. Maar hoeveel moeite ik mij gave, ten einde hem te doen begrijpen hoe en waarom men behoorde te bidden, en in hoever het gebed den mensche heilzaam konde worden; en om hem duidelijk te maken, hoe zulke verkeerde gedachten niet alleen de verhooring des gebeds moesten verhinderen, maar hem nog verder van het regte pad doen afdwalen; zoozeer was *zijne* wijze van de zaak te beschouwen hem eigen geworden, dat het onmogelijk was zijner denkbeelden eene andere rigting te geven.

Nieuwe zwarigheden.

Mijn geheele beroep bestond daarin, dat ik den minister, of wie anders van de slotbewoners ziek werd, in geneeskundige behandeling nam, waarbij mij zeer veel ledige tijd overbleef. Ook liet de deij, die eveneens geenen arts had, bij voorkomende onpasselijkheid, meermalen door den minister of eenen zijner dienaren, bij mij om raad vragen. Zelfs wenschte hij wel mij te zien, doch kon, welstaanshalve, mij niet in zijne tegenwoordigheid doen komen; en over de daken ging de weg te kort langs den *harem*, en langs den gewonen weg moest men te veel wachten voorbijgaan, dan dat ik ongemerkt bij hem zoude hebben kunnen worden gebragt. Ik

zag hem alzoo toen nog niet; later evenwel, meer dan eens.

Wel is waar, de minister had mij, op bevel van den deij, eene kleine apotheek en heelkundige instrumenten uit *Parijs* laten ontbieden; maar boeken had ik niet en gevoelde het gebrek daaraan zooveel te meer, dewijl ik niet alleen geene theoretische kennis genoeg bezat, maar mij in ledige uren zeer verveelde. Wanneer ik mij niet met mijn gewoon gezelschap, de koele, flegmatieke *Turken* van het slot, of met de slaven onledig wilde houden, stopte ik mijne pijp en strekte mij op mijnen kussenzetel of *kanapé* neder; waar ik dan overvloedigen tijd had, om over het voorledene en de toekomst te denken.

Van tijd tot tijd begaf ik mij ook met den verrekijker op het terras des slots, waar de beschouwing der zee en het gezigt over de stad en hare omstreken mij menigmaal aangenaam bezig hielden, en de nieuwheid der voorwerpen mij dikwijls den toestand waarin ik verkeerde, deed vergeten. Verder droegen tot mijne uitspanning de menigerlei vogels, die zich in het slot bevonden, niet weinig bij; vooral de papegaaijen, tortelduiven en kanariën. Het meest, evenwel, bemoeide ik mij met een veldhoen, dat ik tam gemaakt had; met eene meerkol, welke ik *Turksch* praten leerde en, vooral, met eenen nachtegaal, dien ik zoo tam had weten te maken, dat hij mij

door geheel het slot, waar ik ging, navloog, en zelfs op het einde van mijne *kanapé* sliep.

In deze wel zorgelooze, maar eentoonige levenswijze, was wederom een jaar vervlogen, toen, andermaal, de gezigteinder van mijn leven verdonkerde en de vreesselijkste storm boven mijn hoofd losbarstte, waardoor een enkel oogenblik de beslissing over leven en dood kon medebrengen. In het slot bevond zich, namelijk, een neef des ministers, een jonge *Turk* van eene schoone gestalte, maar van een afschuwelijk gemoedsbestaan. De hoofdtrekken van het karakter van ABDALLAH waren hoogmoed, wellust, afgunst, laatdunkendheid, gramstorigheid, wraakzucht en, bovenal, godsdienstige dweeperij. Hij was een onverzoenlijk vijand der Christenen, en hoezeer hij in het slot weinig regtmatig gezag oefende, was hij voor alle slaven eene ware plaag; dewijl hij dezelve steeds, met sluwheid, tot zijn vermaak wist te kwellen.

Reeds sedert lang was ik dat monster een doorn in het oog. Hoe zou het ook te verdragen zijn geweest, dat een christenhond, zoo als hij zich steeds uitdrukte, in de galerijen van het slot even zoo schoone vertrekken bewoonde als hij; dat een Christen evenzoo geëerd en gediend werd, ja met hem aan denzelfden disch aanzitten en zich van dezelfde schotel durfde bedienen? Met wangunstige blikken vergeleek hij dikwijls mijne kleederen en andere dingen, welke de minister mij gegeven had, met de

zijnen, en hoe onverschilliger ik zulks aanzag, zooveel te meer ontstak hij daardoor in woede. Somwijlen zocht hij zijne boosaardigheid lucht te geven, door mij op elke mogelijke wijze te benadeelen en mij bij zijnen oom in een kwaad daglicht te stellen; ten einde, zoo mogelijk, mij in ongunst te doen vallen. Maar dewijl de minister ons beiden kende en niet zelden mijne geneeskundige hulp noodig had, zoo mislukten zijne pogingen. Eens, toen ik voor de deur van mijne kamer in de gallerij zat te lezen, naderde Abd-allah mij en ving hij, naar zijne gewoonte aan, mij wederom te plagen: niet waar, zeide hij, daar zit gij weder aan uw vaderland te denken, waar men spek vreet en zich in wijn baadt? — Vervolgens hield hij over dezen tekst eene lange, maar zoutelooze rede, waarin hij zich-zelven tot een voorbeeld aanbeval en, naar zijne gewoonte, met de vermaning sloot, dat ik toch haast dat onreine Christendom zoude verlaten en den *koran* lezen; dewijl ik slechts daardoor mijne vrijheid herkrijgen, eer en achting verwerven en gelukkig worden konde. Hoewel ik sedert lang op zoodanig geklap weinig acht sloeg, en ook eenen Abdallah niet wilde onderrigten of teregtwijzen; dewijl alle wegen in eenen gemeenschappelijken weg overgaan, op denwelken elk aardpelgrim tot zijne bestemming zal gebragt worden, was ik toch ontevreden, omdat hij mij op nieuw, zonder reden, in mijne droomerijen

had gestoord. Nadat ik hem dan voor zijne bezorgdheid jegens anderen had bedankt, verzocht ik hem, mij voortaan van zijn vruchteloos gesnap te willen verschoonen. Doch, dewijl hij nog al aanhield te wawelen, beging ik de groote onvoorzigtigheid van hem den raad te geven, om zich vooraf op het verbeteren van zijnen levenswandel toe te leggen en dan anderen ten voorbeeld te willen dienen; en toen hij, daarop driftig geworden, zeide, dat de heilige *koran* met den levenswandel niets gemeens had, riep ik gramstorig uit, *dat hij met zijnen koran naar den duivel mogt loopen.* Nu viel hij met entzettend gebrul op mij aan, om mij te mishandelen. Ik trok, mij verdedigende, in mijn woonvertrek terug.

Abdallah maakte een schrikkelijk getier, zoodat alle slotbewoners te zamenliepen; aan welke hij met allerlei bijverdichtselen verhaalde, hoe ik God en den profeet en diens woord had gelasterd. Des avonds, toen de minister te huis kwam, vervoegde Abdallah zich zonder verwijl bij hem en herhaalde zijne aanklagte met nieuwe lasterlijke bijvoegselen, ja noemde verscheidene janitsaren als getuigen. De minister liet mij hierop bij zich roepen. Ik verhaalde hem de zaak, zoo als ik haar hier verhaald heb. Hij was inderdaad ontzet over mijne onvoorzigtigheid; beduidde mij, dat op mijn misdrijf de doodstraf, door zwaard of vuur, was bepaald, en herinnerde mij, hoe in het

vorige jaar een *Amerikaan* en een Jood, die den *koran* gelasterd hadden, geregt waren geworden. Hierop verliet hij mij met de schrikkelijke woorden, dat hij mij niet van de straf vermogt te bevrijden, dewijl zijn neef getuigen had opgegeven.

Ik begaf mij naar mijne kamer — slapen kon ik niet — ik bragt eenen benaauwden nacht door. Het eene schrikbeeld verdrong het andere; de schimmen mijner voorouderen schenen mij voorbij te zweven; alleen de gedachte aan hen en aan God hield mij van zelfmoord terug. Eindelijk, het was reeds tegen den morgen, kwam de hofmeester en geleidde mij naar beneden en in den hof. Hier lag een vloerkleed uitgespreid; de scherpregter en zijne handlangers stonden daar; rondom mij zag ik velerlei moordtuig, en op de gallerij ontdekte ik Abdallah met zijn honend lagchen. Men ontkleedde mij, wierp mij ter aarde, zes kerels hielden mij vast en ik moest twee honderd en vijftig slagen verduren. Buiten kennis lag ik ter neder; de ontzettende pijn deed mij weder bijkomen; mijn bloed steeg naar het hoofd en ik verloor op nieuw mijn bewustzijn. Eerst na verloop van zes en dertig uren herkreeg ik het vrije gebruik mijner zintuigen; zoo schrikkelijk waren de gevolgen dier gruwzame strafoefening. Zes weken bragt ik, onder onbeschrijfelijke smart, in droefgeestigheid en ijlhoofdigheid, zonder liefderijke oppassing, menschelijk

medegevoel of troost der vriendschap, op mijne legerstede door. Mijne gezondheid was voor altijd geknakt, mijn geest veelligt voor altijd ter nedergedrukt.

Vredebreuk met Frankrijk (*).

Gedurende dezen schriktijd vernam ik iets van een voorval, hetwelk mij eene flaauwe schemering van hoop deed ontdekken, om eenmaal uit mijne slavernij verlost te zullen worden. De gevolgen bewezen dan ook, dat mijne hope niet ongegrond was geweest, en leerden mij tevens, om in rampspoed het vertrouwen op de goddelijke Voorzienigheid, noch de hope op de hulp des hemels te laten varen. Reeds in twee onderscheidene omstandigheden immers, was dat vertrouwen niet beschaamd geworden!

Den dag vóór *Ramazan-Beiram* van het jaar 1828, (het groote jaarlijksche feest der Maho-

(*) In deze geschiedenis der *Fransche expeditie*, zal men meer de geschiedenis van *Algiers* dan die der *Franschen* vinden; zijnde alleen het, met betrekking tot deze laatsten mij bekende bijgebragt, in zooverre als hetzelve invloed oefende op den inwendigen toestand van den *Algerijnschen* staat, of wanneer de oorzaken en gronden der gebeurtenissen in den innerlijken toestand des lands, of het gedrag van deszelfs inwoners gelegen waren. Men verwachte, derhalve, hier geene volledige geschiedenis dier *expeditie*.

medanen) begaven zich alle *Europesche* gezanten naar het kasteel van den deij, ten einde dezen hunne zegenwenschen te brengen. De deij ontving allen vriendschappelijk, met uitzondering van den *Franschen* konsul-generaal, den heer DEVAL. Deze was voorheen lang te *Konstantinopel* geweest, waar hij de *Turksche* spraak grondig geleerd had. Hij kon dus zonder tolk met den deij spreken; iets, hetwelk hem onbegrijpelijk veel nut kon doen, doch waardoor hij, een jaar te voren, bij den deij zich zooveel vrijheid van spreken had veroorloofd, dat daardoor tusschen hen eene hevige woordenwisseling ontstond; waarop eene sterke spanning volgde, die sedert had voortgeduurd. Toen nu de deij, te dezer gelegenheid den *Franschen* gezant vroeg, of hij nog van zijne regering geene aanschrijving bekomen had aangaande de zaak, waarover, juist een jaar geleden, door hen gesproken was; antwoordde deze, dat zijne regering veeleer genegen zoude zijn om eene vloot en een leger tevens voor *Algiers* te doen verschijnen, de *Fransche* vlag op de stad te planten en hem, den deij, betere, geschiktere gevoelens in te boezemen, dan om zijne vorderingen in te willigen. Op deze verklaring geraakte de deij buiten zich-zelven van toorn, en sloeg hij den gezant met eenen vliegenklap, dien hij juist in de hand hield, op het hoofd, hem tevens vragende, of hij er niet aan dacht waar hij zich bevond, en dat

het in zijne (des deij's) magt stond, hem op staanden voet ter dood te doen brengen. Daarop zond hij hem henen, met bevel, terstond zijne staten te verlaten, en met bedreiging, dat anders strenger maatregelen jegens hem zouden worden genomen. De gezant begaf zich daarop naar zijne buitenplaats, hield aldaar eene algemeene vergadering van alle *Europesche* gezanten te *Algiers*, en droeg aan dien van *Sardinië* op, alle, na zijn vertrek, van het *Fransche* bestuur in te komen zaken waar te nemen. Men zou hebben kunnen gelooven dat er eene afspraak had bestaan; want, nog denzelfden dag verscheen er op de reede van *Algiers* eene *Fransche* brik, die den gezant met zijn gevolg aan boord nam en naar *Frankrijk* overbragt.

Ofschoon mij weinig bekend is van datgeen, wat eigenlijk aanleiding tot deze oneenigheden moge gegeven hebben; kan ik evenwel hier mededeelen, hetgeen ik te dien opzigte van *Algerijnen* vernomen heb; en, hoezeer ik voor deszelfs geloofwaardigheid niet kan instaan, zoo zal veelligt, evenwel, de vergelijking daarvan met de *Fransche*, onder het ministèrie van Polignac, vooral eenzijdige berigten, den onbevooroordeelden eenige opheldering kunnen geven.

Ten gevolge der traktaten die voorheen tusschen *Frankrijk* en *Algiers* gesloten waren, zou *Frankrijk* jaarlijks, behalve eene zeer matige som gelds, aan *Algiers* een fregat en eene

bepaalde hoeveelheid buskruid en kanonskogels, als schatting opbrengen. Daarentegen zou de deij aan *Frankrijk* vrije scheepvaart in de *Middellandsche* zee, alsmede de koraalvisscherij bij *Bona* vergunnen. Deze overeenkomst zou tot aan den tijd der *Fransche* republiek bestendig zijn nageleefd; wanneer echter de toenmalige regering den deij zoude verzocht hebben, haar, bij voorraad, van de jaarlijksche levering eens fregats vrij te stellen, aangezien zij-zelve hare schepen en krijgsbehoeften maar al te zeer noodig had; met belofte, om hem daarvoor, naderhand, op eene andere wijze vergoeding te doen geworden. De toenmalige deij zou dat verzoek grootmoedig hebben toegestaan. Na dien tijd greep tusschen beide de partijen, onderscheidene keeren, eenig misverstand plaats; zoodat de wederzijdsche betrekking van tijd tot tijd meer ingewikkeld begon te worden. In den tijd toen *Frankrijk* met *Egypte* oorlog voerde, had ook de deij aan de *Franschen* den oorlog verklaard. In 1806 nam de deij de *Franschen* de paarlvisscherij bij *Bona* af en beschonk hij daarmede de *Engelschen*; dewijl dezen te dien tijde over de *Franschen* in de *Middellandsche* zee insgelijks de overhand hadden. Naderhand sloot *Frankrijk* weder nieuwe traktaten met *Algiers*, ten gevolge van dewelke *Frankrijk* meest al de achterstallige jaarlijksche sommen aan *Algiers* betalen, en de deij daartegen de *Fransche* vlag in de *Middellandsche*

zee eerbiedigen zoude; alsmede de koraalvisscherij wederom den *Engelschen* opzeggen en aan *Frankrijk* toestaan. Toen, in volgende jaren, *Spanje* met *Algiers* in vijandschap leefde, dewijl de *Algerijnen* onderscheidene *Spaansche* schepen hadden weggenomen, namen de *Franschen* de zwakke *Spanjaarden* tegen den deij in bescherming. Eens namen die van *Algiers* een schip dat de *Spaansche* vlag voerde, en verklaarden hetzelve voor goeden prijs; men bevond dat het *Fransche* krijgsbehoeften en levensmiddelen aan boord had, en daarmede naar *Spanje* bestemd was. De *Fransche* gezant te *Algiers* vorderde dat schip terug; maar de deij, hoogst verstoord, omdat de *Franschen* *Spanje* in elk opzigt krachtdadiglijk hulp en bijstand boden, weigerde de wederuitlevering van het schip, en gaf den *Franschen* gezant te kennen, dat hij niet begreep hoe de *Franschen* zich met den *Spaansch-Algerijnschen* oorlog konden inlaten, en de dwaasheid begaan om als schutsheeren der *Spanjaarden* op te treden, daar zij-zelf niet eens in staat waren om hunne oude schulden af te doen. Verder drong hij onstuimiglijk op de betaling van twee milioenen vijf honderd duizend *francs* aan, die nog van de eerste jaren der *Fransche* republiek achterstallig waren; in welken tijd de beide Joodsche handelhuizen te *Algiers*, *Bakri* en *Bosnak*, der *Fransche* regering van daar granen hadden geleverd. Hij

vroeg, eindelijk, den *Franschen* gezant, of dan de genoemde som niet eene regtmatige aanspraak ware; of de *Fransche* regering het voornemen had de onbeschaamdheid nog verder te drijven en de betaling dier som nog langer uit te stellen, en of der *Franschen* gedrag te dezen, zelfs maar eenigermate beantwoordde aan de inschikkelijkheid welke hij haar, bij onderscheidene gelegenheden, had bewezen? De heer Deval antwoordde hem hierop, dat de schuldvordering in alle opzigten regtmatig en door zijne regering ook als zoodanig erkend was; doch, dewijl de *Algerijnsche* Joden, Bakri en Bosnak, aan onderscheidene *Fransche* handelhuizen belangrijke sommen verschuldigd waren, had de *Fransche* regering, uit voorzigtigheid, ten einde de vorderingen harer kooplieden te verzekeren, die som in de *caisse des dépôts et des consignations* gestort. De deij had daarop gezegd, dat de *Fransche* regering hem toch niet verantwoordelijk konde houden voor zijne Joodsche kooplieden. Vervolgens drong hij op de betaling aan eener andere som van twee milioenen, welke *Frankrijk* hem nog schuldig was; waaromtrent de konsul-generaal hem op allerlei wijze zocht ter neder te zetten; vooral door te zeggen, dat hij dienaangaande van zijne regering nog met geene bepaalde orders was voorzien geworden. De deij, hierover uitermaten verstoord, zou reeds toen (op het *Ramazan*-feest van 1827) den *Franschen* gezant, in zijne

driftigheid, beleedigende uitdrukkingen hebben toegevoegd. Hij zou denzelven onder anderen hebben gezegd, dat hij nu gedwongen ware te gelooven, dat, zoowel de koning van *Frankrijk* als diens gezant hem om den tuin leidden; dat de gezant met den Jood Bakri heulde, ten einde hem (deij) te bedriegen, en dat hij alzoo kon vermoeden, dat de gezant bereids de twee milioenen ontvangen had, en voor de diensten welke hij den Jood Bakri had bewezen (*) voor zich dacht te behouden.

(*) Ik weet niet regt hoe deze zaken te zamenhangen; dewijl men niet onvoorwaardelijk alles konde gelooven, wat te dezen van de zijde der *Algerijnen* werd voorgedragen, en ik noch van de zijde der *Franschen*, noch van den Jood Bakri zelven, wien ik naderhand gelegenheid had te spreken, voldoende opheldering konde erlangen. Wanneer ik er op aandrong, dat hij toch eenig licht over den zamenhang der zaken zoude verspreiden, ontweek hij het antwoord, trachtte het gesprek op iets anders te wenden en scheen, in het algemeen, die zaak liefst niet aan te roeren. Waarheid is het, dat de deij gedurig over de onregtvaardigheid des konings van *Frankrijk* zich beklaagde, gelijk mede over de listen van deszelfs gezant en over den Jood Bakri. Maar ik mag niet onopgemerkt laten, dat de minister van finantiën enz. den, uit hoofde van zijne kennis van de taal der *Algerijnen* en om zijne weldadigheid bij het gemeen te *Algiers*, zeer beminden *Franschen* gezant, hoogst ongenegen was, en dat hij, uit hoofde van zijne betrekking tot het finantiewezen van den staat, zeer genegen moest geoordeeld worden om rijke Joden uit den weg te ruimen, ten einde hun vermogen tot zich te trekken. — Bakri was te *Algiers Hambaschi*, dat is, opperhoofd der Joden, en had als zoodanig, dikwijls groote sommen in handen, dewijl het Jodendom aan hem zijne schatting betaalde, welke hij dan, van tijd

Mijnheer Deval, wien waarschijnlijk, door zoodanig een vermoeden, groot onregt werd aangedaan, scheen zich dan ook zeer beleedigd te gevoelen; en nu volgde tusschen hem en den deij een hevige woordenstrijd, en zoo scheidden zij in eene ongunstige stemming. Wat de gezant in *Frankrijk* deswege heeft te kennen gegeven, is men nimmer te weten gekomen. Op die wijze ontstond tusschen den deij en den *Franschen* gezant die spanning, welke een geheel jaar duurde en met het boven verhaalde voorval eindigde, waarop de gezant *Algiers* had verlaten.

Meer kon ik op mijn toenmalig standpunt niet vernemen; en hoe meer men er in *Algiers* van sprak, dat de *Franschen* reeds sedert lang naar eene geschikte gelegenheid uitzagen, om den deij den oorlog te verklaren en eene *expeditie* derwaarts te ondernemen; zooveel te hooger klom mijne hoop en de mogelijkheid om weder uit de slavernij verlost te worden. Aan welke zijde ook het regt mogte zijn, mij verheugde des-

---

tot tijd, aan den minister overdroeg. Daar nu Bakri, in die betrekking, als ondergeschikt ambtenaar van den deij kon beschouwd worden, en ook dikwijls door *Frankrijk* tot makelaar en leverancier gebruikt werd, zoodat hij eigenlijk twee heeren diende; kon het vermoeden van den deij, dat de Jood hem bedroog, wel niet zoo geheel ongegrond geweest zijn. De deij liet dan ook het geheele vermogen van Bakri in beslag nemen, en hem en zijn gezin in naauwe bewaring houden; in welken toestand hij, toen de *Franschen* te *Algiers* kwamen, ses jaren had doorgebragt.

tijds het geschil, en niet zelden zag ik in mijne verbeelding den *Franschen* hunne zegevierende vlag op de vesten der stad planten, en hoorde ik het trembleren der *Fransche* trommen in de naauwe straten der stad. Ook wanneer mijne hoop zich somtijds niet zoo ver uitstrekte, dan kwam het mij toch nog voor, dat *Frankrijk*, ingeval het eens *Algiers* niet geheel zou kunnen veroveren, en zulks was mij eigenlijk ook geheel onverschillig, het dan ten minste, even als in 1816 lord EXMOUTH deed, de slaven zoude kunnen bevrijden; en deze gedachte veraachtte mij in menig smartelijk uur mijn lijden.

Strijd der beide vloten.

Kort nadat de *Fransche* gezant *Algiers* verlaten had, verscheen een klein smaldeel van vier of zes *Fransche* oorlogschepen, hetwelk de haven van *Algiers* vormelijk blokkeerde Eenige *Algerijnsche* oorlogschepen, die bij nacht de haven verlieten, ten einde op *Fransche* koopvaardijschepen jagt te maken, werden door de genoemde *Fransche* schepen gevangen gemaakt, de vaartuigen verbrand en de manschap naar *Frankrijk* gebragt. Eenige duizend pelgrims, die jaarlijks van *Algiers* naar *Mekka* en *Medina* ter bedevaart gingen, werden dan met *Algerijnsche* schepen naar

Alexandrië overgebragt. Zoo gingen ook in het voorjaar van 1828 eene menigte dezer lieden, op twee schepen, zijnde een fregat en eene korvet, derwaarts op reize. Maar, dewijl kort na derzelver vertrek de *Franschen* de haven van *Algiers* blokkeerden, waren zij genoodzaakt in de haven van *Alexandrië* te blijven liggen; en op die wijze beletten de *Franschen* den *Algerijnen* van de zeezijde alle gemeenschap; zoodat niet alleen weldra gebrek aan velerlei *Europesche* voortbrengselen plaats greep, maar ook de inwoners verdrietig begonnen te worden, en klagten over gebrek aan verdienste aanhieven; daar duizenden, die voorheen van den roof leefden, nu, of geheel of althans gedeeltelijk, van hun bestaanmiddel beroofd waren. De deij, wien het gemor des volks niet onbekend was, en dien de *Fransche* schepen voor de haven een doorn in het oog waren, gaf bevel dat de *Algerijnsche* vloot zoude uitgerust worden, ten einde de *Fransche* schepen te kunnen aangrijpen. Weldra lagen elf roofschepen in de haven zeilvaardig en wachtten aldaar op den wenk des deij's, om het anker te ligten. Eenige duizend inwoners der stad bevonden zich op dezelve, om als vrijwilligers tegen de *Franschen* te strijden. Onder die schepen waren een fregat en eene korvet de voornaamsten; de overigen waren brikken en schooners.

In eenen maanlichten nacht (het was juist de

nacht *Mäülud*, het heilige geboortefeest des profeets), terwijl de *Fransche* schepen zich eenigzins van de haven verwijderd hadden, zeilde de vloot uit. Des volgenden morgens vroeg begaven de meeste inwoners der stad zich op de terrassen boven hunne huizen, ten einde den zeeslag te kunnen zien. Ook ik besteeg, met eenen verrekijker gewapend, het dak van ons slot. Alles was in gespannen verwachting; men hoorde geen geluid; eene doodsche stilte heerschte ook in de stad. Plotseling evenwel hoorde men, toen de zon heerlijk uit de kimmen rees en de zee met hare purperen stralen verlichtte, van de zeezijde het gebulder des geschuts, en zag men de beide vloten op elkander aanhouden.

Het *Fransche* eskader bestond uit vier schepen, als: een tweedeks fregat, eene korvet, eene brik en een schooner. De bevelhebber bevond zich op het fregat. Toen deze des morgens de elf schepen op eenigen afstand ontdekt had, had hij hen door kanonschot en vlaggeseinen doen afvragen wie zij waren. Maar, daar de *Algerijnen* zijne seinen niet verstonden en hem volstrekt verkeerd antwoordden, hield hij zich verzekerd dat zij geene *Engelschen* waren, gelijk zij, die, ten einde hem te tergen, de *Engelsche* vlag geheschen hadden, schenen hem te willen doen gelooven. Hij deed nu zijne schepen in slagorde opzeilen en stuurde zoo op de *Algerijnen* los, die geheel verward door-

een lagen. De *Franschen* gaven hen nu van beide zijden de volle laag en braken terstond hunne gebrekkige linie. Twee *Algerijnsche* brikken verlieten spoedig de kampplaats en verwijderden zich in zee. De overigen omringden de *Franschen*, en er werd hevig gevochten. Het *Fransche* fregat was van vier roofschepen omgeven, de korvet van twee, de brik insgelijks van twee, en de schooner had met een te doen. Woedend streden de *Algerijnen;* doch zij werden daarin door de *Fransche* vlotelingen nog overtroffen. Men vocht zoo nadrukkelijk, dat, gedurende al den tijd dat wij het geluid des geschuts hoorden, ook de schepen in eene donkere wolk gehuld waren, door dewelke het vuur der kanonnen ter naauwernood zigtbaar was. Slechts van tijd tot tijd, wanneer men op de schepen met brassen onledig was en de rook door den wind werd weggevoerd, kon men de vloten onderscheidenlijk zien.

Onder de roofschepen had slechts één zich eenigzins onderscheiden; het was een schooner, op denwelken Omar, mijn voormalige kapitein, de renegaat, het bevel voerde. Niet alleen had hij zeer behendig den *Franschen* de loef afgestoken, maar hij bragt, den *Franschen* schooner op zijde liggende, dien aanmerkelijke schade toe. Onder anderen schoot hij denzelven den grooten mast over boord en het roer in stukken, en was op het punt hem aan

boord te klampen, toen, op het onverwachtste, de *Fransche* bevelhebber het sein gaf om af te zeilen. Het *Fransche* fregat nam den zeer gehavenden schooner op sleeptouw, en in ééne linie gingen zij over stag en waren weldra uit ons gezigt.

Naardien het gevecht verscheidene uren geduurd had, en de *Fransche* schepen nu de wijk genomen hadden, voeren de *Algerijnsche* kapers ook de haven weder binnen. De meesten waren sterk beschadigd; zelfs had de korvet eenige grondschoten gekregen, zoodat zij moeite had zee te bouwen. Ook de manschap, die te talrijk aan boord der schepen was, had veel geleden, en evenwel bij de uiterste krachtinspanning niets wezenlijks verrigt. De deij was buiten zich-zelven van woede en liet al de kaperkapiteins voor zich komen, sprak hen zeer hard aan, noemde hen lafaards en zou er bijgevoegd hebben, dat hij grooten trek gevoelde hen allen den kop voor de voeten te laten leggen. Onbegrijpelijk was het hem, hoe elf van zijne schepen, dewelke hij steeds voor de dappersten en onverwinnelijk hield, niet een enkel *Fransch* schip, hoedanige er slechts vier waren, te nemen of in den grond hadden vermogt te boren. Zijne kapiteins, zeide hij, waren verraders, en, ware hij op de vloot tegenwoordig geweest, geen *Franschman* zou het ontkomen zijn. Eenige der kapiteins trachtten den deij door tranen tot bedaren te brengen,

alsmede door hem te zeggen, dat de ongunstige uitslag deels was toe te schrijven aan onderlinge oneensgezindheid en deels, en vooral, ook aan de al te groote talrijkheid der manschap op de vloot; die, voor het meerderdeel geene zeelieden zijnde, dikwijls verwarring had doen ontstaan.

Daar nu de *Fransche* schepen bij dezen zeeslag zich dapper verdedigd hadden, maar evenwel zich geenszins de overwinning konden toeeigenen, dewijl zij vóór de *Turken* de kampplaats verlaten hadden, had echter hunne taktiek, benevens de hen aangeborene dapperheid, bij de meeste inwoners van *Algiers* eene bijzondere stemming te weeg gebragt. Zij begonnen nu wel in te zien, met hoedanig eenen vijand zij te doen hadden, en vingen aan eene hoogere meening jegens de Christenen te voeden, die zij anders gewoon waren zeer te verachten, doordien de *Europesche* mogendheden hunne rooverij steeds vrij onverschillig schenen te hebben aangezien, en al derzelver toeleg om het roofnest uit te roeijen, zonder gevolg was gebleven. De *Algerijnen* waren er ver af van te vermoeden dat de hoofdoorzaak van den aangevangen oorlog, in de wederzijdsche ijverzucht van *Engeland* en *Frankrijk* gelegen ware; maar, terugkomende van de meening dat de Christenen hen steeds gevreesd hadden, konden sommigen van hen nu niet nalaten, den deij met zijne gansche zeemagt te bespotten en te beschimpen. De

deij, van deze gevaarlijke stemming des volks onderrigt, liet, door zijne verspieders, overal het gerucht verspreiden, dat de *Fransche* schepen geheel ontredderd waren, en derzelver manschap haar levensbehoud enkel en alleen aan de edelmoedigheid zijner kapiteinen te danken had; maar dat er evenwel grond was om te gelooven, dat de vijandelijke schepen hun vaderland niet zouden kunnen bereiken, maar in zee verzinken moesten. Hoe nietig, ja ongerijmd deze list ook ware, de deij bereikte daardoor toch eenigermate zijn doel; daar een groot deel der inwoners daaraan geloof hechtte en slechts weinig verstandigen er over lachten. De ligtgeloovige menigte werd nog te meer in haren waan versterkt, toen, gedurende veertien dagen na den zeeslag, geene *Fransche* schepen zich voor de haven vertoonden.

Verdere gebeurtenissen.

Na verloop der genoemde veertien dagen, zag men op eenen morgen acht *Fransche* fregatten en korvetten wederom voor de haven kruisen. De bevelhebber van een der eerstgenoemden was eens zoo onvoorzigtig, van twee bemande sloepen in den stroom te zenden, die eenige mijlen oostelijk van *Algiers* in zee valt, ten einde versch water te halen. Toen deze

de kust naderden verhief zich op eens een hevige wind; geweldige baren wierpen beide sloepen op den oever, en zoo werd de manschap genoodzaakt aan land haar behoud te zoeken; waar zij zich, evenwel, ook in den neteligsten toestand bevond; daar zij zag dat haar schip, om niet eveneens op het strand te vervallen, zich ijlings van de zeer gevaarlijke kust verwijderde. Het schip, bij den hevigen wind en hooggaande baren, al roeijende te volgen, ware eene onmogelijkheid geweest. Wat der gestrandden toestand nog moeijelijker maakte, was, dat bijkans al de patronen welke zij bij zich hadden, met zeewater doortrokken waren; zoodat zij, indien hen de bergbewoners overvielen, zich niet eens van hunne vuurwapenen zouden kunnen bedienen. Terwijl zij nu te zamen beraadslaagden wat te doen, werden zij door eenen herder opgemerkt, die ook terstond naar het gebergte ijlde om den *Kabeïli* (*) te waar-

(*) Dit volk, door de *Europeanen* gewoonlijk *Bedoüinen* genaamd, en omtrent wiens afstamming zooveel verkeerde meeningen in omloop zijn, bewoont het *Atlasgebergte*, op eene uitgestrektheid van ongeveer honderd uren in de lengte. Deszelfs getal is tot hiertoe nog onbekend, ook aan den deij-zelven. Zij worden door scheiks bestuurd, buiten dewelken zij geenen heer erkennen; zich weinig om den deij noch om eenigen beij bekommerende. Zij zijn geen zwervend volk, zoo als de *Tschuban-Arabi;* maar zoeken hun onderhoud door de jagt, kleine kudden en eenige koornvelden aan de helling hunner bergen gelegen. De *Kabeïli* is deftig en slim; hij vergenoegt zich met ééne vrouw, die hij hooglijk vereert; hij is matig en

schuwen, en het duurde ook niet lang of de schepelingen zagen zich van eene groote menigte dier wilde bergbewoners omringd. De *Fransche* manschap was weinig meer dan dertig personen sterk, waaronder zich een officier, twee kadets en twee onderofficieren bevonden.

De officier stelde nu aan zijne onderhebbende manschap voor, liever vechtende te sterven of zich in de baren te werpen, dan zich gevangen te geven. De kleine hoop riep daarop, als uit eenen mond: leve de *Fransche* krijgsman, leve het vaderland! Zij stelden zich met den rug tegen eenen ouden toren, en wachtten zoo, rustig den *Kabeïli* af. Ongeveer vijf honderd derzelven drongen, gewapend en onder een verschrikkelijk geschreeuw, op de *Franschen* in; die wel eenen dapperen tegenstand boden, doch weldra, dewijl reeds verscheidene hunner gevallen waren, voor de overmagt wijken moesten en tot aan zee teruggedrongen werden. Toen de officier zag dat zij het niet meer konden uithouden, stortte hij zich in zee en twee matrozen volgden hem, die, daar hij niet konde zwemmen en zij-zelf geoefende zwemmers waren, hem in hun midden namen en zoo te zamen hun schip zochten te bereiken, dat zij nog steeds in het oog gehouden

---

redelijk; wreed jegens den vijand, maar gastvrij omtrent vreemdelingen welke in zijn gebergte verdwalen. Nog veel liet zich van dat voortreffelijke volk zeggen, waartoe het, echter, hier de plaats niet is.

hadden, en van hetwelke men ook, de zwemmers ontdekt hebbende, eene sloep ter hunner hulp afzond, die hen met veel moeite en groot gevaar behouden aan boord bragt. De teruggeblevene manschappen werden door de *Kabeili* gruwzaam vermoord. Slechts een eenige werd op eene zeldzame wijze behouden. Toen, namelijk, de wreedaards ook hem wilden ombrengen, kwam een jong meisje, de dochter eens scheiks, op hem toeloopen, eenen doek over zijn hoofd werpende, en hem vervolgens bij de hand naar hare woning geleidende. Aldaar verbond zij de gevaarlijke hoofdwonde en eene wonde aan de hand, waaraan hij insgelijks zeer veel leed. Daarna bragt zij hem brood, honig en melk, en overreedde hem minzaam, van hare gaven gebruik te maken. Nog denzelfden dag, echter, werd hij, benevens de hoofden van vier en twintig zijner kameraden, naar *Algiers* overgebragt. De deij liet hem voor zich komen, beschouwde hem opmerkzaam en deed hem vervolgens bij mij brengen, met order dat ik hem zoude verbinden.

Hij werd dan bij mij gebragt. Men verbeelde zich wat ik gevoelde, toen deze arme lijder voor mij verscheen. Reeds sedert vier jaren had ik geen mensch in *Europesche* kleeding gezien, en nu stond onverwacht een *Europeër*, een mensch uit het dierbare werelddeel, voor mij. Maar hoe was hij gesteld? Het aangezigt bleek als de dood en sterk opgezwollen; een

bebloedden doek om zijn hoofd en een' anderen om de eene hand, welke hij met de andere ondersteunde, en geheel zijne kleeding stijf van bloed. Eene mengeling van verbazing, smart en vreugde had mij in de eerste oogenblikken van de spraak beroofd; ik beduidde den janitsaren, die den ongelukkigen begeleidden, dat zij hem in mijne kamer zouden brengen, volgde hen, en, na de nieuwsgierigen te hebben weggezonden, plaatste ik mij naast den *Franschman* op de *kanapé*. Lang zagen wij elkander sprakeloos aan; hartelijk drukte ik hem intusschen de hand, totdat hij mij eindelijk, op smartelijken toon zeide, dat hij zich mijn gedrag niet konde verklaren, en mij afvroeg, wat ik eigenlijk met hem meende aan te vangen. Nu zeide ik hem wie ik was, en dat ik hem verbinden en verplegen wilde; waarop hij vrijer begon te ademen, mij de hand drukte en tranen stortte. Ik verbond zijne wonden, opende hem eene ader en gaf hem verkoelende dranken. Men bragt hem hierop in een ander vertrek, waar ik hem tien dagen lang verpleegde. Zoodra hij eenigermate hersteld was liet de minister hem in eenen der tuinen brengen, en ik zag hem niet weder. Hij heette MARTIN, en zal omtrent de twintig jaar oud geweest zijn. De hoofden zijner kameraden werden voor het kasteel van den deij ten toon gesteld. Het gemeen viel verbitterd op dezelve aan, ten einde er mede te spelen; sommige

Turken gingen zoo ver, van met dezelve te kegelen; anderen wierpen er van in het vuur. De Christelijke gezanten, wien die afschuwelijke handelwijze geweldig hinderde, beklaagden zich bij den deij over het gedrag des volks; waarop deze hen toestond de hoofden te doen begraven. De gezanten lieten dezelve opzamelen en vonden zich genoodzaakt, het ruwe volk voor iederen kop eenen *dollar* te betalen.

Omtrent dezen tijd kwam ook een gezant van den sultan aan den deij, van *Konstantinopel* te *Algiers* aan; ten einde dezen aan te manen, om een leger van veertig duizend man naar de *Europesche* manier in te rigten. Doch de deij weigerde daaraan te voldoen, en zeide, dat hij de wetten en gebruiken zijner voorzaten te zeer in waarde hield, dan dat hij de nieuwigheden der ongeloovigen zoude willen navolgen. Ook gaf hij den gezant zeer duidelijk te verstaan, dat de sultan te *Algiers* niets te bevelen had, en zich bij uitsluiting met zijne eigene staten mogte bemoeijen. De gezant kon derhalve onverrigter zake weder afreizen. De deij, zoowel als de janitsaren, was zeer boos op den grooten Heer, en zeide, dat men denzelven voor eenen ongeloovigen behoorde te houden, dewijl hij den *Dihn-Islam* niet behoorlijk achtte en beschermde; maar veelmeer de, bij de *Turken* gehaatte, gebruiken der Christenen voorstond en in zijne staten zocht in te voeren.

Toen, later, de oorlog tusschen *Rusland* en

de verhevene Porte uitgebroken was, herhaalde de sultan zijn aanzoek en bedreigde hij den deij met zijne ongenade, ingeval deze zich niet naar zijne inzigten zoude willen schikken. Verder deed hij den deij aanzeggen, dat deze zijn vergrijp eenigermate weder konde herstellen, door hem zeven milioenen *piasters* te leenen. De deij wilde echter ook hiertoe geenszins verstaan. Hij zond den gezant met het antwoord terug, dat zijne kas in zeer slechten toestand was, en hij het weinigje geld dat hij bezat, zeer benoodigd was, aangezien hij-zelf met *Frankrijk* in oorlog was gewikkeld, en dagelijks verwachtte, bezoek eener *Fransche* vloot te zullen ontvangen.

Kort daarna zond ook de pacha van *Egypte* eene brik van zestien of achttien stukken naar *Algiers*, en liet den deij welmeenend raden, den grooten Heer, met betrekking tot de inrigting van eene legerafdeeling naar *Europesche* wijze, te believen, alsmede denzelven zeven milioenen te leenen, en om, op iedere mogelijke wijze, met de *Franschen* een vergelijk te treffen. Hij maakte den deij op deszelfs zwakheid en op de, den *Franschen* ten dienste staande middelen opmerkzaam, en bood aan om als bemiddelaar op te treden. Doch ook hier lag de deij eene halsstarrigheid aan den dag, die ongeloofelijk schijnt. De welgemeende raad van Mehemed-Ali werd verworpen; ja zelfs de kapitein van het *Egyptische* schip geenszins

vriendelijk behandeld. Onder anderen liet hij denzelven, zoolang het schip voor *Algiers* lag, trommen en fluiten verbieden; iets dat de, aan *Europesche* zeden en gebruiken gewone, *Egyptenaren* zeer moet verdroten hebben.

Mijne bezigheden.

Om weder op mijne Christelijk-Mahomedaansche levenswijze, op mijn vrij slavenleven terug te komen: — ik bragt mijne dagen zeer gerust door, en mogt, eigenlijk, over niets als over verveling klagen. De hoop op verlossing verlevendigde gedurig in mijn hart; en, hoezeer de mij vroeger zoo eigene levendigheid van geest, ten gevolge van doorgestane ligchaamssmart en hevig zielelijden, eenigermate was onderdrukt, ontbrak het mij thans maar al te zeer aan middelen om mijnen geest behoorlijk bezig te houden. Het stadsnieuws, dat mij dagelijks door de janitsaren of door mijne beide *Piskiri* (*) werd aangebragt, kon mij

(*) De kleine stam der *Piskiri* bewoont, ongeveer acht dagreizen van *Algiers*, eene zeer schrale landstreek, die voor akkerbouw noch veeteelt gunstig is, en slechts door hare verbazende menigte van dadelboomen uitmunt, dewelke den inwoneren ten voornaamsten bestaanmiddel dienen. Dewijl dat armoedige land niet alle zijne kinderen kan voeden, begeeft zich een groot deel derzelven, ter bekoming van het noodige, naar onderscheidene *Afrikaansche* steden. In *Algiers* verdienen veel *Piskiri* den kost als waterdragers, straatvegers of lastdragers.

naauwelijks een uur voor verveling vrijwaren; hoezeer mij toenmaals de vervaardiging van vogelkooijen en oorlogscheepjes eenig tijdverdrijf verschafte. De dikwijls genoemde *Savoijaard* was zeer handig in het vervaardigen van allerlei snijwerk. Zoo bragten wij onder anderen, eens, na eenen driemaandschen moeijelijken arbeid, een stuk ten voorschijn, zoo als de *Algerijnen* nog nimmer gezien hadden. Het bestond in eene lange, ruime kooi, in welker eene zijde eenen rolboom (*cylinder*) was geplaatst, aan welks einde een kamrad was aangebragt; dit laatste greep in een gelijk rad en dat werkte naar beneden op eenen tweeden rolboom. Aan het benedeneinde des ondersten rolbooms bevonden zich vier elkander kruisende armen, elke van welker punten met een stukje zeer dun afgeschaafd hoorn gewapend was. Op den bodem der kooi plaatsten wij een snaarinstrument met acht metalen snaren. Dit had de lengte van de geheele kooi en de vorm eener harp. Het was uit zeer dun geschaafde plankjes zamengelijmd, en had ons groote moeite gekost. Boven op dit instrument was, even als bij de guitarre, eene ronde opening, over dewelke heen de snaren liepen, welke laatste, bij de minste beweging des werktuigs, door de hoornpuntjes werden geraakt. Wanneer nu een vogeltje (veeltijds bedienden wij ons daartoe van eenen distelvink of van eenen goudvink) den eersten rolboom bewoog, stelde

zich terstond het geheele werktuig in beweging, en bragt zulks eene onregelmatige, doch niet onaangename mengeling van onderscheidene toonen voort. Alle bewoners van het slot werden op het zien dezer kooi van verbazing vervuld; zelfs maakte de minister te dezen geene uitzondering; zoodat hij de kooi in den *harem* liet brengen; ten einde, zóowel zijne vrouwen als die van den deij, daardoor vermaak te verschaffen. Naderhand had ik gelegenheid om van den gemalin des ministers te hooren, hoezeer mijne kooi aan de *Turkinnen* had behaagd; zoodat zij lang een voorwerp der bewondering van den ganschen *harem* was gebleven.

Niet minder verwondering vermogt een ander gewrocht van mijne ledige uren te verwekken. Ik had, namelijk, van het gezigt der stad en hare omstreken, zoo als zich alles op het platte dak van het slot liet beschouwen, op groot papier, eene teekening vervaardigd, en dezelve met de natuurlijke kleuren afgezet. Eens dat ik daarmede bezig was, kwam de minister bij mij en zeide: ik heb van uw werk gehoord en kom hetzelve zien. Ofschoon het, mijne geringe bedrevenheid in de teekenkunst in aanmerking genomen, niet wel anders konde, of mijn werk was slecht uitgevallen, behaagde hetzelve mijnen meester buitengewoon, zoodat hij een en andermaal uitriep: *Maschah-allah!* hetwelk zooveel beteekent als: heerlijk,

voortreffelijk (*)! Zeer lang bewonderde hij het handenwerk van den christenhond; en, hoe ver zijn kunstbegrip zich uitstrekte liet zich daaruit opmaken, dat de bontste mengeling, bij voorbeeld, van de kleuren der roode en groene vlaggen der *Algerijnen* op de sterkten en schepen, hem veel meer behaagden dan zoodanige partijen, wier teekening mij de grootste inspanning van mijn kunstvermogen hadden gekost. Bijzonder verbaasde het hem, hoe ik mij zoo lang bij de bewerking van eenvoudige voorwerpen, als huizen, boomen en schepen konde bepalen. Ik antwoordde, dat alleen tijdverveling mij daartoe in staat stelde, en herhaalde mijn vroeger gezegde, dat ik, namelijk, aan geen ding zoo groote behoefte gevoelde als aan eenige boeken, vooral over de heel- en geneeskunde. Hij antwoordde, mij reeds dikwijls gezegd te hebben, dat het niet in zijn vermogen was mij dezelve te verschaffen; indien ik echter *Arabische*, *Perzische* of *Turksche* boeken verlangde, daarvan was een groot aantal tot mijne dienst. Ik nam de vrijheid hem te doen opmerken, dat, alhoewel ik nu de *Arabische* taal tamelijk vlug konde spreken, ik geenszins in staat ware haar zonder de hulp eens onderwijzers te kunnen leeren lezen en schrijven; en verzocht hem derhalve, mij toe

(*) Woordelijk vertaald, beteekent het: verheerlijking des grooten Gods!

te staan eenen leeraar te nemen, die mij in de gronden van die talen konde onderrigten. Tot mijne groote vreugde werd die bede gunstig toegestaan; en, reeds den volgenden dag zond hij mij eenen *Turkschen hotscha* tot onderwijzer.

De leeraar.

Jozef, zoo heette mijn onderwijzer, was een mannetje van veertig jaar; hij was gedurende zijn leven reeds zesmaal gehuwd, vierkeer in *Azië* en tweemaal in *Afrika*, en had bij zijne zes vrouwen achttien kinderen verwekt, waarvan twaalf in *Turkije* en zes in *Algiers* leefden. Alzoo ik, evenzeer naar den geest als naar het ligchaam, menigerlei bijzonderheid in hem opmerkte, zal ik hiervan eenige melding maken. Hij verhaalde mij, dat hij in een klein dorpje van *Karamanië* (*Kirman*) geboren was, waar zijn vader de waardigheid van aga bekleedde. Hij was de eenigste zoon zijner ouders; zijne moeder stierf toen hij twee jaar oud was; en toen hij zes jaar bereikt had werd, bij nacht, het huis zijns vaders door de dorpbewoonderen in brand gestoken; de aga kwam daarbij, als een offer zijner strenge regering, om het leven; hij-zelf werd door eenen onverzoenlijken vijand zijns vaders, als *Georgisch* slaaf, aan eene karavane, die van

Kourdistan naar *Konstantinopel* reisde, verkocht. Bij dit verhaal merkte hij lagchend aan, dat hij toen even weinig naar eenen *Georgiër* geleek, als een aap naar eenen engel; want in zijne jeugd had hij er zoo hatelijk uitgezien, dat hij op onderscheidene plaatsen, van wege zijn hatelijk voorkomen berucht was geweest. Te *Konstantinopel* werd hij aan eenen ouden *hotscha* verkocht, die hem eenige jaren tot looper, koffijkoker, pijpenstopper en tot geleide op zijne wandelingen bezigde. Volgens zijn verhaal zoude de oude een zeer geleerd en vroom man geweest zijn, die van het afschrijven van den *koran* en het vervaardigen en verkoopen van gedichten leefde. Tot zijn tiende jaar werd hij door zijnen gebieder onderwezen. Hij leerde den *koran* van buiten, en dewijl zijn meester hem lief had, zoo werd te zijnen opzigte de *Turksche* leerwijze ten strengsten gevolgd. Men gaf hem, namelijk, des morgens eenige bladen van den *koran* tot van buiten leeren op, en kon hij die des middags goed opzeggen, dan werd zijne vlijt zeer geroemd en schonk men hem eene of andere kleinigheid, als, wat vijgen, dadels, rozijnen of suiker; had hij, daarentegen, zijne les niet goed geleerd, dan moest hij op zijnen buik ter aarde gaan liggen; en zeer bedaard trok dan de leeraar, door middel van eene koord, die aan den zolder der kamer over eene schijf liep, zijne voeten omhoog, zoodat de voetzolen naar

boven gekeerd waren. Dan ontving hij eene kleine *bastonnade* van twintig of dertig tot vijftig stokslagen, en daarna eene vermaning om in het vervolg beter te leeren en wegens deze tuchtiging vooral niet verstoord te zijn. Want, voegde de *hotscha* er doorgaans bij, daar gij nog jong zijt, ziet gij nog niet in, hoe heilzaam u die slagen zijn. Zij strekken tot uw best op aarde en in den hemel; de blaauwe vlekken op uwe voeten zijn eens schoone en welriekende bloemen, wier geur u en mij zal verkwikken; en, voer hij dan voort, God heeft ons, door zijnen profeet, bevolen, onze kinderen alzoo op te leiden; opdat door die slagen, de satan uit het vleesch worde verdreven.

Wanneer, hetgeen niet zelden voorviel, de kleine Jozef dagen na elkanderen de *bastonnade* had doorgestaan, zoodat zijne voeten zeer opgezwollen waren, ja zelfs de huid op sommige plaatsen vaneen gereten was, dan werd in derzelver plaatse, ingeval van noodzakelijkheid, eenige andere straf aangewend; de kleine werd dan met zijnen *koran* in een bijzonder kamertje opgesloten, waar hij, gedurende eenen dag, zonder eten en drinken, aan zichzelven werd overgelaten.

Deze is de gebruikelijke leerwijze der *Turken*, waardoor zij hunne geleerden vormen. Onder *geleerden* verstaat men de zoodanigen, die den *koran* woordelijk van buiten leeren; iets hetwelk den kweekelingen zeer zwaar moet

vallen, aangezien dezelve in de, hen vreemde, *Arabische* taal geschreven is. De tijd, in denwelken zij den *koran* van buiten leeren, bestaat doorgaans in twaalf of zestien maanden; maar, om het geleerde niet dra weder te vergeten, moeten zij die studie gedurig herhalen. Doch, gedurende dien leertijd worden de *Hasislari*, zoo noemt men hen die den *koran* van buiten geleerd hebben, vooral dezulken die een zwak ligchaam hebben, zoodanig door de inspanning van krachten afgemat, dat de meesten hunner geenen hoogen ouderdom bereiken, en anderen hun gansche leven door, met een ziekelijk, niet behoorlijk ontwikkeld ligchaam geplaagd zijn.

Keeren wij tot onzen Jozef terug. Zijn oude en brave pleegvader en leeraar onderrigtte hem ook grondig in de *Turksche*, *Arabische* en *Perzische* talen, en onderwees hem in de dichtkunst. Twintig jaren bragt hij zoo bij zijnen meester door, en toen deze stierf nam hij eene vrouw. Daar hij, met al zijne vlijt en dichtkunde, niet genoeg konde verdienen om zijn gezin te onderhouden, zeide hij hetzelve vaarwel (*) en begaf zich naar *Algiers*. Toen ik hem daar leerde kennen, bevond hij zich op nieuw in armoedige omstandigheden, maar, was ook hier reeds tweemalen gehuwd en had hij zes andere kinderen verwekt. Door zijn helder verstand, zijne dichterlijke bekwaamheden en taalkunde, zou hij in *Algiers* veel geld

(*) *Allah-esmarladim*, of, in Gods hoede bevolen.

verdienen en alzoo zeer wel hebben kunnen bestaan, was hij niet in al zijne zaken en verrigtingen uiterst slordig en zorgeloos geweest. Daarenboven was hij, gelijk ik naderhand bemerkte, een heimelijke zuiper; zoodat hij menigmaal met eenen roes zijnen profeet bezong. Hij was naauwelijks vier voet groot, ongemeen mager en van zwakken ligchaamsbouw; zijn baard, bestaande in een klein boschje haren, die aan de kin regt vooruit stonden, gaf hem een belagchelijk voorkomen. Op zijn hoofd droeg hij eene hooge en breede *kauk* (*); van zijne schouders hing een zeer lange witte *Afrikaansche* mantel af, welks ondereinde bestendig langs den grond sleepte. Ofschoon ik niet kan nalaten de *Turken*, over het algemeen, met betrekking tot de zindelijkheid jegens hun ligchaam, te prijzen, moest ik mijnen *hotscha* altijd in het slotbad wasschen en met reine overkleederen doen voorzien, voor dat ik hem kon toestaan op mijne *kanapé* te gaan zitten; eenmaal zoo ver gekomen, was het een waar genoegen hem te hooren. In korten tijd leerde hij mij de eerste gronden der *Oostersche* talen, en tamelijk goed *Turksch* en *Arabisch* lezen en schrijven; zoodat ik weldra gemakkelijke opstellen kon vertalen. Ongeveer negen maanden zijn onderrigt genoten hebbende, werd hetzelve door de *Franschen* afgebroken. Doch niet alleen talen, maar ook zeer veel *Oostersche*

(*) Hoofddeksel der priesters.

zeden en gebruiken leerde ik uit zijne, somtijds urenlange, verhalen kennen. Ook ik vertelde hem veel; en hoewel ik bij deze onze zamenspraken de voorzigtigheid in acht moest nemen, dewijl ik met eenen *Turk* te doen had, dezen kon ik geenen geestdrijver noemen; welken naam de Mahomedaansche priesters gewoonlijk zeer wel verdienen. Niet zelden verlangde hij, trots het verbod des profeets, een glas *Jamaika*-rum, en hij zou evenzeer wijn gedronken hebben, indien men denzelven maar had kunnen bekomen. Doch ook de minister dronk, op mijnen raad, ter versterking, gedurende de geheele vastenmaand des jaars 1830, brandewijn en bier; dewijl anders het sterke vasten in deze maand zeer verzwakt.

Lot van eenige makkers.

Kort nadat ik mijnen leermeester had leeren kennen, scheidde het noodlot mij van vijf mijner lotgenooten; welke scheiding mij het onaangename van mijnen toestand op nieuw met meerderen nadruk deed gevoelen. Reeds vroeger had mijn *Hollandsche* vriend, door het uitspreken der woorden: *La-illaha-illalaha-Muhammed-rosolalaha!* (God is God en MAHOMED is Gods profeet!) zijne boeijen verbroken, en was hij landwaarts in, naar den beij van *Konstan-*

tine gezonden geworden, alwaar hem geld, een huis met tuin en eenige slaven waren gegeven. Later vernam ik dat hij zich eenen kleinen *harem* hadde aangeschaft, daar hij de eenige dochter van den eersten ambtenaar bij het finantiewezen des beijs van *Konstantine* gehuwd had. Niet lang daarna volgde de *Savoijaard* dat voorbeeld, en werd deze, eveneens landwaarts in, naar de provincie *Oran* gezonden.

In ons slot bevonden zich drie *Grieken*, die reeds gedurende dertien jaar van hunne vrijheid waren beroofd geweest. Twee derzelve waren vader en zoon, uit *Smyrna;* de derde was van het eiland *Tenos.* De laatstgenoemde was een man van veertig jaar, verstond de waterleidingskunst in den grond en had daardoor, gedurende zijn lang oponthoud, te *Algiers* de gewigtigste diensten bewezen. Steeds treurde hij om zijne geliefde gade en drie nog onverzorgde kinderen. Hij had zijn vaderland verlaten, ten einde met een klein vaartuig, om zijne zaken te bevorderen, een reisje naar een ander eiland van den *Archipel* te doen, en werd aldaar door eenen kaper gevangen en naar *Algiers* gevoerd.

De beide andere waren suikerbakkers van *Smyrna.* De vader, JOHANNES geheeten, was een zachtmoedig, vroom en eerwaardig grijsaard van zes en zeventig jaar; MICHIEL, zijn zoon, daarentegen, was een listig en ruw mensch, bij wien onzindelijkheid en ongehoorzaamheid aan

zijnen vader de hoofdeigenschappen uitmaakten. Hunne lotgevallen waren deze: er ontbrak aan het hof van den deij en van den minister een geschikte suikerbakker; ten einde spoedig in dat gebrek te voorzien, werd aan den kapitein van een roofschip in last gegeven, om, dewijl hij naar *Smyrna* ging stevenen, van daar eenen goeden suikerbakker mede te brengen. Toen hij op de reede van *Smyrna* ten anker was gekomen verzon hij eene verfoeijelijke list, ten einde vader en zoon beiden op zijn schip te lokken. Hij vervoegde zich, namelijk, bij den ouden JOHANNES, en zeide dat hij honderd pond fijnen honig aan boord had, welken hij hem tegen eenen zeer matigen prijs wilde verkoopen; hij kon zich-zelven van de voortreffelijkheid van den honig overtuigen, en te dien einde mede naar het schip varen. JOHANNES volgde hem gereedelijk, nam, zoo als hij gewoon was, zijnen zoon mede, en — beide waren gevangen.

Eenmaal, toen de oude man zeer ziek was, zoodat hij-zelf dikwijls aan zijn herstel wanhoopte, en ik hem met de meestmogelijke zorgvuldigheid oppaste, zocht ik hem steeds met de hoop op een spoedig wederzien van zijn vaderland op te beuren; ofschoon ik-zelf daarvoor geenen anderen grond kende, dan de, ja wel mogelijke, doch nog steeds zeer verwijderde aankomst eener *Fransche* vloot te *Algiers*. Eens, dat ik over het lot van mijnen

bejaarden vriend zat na te denken, kwam ik op de gedachte, of het dan niet mogelijk ware iets ter zijner bevrijding in het werk te stellen. Ik bedacht een middel, dat, wanneer het ook mogte mislukken, geenen van ons-beiden zou kunnen nadeelig zijn, en besloot het te beproeven. Ik had, namelijk, reeds meermalen den minister om mijne vrijheid verzocht, en telkens het ontwijkende antwoord bekomen, dat het voor als nog onmogelijk ware mij haar te schenken. Eens voegde hij daarbij, dat hij mij iedere andere bede wilde inwilligen, en mij vrijlaten wanneer hij eenen anderen arts konde krijgen. Op zekeren dag, dat hij zich onpasselijk gevoelde en ik hem warmen kruidendrank had voorgeschreven, verhaalde ik hem hoe ziek de oude suikerbakker was, en hoezeer deze er naar reikhalsde om naar zijn vaderland te mogen terugkeeren. Ik nam de vrijheid hem te herinneren, dat de drie *Grieken* te *Algiers*, gedurende eene dertienjarige gevangenschap, reeds zeer veel dienst hadden gedaan; en deed hem opmerken, hoe billijk het ware, hen eindelijk hunne vrijheid te hergeven. Ik zeide verder, dat hij zich door hunne vrijlating eene plaats in den hemel zoude verwerven, en hij zich overtuigd mogt houden, dat het blijmoedige dankgebed dezer ongelukkigen, waarin zij ook voor hem om zegen smeekten, gewis van den God der geheele wereld, die toch ook zijn God was, zoude verhoord worden. Hij scheen

mijne reden niet ongenadig te hebben aangehoord; doch gaf mij geen antwoord, maar had het voorkomen van iemand die zich bedenkt. Met de grootste behoedzaamheid roerde ik deze snaar naderhand nog eens aan, en hij zeide mij toen, eenigzins verdrietig, dat hij, na zijn herstel, met den dey over de zaak zoude spreken.

Vol vrolijke hoop berigtte ik den drie *Grieken*, wat ik, met betrekking tot hunne vrijlating, met mijnen meester gesproken had. De grijsaard was zeer aangedaan; zijn aangezigt helderde geheel op en al zijne wezenstrekken drukten de reinheid en gelukzaligheid zijns gemoeds ten duidelijkste uit. Zich tot mij wendende, zeide hij met plegtigheid: Geloofd zij God, en geprezen de moeder die u gebaard heeft! Mijn zoon, gij hebt ook reeds veel geleden, doch wees nog eenigen tijd lijdzaam; — Christus, de Heilige, zal ook u weldra verlossen; Hij zal u uw vroeg lijden volkomen vergoeden en u veel blijdschap geven, opdat gij Hem lovet.

Diep trof mij het zien van den grijsaard, en de voorspellende rede uit den mond des zachtmoedigen vromen; en ter naauwernood merkte ik op, hoe de beide jongere *Grieken*, buiten zich-zelven van vreugde, als kinderen opsprongen en mij het hoofd en de kleederen kusten. O verheven gevoel der vrijheid, wie kent geheel uwen invloed, wanneer gij, als een elektriek vuur, de ziel eens slaafs doortintelt!

Eenige dagen na het laatste gesprek, dat ik met den minister over de *Grieksche* slaven gehouden had, liet hij mij roepen, en vroeg mij, wat de *Grieken* wel doen zouden, ingeval hij den waterleidkundigen benevens den ouden suikerbakker hunne vrijheid schonk, en hen naar *Tunis* zond, van waar zij al ligt gelegenheid zouden vinden, om naar *Smyrna* te komen; maar, daarentegen, Michiel terughield? Ik antwoordde hem, dat zulks verre was van met mijne bedoeling overeen te stemmen; want de oude man kon, zonder de hulp zijns zoons, de lange reis naar *Tunis* op eenen muilezel niet doen, en zoude ook den zoon niet willen verlaten. Hebt gij *iets* goeds verrigt, zoo wil *geheel*, *al* wat gij vermoogt. Op die wijze, toch, zoudt gij hen rampzaliger maken, dan zij tot hiertoe waren. Toen liet hij mij van zich gaan en door den hofmeester de drie *Grieken* roepen. Zij haastten zich zeer; ja zelfs de oude man trad vrij vlug het vertrek des ministers binnen, waar zij zich voor de voeten van den meester nederwierpen. Hij zeide nu den grijsaard hetzelfde, dat hij met mij gesproken had; maar deze omarmde zijne knieën en weende overluid, en bad, dat de minister hem toch zijnen zoon, zijnen eenigen steun, geliefde mede te geven. Juist op dat oogenblik trad een sekretaris van den minister, een goedhartige *Turk*, binnen; deze werd geroerd door de tranen van den smekenden, en ondersteunde des-

zelfs bede met al zijn vermogen; en zoo stemde de minister, eindelijk, ook in de vrijstelling van den jongen suikerbakker, en liet hij hen, op bevel des deij's, eenen zak met drie honderd dollars tot reisgeld medegeven. Wij alle deelden in hunne vreugde. Niemand echter, geloof ik, verheugde zich hartelijker met hen, dan ik; want mijn hartenwensch was vervuld geworden. Verscheidene dagen bleven zij nog bij ons, totdat zij zich bij de karavane moesten vervoegen, met dewelke zij de reis naar *Tunis* zouden ondernemen. Smartelijk was voor mij het afscheid; want aan JOHANNES verloor ik een' zachtmoedig', een' opregt' vriend; hij was een vrome Christen en een wijze raadgever. Lang duurde het, eer zijn afzijn mij dragelijk werd, en dikwijls denk ik thans nog aan zijne liefde.

Gebeurtenissen te Algiers.

Op den eersten Augustus 1829 verscheen een *Fransch* linieschip met de kartel- (parlementair-) vlag en de vlag des deij's op de reede van *Algiers*. Aan boord van hetzelve bevond zich zekere DE LA BRETONNIÈRE, die in last had, van wege den koning van *Frankrijk*, den deij, onder bepaalde voorwaarden, den vrede aan te bieden. Tot tweemaal toe begaf deze heer zich naar het kasteel van den deij, ten einde met

dezen te onderhandelen. Maar, dewijl zijne vorderingen van dien aard waren, dat de deij dezelve in geen geval konde inwilligen, zoo zond hij deze *Franschen* onverrigter zake en vrij onzachtzinnig weder henen.

Tegen den middag van den derden Augustus ligtte het *Fransche* schip zijne ankers, ten einde *Algiers* te verlaten. Daar, evenwel, de wind ongunstig was, zag men zich genoodzaakt, zeer kort langs de batterijen, de haven voorbij te zeilen. Alle zeilen waren bijgezet en de geschutpoorten gesloten. Van alle masten waaiden vlaggen, onder welker beveiliging men dacht uit te zeilen. Toen het anker werd geligt, bevond ik mij juist met mijnen verkijker op het slotdak, en merkte ik op, dat, toen het schip in de nabijheid van het groote magazijn voor de zeemagt kwam, men op verscheidene batterijen der stad kruiddamp deed opgaan, tot een waarschuwingsteeken voor het schip, om de kust niet verder te naderen. Het schip, dat op dat sein had behooren bij te leggen, bekommerde zich daarover geenszins, maar hield zijne vaart vol, zoodat het schielijk onder het bereik der batterijen van de voornaamste sterkte gekomen was (*). Ook van daar

(*) Of halsstarrigheid, of wel de onmogelijkheid om de vaart van het schip te stuiten, de oorzaak ware, dat de *Franschen* den, tegen allen regel inloopenden, misslag begingen, van zoo na onder het fort te sturen, is mij niet naauwkeurig bekend. Ik geloof evenwel, dat er eigenzinnigheid in

werden drie *fumades* gegeven (kruiddampwolken opgezonden); doch wijl men zag, dat de *Franschen* zich daaraan niet in het minste stoorden, schoot men eenige kanonnen op hen af, en toen ook dat niets baatte, volgden meer schoten, en eindelijk eene vormelijke kanonnade. Tot geluk der *Franschen* lag hun schip te kort onder de batterijen, dan dat de kogels veel kwaads aan hetzelve zouden hebben kunnen toebrengen; de meesten vlogen er over heen, zonder het te raken. Ook liet de *Fransche* bevelhebber zich door dat schieten niet afschrikken: hij deed geheel zijne manschap op het dek gereed staan, en liet stoutmoedig zijn groot schip statiglijk door den kogelregen henensturen. De langs de westelijke kust gelegene *Algerijnsche* forten schoten op het schip zoolang hunne kogels dat konden bereiken. Het vuur duurde nagenoeg een half uur.

Gedurende dien tijd begaven bijkans al de inwoners der stad zich op de platte daken; iets, hetwelk een belangwekkend schouwspel opleverde. Van ons slot, dat nagenoeg op het hoogste van den berg is gelegen, van welken af de stad zich over eenige verhevenheden tot aan den oever der zee uitstrekt, kan men haar geheel overzien. De witgepleisterde platte

---

het spel ware; — ofschoon de wind ongunstig was tot het wegzeilen, was het daardoor geenszins onmogelijk, om bij te leggen of terug te keeren.

daken der hooge huizen waren allen met menschen bedekt, die de meest verschillende groepen vormden. Hier zag men enkele menschen staan, daar hoopen van *Turken*, wier prachtige groene, roode en geele kleederen en tulbanden, met goud afgezet en door de zon bestraald, wijd en zijd schitterden. Daar ontdekte het oog eene groep *Arabieren*, in hunne zwarte en witte mantels gewikkeld, en hier en daar stonden verzamelingen van vrouwen, wier aangezigten met fijne witte doeken zorgvuldig bedekt waren, doch die, overigens, zeer onachtzaam in haar ligt wollen kleed gehuld waren. In de benedenste deelen der stad zag men eene ontelbare menigte Joden, zoo mannen, vrouwen als kinderen, allen in het zwart of donkerblaauw gekleed, onrustig dooreenwemelen. De verscheidenheid van dit tooneel werd nog aanmerkelijk verhoogd door het luidruchtige geschreeuw der menigte, de onderscheidene talen, welke men bezigde, en de zeer uiteenloopende gevoelens en verklaringen, met betrekking tot hetgeen men zag gebeuren. Aller wensch was, dat men het *Fransche* schip dermate mogt treffen, dat het zinken en met man en muis vergaan moest; dewijl het toch heilige pligt was, de ongeloovigen uit te roeijen. Ten einde het gedrag der *Algerijnen* niet op zijne rekening werde gesteld, en opdat de *Europesche* mogendheden zouden gelooven, dat *hij* het niet geweest ware, die bevolen had op het *Fransche* parlementair-

schip te vuren, zond de deij den toenmaligen minister der marine in ballingschap, en stelde hij eenen gemeenen janitsaar in deszelfs plaats aan. Deze handelwijze had bij de vrienden diens ministers eenen ongemeenen haat tegen de regering ten gevolge; niemand, echter, waagde het, de onschuld des verongelijkten te verdedigen. Alleen Hussein, de beminnenswaardige schoonzoon van den deij, klaagde luide over deze onregtvaardigheid. Hij beschuldigde gelijkelijk mijnen meester en den minister van oorlog, welke laatste ook met eene dochter van den deij gehuwd was, als de stichters van allen rampspoed; dewijl deze niet slechts de oorzaken waren van den val van zijnen braven oom Iachia, die den deij, gedurende tien jaren, als minister van oorlog, getrouw had gediend, maar dat *zij* het waren en niemand anders, die aan den oorlog met *Frankrijk* schuld hadden, en ook den deij hadden aangeraden, om op het parlementairschip te laten schieten. Het is niet onwaarschijnlijk dat Hussein, althans in sommige opzigten, de waarheid zeide; voor het overige kan men uit dit een en ander opmaken, dat hij de daden en handelwijze der beide ministers niet bedaardelijk scheen te beoordeelen, hoezeer hij te dezen eenigzins te verschoonen moge wezen, dewijl hij hen als de moordenaars van zijnen geliefden oom moest beschouwen. De beide ministers beklaagden zich over Hussein, en wisten hem bij den deij

zoo zwart te maken, dat deze in zijne eerste opwelling van gramschap beval, den jongen man van zijne dochter te scheiden en hem te verwijderen. De ongelukkige was toen een en twintig jaar; achttien jaren oud zijnde was hij, op voorstel van zijnen oom, die toen nog minister van oorlog was, met de tweede dochter van den deij gehuwd, van dewelke geweld-alleen hem kon scheiden. Niets was in staat de stijfzinnigheid des deij's te buigen; het weegeklag van zijne dochter en der andere vrouwen, noch de veelvuldige beden van eenige vrienden des troosteloozen jongen mans, vermogten den deij te bewegen zijn gruwzaam bevel terug te nemen. Zijn trots liet zulks niet toe; meermalen had men hem hooren zeggen, dat een sultan niet weder kon inslikken, wat hij eenmaal uitgespogen had. Hussein ontving eene belangrijke som tot reisgeld en werd, tot groote vreugde zijner tegenpartijders, naar *Tunis* gezonden, om van daar de reis naar *Konstantinopel* aan te nemen.

Ik nam zeer veel deel in zijn ongelukkig lot; te meer, daar ik hem op de volgende wijze leerde kennen. Eens had hij zich met eene glasscherf in de hand gesneden; sterk bloedende kwam hij bij mij, en ik verbond zijne hand totdat dezelve genezen was. Na dien tijd bezocht hij mij ook nog dikwijls, zat dan niet zelden uren bij mij en verhaalde mij van zijnen oom. Ofschoon de *Turken* steeds zorgvuldig vermijden van hunne *harems* te spreken, ver-

haalde Hussein mij toch, hoe gelukkig hij met zijne gade leefde, hoezeer zij elkander beminden, en, voegde dan niet zelden daarbij, dat hij nog veel gelukkiger zou kunnen zijn, indien hij niet gestadig aan de kwellingen van de vijanden zijns ooms was blootgesteld. Ik moet erkennen dat ik toen die klagten voor minder gegrond hield, en zeide hem eens, half troostende half schertsende: wees gerust, wanneer gij eens pacha van *Algiers* zult wezen, dan staat het in uwe magt, allen, die nu uwe vijanden zijn, naar *Turkijë* te zenden, waar zij u niet meer zullen kunnen schaden; alsmede, om mij mijne vrijheid te schenken, waarna ik als heelmeester bij u wil blijven. Daarop antwoordde hij mij beschroomd dat, daar zijn schoonvader nog leefde, hij op zoo iets geenszins durfde hopen. Doch, voer hij voort, indien dat eenmaal plaats greep, zoudt gij u gelukkig mogen rekenen mijne kennis gemaakt te hebben; want u wilde ik boven ieder' anderen verheffen, en ten einde zeker te gaan zoudt gij den *tulband* kunnen opzetten, en mijn minister van finantiën en van justitie en policie wezen. Later lachten wij dikwijls over onze invallen, wier verwezenlijking niet in het boek onzes noodlots geschreven stond. Eenige maanden nadat Hussein *Algiers* verlaten had, huwde de deij zijne nog treurende gade aan den minister van marine, Mustafa, uit, ten einde, zoo mogelijk, het aandenken aan Hussein geheel te

verbannen; hetwelk een nieuw bewijs opleverde, hoezeer de deij de ingevingen van zijne ministers volgde. Hierdoor had hij zich ook reeds bij vele janitsaren gehaat gemaakt; en zulks werkte tevens ongunstig op de gevoelens der vrienden van den vermoorden minister van oorlog, gelijk mede op die des verbannen ministers van marine, en had dan ook ten gevolge, dat deze besloten, zich jegens Hussein-pacha (den deij) vreesselijk te wreken.

Voorbereiding tot den oorlog.

Zoowel in *Italië* als in *Marseille*, *Toulon* en *Parijs*, bezoldigde de deij spionnen; en deze berigtten hem nu, eensklaps, dat *Frankrijk* eene verschrikkelijke vloot uitrustte, die tegen *Algiers* bestemd was. Ook werd dat berigt bevestigd door, twee schepen, het eene onder *Engelsche* en het andere onder *Livornosche* vlag, die bij nacht tusschen de *Fransche* blokkadeschepen hadden weten door te sluipen; reeds werd de *Fransche* vloot op twee honderd schepen van oorlog en vijf honderd transportschepen begroot; en zou zij met veertig duizend man landingstroepen, in Mei 1830, voor de *Afrikaansche* kust verschijnen en waarschijnlijk, westelijk van *Algiers*, in de kleine bogt van *Sidi-Ferrusch* de landing bewerkstelligen. Deze en

meer andere narigten waren schrikkelijk voor *Algiers*, doch bevatteden voor mij de schoonste hope. De deij zond koeriers aan alle beijs en scheiks in al zijne staten; hen van de aanstaande landing der *Franschen* onderrigtende, met bevel om zich gereed te houden, ten einde, zoodra hij zulks zoude behoeven, ter zijner hulpe te kunnen toesnellen. Te dien tijde beging Hussein-pacha, naar mijn inzien, onderscheidene misslagen. Hij rekende te veel op zijn leger en schatte der *Franschen* landmagt zoo gering, dat hij zijne hoofdstad, die aan de landzijde bijna geheel open lag, niet eens liet versterken. Zijne verblinding te dezen ging zelfs zoover, dat hij geloofde in zijn kasteel onoverwinnelijk te zijn en jaren lang den vijand te zullen kunnen trotseren. Ten gevolge zijner dwaze gerustheid en van zijne al te ver gedrevene spaarzaamheid, verzuimde hij eene legerafdeeling rondom de hoofdstad te zamen te trekken, en bleven de troepen, die, bij eene landing der *Franschen*, dezen zouden bevechten, van vijf tot tien dagmarschen van *Algiers* verwijderd staan; hetwelk, gelijk wij later zullen aanwijzen, voor de *Franschen* een groot voordeel medebragt. De eenige maatregelen van voorzorg welke van de landzijde genomen werden, bestonden daarin, dat de minister van oorlog eenige kanonnen meer op de batterij, die in de nabijheid van *Sidi-Ferrusch* gevonden wordt, deed plaatsen; alsmede dat hij derzelver

bezetting met eenige honderd man versterkte. Voorts werd nog in eenige koornmagazijnen honderd en tachtig duizend *Oltschek* (eene maat nagenoeg met de mudde overeenkomende) mout en garst, in en omtrent de stad in voorraad opgelegd. Omtrent de zeezijde, vooral met betrekking tot de haven, werd meer zorgvuldigheid aan den dag gelegd. De laatste was geheel omgeven van vreesselijke forten en batterijen, wier gesloten rij van het oosten naar het westen, langs de kust, ongeveer zes uren gaans lang was, en verscheidene duizend zware kanonnen telde. Al deze forten en batterijen werden behoorlijk van manschap en voorraad voorzien. Voor den mond der haven waren, van de eene zijde naar de andere, drie zeer sterke ketens gespannen, achter dewelke de roofschepen veilig voor anker lagen; en vóór denzelven vijftig kanonneerbooten geplaatst, waarvan achttien ieder met eenen bomketel en de overige alle met stukken van zwaar kaliber gewapend waren. De stemming des volks te *Algiers* was voor den deij over het algemeen gunstig, maar omstreeks *Bilida* (*) was zulks niet het geval. De aldaar bevelvoerende stadhouder (*Kaid*), na-

(*) *Bilida* was een stadje van twaalf duizend inwoners, en twaalf uren gaans van *Algiers* verwijderd. In het eerste jaar mijner gevangenschap werd het door eene aardbeving verwoest, en, weder opgebouwd zijnde, in het volgende jaar andermaal op gelijke wijze vernield. Ook *Algiers* schudde van de sterke aardbeving.

melijk, had het opperhoofd of den scheik der *Kabeïli*, welke het aangrenzende gebergte bewonen, laten gevangen nemen en naar *Bilida* doen opbrengen; en de *Kabeïli*, daarover verstoord, trokken, juist nu, gewapend tegen het stadje op, ten einde hunnen scheik te bevrijden. De deij had hen in het eerst wegens hunne eigendunkelijkheid willen tuchtigen; doch, wijl zij met elken dag stouter werden, en eindelijk zonder omwegen verklaarden, dat zij hem tegen de *Franschen* niet zouden willen helpen, indien hij goedvonde voort te varen met hen zoo streng te behandelen, werd hij zoo gedwee, dat hij eensklaps eenen anderen toon jegens hen aansloeg. Niet slechts voorzag hij hen van het noodige, maar beschonk ook eenigen hunner scheiks met prachtige sabels en roode *burnus* (wollen mantels met kappen en gouden franjen en kwasten versierd).

Zoo stonden de zaken, toen, in het begin van Mei 1830, een spion het berigt aanbragt dat de *Fransche* vloot, meer dan zes honderd zeilen sterk, de haven van *Toulon* bereids hadde verlaten. Op dat berigt liet de deij in de hoofdstad en hare omstreken bekend maken, dat eene vloot der ongeloovigen nu werkelijk het voornemen had de, allen Muzelmannen zoo dierbare, stad *Dschesaïr* (*Algiers*) aan te grijpen en hunne vlag, in de plaats der Halve Mane en van het vaan des *Islams*, te planten. Hij vermaande hen, de groote magt der *Franschen* niet

te vreezen, maar steeds op God en Mahomed te vertrouwen. Verder stond hij allen zoodanigen *Arabieren* en *Kabeïli*, die voorheen geene wapenen dragen mogten, toe, er nu aan te schaffen, en liet allen verder weten, dat, zoodra men de *Fransche* vloot in het gezigt zou hebben, hij hen door twee kanonschoten daarvan kennis zoude geven; waarop zij dan terstond moesten aansnellen, ten einde de *Jaurluri* (Christenen) het landen te verhinderen, of althans hen zulks moeijelijk te maken.

Ramp van twee Fransche *schepen.*

Inderdaad had de *Fransche* vloot de haven van *Toulon* verlaten; doch zij werd door langdurigen tegenwind en aanhoudenden storm niet alleen verstrooid, maar ook waren de meeste schepen genoodzaakt geworden in de havens van *Majorka* en *Minorka* binnen te loopen.

Twee *Fransche* brikken, die te zamen opgezeild waren, hadden het ongeluk der *Afrikaansche* kust te zeer te naderen, en op dezelve te stranden; aan welke ramp de nalatigheid van eenige der scheepsofficieren ruim zooveel schuld had als de storm. De schepen hadden, namelijk, steeds eenen en denzelfden koers gehouden, en zeilden zoo kort achter elkander, dat, toen het eerste op het strand vervallen was, het andere niet

meer den tijd had, zich te verwijderen of de zeilen te strijken, zonder evenzeer op het strand te geraken; waardoor dan ook alle mogelijkheid op redding in eens verdween. De hooge baren hadden de schepen zoo ver op het lage strand geworpen, dat zij bij het stillen der zee niet weder vlot konden geraken. De manschap der beide brikken, uit ongeveer twee honderd koppen bestaande, stapte aan land. Zij bevonden zich vijf uren oostelijk van *Algiers*, en beraadslaagden, wat te beginnen; of zij, namelijk, opbreken en naar die stad zouden gaan, dan of zij zich bij de landingsplaats legeren zouden, totdat de deij, berigt van hun ongeluk op zijne kust erlangd hebbende, hen deed afhalen en naar *Algiers* overbrengen. Tot hun ongeluk werd tot het laatste besloten; want, reeds den volgenden morgen werden zij door meer dan duizend, in de nabijheid van hunne legerplaats wonende, *Kabeïli* ontdekt; die, van moord- en roofzucht bezield, hen, onder het geschreeuw van: *Muth-fransis-kaesirihn* (sterft, verdoemde *Franschen*)! omringden. Bij de *Franschen* bevond zich een *Malthezer*, die de taal der *Kabeïli* verstond en vrij vlug kon spreken. Ten einde de *Franschen* te redden, of ten minste hun leven eenigen tijd te verlengen, trad hij uit den hoop en riep hij den bergbewoners in hunne taal toe, dat de gestrande schepen geene *Fransche* maar *Engelsche* schepen waren; en, dewijl de *Engelschen* met de *Algerijnen* in vrede

leefden; verlangde de gestrande *Engelsche* manschap, door de *Kabeïli* onbeleedigd naar den *Engelschen* gezant en den onoverwinnelijke deij van *Algiers* te worden overgebragt; voor hoedanig hulpbetoon de koning van *Engeland* hen rijkelijk zoude beloonen. Hierop beraadslaagden en twistten de berglieden eenige oogenblikken, en riepen zij vervolgens den *Malthezer* toe, dat hen, indien zij *Engelschen* waren, geen haar gekrenkt zoude worden. De seheiks kwamen nu bij de *Franschen* en verwelkomden hen, wel eenig blijk van wantrouwen gevende, maar toch vriendelijk. De *Fransche* officieren gaven hen hunne wapens over, en werden toen allen in de woonplaats der *Kabeïli* gebragt; waar men hen in de zon gedroogd vleesch, brood, olijven, dadels en vijgen aanbood. De *Kabeïli* zonden vervolgens eenen rijdenden bode naar *Algiers*, om den deij van de aankomst der *Engelschen* kennis te geven. Deze bode kon, zoo zeide men te *Algiers*, door de zwelling van den vloed *Buberah* zijnen weg niet onafgebroken vervolgen, en moest eenen geheelen dag wachten, totdat hij. eindelijk, aan den tegengestelden oever eenige *Arabieren* ontdekte, welken hij zijnen last mededeelde, van hen vorderende, dat zij denzelven aan den deij overbragten.

Zoodra deze het berigt ontvangen had, twijfelde hij geen oogenblik, of de gestrande schepen waren *Fransche*. Hij, gelijk mede alle

Muzelmans die het hoorden, verheugden zich ongemeen, dat de fortuin hen zoo gunstig, en den *Franschen*, daarentegen, zoo ongenegen ware; zij zagen hierin den toorn des profeets jegens de ongeloovigen, en droomden reeds bij voorraad, van eene reeks van overwinningen. De deij belastte nu zijnen minister van oorlog, eenen officier naar de strandingsplaats te zenden om de *Franschen* af te halen. Deze zond eenen *Tschauschbaschi* (eersten scherpregter), Hassan genaamd, af; die, omtrent den avond des derden dags na de stranding der *Franschen*, bij den vloed *Buberah* aankwam en den *Kabeïli* van zijne komst aldaar berigt deed toekomen, en hen gelastte, de *Franschen* derwaarts te brengen. Niet meer dan de helft der ongelukkigen redde dit berigt het leven.

Intusschen was reeds, den tweeden dag nadat de *Franschen* aan land gestapt waren, om hen onbekende redenen, de helft hunner eenige uren landwaarts in, weggeleid en in een dorp gebragt. Den daaraanvolgenden dag, terwijl juist de *Kabeïli* bezig waren, allerlei voorwerpen van de schepen te redden, verscheen een *Fransch* schip in hunne nabijheid, hetwelk hevig op hen begon te schieten, met dat gevolg, dat de zoon van eenen scheik op de plaats dood viel. Zij hieven daarop een ontzettend gehuil en gekerm aan; liepen, ten einde zich wraak te verschaffen en hunnen bloeddorst te stillen, naar hun dorp; vielen, gelijk wilde dieren,

op hunne gevangenen aan en slagtten, met eene, hen bij het moorden eigene koelbloedigheid, de weerlooze *Franschen* met de uiterste wreedheid. Slechts twee derzelven, een onderofficier en een matroos, die te zamen in een klein vertrekje opgesloten waren en op het punt stonden om door drie der barbaren te worden afgemaakt, hadden in deze beslissende oogenblikken nog de tegenwoordigheid van geest om spoedig, de een met een houweel en de andere met eene bijl, zich te wapenen, de drie *Kabeili* te verslaan en het bosch, in de rigting van *Algiers* invlugtende, hun leven te redden; in welke stad zij ook, na verloop van eene week, aankwamen.

Toen, tegen den avond van denzelfden dag, de bewoners van het dorp, waar de wederhelft der schepelingen zich bevond, van het moordtooneel berigt kregen, beving hen de lust, het voorbeeld hunner naburen te volgen. Lang hielden zij te zamen raad, wat hen te doen stond, en bij herhaling vroegen zij den *Maltheser*, of zij waarlijk *Engelschen* waren. Zij legden hem daarbij een mes aan de keel. Hij bleef bestendig bij zijne eerste verklaring; en, terwijl zij nog steeds twijfelden, kwam de bode van den scherpregter, en maakte deze door zijne boodschap aan de beraadslagingen en tevens aan den angst der *Franschen* een einde. Nu werden zij naar den vloed *Buberah* gevoerd; die, naar men te *Algiers* zeide, nu dermate binnen zijne oevers

was teruggetreden, dat men hem zonder gevaar konde overtrekken. De beul nam hen daar over, zorgde voor muilezels en bragt hen naar de hoofdstad.

Eene groote menigte volks trok hen tegemoet, en toen zij de stad naderden, omringden hen vele duizenden inwoners, die hen in het *Arabisch* toeriepen: *Chairi-wel-nussre-el-Muslimihne, scherri-we-muth-sih-duschmahni!* (zegen en overwinning den Muzelmannen, ongeluk en dood over de vijanden!) Al het volk was in verrukking en jubelde luide; ja, het geraas was zoo groot, en het ruwe gemeen drong zoo digt om de gevangenen toe, dat eenige derzelven niet konden voortrijden en zelfs aan mishandelingen waren blootgesteld. Juist in die oogenblikken verscheen eene afdeeling gewapende janitsaren, die met hunne stokken de wilde *Afrikanen* zoodanig op hunne ongedekte zwarte koppen sloegen, dat hen in één oogenblik alle lust tot verder geschreeuw verging, en zij zich ijlings uit de voeten pakten. Toen men met de gevangenen in de stad was aangekomen, werden zij in een ruim gebouw gebragt, hetwelk de *Taberna* genoemd werd, en reeds vroeger tot bewaarplaats van Christenslaven gediend had; doch thans aan Joden verhuurd was, die daar vijgenbrandewijn stookten. Dewijl de *Kabeïli* velen der *Franschen* van hunne kleederen beroofd hadden en deze alzoo bijna naakt te *Algiers* aankwamen, wer-

den hen, op bevel des deij's, slavenkleederen uitgereikt. Ook gaf men hen des morgens en des avonds eenen schralen kost, gelijk de janitsaren in hunne barakken aten, en die naauwelijks tot menschelijk voedsel geschikt is. Kort daarop zond de *Sardinische* gezant, als de zaakwaarnemer der *Franschen*, gedurende het afzijn van den *Franschen* gezant, met voorkennis van den deij, hen van tijd tot tijd eenig geld; ten einde zij zich, daarvoor, door de hen omringende Joden, eene of andere verkwikking zouden laten brengen.

Denzelfden dag, waarop de gevangenen binnen *Algiers* trokken, bragten ook de *Kabeïli* de hoofden hunner vermoorde makkers naar de hoofdstad, ten einde die aan den deij te verkoopen. Tusschen de tachtig en negentig dier hoofden werden, deels in zakken, deels met koorden door neus of ooren ingeregen, op kameelen of muilezels aangevoerd. Toen zij voor het kasteel aangekomen waren, liet de deij hen voor iederen kop honderd, schrijve *honderd* dollars uitbetalen. De koppen werden, vervolgens, op de kleine opene plaats voor het kasteel in reijen ten toon gesteld, en *Algiers* nieuwsgierige inwoners liepen bij duizenden derwaarts, ten einde dezelve te bespuwen. Toen, des anderen dags, eene warmte van nagenoeg veertig graden (*), in den omtrek des kasteels

(*) Volgens de schaal van REAUMUR; — staande zulks

eenen zeer onaangenamen reuk deed plaats grijpen, werden zij op bevel van den deij aan het volk geschonken, hetwelk dat geschenk met groote dankbaarheid aannam, en daarmede voor de stadspoort deszelfs lust koelde, totdat, eindelijk, de janitsaren, die bij den *Sardinischen* gezant de wacht hielden, kwamen, de koppen van het volk *kochten* en begraven lieten.

Ziedaar de treurige geschiedenis der beide *Fransche* schepen, zoo als men dezelve toen te *Algiers* verhaalde en waarschijnlijk ook door de nieuwsbladen in *Europa* wereldkundig maakte. Maar, toen op eenen morgen een goed glas *Jamaika*-rum het hart mijns leermeesters, Jozef, geopend en zijne tong losgemaakt had, hoorde ik van dezen de zaak, in zooverre verschillend, voordragen, dat de *Kabeïli* de *Franschen* geenszins uit eigene beweging zouden vermoord hebben, maar daarbij, veeleer op een heimelijk, van *Algiers* aangebragt, bevel, de gevangenen, die geen *Engelschen* konden zijn, en dus *Franschen* waren, ten minsten voor de helft den *Islam* op te offeren. Van wien eigenlijk het moordbevel afkomstig zoude geweest zijn, hieromtrent kon Jozef-*hotscha* niet bepalen, of hetzelve van den deij, van eenen der ministers, of wel van eenen dweepzieken *Mo-*

gelijk met 100-105 graden van den thermometer van Fahrenheit, die in *Nederland* het meest in gebruik, en ook de bij het bestuur aangenomene is.

rabot ware gegeven; deze laatste, namelijk, vermogen bij het ruwe gemeen zeer veel. Voor het waarschijnlijkste houdt men, dat de deij-zelf er de hand niet in gehad hebbe, maar dat de ministers, die geslagene vijanden der Christenen waren, en reeds meer dergelijke schanddaden, zonder voorkennis van den deij, hadden doen bedrijven, of denzelven door hunne booze raadgevingen daartoe verleid, en de *Morabots*, die enkel lediggangers en bedriegers zijn, en alzoo de verlichte Christenen als hunne ergste tegenstrevers beschouwen, de bewerkers van den gruwel waren.

Inwendige toestand van Algiers, *vóór het uitbreken van den oorlog.*

Dit treurige lot der *Franschen* bragt bij veel inwoners van *Algiers* eene groote vreugde te weeg; vooral bij de lagere, onwetende klassen, die niets te verliezen hadden en, als ware *sans-culottes*, daar bijna niemand derzelve eene broek draagt, leven, van hetgeen het toeval hen aanbiedt. Geheel anders, daarentegen, was de stemming der bemiddelde klasse, bijzonder der *Arabieren* en *Turken*. Onder deze heerschte een somber stilzwijgen: hunne zaken waren gestremd; zij blikten eene donkere toekomst tegen, ja sommigen zagen eene landing der *Fran-*

schen, als eene oorzaak tot hunnen zekeren ondergang, met bekommering des harten te gemoet. De toestand der *Turken* was de moeijelijkste Immers, hadden in vroegeren tijd twaalf of veertien duizend *Turken*, naauwelijks toereikende geweest om de regering van *Algiers* staande te houden, en dat in een tijdvak waarin de *Afrikanen* grootendeels geene wapenen hadden en minder verlicht, en even daardoor meer onderworpen waren dan tegenwoordig; in eenen tijd waarin de deij met den grooten Heer in vrede en eensgezindheid leefde en met geene *Europesche* mogenheid in oorlog was: hoe zou thans een handvol *Turken*, die, ten gevolge der *Fransche* blokkade en de oneenigheid met den sultan, sedert vier jaren geene gewone versterking uit *de Levant* ontvangen had, maar veeleer, door het wegloopen bij benden van vijftig en zestig naar *Tunis*, *Marokko* en *Egypte*, en daarenboven door sterfte onder de janitsaren, verminderd was — hoe zoude zulks thans aan naauwelijks zes duizend *Turken* gelukken, vooral wanneer men in aanmerking neemt dat zij, niet slechts door de waarschijnlijkheid eener landing van vijandelijke troepen, maar ook, en nog meer, door de ongunstige gezindheid der *Afrikanen* verontrust werden? Deze ongelukkigen hadden voorheen van de *Turken* de smadelijkste verdrukkingen, en mishandelingen van allerlei aard moeten verduren, waardoor zij ten hoogste tegen dezelve verbit-

terd waren. Bij deze gelegenheid begonnen zij hunne krachten te gevoelen en hunne regten te willen doen gelden; dwongen den deij hen van dag tot dag meer toe te geven en mishandelden, op hunne beurt, niet zelden de *Turken;* zoodat ik dezen dikwijls onder elkander hoorde zeggen: Het blad is gekeerd Thans wil het noodlot het zoo; doch wacht slechts, verdoemde *Arabier!* wanneer eenmaal de oorlog met *Frankrijk* geëindigd, en de sultan weder bevredigd zal wezen, en wij alsdan uwe hulp niet meer zullen behoeven, dan zult gij wel wederom vernederd worden, dan zult gij weder onze wrake ondervinden! — Zoo spraken zij onderling; maar zij waren, desniettemin, jegens de *Afrikanen* zeer vriendelijk en beleefd.

Hussein-pacha, wien de gezindheid van zijne onderdanen zeer goed bekend was, bevond zich in eene zeer onaangename gemoedsstemming. Zijne rust was gevloden. Zwaarmoedigheid zetelde op zijn voorhoofd; hartzeer knaagde aan zijn leven. Zijne dagen bragt hij onder gedurige zorg door, en dikwijls verliet hij in den nacht, door nare droomen gewekt, zijnen *harem.* Menigwerf zag ik hem, gedurende den nacht, bij het maanlicht, in eenen mantel gewikkeld, op het dak zijns kasteels heen en weder gaan, en van tijd tot tijd den verrekijker naar den zeekant rigten.

Den janitsaren deed hij beduiden dat zij zich in dit hagchelijke tijdvak, verstandig en in-

schikkelijk jegens de *Afrikanen* hadden te gedragen, en hen vooral door geene beleedigingen te verbitteren, maar veeleer eenigen overlast van hunnen kant voorbij te zien, en te bedenken hoezeer men tegenwoordig hunnen bijstand behoefde. Onder de *Afrikanen* liet hij een vleijend verklaringsschrift (*manifeste*) uitgaan, waarbij hij hen voor het vervolg groote beloften deed en zeide, dat deze oorlog met *Frankrijk* enkel en alleen een gevolg was van zijne groote liefde tot hen en zijne zorg voor hun welzijn: dewijl de ongeloovigen *Algiers* onder het juk brengen en hun hatelijk kruis op de, den Muzelmannen geheiligde, stad wilden doen prijken. Andermaal liet hij eenige van de aanzienlijkste scheiks in zijn kasteel tot hem komen, en beschonk hij hen met roode mantels, met sabels in gouden scheden en met zakhorlogiën. Hij liet bij herhaling door zijne ministers bedevaarten doen, naar de grafsteden van verscheidene *Morabots*, waar zij schapen en runderen offerden en aan de armen, die daarbij in groote menigte zamenvloeiden, geld uitdeelen moesten. Voorts werd, ten einde den *Arabieren* meerder genoegen te geven, de grootmufti, een *Turk*, afgezet, en, wat nimmer te voren in *Algiers* was geschied, een *Arabier* in deszelfs plaats aangesteld. Eindelijk deed de deij aan alle imams kleine geschenken toekomen, en hen daarbij aanmanen, in hunne openbare gebeden den profeet en de *Morabots* om

hunnen bijstand ter overwinning te smeken. In de bedehuizen zoowel als op de straten, verhaalden nu de imams aan het dweepzuchtige volk, hoe groot de magt van deszelfs *Morabots* ware; in het bijzonder deden zij hetzelve verstaan, door welke wonderdaden drie derzelve, *Sidi-Abdelgader*, *Sidi-Abdrachman* en *Sidi-Weled-Dede*, de stad reeds dikwerf voor haren ondergang hadden behoed. Het volk bad onophoudelijk tot deze heiligen, en men geloofde zekerlijk, dat *Weled-Dede* de stad ook ditmaal tegen de woede der vijanden zoude beschutten.

Zoo stonden de zaken, tijdens de viering van den *Kurbahn-Bairam* of het offerfeest. De feestviering werd, evenwel, nu door eene merkwaardige gebeurtenis gestoord. Er werd, namelijk, eene zamenzwering ontdekt, die niet minder dan den dood van den deij en van al zijne ministers, en eene algeheele verandering der orde van zaken ten doel had. Zes en veertig janitsaren en vrienden des vermoordden ministers Iachia, hadden besloten, den dood hunnes vriends en weldoeners te wreken, en tevens aan den gespannen toestand der zaken een einde te maken. Zij hadden in alle opzigten het welzijn des staats voor oogen, en waren van meening, om, zoodra als hun aanslag gelukt, en de nieuwe regering zoude gevestigd wezen, met *Frankrijk* te onderhandelen; zich bereid te toonen, belangrijke opofferingen tot herstel van den vrede te doen, en, ingeval *Frankrijk*

onhandelbaar mogte wezen, zich *Engeland* in de armen te werpen, liever dan zich-zelven den *Franschen* over te leveren. Het plan der zaamgezworenen was als volgt: Den eersten dag van het feest zouden zich allen, elk met eenen dolk en eene pistool gewapend, in het kasteel van den deij begeven, waartoe de beste gelegenheid zoude bestaan, naardien de deij daaraan ieder zijner onderdanen den vrijen toegang tot zijnen persoon vergunt, ten einde hem met het feest geluk te wenschen en den handkus te brengen. Zij wilden dan, gedurende het handkussen, op den deij en de ministers aanvallen, allen vermoorden en hunnen aanvoerder Mustafa-*hotsaka* op den troon plaatsen. Een uit hun midden werd de verrader des komplots: des daags voor het feest vervoegde hij zich bij den deij en ontdekte dien het geheele ontwerp. Toen Hussein-pacha dat vernomen had, was hij woedend; want hij hield zich vastelijk overtuigd, dat hij dezen schandelijken toeleg zijner onderdanen geenszins verdiend had; daar hij, zoolang hij geregeerd had, met zorgvuldigheid en liefde het welzijn van den staat had zoeken te bevorderen. Terstond liet hij de zeven hoofden der zaamgezworenen vatten; en, binnen het uur waren zij geworgd. De overigen van het komplot, meest gemeene, met geld en schoone beloften overgehaalde janitsaren, werden buiten de hoofdstad gebannen. Onder dezelve bevond zich een blinde grijsaard, die, toen hij voor

den deij gebragt was, verklaarde, dat hij uit armoede zich door de zaamverbondenen met geld had laten omkoopen om hen als spion te dienen. HUSSEIN gaf hem eenig geld, benevens eenen rooden mantel, en zond hem in ballingschap naar *Oran*. Een gloeijende haat vervulde voortaan de ziel des deij's jegens zijne janitsaren, die hij voorheen zijne getrouwen noemde, en op welken hij meende in elk gevaar te mogen rekenen. Ondragelijk was hem de gedachte, dat zij, die hij met weldaden overladen had, zijne verraders en moordenaars worden konden. Hij werd zeer achterdochtig jegens degenen die hem omringden; en onophoudelijk voer hij uit over de geveinsdheid en trouweloosheid der *Turken*. Meer vertrouwen dan voorheen, schonk hij, daarentegen, aan de hem omringende slaven en vrije *Afrikanen*.

Landing en zegepraal der Franschen.

Eindelijk brak de lang gewenschte ure aan, die gedurende eenige jaren, dag en nacht, mijne verbeelding had onledig gehouden, en waarvan mijn toekomend levensgeluk geheel zoude afhangen; waarin zou beslist worden of vrijheid en terugkeering naar mijn vaderland, of wel de dood in slavernij mijn deel zoude worden. Het geroep, dat de *Fransche* vloot in aantogt was,

vervulde de geheele stad met ontzetting; alle inwoners spoedden zich naar hunne daken, om zich van de waarheid des geruchts te overtuigen; twee zestigponders gaven den in de omstreken wonende *Afrikanen* het bepaalde sein om ter hulp te snellen, en aan alle beijs en scheiks werden rijdende boden afgezonden, om hen het aanzijn des gevaars te verkondigen. Maand en dag waarop de *Fransche* vloot voor *Algiers* verscheen, kan ik niet opgeven, doordien ik de *Europesche* tijdrekening bijster was geraakt; zooveel, evenwel, wist ik, dat het in den zomer van 1830 was, of, naar *Turksche* tijdrekening, in *Jassin* 1245.

Het was op eenen vroegen morgen, de zon was juist opgegaan; en ter naauwernood had zij zich boven de nevelen des oceaans verheven, of de vloot der *Franschen* ontwikkelde zich voor onze oogen met pracht uit het verre verschiet; eene verbazende uitgestrektheid op de oppervlakte der zee beslaande. De frissche morgenwind was haar gunstig, en in snelle vaart stuurde zij op de stad aan. Op eenen afstand van eenige mijlen veranderde zij van koers, en nu zijwind hebbende, zeilde zij, westwaarts aan, statiglijk de stad voorbij. De talrijkheid der vloot en de grootte en het geheele voorkomen der schepen, had den *Algerijnen* met vreeze en ontzetting vervuld. Mij echter hadden blijdschap en bewondering zoo zeer aangegrepen, dat ik mij genoodzaakt zag, de tegen-

woordigheid der *Turken* te ontwijken, ten einde ik mij in de afzondering aan mijne vrolijke bespiegelingen zoude kunnen overgeven.

Het kleine voorgebergte *Sidi-Ferrusch*, ongeveer vijf uren van *Algiers* verwijderd, was tot landingsplaats uitgekozen. Het heeft zijnen naam van eenen *Morabot* ontleend, wiens graf aldaar, binnen eene kleine sterkte, bewaard wordt. Des namiddags zond de minister van oorlog, die zich met eenige duizend man zijner troepen derwaarts had begeven, eenen rijdenden bode tot den deij, met het berigt, dat de *Franschen* het fort op *Sidi-Ferrusch* geheel verwoest hadden, en, trots zijnen dapperen tegenstand, geland waren; ja, dat op het oogenblik, toen hij den bode afzond, omtrent twintig duizend man aan wal zouden zijn gekomen. De deij liet den minister bevelen, dat hij zich tot op de hoogte *Stauli*, die de vlakte van *Sidi-Ferrusch* bepaalt, terugtrekken, dezelve bezet houden, en, in elk geval zich zoolang verdedigen en staande houden moest, totdat, binnen eenige dagen, de beijs en scheiks voldoende strijdkrachten zouden hebben aangevoerd. De minister volgde de bevelen van zijnen meester met de uiterste naauwgezetheid, sloeg boven op de hoogten tenten op, liet mede aldaar eenige batterijen zwaar geschut plaatsen, en zoowel hij als de *Franschen* gedroegen zich, behalve eenige schermutselingen, die op de voorposten der laatstgenoemden met de ruwe *Afrikanen*

voorvielen, voor het overige, alsof zij geene vijanden voor zich hadden. Het *Algerijnsche* leger, onder het opperbevel van den minister van oorlog, IBRAHIM, werd dagelijks met eenige duizend man *Arabieren* en *Kabeïli*, welke door hunne scheiks of beijs en derzelver kalifs (*) werden aangevoerd, versterkt. Zoo bragt de beij van *Konstantine* ongeveer twaalf duizend man; die van *Titteri* acht duizend en zijn kalif drie duizend man; de kalif des beijs van *Oran* zes duizend man; de scheiks der *Kabeïli* van zestien tot achttien duizend en AEMIN-*Musabi* (†) omtrent vier duizend man in de *Algerijn-*

(*) De eigenlijke staat van *Algiers*, — de weinige, onder *Turksche* gehoorzaamheid staande, *Kabeïli*, en de, door zeven Kaid's bestuurde, of liever verdrukte, akkerbouwende *Arabieren* (verkeerdelijk *Mooren* genaamd), welke met hunne opperhoofden onder de orders van de ministers van oorlog en der domeinen staan, afgerekend — bepaalt zich tot de drie stadhouderschappen (beijliks): *Titteri*, *Konstantine* en *Oran*. De beijs worden door den deij gekozen, en naar believen afgezet of vermoord. Daarvoor kunnen zij de ongelukkige *Arabieren* plunderen en slagten, indien maar de sommen, die zij den deij jaarlijks opbrengen, voldoende bevonden worden. De beijs kiezen hunne onderstadhouders (kalifs), en deze vorderen, beurtelings met hunnen heer, de schattingen in.

(†) De *M'sabi* of *Beni-Musabi* bewonen de landstreek *Sab*, welke aan de *Sachara* grenst, en zich gedeeltelijk daarin uitstrekt. Zij drijven bij het herdersleven ook handel; meest in negerslaven. Hun opperhoofd is AEMIN-*Musabi*, die de schattingen invordert. — In *Algiers* zelven hebben de *Musabi*, ter belooning voor de bestorming van het keizersfort en voor de vermoording der, door KAREL *den Vijfden* daarin gelegde be-

sche legerplaats bij *Stauli* aan; zoodat, de garde van den minister van oorlog en de inwoners van *Algiers*, die in groote menigte derwaarts stroomden, uitgezonderd, het leger ten minste vijftig duizend man sterk was. De naauwkeurige sterkte der krijgsmagt was noch den deij zelven, noch zijnen minister van oorlog bekend.

Toen zich nu dat talrijke leger bij *Stauli* had ter zamengetrokken, gaf de deij den opperbevelhebber last, om met zijne veel sterkere magt dan die der *Franschen*, dezen den volgenden dag aan te grijpen en te vernietigen. Deze order maakte de blijdschap in het leger algemeen; want geen Muzelman twijfelde een oogenblik daaraan, of den volgenden dag ware het *Fransche* leger geheel verslagen. Vele *Turken* en *Afrikanen* verheugden zich zoo zeer in het uitzigt op de algemeene slagting, dat zij niet in het leger konden duren, en bij groote benden op de *Franschen* inliepen. Gedurende de daaropvolgende schermutseling, bij welke het musketvuur van beide zijden sterk onderhouden werd, had in het *Algerijnsche* leger eene gebeurtenis plaats, die voor de *Turken* op den volgenden

---

zetting, aanmerkelijke privilegiën; zoo staat het, onder anderen, hen vrij, aldaar openbare baden, alsmede molens op te rigten, en de voordeeligste beroepen uit te oefenen. Voor het overige worden zij door de *Turken* en *Arabieren* veracht, en niet voor Muzelmannen erkend. Zij hebben een ongunstig aanzien; zijnde uiterst vuil en ruw.

dag de ergste gevolgen had, en veel tot der *Franschen* overwinning bijdroeg.

HUSSEIN-pacha, namelijk, had, terstond nadat de *Franschen* geland waren, den prijs bepaald welken voor elken kop zou betaald worden. In het begin, toen de *Fransche* koppen nog slechts spaarzaam werden aangebragt, liet de deij, ten einde het leger krachtig aan te vuren, voor iederen kop van veertig tot vijftig *Spaansche dollars* uitbetalen; maar hoe menigvuldiger, later, de koppen aankwamen, zooveel te slechter werden dezelve betaald; zoodat de prijs langzamerhand afdaalde, eerst tot dertig, vervolgens op twintig, later op tien en eindelijk tot op vijf *dollars*; ja het kwam zoover, dat alle betaling voor de *Fransche* koppen werd gestaakt, maar men, in plaats daarvan, de namen der aanbrengers in een register opteekende, ten einde dezen, na het beslissen van den strijd, te kunnen beloonen. Op den dag, nu, waarop de deij bevel tot vernieling des *Franschen* legers gaf, en toen de vijandelijke koppen nog op hoogen prijs stonden, schoot een janitsaar eenen *Kabeïli*, die zich met hem in het kreupelhout bevond, door den kop; en, daar hij meende niet gezien te worden, haastte hij zich denzelven het hoofd af te snijden en daarvoor, bij den deij, de bepaalde belooning te gaan halen. Maar in zijne nabijheid bevonden zich nog andere *Kabeïli*, vrienden van den gedoodden, die, achter eene rots verborgen, het feit hadden waar-

genomen. Met een vreeselijk geschreeuw en ontzettende woede vielen deze nu op den *Turk* aan, en zouden hem terstond vermoord hebben, indien niet eenige janitsaren waren toegeschoten. De woedende *Kabeïli* vorderden wraak, en verlangden dat de moordenaar van hunnen vriend terstond ter dood werde gebragt. De *Turken* gaven zich alle mogelijke moeite om de *Kabeïli* ter neer te zetten; maar toen zij zagen dat deze hardnekkig bij hunnen eisch bleven volharden, deden zij hen den voorslag, om den doodslager voor den minister van oorlog te brengen, opdat hij dan ten minste naar *Turksch* gebruik werde ter dood gebragt. Hierin werd toegestemd, onder voorwaarde, dat de regtsverderaars-zelven hem tot den bevelhebber zouden voeren. Toen men den *Turk* voor den minister gesteld had, zeide hij, den *Kabeïli* niet opzettelijk, maar bij vergissing in persoon, te hebben gedood; dewijl dezelve, zonder hoofddeksel zijnde en lang haar dragende, zeer op eenen *Franschman* had geleken. Daarop verklaarde de bevelhebber hem onschuldig; zond hij hem, ten einde hem voor de wraak van de *Kabeïli* te beveiligen, naar *Algiers*, en beging, daarenboven, de onvoorzigtigheid, de aanklagers weg te zenden met de aanmerking, dat hen niet meer dan regt geschiedde wanneer zij, geene tulbanden dragende, bij vergissing, als *Franschen* werden neergeschoten. Deze onregtvaardigheid en grove beleediging verbitterde dermate al de *Kabeïli*,

dat zij besloten, zich zoo spoedig mogelijk op de *Turken* te wreken; en maar al te gereed bood zich daartoe eene gunstige gelegenheid aan.

Des anderen morgens, toen de zon nog naauwelijks uit de kimmen gerezen was, hoorde men in *Algiers* van de westzijde, van welken kant ook juist de wind kwam, eenige kanonschoten tot sein voor den aanval. Niet lang duurde het of een vreesselijk gedonder des geschuts rolde over de bergen. Van tijd tot tijd hoorde men, onderscheidenlijk, de salvo's van het zware kanon zich met het geluid van meer dan zeventig duizend geweren vereenigen. Te tien ure des voormiddags kwam een koerier vliegend, van het slagveld, den zeer bekommerden deij het berigt brengen, dat het *Algerijnsche* leger in den vroegen morgen, met het grootste geweld op de *Franschen* was aangevallen, en dat de wederzijdsche legers, reeds gedurende verscheidene uren, onophoudelijk, met de grootste verbittering vochten; er bijvoegende, dat ongetwijfeld, nog voor het vallen van den avond, niet slechts het vijandelijke leger geheel vernietigd zoude wezen, maar dat ook geen enkele *Franschman* die geland was, zoude overblijven. De deij geraakte over dit gunstige berigt buiten zich-zelven van vreugde, en koninklijk werd de gelukkige overbrenger door hem beloond. Deze goede tijding werd oogenblikkelijk aan de, in de stad teruggeblevene inwoners bekend gemaakt, en deze jubelden bij voorraad over de

luisterrijke zegepraal. Veelligt was ik de eenige persoon in de geheele stad, die aan het ingekomen berigt geen volle geloof hechtte; want, hoezeer ik niet mag ontkennen, dat somtijds bange vrees aangaande den onzekeren uitslag van den kampstrijd mijne ziel benaauwde, vertroostte mij telkens de gedachte, dat, al overtrof ook de *Turksche* legermagt die der *Franschen* in stoutheid en in getal van manschap, de laatstgenoemden de *Turken* in voorzigtigheid en in legerkunde (taktiek) verre te boven streefden. Tot elf uur hoorde men de vreesselijke kanonnade onophoudelijk voortduren; maar nu volgde plotseling eene aanhoudende, doodsche stilte. In de stad dacht men nu algemeen dat het *Fransche* leger geheel vernield ware. Zelfs hoorde ik eenige *Turken* zeggen, dat men toch niet *alle Franschen* hadde moeten neersabelen, maar ook eenigen derzelven levend naar *Algiers* brengen; ten einde die de ooren af te snijden en vervolgens aan den *Franschen* koning terug te zenden. Maar, hoe groot was de schrik en verwarring, toen, des namiddags omtrent twee ure, de eerste vlugtende ruiters de verschrikkelijke tijding te *Algiers* aanbragten, dat juist te elf uur voormiddag, toen men van weerskanten op het hevigste vocht, en de overwinning reeds de zijde der Muzelmannen scheen te kiezen, al de *Kabeïli*, op eens, als op een gegeven teeken waren teruggeweken; gelijk eene verbolgene zee, alles wat zich op hunnen

weg bevond hadden medegesleept, en, onder het geroep wij zijn geslagen; laat ons vlugten, redde zich wie kan! naar het gebergte gevloden waren: dat, op deze trouwelooze handelwijze der *Kabeïli*, het gansche heer der geloovigen in verwarring was geraakt, en de *Franschen*, daarvan gebruik makende, den stormmarsch geslagen en, onder een luid *Hurrah!* en *Vive le Roi!* de hoogte van *Stauli* met hun geheele leger bestormd hadden. Daarop was de verwarring volstrekt algemeen geworden, en het onmogelijk geweest der *Franschen* bajonetten te wederstaan, en, *Scherr-Allah!* of *Sudur-Robbi!* (God zij ons genadig! God behoede ons!) schreeuwende, toog alles op de vlugt. De *Franschen* rigtten de veroverde kanonnen op de vlugtende benden, en verhoogden daardoor nog den schrik van het geslagene leger. Een aantal groote batterijen; van zes tot acht honderd legertenten, waarin zich menigte van wapenen en prachtige tapijten, alsmede groote hoeveelheden tabak, koffij en allerlei levensmiddelen bevonden, vielen den zegevierenden *Franschen* in handen. Insgelijks vermeesterden zij eenige duizend lastdieren, waarmede de, zeer op hun gemak gestelde *Turken*, hunne meeste bezittingen medevoerden (*), benevens duizenden schapen. Het

(*) Het is eene bekende zaak, dat de *Turksche* soldaat in het veld even zoo gemakkelijk leven wil als te huis. Ieder neemt alle zijne wapenen, zijne kleederen en zijn bed mede;

geheele, voor weinige uren nog zoo groote en vreesselijke heer der *Muzelmannen*, had zich in ordeloos vliedende hoopen opgelost. De horden der *Kabeïli* en der *Arabieren* waren in den grootsten haast naar hunne bergen gevlóden; de inwoners van *Algiers* en de janitsaren kwamen in de uiterste verslagenheid de stad binnenrennen. Vele gewondden werden medegevoerd; evenwel waren nog eenige duizenden dooden en zwaargekwetste op het slagveld blijven liggen. De geheele weg van *Stauli* naar *Algiers* was met gekwetsten als bezaaid. Velen derzelven kropen naar het nabijzijnde kreupelhout, waar zij later, deels door *Franschen*, deels door *Turken*, sommigen door wilde dieren gedood, gevonden werden.

Mijne betrekking, na de nederlaag der Turken.

De verslagenheid van den deij was onbeschrijfelijk, en de schrik der inwoners zoo groot,

voorts voorziet hij zich behoorlijk van tabak en koffij; zoodat menigeen zijn tien pond gemalen koffij en van dertig tot vijftig pond tabak, in lederen zakken medevoert; en, dewijl bij de *Turken* geene randzels in gebruik zijn, en het ook onmogelijk zoude zijn al het gemeende op den rug mede te slepen, zorgt de regering steeds voor een toereikend aantal kameelen en muilezels, waarop al die benoodigdheden worden medegevoerd.

dat velen gedachteloos en als bedwelmd in de straten der stad omdwaalden, en anderen in vertwijfeling vroegen, waar dan de ongeloovigen toch waren en of zij ook alle Muzelmannen vermoorden zouden? In mijne nabijheid bevond zich een janitsaar, dien ik voor een' aartsbooswicht en een' pochhans tevens kende; nu, evenwel, was zijne vrees voor de *Franschen* zoo groot, dat hij mij vroeg, of hij zijn leven daardoor zou kunnen redden, dat hij op staanden voet het *Fransche* geloof aannam? Oude vos, vroeg ik hem, is uwe godsdienst, welke gij mij zoo dikwijls wildet opdringen, u nu zoo onverschillig? Beschaamd verliet hij mij. — Zoowel ik als de meeste inwoners van *Algiers*, verwachtten niet anders dan dat de *Franschen*, nog denzelfden dag, hunnen intogt in de stad zouden houden. Te meer grond had ik om zulks te denken, daar geen enkel man zich nu daartegen zoude hebben verzet; want allen zeiden: *Allah dan!* (Dit komt van God!); en wanneer een *Turk* eenmaal heeft aangenomen dat het noodlot iets over hem gehengt, laat hij zich liever op de plaats dooden, dan dat hij iets ter afwending van het gevreesde onheil zoude wagen. In mijne verwachting, den *Franschen* nog voor den nacht te *Algiers* te zien, meende ik in elk gedruisch *Fransche* trommen en trompetten te hooren. Wel honderdmaal besteeg ik dien namiddag het slotdak met den verrekijker in de hand; ten einde mijne bevrijders uit de verte te kunnen

zien aanrukken; maar telkens keerde ik, teleurgesteld, onrustig en bedroefd weder naar mijne kamer. Nog vóór de aankomst der bevrijders zou mij mijne vrijheid worden teruggegeven.

Te vier ure deed de minister van finantiën, justitie en policie mij in zijne kamer roepen. Ik spoedde mij derwaarts en vond hem treurig en nadenkend op zijne kussens zitten. Toen hij mij zag inkomen vroeg hij mij, met eene bedroefde houding, of ik reeds van den verloren veldslag hadde gehoord; en daar ik zulks met ja beantwoordde, voer hij voort: ja, mijn zoon, God heeft gewild dat het heer der geloovigen zoude geslagen worden. Doch de Halve Maan zal nog geenszins ondergaan; God zal deze stad niet in de magt der *Franschen* overleveren! Bij deze woorden zag hij mij stijf in het aangezigt; doch ik zweeg. Eenige oogenblikken later vervolgde hij: een groot aantal gekwetsten wordt van het slagveld binnen de stad gevoerd; en, dewijl wij geene geneesheeren hebben, zoo heb ik in last bekomen, u naar de kaserne te zenden waarin de gewondden gebragt worden; opdat gij dezelve moget verbinden. Ik ben overtuigd, dat gij elken ongelukkigen gaarne wilt helpen; te meer daar ik weet, dat van den eenen kant uwe dankbaarheid u zal herinneren hoe gij, ten tijde van den voorspoed der Muzelmannen, wiens slaaf gij waart, door hen, gedurende verscheidene jaren, in allen opzigte wel behandeld zijt geworden, en dewijl gij, van

den anderen kant, overtuigd zijt, dat gij door eene goede behandeling der gekwetsten, niet alleen voor u en uwe ouders den hemel verdienen zult, maar ook dat de deij en ik u, na het eindigen van den oorlog, rijkelijk zullen beloonen. Hierop kuste ik hem, naar landsgebruik, de hand, en in vrolijke stemming riep ik uit: O heer, alles wil ik u beloven en trouw woord houden, indien gij mij van mijne lang ontbeerde vrijheid verzekeren wilt. *Gij zijt vrij*, zeide hij; en ik wil u als een sultan beloonen, wanneer gij de verwondden vlijtig verzorgt.

In het zalige gevoel mijner dierbare vrijheid, verliet ik mijnen voormaligen gebieder en sloop naar mijne kamer, ten einde, in het eerste gevoel mijner dankbaarheid, den algoeden God mijne hulde toe te brengen. — Door mijne oppassers liet ik terstond eene groote hoeveelheid linnen en pleisters, tot het leggen van onderscheidene verbanden, in gereedheid en naar eene der kasernen brengen, werwaarts ik hen onverwijld volgde. Op den weg was ik zoo over mijne vrijwording verrukt, zoo geheel buiten mij-zelven, dat ik naderhand om mijne ongetemde vreugde moest lagchen; waarbij ik mij nog herinner, dat ik toen op de straat verscheidene *Turken* ontmoette, die door gebaarden hunne smart uitdrukten. Mijn knecht, die mij begeleidde, riep voor mij uit: *Balik! Balik!* (maak plaats! ruimte!) en zij, mijne voorname kleeding ziende, gingen eerbiedig voor mij op zij.

Zulks trof mij en ik was regt aangedaan; ja mijn hart werd zoo vol, ik gevoelde mijn geluk en hun ongeluk zoo levendig, dat ik hen de hand reikte, verhaalde hoe ik zoo even vrij geworden was en hen aanspoorde zich met mij te verheugen.

Uit al de janitsaren-kasernen liet ik nu de gekwetsten in de grootste en geschiktste overbrengen, hetwelk, zoowel voor hen als voor mij, gemak en verligting ten gevolge moest hebben; dewijl anders veel van den kostelijken tijd met heen en wedergaan zoude verloren worden. Hun getal beliep acht honderd zestig. De andere aangevoerde gewondden, grootendeels gehuwde *Turken* en *Afrikanen*, lagen gedeeltelijk in andere openbare gebouwen, en voor het overige in hunne *harems;* men begrootte derzelver getal op zeven honderd. Meest alle waren zij door geweerkogels gewond; slechts eenigen waren door kanonskogels en twee met de bajonet gekwetst. Op mijn verzoek zond de minister, mijn gewezen meester, mij linnen van versleten veldtenten; hetwelk ik, bij gebrek van beter, tot de verbanden gebruikte. Aan pluksel was vooreerst niet te denken, en ik zag mij genoodzaakt er zelf te doen rafelen. Ten einde ik niet geheel alleen zoude staan, gaf de minister bevel dat een aantal Joodsche en Moorsche barbiers mij, als handlangers, zouden worden toegevoegd. Maar deze hadden noch instrumenten noch de minste geschiktheid tot verbinden; en daar ik

een en twintig zulke helpers kreeg, was het mij onmogelijk allen wel te onderrigten; evenwel gelukte het mij, met den noodigen spoed, vijftien derzelve eenigermate de vereischte handigheid te doen aannemen. De overigen deed ik, uit oud tentlinnen, verbanden snijden en pluksel rafelen.

Om den lezer eenig begrip te geven van de ellende en den jammer die mij omringden, moet ik opmerken dat ik, in den tijd van vier uren, twee honderd en veertig janitsaren verbond, uit wier wonden ik daarbij vijf en negentig musketkogels en twee kartetsvoorwerpen haalde; welk alles ik, door eenen mijner handlangers, in een zakje liet opzamelen, doch mij door denzelven kort daarna ontstolen werd. Gedurende deze vier uren had de dood zeven en twintig gekwetsten van hun lijden verlost; van welk getal eenigen onder mijne behandeling den geest gaven. De ellende was te dezer plaatse zoo groot, dat ik mij niet in staat gevoel, dezelve met hare ware kleuren af te malen. In één vertrek lagen van dertig tot vijftig zwaargekwetsten op rijen naast elkander. Menigmaal liep het zweet mij van het aangezigt op de handen neder, en was ik genoodzaakt, uit vreeze anders van vermoeidheid en rugpijn te zullen nedervallen, voor eenige oogenblikken regtop te gaan staan en adem te scheppen. Dan riep hier een ongelukkige, smeekende om Godswil, dat ik hem zonder verwijl zoude bijstaan, ten

vinde zijne hevige smart te lenigen; daar lagen anderen, welken ik door het uitnemen der kogels en een eerste verband eenige pijnstilling had aangebragt, en die mijne hand wenschten te kussen en de moeder loofden en gelukkig prezen die mij gebaard, en den leeraar zegenden aan wien ik mijne kennis te danken had. Verder streden anderen hunnen laatsten strijd; en smartelijk waren mij, die nog niet veel zulke tooneelen had bijgewoond, hunne stuiptrekkingen, hun diep en smartelijk gesteen en hunne laatste zuchten. Buitendien had ik in sommige gevallen, voor de uitwerking der koude gevoelloosheid van de gedwongen ziekenoppassers te vreezen; in welken alle gevoel voor het lijden hunner natuurgenooten geheel verdoofd was; zoodat ik hen wel eens door slagen tot hunnen pligt moest dwingen, en door gewapende janitsaren de uitgangen des hospitaals doen bewaken.

In den laten avond, toen nog eenige honderd op het eerste verband wachtten, bezweken, eindelijk, mijne krachten onder de sterke inspanning; en zag ik mij, diensvolgens, genoodzaakt eenige rust te nemen. Vele mijner handlangers waren reeds voorlang van vermoeijenis bezweken, en hadden zich tusschen de gekwetsten ter aarde gevlijd, vanwaar geene toespraak in staat was hen weder te doen opstaan. Die onder de janitsaren, wien het eerste verband verligting had verschaft, maanden mij bij

herhaling aan, om toch wat uit te rusten; zij, daarentegen, die nog niet verbonden waren, smeekten mij op het demoedigste, hen toch dezen nacht te verbinden; dewijl zij anders onder de verschrikkelijke pijn zouden moeten bezwijken. Nog eenmaal beproefde ik mijne treurige bezigheid te hervatten, maar mijne beenen weigerden mij te dragen, en nu verliet ik, ten uiterste afgemat, de vertrekken des jammers.

Het was reeds tien ure toen ik des avonds het hospitaal verliet; en sedert ik mij naar hetzelve begeven had, was niets van hetgeen daar buiten voorviel, ter mijner kennis gekomen. Nu verhaalde men mij dat, tegen den avond, de deij met al zijne ministers, hooge officieren en ambtenaren eenen krijgsraad had gehouden, alsmede dat hij eene vergadering van alle geleerden en *Turksche* en *Arabische* ulama's had doen houden; ten einde daarmede te beraadslagen. Het gevolg van dat een en ander was, dat de deij en alle hooge staatsbeambten, meer dan dertig koeriers met brieven naar al de *Algerijnsche* staten afzonden; ten einde de verstrooide troepen weder te doen verzamelen (*). Verder had

(*) Ik las eenen van de brieven, welken de *Arabische* mufti aan de *Kabeïli* en *Arabieren* zond; deszelfs inhoud komt hierop neder:

Komt herwaarts, gij, zonen der geloovigen; gij, volgelingen Mahomeds! Wij, als dienaren Gods en des profeets, en als uwe vaderen, wij zullen u in den heiligen strijd tegen de vervloekten aanvoeren! Wij zullen over hen zegepralen, en gij

de *Divan* (de geheime raad) besloten, dat het keizersfort terstond met oorlogsbehoefte en levensvoorraad voorzien zoude worden. Dit fort, hetwelk de *Algerijnen* gewoonlijk *Sultan-Kalai* of *Burtsch-Ispaniol* noemen, is aan de landzijde van *Algiers* de eenige sterkte, welke de *Franschen*, als zij de stad in bezit wilden nemen, voorbij moesten trekken. Deze *Burtsch-Ispaniol* (dus genaamd, omdat dezelve gedeeltelijk door de *Spanjaarden*, onder KAREL V. was gebouwd) ligt zuidwaarts, op eenen afstand van ongeveer een kanonschot van de stad, en heeft drie boven elkander liggende batterijen van tachtig tot honderd stukken. Op den dag toen de Muzelmannen den veldslag verloren, bevonden zich aldaar maar vier kanonnen, ongeveer vijftig stuks kogels, en, zoo ik wel onderrigt ben, ter naauwernood honderd pond buskruid en omtrent de veertig uitgediende soldaten, zonder eenigen leeftogt. Op bevel van den *Divan* werd nu, gedurende den nacht, eene groote hoeveelheid geschuts, bommen en kogels, uit de haven derwaarts gevoerd, gelijk mede eene buitenge-

---

zult den buit onderling deelen. Zij, wien de profeet daarbij den dood doet vinden, gaan terstond in het hemelsche paradijs over; waarbij niet alleen duizende van *houris* hen te gemoet komen, maar zij ook alle hunne wenschen vervuld zullen zien. Hoort het, kinderen der geloovigen! zulk eene blijdschap wacht u in het strijdperk! Zijt gij ware *Muzelmannen*, zoo komt en geniet dezelve. Die terugblijft zij verdoemd, en hem worde het eeuwige vuur ten deel!

wone menigte van kruid en leeftogt, benevens eene bezetting van twee duizend man, onder bevel van den minister, mijnen voormaligen gebieder.

Gedurende dezen nacht had in de stad zeer groote bedrijvigheid plaats gehad; de *Algerijnen*, van hunnen schrik hersteld zijnde, hadden zich op nieuw gewapend. Onder het geschreeuw: *Mutschehĭdihn-sih-sebĭh-lila!* (Wij zijn bereid te sterven, om Gode eene dienst te doen!) trokken op nieuw eenige duizend inwoners, met de ulama's aan hunne spitse, voor den dageraad ter stede uit. Denzelfden morgen voegden nog onderscheidene hoopen *Kabeïli* en *Arabieren* zich daarbij; zoodat zij te zamen ten minste een leger van achttien of twintig duizend man uitmaakten. Zij trokken de *Franschen* tegen, welken zij nog in de vlakte van *Stauli* aantroffen, alwaar dezelve zich verschansd hadden. De Muzelmannen, van hunne zijde, vermeden zorgvuldig, den vijand tot eenen algemeenen veldslag uit te lokken; maar zochten hem slechts door schermutselingen eenigen afbreuk te doen.

Des morgens begaf ook ik mij weder op mijnen post, ten einde de lijdende menschheid bij te staan, of althans, zooveel mijne krachten toelieten, goedwilliglijk hulpe te bieden. Bij mijne aankomst in het hospitaal vernam ik, dat in den nacht wederom eenige der gekwetsten gestorven waren. Spoedig begaf ik mij nu we-

der aan het werk, en voor den middag verbond ik weder eenige honderden.

Nog is het mij steeds zeer genoegelijk, dat ik mij toen, bij mijne geringe kennis en ondervinding, met zooveel beleid en volharding heb gedragen. Allerlei soorten van verwonding kwamen mij hier voor; dat wil zeggen, aan alle onderscheidene deelen des menschelijken ligchaams vond ik kogelwonden, die voor mij nieuw en vreemd waren. Zoo ondernam ik ook op dezen dag, voor het eerst in mijn leven, het waagstuk eener lidafzetting (*amputation*); en derzelver uitslag regtvaardigde niet alleen mijne onderneming, maar mogt ook mij voor het vervolg een goed vertrouwen op mijne kunst inboezemen. De linkerhand van eenen rustigen janitsaar was dermate door schroot verwond, dat aan genezing niet te denken viel. Een zijner makkers was zoo verstandig geweest, dezelve, ten einde het bloed te stelpen, in eenen wollen mantel, met leemaarde gevuld, in te wikkelen; en in dezen toestand werd de man voor mij gebragt. Ik schrikte in het eerst over zoodanig eene verwonding; doch, toen ik dezelve behoorlijk onderzocht, en alles wat ik opmerkte in overweging had genomen, deed ik den ongelukkigen verstaan, dat hij slechts door de afzetting van zijne hand konde behouden worden. Ik maakte hem daarbij opmerkzaam daarop, dat, ingeval, wat bij de toenmalige heete luchtsgesteldheid spoedig konde gebeu-

ren, het vuur zich in zijne wonde vertoonde, hij zich dan in een oogenschijnlijk levensgevaar zoude bevinden. Toen hij dat hoorde, verwenschte hij, onder hevig gekerm, zijn noodlot; doch mij en mijnen voorslag vervloekte hij niet, gelijk ik anders wel verwacht had; maar met vaste stem zeide hij: Welaan *Tabip*, ik weet, dat gij, Christenen, de kunst verstaat om den menschen het leven te verlengen; ik voeg mij derhalve geheel naar uwen wil; doe gij, wat de kunst gebiedt; doch beloof mij slechts, dat gij mij, totdat ik geheel hersteld zal zijn, dagelijks zult bezoeken! Ik beloofde hem zulks; maar, opdat zijn besluit hem niet mogte berouwen, haastte ik mij zeer, alles tot de zoo gewigtige kunstbewerking in gereedheid te brengen; en, eer nog een uur verliep, was de afzetting volbragt en het verband gelegd. Van dat oogenblik af aan liet ik hem op het doelmatigste verplegen. Somwijlen verzorgde ik-zelf hem gelijk een kind, want het strekte mij tot een ongemeen genoegen, dezen *Garra*-Achmed (zwarte Achmed, zijn bijnaam), op die wijze te hebben gered. Niet slechts tot aan zijne volkomene herstelling was hij een voorwerp van mijne zorg, maar ook nog naderhand en tot mijn vertrek van *Algiers;* zoodat ik overtuigd ben, dat hij gedurende zijn geheele leven, met dankbaarheid der weldaden indachtig zal zijn, hem eenmaal door een' jong' Christen bewezen.

Terwijl ik mij op deze wijze in mijn hospi-

taal onledig hield, werd ook dikwijls uit alle deelen der stad om mijne hulpe gezonden; waaruit ik kon opmaken, dat het aantal gekwetsten, hetwelk zich in andere openbare huizen en in eigene *harems* bevond, zeer groot moest wezen. Zelfs eenige vrouwen, die met het leger op het slagveld zich bevonden hadden, verlangden mijnen heelkundigen bijstand (*). Bedroevend was het voor mij, wanneer ik de talloose verwondden overzag, dat ik alleen slechts zeer weinig ter hunner hulpe vermogt; daar ik niet alleen gebrek aan velerlei geneesmiddelen en onontbeerlijke verbandstukken had, maar somtijds ook niet weinig werd ter neder gebogen en ontmoedigd door de bedenking, of ik de ongelukkigen wel naar vereisch behandelde, en alzoo mijn gedrag voor mijn geweten zou kunnen verantwoorden. Want mij kwelde de overtuiging, dat ik van onderscheidene takken der heelkunde nog hoegenaamd geene grondige kennis had, en door mijne geringe praktische kennis weinig aanspraak op den naam van heelmeester konde maken. Maar ik vond, daarentegen, weder eenige geruststelling daarin, dat ik met den besten wil bezield was,

(*) Grootendeels waren het wijven, die reeds gedurende vele jaren een liederlijk leven geleid hadden, en zich nu met God en de wereld daardoor dachten te verzoenen, dat zij met lederen zakken met water op den rug naar het slagveld ijlden, om der strijdende Muzelmannen dorst te lesschen, hen met hare doeken het zweet af te vegen, en door haar gedurig klaagge-

om de ongelukkigen te helpen, en dat mijne pogingen aanvankelijk met een goed gevolg bekroond werden. Ik beproefde en deed alles, wat in mijn vermogen was. In het bijzonder beijverde ik mij om alle ontsteking te weren; iets wat mij, bij geschotene wonden, vooral onder eene heete luchtstreek, van het hoogste belang scheen. Het verband trachtte ik ten minste om den anderen dag te vernieuwen, opdat de wonden frisch en zuiver bleven, waardoor dan den lijders vele verzachting werd aangebragt. Voorts zorgde ik voor zindelijkheid in de ziekenzalen, voor matrassen, alsmede voor eenige bedden, waarop de ziekstén zacht konden rusten. Ook had de deij, op mijn dikwijls herhaald aanzoek, toegestaan, dat aan die lijders, wien het grootendeels aan linnengoed mangelde, van wege de regering hemden werden uitgereikt. Niet minder droeg ik zorg voor eenen naar de omstandigheden berekenden leefregel; ook hield ik gestadig een wakend oog daarover, dat de oppassers mijne patienten met de meest mogelijke opmerkzaamheid bedienden. Doch, daar de oppassers van dag tot dag verdrietiger werden, en bestendig over de onregtvaardigheid zich beklaagden, waarmede ik hen, die

schrei tot den strijd aan te sporen. Maar ook werden er edele, getrouwe meisjes en vrouwen onder haar getal aangetroffen; die eeniglijk uit groote liefde en bezorgdheid voor hare mannen of vaders hen gevolgd waren. Een voorbeeld van zulk eene grootmoedige opoffering zal ik later aanhalen.

arme menschen waren, met geweld terughield, ten einde de zieken bij te staan, zonder hen daarvoor meer dan den kost te geven; begon ik in te zien, dat hunne klagten regtmatiger waren, naar gelange van den tijd, dien zij reeds gediend hadden en nu nog zouden moeten blijven dienen; en bewerkte ik derhalve bij den minister van finantiën, dat hij aan iederen oppasser dagelijks twee *rubeïe* deed uitbetalen. Maar even daardoor bekwam ik meerder regt op hunne diensten, en verzuimde ik, van toen af aan, ook niet, degenen derzelve, welke hunnen pligt niet behoorlijk wilden vervulden, nadrukkelijk te straffen. Van al deze verordeningen zou inderdaad, zonder mijn toedoen, geene enkele hebben plaats gegrepen, want zoover was de beschaving te *Algiers* nog niet gevorderd. Maar ook weldra had ik het genoegen van te mogen opmerken, hoe weldadig de goede behandeling, zoowel met betrekking tot den geest als tot het ligchaam, op de gekwetsten en hunne herstelling werkte; want zieken die zonder verpleging, verlaten daarhenen liggen, vervallen noodzakelijk in eene akelige zwaarmoedigheid, hetwelk natuurlijk hunne smarten in hooge mate moet verergeren: iets, waarvan ik-zelf de droevige ondervinding had gehad. Mogen zij zich, daarentegen, in eene doelmatige en liefderijke behandeling verblijden, dan vergeet de ziel te gemakkelijker de ligchamelijke smarte en werkt hare opgewekt-

heid op den toestand des lijdenden ligchaams gunstig terug. Dikwijls, wanneer ik in de ziekenzalen kwam, mogt ik mij verheugen, daar waar ik in den beginne enkel treurige en mismoedige gezigten zag en slechts zuchten en geklag mijn oor trof, en waar de meeste lijders zoo door hun ongeluk waren ter nedergedrukt, dat ik ter naauwernood op mijne dringendste vragen eenig antwoord vermogt te erlangen, thans bij het binnentreden meest vrolijke blikken ontmoette en groete en zegenwensch hoorde. Zijt gegroet, riep men mij veelal te gemoet, gij, helper in den nood! God zal u, om des profeets wille, wiens volgelingen gij verpleegt, een lang leven en eens de zaligheid schenken; want voorzeker heeft God u in de slavernij doen komen, opdat gij nu onzen redder zoudet zijn; even gelijk Hij eenmaal Zijnen knecht *Jussuf-ben-Israël* als slaaf naar *Egypte* liet voeren, ten einde de redder en weldoener veler duizenden te worden. Ook ik had vroeger reeds dikwijls aan den jongen Jozef gedacht.

Meer dan tweeduizend gekwetsten verbond ik gedurende deze veertien dagen in de kazerne en in de *harems*. Bijzonder in de laatste dier dagen boden zich mij de meest onderscheidene tooneelen daarbij aan, van welke ik slechts een tweetal zal bijbrengen, waarin ik den hoogsten trap van verscheidenheid in de gesteldheid der voorwerpen opmerkte. Nadat men bij herha-

ling mij om een bezoek bij eene gewonde vrouw had verzocht, vond ik, eindelijk, den tijd om daaraan te voldoen. Ik vond haar op een bed zittende en van vier jonge meisjes omringd. De laatste waren ongesluijerd; maar de gekwetste dame had aangezigt en hals zorgvuldig bedekt; haar boezem, armen en beenen waren, daarentegen, geheel ontbloot; hetwelk mij bij mijn binnentreden terstond in het oog viel en niet weinig hinderde. Op mijne vraag, wie de gekwetste was, vernam ik, dat zij de voogdes was van den tempel der wellust, waarin ik mij op dat oogenblik bevond (*). Toen zij mij gewaar werd, zeide zij met eene krijschende stem: zoo, zijt gij de dokter? Behalve uw

(*) Ik kan niet voorbij hier te spreken van het groote aantal publieke vrouwen, die te *Algiers* eene voorname rol spelen. Het zijn, of dochters van arme ouders of jonge vrouwen, die door hunne mannen verstoten of wel, eigenwillig, derzelver mishandelingen ontweken zijn. Zij leven, deels afzonderlijk, deels in grooten getale te zamen: de regering houdt aanteekening van dezelve, en beschermt haar bedrijf, hetwelk zelfs in *Turkijë* niet geduld wordt; door welke omstandigheid vele *Turksche* rekruten naar *Algiers* gelokt worden, ten einde aldaar een teugelloos leven te kunnen leiden; voor het overige brengen zij der regering belangrijke schatting op. De eerste scherpregter der stad is met de invordering dezer belasting, alsmede met de policie der openbare huizen belast. Deze, in alle opzigten uiterst eerlooze kerel, is daardoor in het bezit van een geschikt middel, om spoedig rijk te worden: want hij *is*, met betrekking tot deze ongelukkigen, aan niemand eenige verantwoording verschuldigd; en zijn zij bovendien verpligt, haren opziener, jaarlijks, van vijf tot zesduizend dollars te betalen, waarvoor hij haar van tijd tot tijd half dood laat slaan,

weinigje knevel, ontbreekt u immers geheel de eerwaardige baard, die toch der mannen sieraad uitmaakt. Of zijn er ook dokters zonder baard? — O ja, antwoordde ik, evenzeer als wijven zonder schaamte. Behalve uw kleine sluijer, ontbreekt u die geheel en al, en zij toch is der vrouwen grootste sieraad. — Hoor toch eens aan, hij spreekt even alsof hij gaarne mijn aangezigt wilde zien, zeide zij; en nu begon zij haren sluijer op te ligten. Onwillekeurig trad ik terug, want zoo afschuwelijk was mij nog geen aangezigt voorgekomen. Geel als citroenen, de oogen flaauw en ingevallen, de neus ziekelijk, spits en glad, de lippen blaauw, de mond zeer; in één woord, alle teekenen eener ongeregelde levenswijze waren op dit aangezigt te vinden. Daarbij kwam nog, dat zij, naar de gewoonte van de *Algerijnsche* vrouwen, de wenkbraauwen en de haren der oogleden zwart geverwd had, hetwelk de afzigtelijkheid van hare tronie nog zeer verhoogde. Nu begon zij mij van hare schoonheid en van hare voormalige aanbidders te verhalen; ik vroeg haar naar hare wonde. Zij was aan hare linker wade of het beenkuit door een schampschot gekwetst; maar de wonde was van zoo geringe beteekenis, dat ik haar, verstoord,

---

wanneer zijn maandelijksch geschenk niet gereedelijk inkomt; in welk geval geene geregtigheid hem achterhaalt, al geven zij ook den geest onder vijf of zevenhonderd stokslagen, welke hij haar somtijds laat toetellen.

afvroeg, hoe zij het had durven wagen, mij om zulk eene kleinigheid te laten roepen, dewijl daardoor menige zwaargekwetste inmiddels mijne hulp ontberen moest. Daarop ving zij aan te huilen, en zeide, dat, indien ik haar verliet, zij dan ongetwijfeld aan hare wonde moest sterven. Ik verzekerde haar van het tegendeel en verliet terstond haar huis.

Reeds vijfmaal had ik een verzoek ontvangen om in eenen anderen *harem* geneeskundige hulp te bieden, en toen ik mij ook derwaarts had begeven, vond ik den nood inderdaad grooter dan ik verwachtte; want de heer des huizes, een jong man, lag te sterven. Een vijandelijke kogel had hem ter regterzijde het bekken verpletterd. Toen ik de verwonding naauwkeurig zoude onderzoeken, zeide hij: Mijn vriend, laat mij in rust sterven; verspil uwen tijd niet aan mij, want ik voel reeds de nadering van den engel des doods; maar haast u naar mijne gade, ten einde haar, zoo mogelijk, nog te redden! Eene negerslavin bragt mij in een ander vertrek, waar de jonge, achttienjarige vrouw ernstig gewond, te bedde lag. Naast haar zindelijk leger zat hare weenende moeder, die bij mijn binnentreden bezig was het aangezigt der lijderes zorgvuldig met eenen sluijer te bedekken. Laat toch nu dien sluijer weg, zeide deze met eene zwakke stem; de dokter zal mij, stervende, niet met begeerlijke blikken beschouwen, en ook niet afkeuren, dat ik ongesluijerd

ben. Ik stelde haar te dien opzigte gerust en zag eene schoonheid, zoo als hare zachte en welluidende stem mij naauwelijks kon doen vermoeden; een waar engelenaangezigt, welks reine, zachte trekken door den naderenden dood een hemelsch voorkomen hadden: *Oostersche* schoonheid met *Duitsche* zedigheid vereenigd. De jammerende moeder verhaalde mij nu, dat haar dierbaar kind, met den waterzak op den rug, uit sterke liefde tot haren echtgenoot, dezen naar het slagveld gevolgd was; hoe het vijandelijke lood den beminden man aan hare zijde doodelijk had getroffen; hoe zij hem uit het gedrang des gevechts had helpen wegdragen, en eindelijk zelve door eenen kogel in den rug was gewond geworden. Dit verhaal, gelijk mede de verdere klagten der troostelooze moeder, troffen mij diep, en vol medelijden naderde ik de sponde der schoone lijderesse. Zij klaagde mij, dat zij eene pijnlijke drukking onder den regterarm gevoelde. Ik deed het noodige onderzoek en ontwaarde, op de aangewezene plaats, onder een voos en zwamachtig gezwel, een hard voorwerp. Terstond maakte ik eene opening en vond tusschen twee ribben eenen geweerkogel benevens twee stukjes van eenen verbrijzelden kogel, en zelfs een wollen lapje van haren mantel, dat met het lood naar binnen gedrongen was. Al deze voorwerpen zaten tusschen de ribben vastgeklemd, en veroorzaakten zoo der ongelukkige de ondragelijkste pijn. Zoodra ik een en ander had weg-

genomen, was de pijn opgeheven, en verheugd drukte de jonge vrouw mijne nog bloedige hand aan hare lippen, mij hartelijk dankende dat ik haar toch nog voor eenige oogenblikken van hare duldelooze smart had verlost. O hoe gaarne had ik haar leven gered; maar aan herstel viel niet te denken, dewijl de long gekwetst was. Treurig, dat ook deze engelin sterven moest, verliet ik hare woning, ten einde het laatste overschot van mijne frambozen-siroop uit den apotheek te halen, waarmede zij zich in hare laatste levensuren zoude kunnen verkwikken. De naam dezer heldhaftige echtgenoote was Elchbïra.

De verovering van Algiers.

Terwijl ik op die wijze bezig was, vochten de beide legers dagelijks met de grootste verbittering. De *Franschen* hadden zich bij *Stauli* en *Sidi-Chalif*, ten naastenbij nog vier uren van *Algiers*, derwijze verschansd, dat men zoude geloofd hebben dat alle lust, om naar de stad te trekken, hen ware vergaan; en niemand, van de zijde der *Turken*, kon begrijpen, waarom toch de vijand niet tegen *Algiers* oprukte. Het *Algerijnsche* leger was groot twintig duizend man sterk, en stond niet meer on-

der de bevelen der priesterschap; het opperbevel voerde MUSTAPHA, beij van *Titteri*, de dapperste onder al de veldheeren van den deij. Deze trachtte, evenwel, zorgvuldig een hoofdtreffen met de *Franschen* te vermijden; doch bragt hen daardoor zooveel te grooter nadeel toe, daar hij steeds heen- en wederzwierf en hen onophoudelijk door kleine schermutselingen verontrustte. Gedurende dezen tijd werden dagelijks eenige *Fransche* gevangenen naar de stad gebragt, waaronder zich dan meestal gekwetsten bevonden. Daar ik nu deze onder heelkundige behandeling kreeg, vernam ik weldra van hen, dat hun leger alleen daarom niet voorwaarts rukte, dat de schepen, die het zware geschut aan boord hadden, nog niet aangekomen waren.

Eindelijk hadden de *Franschen* het voorkomen, alsof zij ernstig op de stad zouden aanrukken; en, hoezeer de *Algerijnsche* armee hen overal in den weg trad, gelukte het hen toch spoedig, door moed en geschikte bewegingen, eene hoogte te bezetten, van welke zij het Keizersfort konden beschieten. Ook van den zeekant werden de *Turken*, sedert eenige dagen, van tijd tot tijd verontrust, doordien een gedeelte der vloot de haven naderde en de stad beschoot. Binnen *Algiers* was men nergens meer veilig; sissend vlogen de kogels over onze hoofden; vele huizen werden zoozeer beschadigd, dat ik eenigen met een verschrikkelijk geweld

hoorde instorten. Gansche troepen van vrouwen liepen in dezen nood op de terrassen der huizen handenwringend op en neder, als wilden zij daardoor der *Fransche* vloot medelijden inboezemen en verschooning afsmeeken. Maar de kanonnade duurde onophoudelijk voort en werd van de sterkten der kust slechts flaauwelijk beantwoord. Uit vreeze voor het bombardement, had het meerderdeel der Joden de stad verlaten, en vloden zij, bij groote scharen, naar het gebergte, dat zich achter de stad verheft. Maar ook daar waren hun leven en bezittingen niet veilig; want de janitsaren beschuldigden hen, dat zij bij nacht in het leger slopen, en niet alleen den *Franschen* levensmiddelen toevoerden, maar ook hen de wegen aanwezen, langs welken zij zekerder en met meerderen spoed de bergen bestijgen konden, en hen ook alles overbragten wat in de stad voorviel. Op grond daarvan, vielen eens de Muzelmannen in woede op de verraderlijke Joden aan, vermoordden zij er eenigen en plunderden de rest uit.

Op eene hoogte, welke tegenover het Keizersfort gelegen is, hadden de *Franschen* van groote, met aarde gevulde zakken, welke laatsten zij tot dat einde uit *Frankrijk* hadden medegebragt, kunstbatterijen opgerigt; en, op eenen morgen vroeg, eer de *Turken* iets van dien aard voorzagen, werd dat kasteel uit meer dan dertig zware kanonnen en bomketels bij aanhoudendheid beschoten. De bezetting van

eenige duizend man, onder bevel van mijnen voormaligen meester, den minister, weerde zich dapper. Toen, evenwel, na eene kanonnade van zeven uren, de muren van het slot grootendeels waren ingestort, en wel de helft der bezetting gevallen was, gaf de minister bevel, het vuren te staken en het ten naastenbij vernielde fort te verlaten. Hij-zelf bleef bij den uittogt der bezetting met eenige janitsaren terug, ten einde zijn plan, hem door vertwijfeling ingegeven, eigenhandig ten uitvoer te leggen. Van het kruidmagazijn des forts af tot aan de stadspoort strooide hij buskruid langs den ganschen weg. Bij de stad aangekomen, liet hij door eenen janitsaar met eene pistool in het kruid schieten, en — na eenige oogenblikken sprong een gedeelte van het Keizersfort met een verschrikkelijk geluid in de lucht. Niemand in de stad had zulks voorzien; waardoor de uitbarsting zooveel te meer schrik en ontzetting teweegbragt. Doch de minister zag zich bedrogen: hij had verwacht, dat de geheele massa, waaruit het fort bestond, opvliegen, op de *Franschen* nederstorten en hen, althans voor een groot gedeelte, zoude verpletteren; maar geen enkele *Franschman* was bezeerd, slechts eene stofwolk had den vijand omhuld, terwijl eene menigte steenen van ontzettende grootte op de stad nederploften en aldaar geene geringe schade veroorzaakten.

Onbeschrijfelijk was de uitwerking dezer ge-

beurtenis op de inwoners. Nadat het sissen en fluiten der steenen in de lucht, alsmede de kanonnade op het Keizersfort hadden opgehouden, heerschte er, gedurende eenige minuten, in de stad en omstreken eene doodsche stilte; zoodat het scheen, of zich daar binnen geen levend wezen meer bevond. Op eenmaal, echter, toen men eenigermate van den eersten schrik was teruggekomen, vernam men door de geheele stad een akelig gekerm. Vele duizend gewondden jammerden van pijn; vrouwen en kinderen bestegen de terrassen boven de huizen, en hieven een ontzettend angstgeschrei aan. De mannen liepen in wanhoop naar het kasteel van den deij, ten einde dezen te bewegen, om toch eindelijk met de *Franschen* in onderhandeling te treden. Maar deze scheen geene vrees te kennen; want zijne onderdanen werden trotschelijk afgewezen met de woorden: Zoolang er eene *Kassaba* bestaat, onderhandelt Hussein-*pacha* niet met de *Franschen!* en eerder laat ik mijn kasteel met de gansche stad in de lucht springen, dan dat ik mij tot dien stap zoude laten brengen. Na deze nadrukkelijke taal des deij's steeg de nood in de stad nog hooger; ook hadden de inwoners vernomen, dat de vermetele deij aan alle bevelhebbers der forten hadde bevolen, om, ingeval zij zich niet langer in dezelve zouden kunnen handhaven, alsdan het voorbeeld van het Keizersfort te volgen. Maar nu hielden alle ministers,

ambtenaren en officieren, alsmede de meeste kooplieden en ulama's eene bijeenkomst, en beraadslaagden zij te zamen en werden het weldra eens, dat zijlieden oogenblikkelijk onderhandelingen met de *Franschen* zouden openen. Te dezen einde zond de minister van marine eene sloep naar de juist weder aannaderende *Fransche* vloot. De admiraal wees alle onderhandeling van de hand, en liet daarenboven den deij vermanen, zich zonder verwijl aan den opperbevelhebber des legers, generaal Bournont, te onderwerpen; bij weigering waarvan hij het bombardement terstond zoude hervatten. Eindelijk gaf nu ook de deij aan de bede dergenen die hem omringden toe, en zond hij eenen parlementair naar Bournont af, die ten antwoord gaf, dat het nu te laat was om te onderhandelen, dewijl de stad zich nagenoeg in handen der *Franschen* bevond; het beste, wat hem nog te doen stond, ware zich-zelven en de stad op genade of ongenade aan hem over te geven. De deij zond hierop eenen tweeden parlementair af, met verzoek, dat hem voor zich en voor de stad, ten minste eenige verzekering werde gegeven; met bedreiging, tevens, dat hij, bij weigering daarvan, terstond de geheele stad in de lucht zoude doen springen. Men stelle zich mijnen toestand voor den geest! Der vrijheid zoo nabij; de lichtzijde des tafereels van mijn leven voor oogen, en de mogelijkheid in het verschiet, dat alles ieder-

oogenblik te kunnen verliezen! — Generaal Bourmont sloot nu, werkelijk, met den deij een verdrag wegens de overgave der stad, waarbij aan dezen en alle inwoners leven en eigendommen werden verzekerd, alsmede aan allen vrije godsdienstoefening. Daarentegen moesten de *Algerijnen* alle forten en vestingwerken, gelijk ook alle openbare gebouwen aan de *Franschen* overgeven.

Toen des namiddags de kapitulatie gesloten was, zweeg het geschut en was de oorlog geëindigd. De *Fransche* vloot nam bezit van de reede, het *Fransche* leger bezettede alle hoogten en legerde zich rondom de stad. Van al de omliggende bergen wapperde de zegerijke *Fransche* vlag, en den volgenden morgen zou het leger zijnen intogt in de stad doen.

In dezen zelfden namiddag werden alle banden van het *Algerijnsche* staatsbestuur losgemaakt; een bestuur, dat, gedurende eene reeks van eeuwen, geheel *Europa* had getrotseerd. De deij en zijne ministers verlieten hunne kasteelen, om zich naar hunne bijzondere woningen te begeven; alle ambtenaren en wachten verlieten hunne posten; de priesters, zelfs, spoedden zich uit de bedehuizen naar hunne woningen. Slaven, die jaren lang binnenshuis gezucht hadden, konden nu vrij door de stad loopen; het was vrijheid en gelijkheid: men kende heer noch slaaf meer.

In de algemeene verwarring had ook de janit-

saren wacht bij het hospitaal haren post verlaten, en met dezelve waren ook de ziekenoppassers verdwenen en bevonden mijne zieken zich alzoo zonder verzorging. Te meer trof mij dat verlies, daar ik dezer dagen nog menigen gekwetste van het Keizersfort had bekomen; van welke twee eene beenafzetting ondergingen. Ik vertroostte mij en mijne patienten daarmede, dat ik hoop voedde dat, den volgenden dag, *Fransche* geneesheeren het hospitaal van mij zouden overnemen. Denzelfden dag ontmoette ik op straat eenen jongen, welgekleedden *Europeër*. Ontroerd vroeg ik hem wie hij was, en hij noemde zich den broeder van den *Deenschen* gezant KARSLEUZEN. Wij spraken lang te zamen in de *Hoogduitsche* taal, welke hij zeer goed verstond, ja beter sprak dan ik, die sedert jaren mijne moedertaal niet had gebruikt en nu en dan geheele uitdrukkingen, vooral echter de lidwoorden: der/ die/ das/ verkeerd bezigde. De jonge KARSLEUZEN, die, evenweinig als zijn broeder, had geweten dat ik mij en reeds sedert zoolang als slaaf te *Algiers* bevond, betuigde mij deswege zijn innig medelijden, en noodigde mij uit om des anderen dags aan het hotel van den gezant, zijnen broeder, te verschijnen; hetwelk ik daarna dikwijls herhaalde.

In den laten avond lieten de ulama's alle janitsaren in eene groote kaserne verzamelen, om te overwegen of nog redding voor de stad mogelijk zoude zijn. Ongeveer twee duizend

kwamen daartoe bijeen. Nadat men lang voor en tegen overwogen en hevig getwist had, en toch geene mogelijkheid zag om de stad tegen de *Franschen* te verdedigen, vroeg de *Mufti-Effendi* of de menigte zich met den opgang der zon den volgenden morgen, met de wapens in de hand door het *Fransche* leger henenslaan en eenen weg naar het binnenland banen wilde, dan of zij zich meer genegen gevoelde om de wapenen neder te leggen en van de *Franschen* af te hangen. Een deel der janitsaren stemde voor het eerste; het grootste gedeelte, evenwel, wilde, daarentegen, in de stad blijven, waarin zij door de inwoners ondersteuning erlangden, die van oordeel waren dat zulk eene wanhopige onderneming de woede der *Franschen* nog feller zou kunnen doen ontsteken, en daardoor hunne eigendommen, benevens het leven hunner vrouwen en kinderen, in gevaar worden gebragt. Zoo werd, tot geluk der geheele stad, die dwaze voorslag van den *Mufti*, waarvan de deij niets wist, en die ook tegen de bepalingen van het verdrag inliep, door de inwoners verijdeld.

De Franschen *binnen* Algiers (*).

Den volgenden morgen te negen ure, het was den zesden Julij 1830, klonk het vreugdege-

(*) Het zal den lezer waarschijnlijk niet onaangenaam zijn, hier aan te treffen, hetgeen professor VAN KAMPEN in zijn voortreffelijk werk, de *Geschiedenis van den vijftienjarigen vrede in Europa*, deel II, § 150-152, te dezer zake heeft geschreven:

» Sedert meer dan drie eeuwen was van alle de drie roofstaten der *Afrikaansche* kust, *Algiers* de ergste en gevaarlijkste geweest. Alle *Europische* Christen-natiën moesten hetzelve beurtelings vernederende schatting — onder den naam van geschenken — betalen, als zij hare kinderen niet naar dat roofnest in harde slavernij wilden weggesleept zien. Vergeefs waren de togten van DE RUITER en het bombardement van LODEWIJK XIV. in de zeventiende, de zware kastijding zelfs door EXMOUTH en VAN DER CAPELLEN in de negentiende eeuw geweest. De deij, die in 1829 regeerde, had bij den gewonen *Turkschen* trots ook nog persoonlijken hoon gevoegd tegen den *Franschen* gezant, die om herstelling kwam vragen der grieven van *Frankrijk* over de mishandeling der koraalvisschers, onder bescherming van dat Rijk bij *Bona* hun bedrijf oefenende, en de bemagtiging der *Fransche* bezittingen aldaar. De deij had van zijnen kant geldelijke aanspraken (7 Mill. *Francs*) wegens geleverde granen, en sloeg, toen de *Fransche* consul de betaling daarvan weigerde, hem met een' vliegenklap in 't gezigt. De consul vertrok dadelijk: de deij liet het *Fransche* fort *La Calle* bij *Bona* verwoesten, en de *Fransche* regering blokkeerde daarop *Algiers*. Dit had reeds meer dan een jaar geduurd, zonder dat de deij zich tot eenige schâvergoeding wilde verstaan; en thans besloot men eene expeditie naar *Algiers* te zenden, zoo als de Christenheid nog niet gezien had sedert de tijden van KAREL V., die daarmede echter ongelukkig geslaagd was.

schreeuw der zegevierende *Franschen* door de lucht, en eenige brigades van de eerste en tweede afdeelingen hielden, onder trommelslag en muzijk, den intogt in *Algiers*. Dof en naar

» De toebereidselen in de zuidelijke havens van *Frankrijk* waren verbazend, en verwekten *aldaar* zekerlijk veel belangstelling, door de hoop op veiligheid der *Middellandsche* zee. Men wil (het is echter niet bewezen) dat *Frankrijk* daartoe de hulp van MOHAMED-ALI, pacha van *Egypte*, verzocht en de belofte verkregen zou hebben; doch dat zulks door tegenwerking der *Engelschen* belet werd, die niet gaarne *Egypte* als heer van *Tripoli* en *Tunis*, en aan *Frankrijk* op het puin van *Karthago* de hand gevend, zoude hebben gezien.

De onderneming stond onder het opperbevel van den oorlogsminister DE BOURMONT, wien *vier* zijner zonen op den togt verzelden. De daartoe bestemde zeemagt, onder den bekwamen en ook van de tegenpartij geachten admiraal DUPERRÉ, bestond in 73 oorlogsvaartuigen, behalve al de vracht- en transportschepen. Alle gemakken, alle middelen tot afwending van gevaar en vijandelijke aanvallen waren op deze vloot voorhanden. Het daarvoor bestemde leger was 40,000 man sterk. Dan, nog hield de deij van *Algiers*, HUSSEIN, vol. Hij zou, even als KAREL X., nog in dit jaar, der wereld de nadeelen eener redelooze halsstarrigheid, voor den halsstarrigen zelven zoowel als voor zijn volk, leeren. Den 27 Mei ging de groote *Fransche* vloot onder zeil; aanvankelijk dreigde haar eenige tegenspoed, althans zij vertoefde na eene harde windvlaag, zoo lang te *Palma* op het eiland *Majorka*, dat men voor haar begon te vreezen, en de [voorspellingen van de] vijanden der tegenwoordige orde van zaken, die liever de voortduring van barbaarschheid en Christenslavernij in *Algiers*, dan de zegepraal van het ministerie in *Frankrijk* zagen, zich schenen te zullen verwezenlijken. Doch te vergeefs. BOURMONT, die in dezen geheelen togt door ongemeene talenten, de vlek van wispelturigheid — niet van lafhartigheid — die vroeger op hem kleefde, wel uitwischte, BOURMONT landde den 14 Junij, op den verjaardag der over-

klonken trom en muzijk in de enge straten der stad, in welke nog nimmer de afgepaste schreden van *Europesche* krijgslieden, noch de hoefslag hunner strijdrossen gehoord waren. Door

winning van *Marengo* (1800) en *Friedland* (1807), op het schiereiland *Sidi-Ferrusch*, aan de *westzijde* van *Algiers*, niet, zoo als KAREL V. ter kwader ure gedaan had, aan de *oostzijde*. — Onder het vuur van stoombooten werd de landing bewerkstelligd met eene voorbeeldelooze orde en snelheid. Het schiereiland werd dadelijk versterkt en tot eene bewaarplaats van krijgs- en mondbehoeften ingerigt. Vergeefs deden de *Turken*, meesters van *Algiers* (*), onder IBRAHIM-*Aga* eenen aanval op het nu in allerijl versterkte schiereiland: zij werden teruggeslagen, op hunne beurt aangevallen, en verloren geschut, bagaadje, tallooze levensmiddelen en honderd kameelen. De *Arabieren* of *Mooren*, zelve door de *Turken* verdrukt en mishandeld, begonnen zich, op belofte van betaling voor hunne levensmiddelen, te onderwerpen. In eene latere schermutseling werd een zoon van BOURMONT doodelijk gekwetst en overleed kort daarna. Daarop viel den 4 Julij het zoogenoemde Keizers-kasteel, door KAREL V., een kwartiersuur van *Algiers*, gebouwd, in de magt der *Franschen*. Tevens bombardeerde een *Fransch* smaldeel, onder DUPERRÉ zelf het kasteel *Bab-azoum* (tevens eene der stadspoorten) en de stad van de zeezijde. Nu werd om een wapenstilstand verzocht: dezen bewilligde men, doch bleef voorloopig op den eisch aandringen om het hoofdkasteel *Cassauba*, op de hoogste punt der stad liggende en de haven bestrijkende, met alle andere forten, de haven en de stad, op den 5 Julij over te geven. De deij zou zijne vrijheid en persoonlijke bezittingen behouden, en kon zich begeven werwaarts hij wilde.

(*) *Algiers* is eigenlijk eene *soldaten-republiek*, sedert den gelukkigen zeeroover BARBAROSSA, alleen door *Turken* geregeerd, die uit hun midden steeds iemand beurtelings naar den troon en het schavot sleepten. Dit kind hunner luimen noemden zij *deij*.

het geweldige rumoer verschrikt, trokken de vrouwen en kinderen der Muzelmannen in het diepste harer *harems* terug, terwijl de mannen met over elkander geslagen beenen treurig en vol weemoed aan hunne huisdeuren nederzaten en de, door de overwinning schier dronkene *Franschen* lustig en vrolijk, in twee of drie gelederen zich voorbij zagen marcheren.

Ik bevond mij aan de deur van het hospitaal, toen juist een generaal met zijn' staf aan het hoofd eener brigade kwam aanrijden. Hij en al zijne officieren groetten vriendelijk alle Muzelmannen welken zij voorbij reden; zoodat ik vele *Turken*, verwonderd, hoorde zeggen: Zie toch eens die ongeloovigen, zij hebben ons overwonnen en zijn toch nog zoo edelmoedig en beleefd jegens ons. Waarlijk, waren wij de overwinnaars, wij zouden ons niet op gelijke wijze je-

---

Voorts werden alle inwoners in hunne eigendommen, persoonlijke en godsdienstvrijheid, en ('t geen bij *Franschen* niet overtollig was) *de eer hunner vrouwen* gewaarborgd. Men bewilligde in deze voorwaarden. De *Cassauba* met al de schatten, sedert vele jaren, van den roof van *Europa* hier nedergelegd, viel den overwinnaar in handen, doch de som is in de opgave der *Europische* nieuwsbladen zeer vergroot. De deij begaf zich naar *Napels;* de ongehuwde *Turksche* soldaten naar *Smyrna;* de *Arabieren* schenen zich vreedzaam te onderwerpen, zelfs de magtige deij, [beij] van *Constantine*, van de oostkust des rijks. *In drie weken* was een land, hetwelk drie eeuwen *Europa* getrotseerd had, aan het Leliënrijk onderworpen, en de braven en verlichten in *Europa* verheugden zich op het denkbeeld der invoering van het Christendom, en der beschaving in het Noorden van *Afrika*."

gens hen gedragen. — Toen de generaal het hospitaal naderde reed hij wat langzamer, om te beter deszelfs bouworde te kunnen opnemen. Ik ging naar hem toe en zeide hem dat dit gebouw voorheen eene janitsaren-kaserne geweest was, maar nu tot een verblijf strekte aan ongeveer duizend gekwetsten. Verbaasd zag hij mij aan; doch hoezeer nam zijne verbaasdheid nog toe, toen ik hem zeide, dat ik de eenige arts dezes hospitaals en een *Duitscher* was, die reeds sedert vijf jaar in *Algiers* gevangen was geweest. *Nom de Dieu!* riep hij, *pour vous j'ai du respect.* Zoowel hij, als die zijner officieren welke *Duitsch* konden spreken, wenschten mij geluk met mijne bevrijding; en dewijl nu de brigade vast naderde, zeide hij mij nog dat hij generaal Damremont was, en dat ik hem mogte bezoeken in het mij zoo welbekende slot, waar mijn voormalige gebieder, waar ik-zelf zoo lang gewoond had. Ik beloofde het hem en verliet hem, ten einde nu mijne blikken naar de woelige haven te wenden, waar juist zes honderd zoo oorlogs- als transportschepen zouden binnenloopen.

Des namiddags liet mijn gewezen meester mij dringend verzoeken, mij in zijn slot en bij hem te vervoegen. Hij was de eenige van alle ministers die tot het oogenblik van den intogt der *Franschen* op zijnen post was gebleven, ten einde in persoon aan generaal Bourmont den sleutel der schatkamer over te geven. Toen hij

dat gedaan had, begaf hij zich naar zijn slot, maar vond het door *Franschen* bezet; want reeds had een generaal met zijn' staf zich daar ingelegerd en waren de heeren, zeker uit loutere nieuwsgierigheid, niet in gebreke gebleven eenige vertrekken open te breken. De minister was troosteloos, toen hij zag dat men zijnen eigendom niet ontzag, ja op eene onwettige wijze aanrandde en er baldadig mede te werk ging. Hij protesteerde luide tegen zoodanige handelwijze, maar men verstond hem niet, en in dezen nood had hij reeds bij herhaling om mij gezonden. Toen ik bij hem kwam verzocht hij mij met den meesten aandrang, dat ik hem zoude helpen bevorderen, dat hij ongehinderd zijn vermogen van daar mogte vervoeren. Want, zeide hij, indien zij mij mijn vermogen afnemen, zoo zullen zij ook mijn leven nemen; immers, wat zou ik zonder hetzelve aanvangen. Zijne klagten en billijke vorderingen troffen mij, en ik besloot hem te helpen zooveel in mijn vermogen zoude zijn. Ik vervoegde mij toen bij de mij reeds niet meer geheel onbekende officieren, en vorderde, dat men den gewezen minister over zijn' eigendom vrijelijk zoude laten beschikken; ik protesteerde tegen hunne willekeurige handelwijze, maar zij wezen mij ronduit af. Later wendde ik mij evenwel, ondersteund door eenige officieren, waaronder zich ook *Duitschers* bevonden, tot den veldheer-zelven, hem aan de voorwaarden des verdrags herinnerende,

hetwelk de deij met den opperbevelhebber had gesloten; en nu kreeg ik verlof den minister en zijnen eigendom, in zijne bijzondere woning te laten overbrengen, DAMREMONT liet nu den gewezen minister eene eerewacht van twaalf man geven, die hem naar zijn huis vergezelde. Op den weg derwaarts schreide hij, verzocht hij mij om mijnen zakdoek en gaf hij mij voor de soldaten die hem omringden een handvol goudstukken. Vervolgens liet ik, door veertig lastdragers, dat gedeelte van zijne goederen hetwelk hij niet reeds naar zijnen *harem* laten overbrengen, of niet door *Franschen* moedwil verloren had, derwaarts voeren; waarbij ik van de grootmoedigheid des generaals, die mij voor ieder afzonderlijk transport eenige soldaten van de wacht tot beveiliging toestond, gebruik maakte; zonder welke voorzorg bezwaarlijk de helft der over te brengen voorwerpen, veilig in het huis des ministers zoude zijn aangekomen; want het gaat volstrekt allen begrip te boven, hoe groot de wanorde bij het *Algerijnsche* straatgespuis was; iets hetwelk generaal DAMREMONT veelligt ook in het oog zal zijn gevallen. Naderhand bij den minister komende, vond ik hem buiten zich-zelven van vreugde omdat ik hem zoo trouw geholpen had; en wel honderdmaal riep hij uit: Ik zal mij dankbaar jegens u betoonen; vorstelijk zal ik het u vergelden. Ongemeen verheugde mij dat alles, en ik gevoelde toen zekeren triomf.

Ook hier werd echter het spreekwoord wederom bewaarheid: een bloode hond wordt zelden vet. Want, ware ik toen wijs geweest en had ik verzocht terstond beloond te mogen worden, dan had ik zonder twijfel een geschenk van eenige duizenden ontvangen; maar geene hebzucht bezielde mij, Goddank! en hoezeer ik later groot geldgebrek heb ondervonden, heeft het mij nimmer berouwd toen zoo, en niet anders gehandeld te hebben; en bij de somtijds vrij scherpe verwijtingen, welke deze en gene mijner vrienden mij deswege deden, kon ik steeds gerust zijn, en hen antwoorden dat ik mijn geweten te *Algiers* zuiver had bewaard. Was de minister langer in de stad gebleven, dan had hij voorzeker zijn woord gehouden; doch, dewijl eenige weken na dat ik hem aan mij had verpligt, eene zamenzwering tegen de *Franschen* ontdekt werd, aan wier hoofd hij zich zoude gesteld hebben, zoo werd hij met alle zijne eedgenooten gevat, en met *Fransche* oorlogsschepen naar *Turkije* gezonden, en was daarmede mijne hoop dienaangaande verdwenen. Ook mijne twee kamers vond ik bij mijne terugkeering uit het hospitaal in het slot, opengebroken, en alle voorwerpen waarmede de minister dezelve had laten versieren, verdwenen; ook mijn' eigendom had men geenszins ontzien; als: vele kostbare kleederen, eenig geld en allerlei kostbaarheden, welke de deij bij deze of gene gelegenheid, mij door den minister had laten overhan-

digen, of mij door den laatsten-zelven geschonken waren; alles was verloren. In de vertrekken bevonden zich bovendien, behalve prachtige tapijten, verscheidene groote spiegels van *Trieste*, eenige uiterst sierlijke *Engelsche* speeluurwerken en meer dergelijke dingen van aanzienlijke waarde. Ik-zelf had dus alles verloren, uitgenomen hetgeen ik aan het lijf had en gewoonlijk bij mij droeg. Doch in het eerste gevoel mijner herkregene vrijheid, was ik het verlies van al het andere weldra te boven; ja ik kan zeggen, dat ik hetzelve toen niet eens zeer diep gevoelde, en bij herhaling in de ledige vertrekken uitriep: welbekome het hen die zich hetzelve toegeëigend hebben; ik ben vrij en wat behoef ik thans meer! Ook was een zoo ligt vergrijp den soldaat, bij zulk eene gelegenheid, wel te vergeven; te meer daar dit slot, op het oogenblik van den intogt der *Franschen*, geheel verlaten was en niemand het bewaakte. Ter eere der *Franschen* moet men erkennen, dat het leger zich bij de inneming van *Algiérs* zoo edelmoedig gedragen heeft, als van geen ander volk te wachten ware. Enkele vergrijpingen moet men minder den soldaten wijten, dan wel aan het gespuis, dat, als zoetelaars, het leger volgde. Schandelijk ook gedroegen zich eenigen van het korps tolken, dat bij het leger was ingedeeld geworden. Gelukkig dat hetzelve niet zeer talrijk was, anders was geheel *Algiers* uitgeplunderd geworden. Het waren grootendeels Joden;

zij droegen *Franschen* uniform, en schandvlekten denzelven in alle opzigten. Zoo, bij voorbeeld, begaf zich een derzelven, zijnde een Jood van *Tunis*, van tijd tot tijd naar de hoeven in de nabijheid der stad gelegen, en roofde hij aldaar bij honderden van schapen, dezelve in eigen persoon naar de stad drijvende, waar hij ze aan andere Joden verkocht. Even zoo handelde hij in paarden en muilezels. Zoo ging het in de eerste dagen, toen nog alles in wanorde dooreen liep, en het gezigt van den *Franschen* uniform den inwoneren schrik en vreeze aanjoeg, in onderscheidene opzigten toe. Een andere tolk, een *Italiaansche* Jood, wierp eens van het dak zijner woning, pistolen en sabels in den tuin der rijke weduw van den voormaligen minister van oorlog JACHIA. Het was, bij openbaar bevelschrift op zware straffe, den inwoneren van *Algiers* verboden, wapens in hunne huizen te hebben. De schurk wist zich eenen kolonelsuniform te verschaffen, en vijftien gemeene soldaten, door belofte van tien *sechinen*, om te koopen, met dewelken hij, onverwacht in den hof der weduwe binnendrong, de ingeworpene wapenen aanwees, en de weduwe eene staatsverraderes noemde, die, tegen het verbod der overheid aan, wapenen in haar huis verborgen hield. Weenende betuigde zij hare onschuld; maar de schelm antwoordde haar, dat zij zich alleen daardoor konde redden, dat zij hem terstond veertig duizend

sechinen ter hand stelde. Nu doorzag de vrouw het geheele bedrog, en voorgevende, niet zooveel geld in huis te hebben, maar eenen knecht het ontbrekende tot die som te willen laten halen, beval zij dezen, integendeel, zich ten spoedigsten naar den opperbevelhebber te begeven en denzelven de zaak aan te brengen. Zulks geschiedde. Toen, evenwel, de gewapende magt aankwam, om zich van den bedrieger en zijne helpers te verzekeren, hadden zich allen, dewijl zij lont schenen te ruiken, uit de voeten gemaakt. Maar de knecht maakte zich sterk den gaauwdief uit de overigen te zullen onderscheiden; en het tolkenkorps te dien einde verzameld zijnde, gaf de Jood intusschen zich-zelven aan. Hij werd voor eenen krijgsraad gesteld, doch door de bemoeijing van den Jood Bacri, vergenoegde men zich met hem weg te jagen.

Ten tweeden dage nadat de *Franschen Algiers* hadden in bezit genomen, deed ik bij den opperbevelhebber aanzoek daartoe, dat de *Algerijnsche* gekwetsten, door de *Fransche* geneesheeren zouden behandeld worden: en terstond gaf Bourmont bevel dat men van *Sidi-Ferrusch*, waar nog het groote *Fransche* hospitaal was, acht chirurgijns en eenen chirurgijn-majoor naar de stad zoude ontbieden en aan dezelve de behandeling der *Turksche* gekwetsten opdragen. Dit spoedige en menschlievende bevel van den opperbevelhebber, redde velen mijner patienten het leven. Reeds des anderen

dags kwamen de negen heelkundigen aan, en met groote vreugde droeg ik mijnen post aan den chirurgijn-majoor, den heer SCHANBOLD, over. Eenigen tijd, evenwel, bleef ik mij nog aan het hospitaal ophouden, zoo ten einde hem bij de verbanden de hand te bieden, als om voor tolk te dienen; welk laatste in gewigtige gevallen zooveel te noodiger was, daar de geneesheeren niet met hunne patienten spreken konden; en, wat nog erger was, dewijl de Muzelmannen de *Franschen* wantrouwden. Veel moeite kostte het mij derhalve, om hen te overtuigen dat zij goed, ja edelmoedig door de *Franschen* behandeld zouden worden.

Nog drie dagen was ik op die wijze de *Fransche* geneesheeren behulpzaam, gedurende welken tijd ik verscheidene *Fransche* officieren leerde kennen, en onder dezelven den kommandant der tweede divisie, den heer CONRAD, van *Straatsburg*; die naderhand, benevens den heer GUSTAAF VAN MONTEBELLO, zoon van wijlen den generaal LANNES en vele andere mannen welke ik hier allen niet noemen kan, maar die steeds bij mij in dankbaar aandenken blijven zullen, mijnen beschermer en weldoener werd. Bij de armee vond ik ook eenige landslieden, die, als vrijwilligers de expeditie medemaakten. De voornaamsten onder de laatstgenoemden waren de prins van *Schwarzenberg* en de heer GUSTAAF BUCH, adjudant des hertogs van *Saksen-Meiningen*, die bij geheel het leger den naam

van den dapperen *Saks* droeg. Hij was in het veld zeer dapper en de schoonste man, en in alle opzigten de beschaafdste en beste mensch dien ik immer zag of op mijne reizen kennen leerde. Dewijl hij niet dan *Hoogduitsch* sprak, werden wij weldra gemeenzaam met elkanderen bekend.

De toestand der stad was sedert den intogt der *Franschen* onbegrijpelijk veel veranderd. Alle janitsaren die niet gehuwd waren, bekwamen order om zich naar de haven te begeven, ten einde zich met *Fransche* oorlogsschepen naar *Smyrna* te laten brengen. Hun getal beliep twee duizend vijf honderd. De bevrijdde slaven zag ik gedeeltelijk zich naar de schepen begeven, ten einde zoo spoedig mogelijk hunnen geboortegrond weder te zien; anderen kwartierden zich in de kazernes of in het veld bij de soldaten in; nog anderen zwierven in de Jodenkroegen of liepen halfbeschonken in de straten rond. De Joden waren uitgelaten van vreugde; als uitzinnigen liepen zij door de straten. Dewijl het hen voorheen niet vrijstond andere als zwarte of donkerblaauwe kleederen te dragen, en het hen strengelijk verboden was, langs de straten der stad te rijden, zetteden nu eenige der kinderen *Israëls* roode mutsen op, of ondernamen zij het groote waagstuk om op muildieren door de stad te rijden. Vele duizenden volgden de zoodanigen dan te voet, onophoudelijk roepende: *Jaudi-m' Serach!*

'*Jaudi–m'* *Serach!* (De Joden zijn vrij!) Juist bevond ik mij met den markgraaf DE GRAMMONT, die als *Beijersch* ritmeester tot de expeditie behoorde, in een naast de groote hoofdwacht gelegen koffijhuis, toen die luidruchtige optogt van JAKOBS nakomelingen voorbij kwam. De kapitein van de wacht wist niet wat die oploop had te beduiden, en liet spoedig de trom roeren en de wacht in het geweer komen. Deze beweging van de wacht joeg den Joden eene even zoo snelle als ongegronde schrik aan, en zij herstelden zich eerst weder daarvan toen de kapitein de wacht wederom deed inrukken. Daarop riep iemand der aanschouwers: *vive la France!* en alle Joden baauwden als in geestdrift na: *viva la Francis!* Ik riep nu *viva la Jaudi!* en, *viva la Jaudi!* roepende, trokken zij door de geheele stad. Maar daarbij liet dat ruwe en vuile volk het niet blijven; zij bewezen door hun gedrag ontegenzeggelijk, dat zij der vrijheid onwaardig waren; want, wanneer zij zich in grooten getale bijeen bevonden, en door de *Franschen* beschermd waanden, dan kenden zij geene vreeze, en troffen zij dan enkele Muzelmannen of ook maar van derzelver kinderen aan, zoo mishandelden zij die op de ellendigste wijze; en bij al dien overmoed, zou, naar mijn oordeel, een enkele gewapende *Turk*, duizend Joden op de vlugt gejaagd hebben. Doch weldra werd deze bandelooze dartelheid der Joden eenigzins beteu-

geld, toen de opperbevelhebber eene stedelijke regering of een plaatselijk bestuur te *Algiers* daarstelde, waartoe hij zich van de rijkste inwoners bediende (*). Dit bestuur was voornamentlijk bestemd om orde en regt onder de Muzelmannen te handhaven. Maar de rijke *Algerijnen* gingen zeer partijdig te werk; want, al deden zij tusschen *Arabieren* regt, met betrekking tot de weinige teruggebleven *Turken*, maakten zij zich aan de grootste onregtvaardigheden schuldig. Die ongelukkigen zagen zich nu van alle zijden benaauwd en schenen voor de Joden in plaats te zijn getreden. Het eenigste wat mij aan hen, in hunnen rampspoed het meest behaagde, was, dat zij zich niet tot zoo lage kruiperijen vernederden, als voormaals de nietswaardige *Arabieren* en Joden jegens hen pleegden; zij bleven, even als voorheen, domdrieste *Turken*, die met dat al, door hun trotsch voorkomen, boven genen in vele opzigten den voorrang verdienden.

(*) De eigenlijke bewoners der stad *Algiers*, zijn de *Biled-Arabi* en de *Kuloli*. De *Biled-Arabi* (stad *Arabieren*, verkeerdelijk ook *Mooren* genoemd) verhalen dat ten tijde van HAIRADIN-*Pacha*, hun getal slechts klein was, en dat zij eerst later, door vermenging met de *Turken*, zoo vermenigvuldigd waren. Het is bekend dat de *Turken* geene *Turksche* vrouwen naar *Algiers* medebrengen; maar gewoonlijk, aldaar, dochters der *Arabieren* huwen. Kinderen uit zoodanig huwelijk, worden *Kuloli* genaamd; doch derzelver kinderen wederom tot de *Biled-Arabi* gerekend te behooren.

Veelligt zullen sommige mijner lezers verla gen, hier ook iets betreffende den wereldberoe den schat te vinden opgeteekend; daar zij, o grond van mijn langdurig oponthoud te *Algiers* verwachten kunnen, dat ik daarvan veel wee te verhalen. Maar in *Algiers* is niets zoo weinig bekend als de waarde van dien schat, *en* ik weet uit eene goede bron, dat, behalve de deij en de minister van het geldwezen, geen mensch in *Algiers* wist, hoe groot de staatsschat was. Daarenboven moet ik nog opmerken, dat het eene gevaarlijke zaak was, inlichtingen omtrent staatsaangelegenheden in het algemeen te willen inwinnen; dewijl men zich daardoor al spoedig van kwade inzigten zoude doen verdenken. Geen *Turk* zou, bovenal, zich immer met mij over den staatsschat in gesprek hebben ingelaten. Allen, met welken ik ook over staatszaken trachtte te redeneren, ontweken zoo zorgvuldig mijne gesprekken, dat het mij ten laatste voorkwam, alsof men te *Algiers* slechts twee zaken als belangrijk en heilig beschouwde, namelijk den *Koran* en de schatkamer. De eigenlijke grond waarom men daarvan zoo groot een geheim maakte, was in de vreeze gelegen, welke de sultan voedde, dat eenige *Europesche* mogendheid, door den rijken schat uitgelokt, *Algiers* beoorlogen en den schat bemagtigen en wegvoeren mogte. Maar reeds voor langen tijd had een *Morabot* voorspeld, dat eenmaal eene geduchte magt

van overzee zoude komen, en *Algiers* overwinnen en den schat wegnemen.

Oponthoud bij den beij van Titteri.

Op eenen namiddag liet Mustapha-beij mij door eenen zijner dienaren bij zich ontbieden; maar, daar ik niet wist wat men met mij wilde, zoo wendde ik deels bezigheden, deels ongesteldheid voor, totdat hij, eindelijk, iemand met een paard tot mij zond, om daarop den korten weg af te leggen. De dappere beij van *Titteri* bevond zich met den mufti in een heerlijk koel *Koeschke* (tuinhuis), een kwartieruurs van de stad. Vriendelijk beantwoordden beide mijne groete, en de mufti, die mij reeds lange kende, doordien hij voorheen dikwijls den minister, mijnen meester, bezocht, sprak mij aan. Nadat hij mijne verdienstelijkheid met betrekking tot de Muzelmannen, hoog had verheven, zeide hij mij, dat de opperbevelhebber den beij van *Titteri* had opgeroepen, ten einde denzelven als minister van oorlog over den ganschen staat van *Algiers* aan te stellen; en daar dezelve in die betrekking eenige personen behoefde waarop hij zich zoude kunnen verlaten, zoo had hij, mufti, mij aan denzelven voorgedragen tot den drievoudigen post van thesaurier, tolk en arts. Schoon nu zoodanig voorstel voor mij

zeer vleijend was en die gewigtige post mij ook zeer uitlokkend voorkwam, rezen oogenblikkelijk duizenden van gewigtige tegenbedenkingen in mijn binnenste op, die mij bewogen om het aanbod van de hand te wijzen. Ik deed zulks dan ook terstond, de beide heeren voor het in mij geplaatste vertrouwen mijnen dank betuigende, maar hen tevens te kennen gevende, dat ik dat, bij henlieden zoo gewigtige ambt, niet aanvaarden konde. De barsche beij werd gramstorig; de vleijerige mufti, daarentegen, werd nog buigzamer, en beide verlangden mijne gronden te kennen. Daarop zeide ik hen: »Na jaren lang lijden, ben ik, eindelijk, verlost geworden uit eene slavernij, waardoor ik even zoo lang van mijn vaderland verwijderd gehouden was. Zoude ik nu mijne dierbare vrijheid op nieuw met eene, ja wel gouden keten, maar toch eigenlijke slavernij, vrijwillig verwisselen, door andermaal mijn lot met het uwe te verbinden? Wat, van den anderen kant, uwen thesaurierspost betreft, daarin is het zelfs eenen *Turk* onmogelijk, zich op den duur staande te houden; dewijl, al wie niet weldra als dief of bedrieger van dezelven verlaten wordt, vroeg of laat, als een offer van benijders, of van de luimen des beij's moet vallen." De beij lachte trotschelijk, en zeide: »Dat zijn geen gronden waarop een braaf man zich van de aanvaarding van eenig ambt laat terughouden. Toen de deij mij beij van *Titteri*

maakte; had ik veel gewigtiger reden om de aanstelling niet aan te nemen; maar zoover zag ik niet vooruit, en dat heeft mij nimmer berouwd. Neem gij zoo ook een ambt aan, en het zal u ook niet berouwen. Gij zijt thans geen slaaf meer; en al waart gij zulks ook nog, bij mij zoudt gij u geenszins te beklagen hebben; want ook dan nog zou ieder Muzelman u hoogachten; daarvoor blijft mij borg, alles, wat de mufti-effendi mij zoo even van u verhaald heeft. Wat uwe vrees voor eenen mogelijken val betreft, die is bij mij geheel ongegrond; want ik heb nog nooit eenen mijner ambtenaren laten vermoorden; naar achterklap en lastertaal luister ik niet, en wanneer ik somwijlen eens eenen aanval van toorn heb, ontwijkt iedereen mij, en daarmede is alles wederom in orde; daarvoor verpand ik u mijn vorstelijk woord." De sluwe mufti wendde evenzeer alle zijne behendigheid aan om mij over te halen; hij zwoer bij het hoofd van den profeet, dat het mij wel zoude gaan en sloeg, eindelijk, den beij voor, om, ten einde mij volle zekerheid te geven, mij een handschrift, eene soort van *firman*, door hem, beijzelven, en door den generaal Bourmont onderteekend, ter hand te stellen. Dit geviel den beij, en terstond gaf hij den mufti het volgende in de pen: »Ik, Mustapha, beij van *Titteri*, heb den vrijen toonder dezes, als *Hassenadar*, *Tapib* en *Tertschiman* aangenomen;

en beloof, denzelven, zoo lang hij bij mij is, te eeren en rijkelijk te beschenken; alsmede om hem, ingeval hij mij wederom verlaten wil, met zijnen eigendom te laten henentrekken.” Daarop volgde de onderteekening van den mufti, en daar de beij zijnen naam niet schrijven kon, zoo drukte hij zijn zegel er onder af, en beide beloofden mij denzelfden namiddag met mij naar den generaal Bournont te zullen rijden, ten einde ook dezen het handschrift te laten bevestigen. Nu beloofde ik werkelijk te zullen blijven; en op barschen, doch trouwhartigen toon, noodigde de beij mij uit om aan zijne regterzijde, tusschen hem en den mufti plaats te nemen. Terwijl ik daaraan voldeed, reikte hij mij zijne snuifdoos toe, en zeide hij mij vertrouwelijk: Verdoemde hond, indien gij bij mij blijven wilt, moet gij mij uwe *hotscha-laflari* (geleerde komplimenten) geheel achterwege laten! Gij moet steeds openhartig en vrij aan mijne zijde zijn; alleen dan, wanneer ik driftig word, raad ik u, spoedig af te trekken. Toen verlangde hij dat er koffij en pijpen zouden worden gebragt. Ik gaf daartoe het bevel, en nu dronken de beij-effendi, de mufti-effendi en de hassenadar-effendi voor het eerst te zamen de koffij. Terwijl ik nu den beij en den mufti een en andere dingen verhaalde, kwamen een groot twintig bedienden van den beij om mij met eenen handkus, bij de aanvaarding van mijn ambt geluk te wenschen. Naar landsgebruik trok ik mijne

beurs en schonk aan ieder hunner eenig geld, tot dat zij ledig was. Toen de beij bemerkte dat zij niet genoeg voorzien was om aan allen iets uit te reiken, zeide hij tot de nog wachtenden: nu, gij honden, is het nog niet haast gedaan! Laat mijnen hassenadar nu met rust! Hierop reikte hij mij eenen sleutel toe, met bevel om een, in zijne nabijheid staand koffertje te openen, en een zakje met dollars daaruit te nemen, en bij mij te steken. Nu moest ik den stalmeester bevelen voor den beij, den mufti en mij, paarden te zadelen. Aan de deur van den tuin bevond zich een detachement *Fransche* grenadiers, door den opperbevelhebber den beij tot eerewacht gezonden Toen wij aan de poort kwamen rukte de wacht uit, en presenteerde zij voor den beij het geweer. Deze vroeg mij, wat zulks eigenlijk beteekende? Mijne verklaring daarvan bragt hem in eene vrolijke luim, en hij gebood mij den grenadiers eenig drinkgeld te geven. Ik reikte den luitenant tot dat einde een handvol dollars toe, er bijvoegende, dat de manschappen zich daarvoor eene vrolijke namiddag konde verschaffen. Vrekkige hond, riep de beij, gij hebt den honden te weinig gegeven! Wilt gij nu reeds sparen? wacht, tot dat wij in het binnenland van *Afrika* zullen zijn; daar zult gij genoeg kunnen oppotten! Met vermaak gaf ik daarop den officier nog een handvol dollars, en de soldaten riepen: *vive le beij!* vervolgens beval hij mij de soldaten eenige manoeuvres te laten uitvoeren;

eindelijk wilde hij dat zij ook vuren zouden; maar op mijn betoog dat zulks op eene wachtpost niet voegzaam ware, lachte hij overluid, en verwijderden wij ons.

Zwijgende reed ik aan zijne zijde. Wat is toch mijn geheele levensloop wonderlijk, dacht ik. Hoe wonderbaar heeft toch de goede Voorzienigheid mij langs doolwegen tot hiertoe geleid! en al waande ik mij somtijds ook een oogenblik ganschelijk verlaten, zoo moest ik toch in het volgende oogenblik erkennen, dat God zich nimmer ook aan mij onbetuigd had gelaten; dat, zelfs aan de kille poorten des doods, Zijne goedheid mij had verwarmd. Wat was ik voor drie jaren en wat ben ik nu? Toen, een arme slaaf, en nu, een voornaam persoon aan de zijde van eenen vorst, en wat zal verder nog van mij kunnen worden? Zoude ik ook van den glibberigen, onzekeren weg, dien ik thans betreed, wederom in mijn vaderland komen? — *Allah kerrihm!* (God is rijk en goed!) hoorde ik den ligtzinnigen beij tot den mufti zeggen, met wien hij zich onderhouden had. Ja, zeide ik, gij hebt gelijk *Allah* is zeer *kerrihm*, dat was ook zoo even mijne gedachte; en nu naderden wij juist aan de stadspoort.

Eindelijk aan het kasteel van den deij aangekomen, vroegen wij om bij den opperbevelhebber te worden aangediend. Deze evenwel, bepaalde daartoe eenen volgenden dag, latende hij zich, wegens het overlijden van zijnen zoon, hetwelk voor

korte oogenblikken had plaats gehad, verontschuldigen; en zoo keerden wij onverrigter zake naar den tuin van den aanstaanden oorlogsminister terug. Des avonds onthaalde ik de officieren en onderofficieren van ons detachement op wijn, orangeade en limonade en bragt ik met hen in een fraai prieël, eenen dier schoone zomeravonden door, welke aan het zuiden alleen eigen zijn. Wat laat kwam de beij, in zijnen mantel gewikkeld, bij ons. Verwonderd vroeg hij mij, hoe wij het durfden wagen, in zijnen tuin een wijnfeest te vieren. Hoe kunt gij dat afkeuren? zeide ik, wij drinken op uwe gezondheid en lange regering, — en, Leve Mustapha-*beij!* roepende, ledigden wij onze glazen. Lagchend zeide hij, ook ik drink altijd gaarne een glas wijn; maar bij ulieden kan ik toch niet wel plaats nemen; breng mij daarom eene flesch, ginds bij de bron. Ik bragt terstond twee flesschen naar de aangewezene plaats, en hoe zeer ik mij weder verwijderde, meen ik toch te kunnen verzekeren, dat hij den wijn niet weggeworpen, maar de eene flesch op zijne eigene gezondheid, en de andere op die des profeets hebbe uitgedronken. Naderhand heb ik, bij onderscheidene gelegenheden bij avond met hem wijn gedronken.

Noch een paar woorden over het karakter van dezen beij. Zijn uitwendig voorkomen was ruw en terugstootende; maar hij was minder listig en doortrapt dan mijn voormalige gebie-

der. Hij was in den hoogsten graad ligtzinnig; maar dapper, ja vermetel in het gevecht. Hoezeer een wellusteling in allen opzigte, versmaadde hij nogtans het verwijfde leven in den *harem;* doolde hij liever te paard dag en nacht ter jagt in veld en bosschen rond. Schonk hij eenmaal iemand zijn vertrouwen, die kon hem gelijk een kind naar welgevallen leiden en met hem spelen. Reeds van den eersten dag af aan scheen ik dat vertrouwen te bezitten; en, dewijl ik niet gezind was daarvan eenig misbruik te maken en mij al spoedig naar zijne luimen wist te schikken, kon ik het zeer wel met hem vinden. Meermalen vroeg hij mij, wat ik van hem dacht. Ik zeide hem dan, vrij uit, dat, zijne verregaande ligtzinnigheid, zijne hevig opbruischende driftigheid en andere afschuwelijke hartstogten voorbijgezien, men hem in allen geval onder de middelmatig goeden konde rangschikken. Waarde hond, zeide hij daarop dan, gij hebt gelijk; gij spreekt waarheid, en, ik bid u, berisp mij, zonder den minsten schroom, waar gij het noodig vindt; want ik ben dikwijls een gek! Ik kan niet zeggen dat ik evenwel veel gebruik van mijn regt daartoe gemaakt heb; ik nam veeleer eenen bepaalden afstand tusschen ons beiden naauwkeurig in acht, en veroorlobfde mij niet eens in tegenwoordigheid van anderen zijner ondergeschikten, hem, hetgeen ik anders nog wel eens deed, met gelijke munt als hij mij, te betalen. Ik herinner mij

slechts tweemalen hem terdege te hebben uitgescholden; eens op eenen wandelrid, dat hij zeer op zijnen stalmeester vergramd was, wijl die hem, in de plaats van zijn lievelingspaard, er een ander had doen opzadelen, en waarover hij zoo driftig werd, dat hij zijne sabel trok en op het punt stond om op den verschrikten *Arabier* in te houwen, toen ik tusschen beiden sprong; gelukkig viel mij in, de aandacht des beijs op de fraaije manoeuvres te leiden, welke de eerste divisie onder den generaal BETTHENZENS in onze nabijheid uitvoerde. Snel wendde hij zich naar die zijde en alle ontevredenheid was voorbij. Later deed ik hem een bitter verwijt over zijn gedrag jegens den stalmeester, en hij hoorde hetzelve met de grootste gelatenheid aan, en noemde zich zelven bij herhaling eenen dwaas.

Veertien dagen bragt ik op die wijze aangenaam hij den beij door, gedurende welken tijd ik dagelijks met hem of met *Fransche* officieren of ter jagt of naar de stad reed; bij welke gelegenheid ik veel officieren des legers, zoo *Duitschers* als *Franschen*, leerde kennen. Ook bezocht ik nog dikwijls vóór zijne afreis, mijnen voormaligen heer en meester.

De beij was in deze dagen zeer boos, omdat de opperbevelhebber zoo lang op zich liet wachten, en hem bestendig met fraaije komplimenten liet afwijzen. BOURMONT had, namelijk den beij beloofd, hem als minister van oorlog

te zullen aanstellen, onder voorwaarde dat hij de schatting van den geheelen staat, gelijk voorheen aan den deij, voortaan aan de *Franschen* zoude verantwoorden. De trotsche beij, die daarbij niets anders beoogde, dan om over de *Afrikanen* (die voor hem beefden) te kunnen heerschen, was allezins bereid zijnen *harem* en geheel zijnen schat, die ten naastenbij een millioen dollars bedroeg, (zulks verzekerde hij-zelf mij) van *Titteri* naar *Algiers* ten pande te brengen. Inderdaad eene groote zekerheid! maar nog was BOURMONT daarmede niet te vreden. Deze had zich van eenige Joden en Mooren, die den beij zeer ongenegen waren, overhalen, en, zoo als men, met eenigen grond, gelooft, ook door middel van geld laten belezen om met MUSTAPHA te breken; en, nadat hij denzelven gedurende eenigen tijd met ijdele uitzigten had gevleid, liet hij hem, eindelijk, weten, dat hij, voorloopig, *Algiers* en deszelfs nabijheid had te ontruimen; dewijl hij hem vooreerst op den post van oorlogsminister geene hoop konde geven, omdat die reeds aan eenen *Arabischen* koopman gegeven was. Met verbazing vernam ik die kunstgreep des opperbevelhebbers, en begon nu een weinig te laat in te zien, dat ik hier iets van groot aanbelang verzuimd had; want, had ik den ligtzinnigen en slimmen beij, die aan zoo iets volstrekt niet dacht, aangeraden, den verrader bij *Waterloo*, vijf en twintig of dertig duizend dollars ten

geschenke te zenden, dan zou hij door dat kleine offer zich de volle gunst en genegenheid des veroveraars der *Kassaba* verzekerd hebben. De slimme *Arabische* koopman, SIDI HAMDAN was ons voorgekomen, en had daardoor getoond dat hij zijn geld tot meer voordeel wist aan te leggen; maar hij had ook den doortrapten minister van financiën des opperbevelhebbers, den Jood BACRI, in zijn belang weten te brengen; met denwelken hij, naar hetgeen men zoo hier en daar hoorde mompelen, reeds bij voorraad een verdrag had getroffen, ten gevolge waarvan de Jood alle voortbrengselen des lands, welke HAMDAN van de *Arabieren* zoude stelen, voor geld aan den man helpen moest, waarbij dan de *Fransche* regering slechts rekening zoude vinden; en, mogt eens de oppergeneraal hunnen handel ontdekken, dan kon men immers den nimmerzat den hals met goud stoppen!

De beij was over deze bedriegerij woedend, en gaf zich lucht in allerlei smaadredenen jegens BOURMONT. Welaan, zeide hij, eindelijk, indien de *Franschen* mij dan niet ten trouwen vriend verlangen, zoo wil ik hen ten verderfelijken vijand zijn; ik zal alles aanwenden om de harten der *Afrikanen* tegen hen in te nemen, en niet rusten voor dat ik mij over deze openbare beleediging verschrikkelijk zal gewroken hebben (*). Hij beval mij in te pakken, ten einde naar *Titteri* te vertrekken.

(*) En hoe deze woord houdt, kan onder anderen blijken

Ik had eenen zwaren strijd. Wat zou ik doen? Zou ik nu, dewijl de beij zelf zich den bittersten vijand der *Franschen* had genoemd, langer bij hem blijven en zoo in zijne vijandschap jegens hen deelen? Zoude ik dan wel

---

uit het navolgende berigt, onder dagteekening van den 17 November 1833, in de *Parijsche* nieuwsbladen gelezen?

»Er zijn bevelen naar *Toulon* afgevaardigd om oorlogsvaartuigen naar de kust van *Afrika* te zenden. De bevelhebber van *Bougia* heeft versterking gevraagd, ten einde den *Arabieren* het hoofd te kunnen bieden, dewelke met groote magt, dagelijks, de *Fransche* bezetting aanvallen of verontrusten. De beij van *Konstantine* (*), een geducht vijand van *Frankrijk*, zendt aan onderscheidene *Arabische* stammen, manschap en krijgsbehoeften. Men zegt dat deze beij met den vorst van *Marokko* in verband staat; en met denzelven alles aanwendt om den *Franschen* afbreuk te doen, en zoo mogelijk, te verdrijven. Er hebben nu en dan, tusschen onze troepen en de *Arabieren*, op verschillende punten tevens, gevechten plaats; en, ofschoon de overwinning aan ons wordt toegeschreven, blijkt het evenwel, dat wij daar troepen te kort schieten om de rustelooze *Arabieren* in toom te kunnen houden.»

(*) Hier moet, meer dan waarschijnlijk, *Titteri* gelezen worden, vooreerst: MUSTAPHA, beij van *Titteri*, was de dapperste veldheer in dienst van den staat, en een stoutmoedig man; en na het ophouden van het gezag der priesterschap, ten bij de verovering van *Algiers*, opperbevelhebber van het leger; dewijl van dien van *Konstantine*, met betrekking tot dezen geheelen oorlog, nergens melding is; ten tweeden: niemand heeft dien invloed op de onderscheidene stammen van *Arabieren*, waardoor MUSTAPHA meesterlijk zijne oogmerken weet te bereiken, en eindelijk: hij was het, die zwoer te zullen doen, wat men sedert ziet gebeuren. — De dwaling der berigtgevers bestaat zekerlijk daarin, dat zij alles wat in het rijk van *Algiers* nog niet onder hunne gehoorzaamheid is gebragt,

ruwen, maar toch goedhartigen Muselman, die mij zoo onvoorwaardelijk zijn vertrouwen had geschonken, en niet eens vermoedde dat ik in twijfel stond, te verlaten? ... Ik besloot tot het laatste, en spoedde mij tot den bej om afscheid te nemen. Verwonderd riep hij uit, wilt gij mij ook verlaten? Neen toch, gij zijt immers mijn vriend! Gij zoudt verraad plegen door mij te verlaten; en het kan u niet welgaan nadat gij eenen vriend zult verraden hebben. Ik ga heen, zeide ik, zonder u daarom te verraden, en danke u voor uwe vriendschap. Hoe gaarne ik bij u zoude willen blijven, ten einde langer uwe vriendschap te kunnen genieten, is het mij echter onmogelijk de banden die mij nog aan *Europa* en mijn vaderland verbinden, geheel moedwillig van een te scheuren. Hij antwoordde: Nu, indien gij mij dan volstrekt verlaten wilt, zoo ga; maar eerlang zult gij van mijne daden hooren, en het zal u berouwen niet bij mij te zijn gebleven. Nu liet ik terstond mijne muilezels zadelen en reed met

---

beschouwen als tot het *bejlik* van *Konstantine* te behooren; en de aanleiding tot dezelve is veelligt daarin gelegen, dat oudtijds *Algiers* in *vijf* provinciën verdeeld was, waar van de voornaamste *Konstantine* heette; dat, sedert *Algiers* in *drie bejliks* verdeeld, en geen der oude benamingen dan die van *Konstantine* alleen gebleven is; dat *Konstantine* nog de naam van het grootste gewest is, en dat zelfs geachte aardrijkskundige schrijvers van de laatstvorige eeuw, van den naam van *Titteri* in het geheel geen gewag maken. Zie verder bladz. 240.

mijnen getrouwen knecht, HAMIED *Lochwadi*, naar de stad.

Hoe gewigtig hadden voor mij de gevolgen kunnen geweest zijn, van de toch eenvoudige gedachte, dat veelligt de, als geenszins eerlijk bekende man, die toen te *Algiers* aan het hoofd der zaken stond, ook hier niet geheel onomkoopbaar ware; en hoezeer lag het niet in den aard van mijnen nieuw aanvaardden post opgesloten, dat dezelve mij gereedelijk op dergelijk eenen inval brengen konde? Maar ook, hoezeer zoude elke soort van medewerking tot omkooping, als strijdig met alle begrip van vrijheid en regt, de tevredenheid, welke, wegens alles wat ik in *Algiers* met gelatenheid verdragen en ook goeds ondervonden en gedaan had, in mijnen boezem was achtergebleven, hebben moeten verbitteren? welk kwaad mijne nieuwe, in de toekomst tot welligt groote, maar toch onberekenbare en onzekere gevolgen leidende loopbaan, mij nimmer zoude kunnen vergoeden. Ware MUSTAPHA opperhoofd des staats geworden, dan zoude ik zijn eerste dienaar, zijn vriend geworden zijn; hetwelk inderdaad, eene schitterende betrekking zoude wezen, die wel geschikt moest schijnen om een jong mensch van naauwelijks een en twintig jaar te verleiden. Maar de hemel wilde het anders: ik zou mijn vaderland, mijne vrienden wederzien!

Verdere voorvallen, tot op mijne afreize van Algiers.

Ik begaf mij naar het slot des voormaligen ministers van het zeewezen, in hetwelke zich de generaal-staf der tweede divisie had ingelegerd. Bij denzelven bevonden zich mijne vrienden en beschermers, de kommandant KONRAD uit *Straatsburg* en BUCH, de brave *Saks*. De eerstgenoemde zorgde voor mijnen intrek; doch, dewijl in het slot-zelven geene ruimte meer voor mij was, werd ik in een daar naast gelegen huis ingekwartierd; de tafel evenwel, had ik met mijne buren in het slot gemeen.

Toen ik den beij verliet, bestond mijn geldvoorraad in tien dukaten van de kas des beijs, die ik hem niet had willen teruggeven; dewijl hij, in plaats van dezelve aan te nemen, mij nog meer zoude hebben willen geven, iets dat *ik* niet zoude gewild hebben. Ook had hij mij reeds eene kostbaar met goud belegde kleeding gegeven, zoodat ik daarvan nu wederom dubbel voorzien was. Maar ik leed toen een belangrijk verlies, hetwelk mij voor het vervolg, meer dan zal blijken dat het geval werd, op mijne hoede had moeten doen wezen. Men ontstal mij, namelijk, eene ivoren doos, welke zwaar met goud beslagen was; en eene gelds-

waarde had van achttien dukaten. Het was een geschenk van den voormaligen havenkapitein, wiens schoonzoon ik van eene kogelwonde genezen had; het verlies van die doos was mij vooral onaangenaam, omdat zij het eenige was wat ik op die wijze ontvangen had.

Generaal DAMREMONT liet mij, door den kleermaker van het negen en veertigste regiment, onderscheidene *Europische* kleedingstukken maken, en de stafofficieren, vooral de beide brave landslieden KONRAD en BUCH, voorzagen mij van tijd tot tijd van linnengoed; zoodat ik nu mijne *Turksche* kleederen kon verkoopen; en ofschoon ik dezelve tot zeer lagen prijs verkocht, maakte ik toch nog veertien honderd *francs* voor hetgeen ik daarvan had. De helft dezer som bragt ik terstond bij mijnen weldoener, den *Deenschen* gezant, KARSLEBUZEN, en deze gaf mij daarvoor eenen wisselbrief op het huis FRESSINET, te *Marseille*. De andere helft, welke meest uit *Spaansche* en *Italiaansche* goudmunt, en voor de rest uit allerlei *Afrikaansche* muntsoorten bestond, meende ik mede naar *Europa* te nemen; te welken einde ik dezelve in mijn kwartier bewaarde. Verder bezat ik nog de beide muilezels, waarvan ik en mijn brave knecht in de laatste dagen gebruik maakten. Ik schonk deze dieren den jongen *Lochwadi* (*), die mij reeds gedurende

(*) De *Lochwadi* zijn een kleine volkstam, bewonende de

drie jaren gediend had, en nu wenschte, zijnen ouden vader in diens woonplaats te gaan bezoeken. Van de geschenken die hij gedurende onze inwoning bij den minister van mij ontving, had hij vier honderd *francs* overgespaard, en de ezels hadden voor hem in zijne geboorteplaats veel meer waarde dan thans voor mij.

Eenige vrienden rieden mij nu aan om naar eene plaats bij eenig vak des bestuurs om te zien; dewijl ik de *Turksche* en *Arabische* talen vrij vlug konde spreken. Zelfs gaf de kommandant KONRAD zich te dien einde veel moeite voor mij, en weldra bood men mij een kommissariaat aan bij het bestuur van de koornmagazijnen onder den direkteur FROSSART, met een maandelijksch traktement van honderd vijftig *francs* en officiers-ration; hetwelk in wijn, witbrood, vleesch en rijst bestond. Ik wilde dien post aannemen, maar KONRAD en anderen waren daar tegen. Zij waren van gevoelen dat ik geene reden hadde mij in dezen te overijlen, dewijl mij vooreerst niets zonde ontbreken. Die heeren rieden mij aan te wachten, tot dat

---

Tschibel-Ammer en *Tschibel-Lochwadi*, twee bergen, die aan de *Sahara* grenzen; zij leven deels van hunne kudden, deels van den akkerbouw, welke laatste, uithoofde van de schraalheid des gronds, zeer onbeduidend is. Zij belijden den *Dihn-Islam*, en worden door eenen *Kaïd* bestuurd. Het zijn meest sterke menschen van eene schoone gestalte en van eene levendige, maar ruwe en leerlijke inborst.

er eene plaats van vijf of zes honderd *francs* in de maand zoude beschikbaar geraken, hetwelk veelligt spoedig konde gebeuren; want, zeiden zij, dit is het oogenblik waarop gij eene goede aanstelling verwachten moogt; maar wanneer eenmaal, wij, uwe beschermers en vrienden, niet meer in *Algiers* zullen wezen, zal het bezwaarlijk zijn, om van eenen post van achttien honderd, tot eenen anderen van zes of zeven duizend *francs* jaarlijks traktement op te klimmen; maar nu kent men u, en stelt men belang in u, doordien op dit oogenblik nog geen *Franschman* de taal dezes lands verstaat; later zal dat alles veranderd zijn en gij niet meer in aanmerking komen. Ik was het volkomen met hen eens, en besloot daarmede overeenkomstig.

Gedurende den tijd dat ik op betere uitzigten wachtende was, bezocht ik dikwijls den *Deenschen* gezant en deszelfs broeder; welke heeren mij steeds met de grootste hartelijkheid ontvingen. De gezant was een zeer menschlievend man, en betuigde mij bij herhaling, hoezeer het hem speet, dat hij van mijn verblijf te *Algiers* niets geweten had; hij zou mij dan zekerlijk wel hebben kunnen bevrijden. Ook trof het den heer KONRAD dat men mij aan het huis diens gezants zooveel bewijs van vriendschap gaf, en voelde hij zich aangespoord de edelaardige menschen te leeren kennen. In het vervolg had ik het genoegen hem bij

deze hupsche familie in te leiden, in wier midden hij weldra zich als te huis bevond. Het was te dien tijd voor een' officier in *Algiers* een groot voorregt, indien hij zich in zoo eenen trouwhartigen familiekring, als het ware gelijk een van derzelver leden, zag opnemen. Want, wel vond de dappere krijgsman hier tijd om van menigerlei moeijelijkheden en gevaren uit te rusten; maar, dewijl deze stad den jongen mensch weinig gelegenheid tot welvoegelijke uitspanning aanbiedt, zoo deed de verveling zich weldra bij de meesten gevoelen. Bij dag was, onder eene hitte van acht en dertig of veertig graden (*Reaumur*) aan wandelen niet te denken; en deed men zulks in den vroegen morgen of na zonsondergang, zoo was men ligt aan overrompeling van *Arabieren* blootgesteld, die bestendig rondslopen, en roofzuchtig en bloedgierig de *Franschen* die zij konden betrappen, vermoordden. Wilden de officieren niet in de sombere en vuile straten der stad rondloopen, dan zagen zij zich genoodzaakt den tijd die hun van eten, drinken en slapen overschoot, in hunne woningen of op derzelver terrassen met allerlei spelen door te brengen.

Bijna dagelijks bezocht ik ook den prins VAN SCHWARTZENBERG in de *Kassaba*, die mij veeleer als een vriendelijk landsman uit den deftigen burgerstand, dan gelijk een man van zoo hoogen rang ontving. Plotseling kwam nu het berigt van de Julijdagen; en toen ik, op

eenen voormiddag, aan de *Katsaba* kwam, ten einde met den prins eenige voor ons beiden belangrijke zaken af te doen, was hij in den laatstvorigen nacht afgereisd.

Toen het berigt van het voorgevallene te *Parijs*, bekend werd, greep bij geheel het leger de grootste vreugde plaats en werd, onder het gedonder des geschuts, op alle forten en schepen de driekleurige vlag geheschen. Zelfs de vrouwen der inwoners, die zich op de platte daken bevonden, gaven hunne blijdschap daarover te kennen, en onder handgeklap riepen zij uit: de bonte vlag is schooner dan de witte. Met het ondergaan van de witte vlag had ook het opperbevel van generaal BOURMONT een einde genomen; en generaal DESPREZ, voormaals generaal van den staf, nam, bij voorraad, het opperbevel over; tot dat kort daarop de nieuwe opperbevelhebber, CLAUZEL, uit *Frankrijk* aankwam. Omtrent dezen tijd kwamen de zes oorlogschepen en vier duizend man landingstroepen, die onder generaal DAMREMONT naar *Bôna* gezonden waren, terug. DAMREMONT wist niets van de Julij-revolutie, voerde nog de witte vlag en was niet weinig verbaasd voor en in *Algiers* allerwegen de driekleurige vlag te zien wapperen. Het smaldeel ging derhalve buiten de haven bijleggen, niet naar binnen durvende zeilen. Terstond zonden de admiraal en de havenkapitein hem sloepen met berigt omtrent het gebeurde en uitnoodiging om ook

de vlag der *Bourbons* te strijken; wat terstond geschiedde.

In *Algiers* heerschte, voor het overige, veel ziekte, want de soldaten konden zich noch aan het klimaat, noch aan de grootendeels slechte levensmiddelen, als kruiden en vruchten dezer zuidelijke luchtstreek, enz. gewennen. Daarbij kwam nog de groote hitte, en de ongehoorde inspanningen welke zij zich bestendig moesten getroosten; voorts slechte woningen; daar de grootste afdeelingen des legers, bij gebrek aan ruime gebouwen, buiten de stad onder tenten, of in slechte barakken uit rijswerk opgeslagen, moesten kamperen, en alzoo evenzeer aan de hitte des dags, als aan de nachtelijke koude en den zeer nadeeligen rijp waren blootgesteld. Ten gevolge van dit een en ander, werden ontelbaren van den loop aangetast, en stierven er duizenden.

De regeling der openbare zaken, met betrekking tot de hoofdstad vooral, was voor de *Franschen* eene zeer moeijelijke zaak, die trots alle bemoeijingen, niet behoorlijk tot stand kwam. Overal misverstand; overal stiet men op misslagen; en dewijl men de zeden en gebruiken, en de taal der inwoners niet verstond, behandelde men hen nu te streng, dan wederom te zacht; waardoor zeer natuurlijk, de verwarring dikwijls ten top steeg. Hierbij voegde zich nog eene groote duurte der levensmiddelen; zoodat velen werkelijk hongersnood ondervonden

dervonden; welke ook door den *Arabischen* koopman, minister van oorlog, voorgekomen noch weggenomen konde worden. Deze nood werd hoofdzakelijk door MUSTAPHA-beij veroorzaakt; die met een talrijk leger rondzwierf en op eenige mijlen van de stad verwijderd, dreigde dezelve te overvallen. Gedurende langen tijd had hij alle *Afrikanen* op doodstraffe verboden, levensmiddelen in de stad te brengen; en alle tusschenkomst en bemoeijing van de zijde der *Franschen* of der inwoners te dezen, waren vruchteloos gebleven. Daarin bestond vooreerst de wraak van den zwaarbeleedigden deij.

Eenige stafofficieren, waaronder ook de brave *Saks*, keerden nu naar *Europa* terug; en zoo kwamen eenige vertrekken in het veelgenoemde slot ledig. De chef van den generaals-staf, mijn oude vriend KONRAD, noodigde mij nu uit, om mijnen intrek bij hem in het slot te nemen. Met vermaak voldeed ik daaraan. Hier bleef ik nu tot aan mijne afreize van *Algiers* wonen; maar, als tot een afscheid, kwam mij hier nog eens het ongeluk treffen. Mijne heelkundige instrumenten, alleen van zilver, den wissel van zeven honderd *francs* en zeven honderd *francs* aan geld, dat alles, ook alles wat ik bezat, had ik in eene muurkas gesloten. Eens vond ik dezelve opengebrokken, en de zeven honderd *francs* aan geld verdwenen, terwijl de instrumenten benevens

de wissel waren achtergelaten. Alle officieren die het slot bewoonden, waren uiterst verontwaardigd toen zij mijn ongeval vernamen. Al de bedienden, waaronder zoowel Mooren en Negers als *Franschen* waren, werden scherpelijk ondervraagd en alle hunne goederen doorzocht. Alles vruchteloos; niets bragt ons op het spoor van het gestolene. Ons vermoeden viel vooral op twee Negers en eenen Moor; welken laatsten ik, door herhaalde weldaden, aan mij verpligt had. Eenige der officieren wilden, in hunne eerste verontwaardiging, den verdachten de bastonnade doen geven, ten einde hen tot bekentenis te dwingen; maar, dewijl het vooruit te zien was, dat bij zoodanige handelwijze, hoogstwaarschijnlijk, ten minsten twee onschuldigen zouden lijden, verklaarden Konrad en ik ons daartegen. Het geld was en bleef voor mij verloren; en, hoezeer men onderscheidene wisselaren en Joden op de drie verdachten en op de gestolene muntsoorten opmerkzaam had gemaakt, niets werd ontdekt. Sommigen wilden mij over mijn verlies troosten; maar verwonderden zich, toen zij zagen dat ik weinig behoefte aan hunne bemoediging had; want reeds zoolang van deelnemende vrienden verwijderd, had ik mij, bij ieder ongeluk dat mij trof, er in geoefend, mij-zelven te troosten; en, wat het verlies-zelven, dat voor mij in allen opzigte belangrijk mogt heeten, aan-

gaat, ik kan niet zeggen daarover eigenlijk getreurd te hebben.

Eenen geruimen tijd had ik nu al op eene goede aanstelling gewacht, toen mij op eens de gedachte aan de tehuisreis onwederstaanbaar aangreep. In het eerst wilde ik haar onderdrukken; maar zij werd mij gaande weg aangenamer, dringender, magtiger. Zij had reeds mijne geheele ziele ingenomen; alle ander aandenken loste zich op in, of verbond zich met dat van het vaderland. Eindelijk deelde ik mijn voornemen, om weldra naar *Europa* terug te keeren, want dat bestond reeds, den kommandant Konrad mede; en, gelijk ik voorzien had, hij verklaarde zich daartegen en deed alle mogelijke moeite om mij van besluit te doen veranderen. Hij schilderde mij de toekomst te *Algiers* met de schoonste kleuren, en trachtte den toestand van *Europa* te dier tijd, in het ongunstigste licht te stellen. Maar zijn oogmerk mislukte; want mijn besluit had reeds diepen wortel geschoten, zoodat niets ter wereld mij daarvan zou hebben kunnen afbrengen. De gedachte, dat ik nu vrij was, dat ik ongestoord naar mijn vaderland konde terugkeeren, week dag noch nacht meer van mij. Mijne kennissen lachten wel om mijne dwaasheid en gaven zich almede veel moeite om mij van dezelve te genezen; maar hoe meer zij zich beijverden, zooveel te verder verwijderden zij zich-zelven van hun doel. Nu begon ik te

kwijnen; in korten tijd teerde ik uit en spoedig had ik al het voorkomen van een lijk. Eindelijk scheen mijn toestand mijnen vriendenzelven bedenkelijk; en de edele KONRAD, die steeds voor mijn welzijn bezorgd was, drong nu zelfs op mijne afreize aan. Hij vervoegde zich bij den opperbevelhebber, den generaal CLAUZEL, en verwierf van denzelven dat men mij eene akte of een patent uitreikte, waarmede ik, op kosten van het *Fransche* staatsbestuur, in den rang eens officiers van het leger, naar *Europa* konde terugkeeren. De toenmalige *Fransche* gezant en de heer KARSLEUZEN voorzagen mij van de noodige getuigschriften en brieven van aanbeveling; en op den zestienden September 1830 was ik reisvaardig om des avonds van dien dag mij aan boord der *Fransche* korvet *Lijbio* in te schepen.

De dag was met afscheidnemen van mijne vrienden en vele bekenden zeer spoedig verloopen; des avonds te zes ure, juist toen ik mij bij den generaal aan tafel wilde zetten, riep KONRAD mij in zijne kamer en stelde hij mij een pakje ter hand, zeggende: »Neem deze kleinigheid zonder schroom of weerzin aan; gij bevindt u niet wel; en ten einde u de reis gemakkelijker te maken, en tevens u een bewijs te geven dat wij uwe dienstvaardigheid, aan menigeen' onzer bewezen, niet vergeten hebben, overhandig ik u, in naam van achttien officieren van onzen staf, de kleine som van

twee honderd een en dertig *francs*. Het zal mij aangenaam wezen als gij dezelve gereedelijk aanneemt, en mijne inzigten daarbij niet miskent. De *Franschen* zouden meer voor u gedaan hebben dan werkelijk geschied is; doch, dat zoo menig onvoorzien geval zulks gedurig belettede, was geenszins mijne schuld, en hadt gij u in de laatste maanden beter gehouden, dat wil zeggen: waart gij gezond gebleven, zoo ware nu ook reeds voor u, als onzen bevrijdden slaaf, naar eisch gezorgd geworden Nu, God zij met u op de reis naar en in het vaderland; mogte het evenwel gebeuren, dat gij daar niet zoo spoedig als gij moogt verlangen, een goed bestaan vindet, zoo geef ik u den raad, wederom tot mij te komen; gemakkelijk zal het u steeds vallen, te ontdekken waar de oude kommandant Konrad zich bevindt." Innig geroerd nam ik het pakje aan; ik kon bijna geene woorden vinden om hetgeen ik gevoelde behoorlijk uit te drukken; want die edelmoedigheid en de wijze waarop de eerwaardige man mijn gevoel trachtte te sparen, troffen mij zeer, en vergrootten de som gelds in mijne schatting honderdvoudig. »Gij moet het de heeren niet te hoog aanrekenen, zeide Konrad, *c'est là la manière française;* op die wijze helpen de officieren wederkeerig elkanderen niet zelden. Toen ik in 1813 uit *Rusland* naar *Frankrijk* reisde, bekwam ik ook zóó mijn reisgeld." Wij keerden nu naar de eetzaal te-

rug, en de *intendant militaire*, de heer Behaghel, gaf eene fles *Champagner* tot afscheid.

Eindelijk was de tijd daar, waarop ik van het slot en deszelfs brave bewoners zoude scheiden. Men liet mijnen mantelzak en andere goederen naar de haven brengen, en acht vrienden begeleidden hunnen bevrijdden slaaf derwaarts. Van de terugblijvenden nam ik, geroerd, afscheid. Ook de edele Konrad behoorde tot de laatsten. In het oog dezes soldaats, die reeds vijf en twintig jaren in dienst had gesleten, zag ik eenen traan glinsteren, toen hij zeide: »Het is mij, als zag ik u uw ongeluk te gemoet snellen; doch uit *Duitschland* schrijft gij mij of aan mijne familie te *Straatsburg*!" Ik beloofde het en heb het ook gedaan. — Aan de haven gekomen, viel mij de scheiding van de aanwezige vrienden zeer zwaar, en onder het storten van dankbare tranen, besteeg ik de sloep die gereed lag mij naar boord te brengen. Sicard, een *Parijzenaar*, jong kapitein bij den generaal-staf, die eenige jaren te *Göttingen* en te *Heidelberg* in de regten gestudeerd had, begeleidde mij nog tot op het schip. Terwijl wij naar boord voeren kon hij het geweldige schommelen der sloep niet verdragen en werd hij zeeziek. »Arme vriend zeide ik, hem troostende, gij wordt slecht voor uwe vriendschap beloond; waart gij maar aan wal gebleven!" »Dat is niets, zeide hij, zich het zweet afvegende; het zal mij steeds verheugen u, zoover ik ver-

mogt, te hebben vergezeld." Toen wij aan boord kwamen vonden wij den kapitein met zijne officieren op het verdek; bij hen bevonden zich nog zeven andere heeren, die de reis als passagiers mede zouden maken. Men ontving ons hartelijk, en reeds in de eerste oogenblikken waren wij vertrouwd met elkanderen. Nadat vriend SICARD zich een weinig opgehouden en mij den aanwezigen officieren had aanbevolen, scheidde hij stilzwijgend van mij; maar zijn handdruk deed mij genoegzaam verstaan wat hij mij zou hebben willen zeggen.

Reis en oponthoud in Marseille. — *Slot.*

De dag was verloopen; de ondergaande zon wierp nog flaauwe stralen op de hoogste spitsen van den *Atlas:* een koele avondwind verkwikte de, van de hitte des dags kwijnende natuur. Rondsom mij was het stil geworden; de meeste matrozen hadden zich in hunne hangmatten ter ruste begeven, ten einde den volgenden morgen te drie ure het anker te kunnen helpen ligten. Alleen de schildwachten en eenige weinige zeeofficieren gingen nog op het dek heen en weder. De golven plasten spelende om het zich zachtkens bewegende schip, en van tijd tot tijd vernam ik weder het mij welbekende kraken van masten en ra's.

Van vreemd gevoel doordrongen stond ik eenzaam aan de schoeijing des schips welke naar de zijde der stad gekeerd lag. Ik zag deze met hare schoone omstreken in de avondschemering voor mij liggen, en nog eenmaal vertegenwoordigde zich met de meest mogelijke helderheid voor mijnen geest, wat ik binnen hare muren beleefd had. Lang had ik mij in mijne herinneringen verdiept, toen ik eindelijk bemerkte dat de nacht alle voorwerpen om mij heen in zijnen donkeren sluijer had gehuld; en met den hartelijken wensch, dat de ruwe bewoners der vóór mij liggende roofstad zeer spoedig goede en beschaafde menschen mogten worden (*), en dat het de achterblijvende

(*) Sedert ik mij wederom in *Europa* bevind, heb ik dikwijls met de warmste deelneming, aan den staat van *Algiers* gedacht: wat hij was, was hij nu is, wat hij eigenlijk zijn kon. Het smartte mij, dat een gedeeltelijk zoo heerlijk land, hetwelk rijk aan voortbrengselen, vele duizende bewoners in overvloed voeden, en tevens deszelfs tegenwoordigen bezitters oneindige voordeelen opleveren konde, nog zoo woest en onbebouwd daarheenligt, dewijl de *Franschen*, in strijd met de inboorlingen, zich nagenoeg tot de stad *Algiers* alleen bepaald zien. Bij de tegenwoordige handelwijze der *Franschen*, die land en volk nog zoo weinig kennen, en derhalve de *Afrikanen* dan te zacht, nu weer te streng behandelen, kan *Algiers* geene voordeelige kolonie worden. Waarom heeft men MUSTAPHA, beij van *Titteri*, niet tot landvoogd aangesteld? Hij was juist de man die den tragen *Fellach-Arabi* tot den akkerbouw aansporen, den trotschen *Kabeïli* beteugelen, en den zwervenden *Tschuban-Arabi* eene matige schatting konde doen betalen. MUSTAPHA, onder bepaalde voorwaarden en zekeren waarborg,

Franschen mogte welgaan, verliet ik het dek en begaf ik mij in de kajuit der officieren.

Aldaar trof ik een vrolijk gezelschap van vijftien personen aan, van welke eenigen speelden en anderen bij een glas wijn vertrouwelijk zaten

---

aan het hoofd des staats, en *Algiers* ware de heerlijkste kolonie van *Frankrijk*, waar duizenden zouden kunnen vinden, wat zij in *Europa* te vergeefs zoeken; en op die wijze vond welligt ook de beschaving ingang bij de ruwe inboorlingen.

Tot een staaltje van de ruwheid der inboorlingen in 1833, strekke het volgende, toen te *Algiers* plaats gehad hebbende voorval. Het verhaal daarvan is overgenomen uit de *Marseillaansche Semaphore* (een nieuwsblad) van October 1833.

» Zeker koopman die het leger nareisde en achter de kolonnes zijnen weg vervolgde, is met zijne vrouw door de *Arabieren* vermoord geworden: hun elfjarig dochtertje bevond zich met hen op denzelfden wagen. Te vergeefs had men getracht iets van het lot dezer ongelukkige te ontdekken, en vooronderstelde, dat welligt hare jeugd den barbaren medelijden hadde kunnen inboezemen, en hen zoude bewogen hebben haar met zich naar het gebergte te voeren. Maar het zal blijken, dat, indien zij gered werd, zij zulks aan haren moed en aan hare tegenwoordigheid van geest te danken heeft.

Reeds bij de haren gegrepen, stond zij op het punt om onder den verschrikkelijken *ijaragan* het leven te laten, toen hare moordenaren den voerman ontwaarden, terwijl hij door de struiken zocht te ontkomen. Zich verzekerd houdende dat het meisje hen niet kon ontgaan, verlaten zij hetzelve een oogenblik tot najaging der andere prooi. Lucine Bruto, dus is de naam van het meisje, maakt van der moordenaren afwezigheid gebruik om zich in het nabijzijnde moeras te verbergen, en van uit die schuilplaats ziet zij de *Arabieren* zich in het bosch verdiepen tot nazetting van den vlugtenden voerman. Onmogelijk is het haar de begeerte te bedwingen om hare ongelukkige ouders nog eenmaal te kussen. Zij verlaat het moeras en kwijt zich van dien kinderlijken pligt. Niets weerhoudt haar;

te kouten. Ik voegde mij bij de laatsten tot dat men zich ter ruste begaf en ontwaakte des anderen morgens door den knal des dagschots. Alles werd leven en beweging op het schip; ik spoedde mij naar het dek, vanwaar

---

noch het gevaar waaraan zij zich blootstelt, noch het verschrikkelijke gezigt der verminkte lijken van beide hare ouders: zij kust bij herhaling die dierbaren. Een ligt gerucht herinnert haar, dat zij op haar behoud bedacht moet wezen. Zij begeeft zich op nieuw in het moeras; en, na uren lang daarin rondgedwaald te hebben, zet zij zich, door vermoeidheid gedwongen, niet ver van eene hut ter aarde. Een kind komt uit de hut. LUCINE, als ware dat besluit haar door de Voorzienigheid ingegeven, loopt hetzelve te gemoet en werpt zich hem om den hals: het gezigt van een kind van hare jaren, boezemt haar dit vertrouwen in, en het kind beantwoordt hare liefkozingen en schijnt haar onder zijne bescherming te nemen: het roept zijne moeder, en weldra ziet LUCINE zich van eene menigte *Arabische* vrouwen omringd, die, weenende, medelijden met haren toestand aan den dag leggen. Het moederhart doet aan deze vrouwen beseffen wat hier pligt is; zij verbergen LUCINE eenigen tijd; maar, de mannen komen te huis; misschien zijn het de moordenaren; het geheim moet hen toch worden medegedeeld. Deze barbaren verwijten hunne vrouwen hare gastvrijheid jegens eene Christinne. Een hunner drijft zijne ruwheid zelfs zoo ver, van eenen ijzeren bout te werpen naar het hoofd eener vrouw, welke LUCINE twee eijeren had willen geven tot stilling van haren honger. Twee dagen lang bleef het ongelukkige meisje onder de moordenaren harer ouders. Hoezeer zij haar lot met geduld en gelatenheid droeg, weigerde zij, eenige spijze te gebruiken. Door tijd te winnen won zij reeds veel; en inderdaad, de *Arabieren* begonnen in te zien dat de *Franschen* den stam, die het plegen van den dubbelen moord had geduld, ieder oogenblik zouden kunnen komen straffen, en beschouwden daarom het sparen van het meisje als een onschatbaar middel ter hunner regtvaardiging. Terwijl de *Cabai-*

men reeds de zonnestralen als uit zee zag oprijzen. Toen de ankers geligt waren en de zeilen door eenen gunstigen wind zwollen, liep het schip snel de rede van *Algiers* af. Hetgeen ik gevoelde toen het schip met onweerstaanbare vaart mij van het land mijner smarte verwijderde, kan ik geenen naam geven. Het hoogste genot wisselde bijna ieder oogenblik in mijnen boezem met gevoel van diepen weedom af; het land, waar ik zooveel zuchten geslaakt, zoo ontelbare tranen gestort had, dat land lag reeds ver achter mij. Het bemoedigende gevoel dat ik weldra weder mijn vaderland zien, mijne broeders en vrienden aan mijn hart drukken zoude, zettede mijn geheel aanwezen in verkwikkenden gloed; en alleen hij, die zich ooit in gelijksoortigen toestand bevonden heeft, kan eenigermate beseffen wat toen in mijn binnenste omging.

Weder en wind waren zeer gunstig; zoodat wij op eenen snellen afloop onzer reize schenen te mogen rekenen, Maar, dewijl eene zee-

---

len (*Kabeïli*) zich in de vlakte bevonden, maakte een der *Mooren* zich meester van Lucine; zettede hij haar in eene groote mand en met dezelve op zijnen muilezel, en bragt hij haar behouden binnen *Algiers*."

»De heer Sapettij, direkteur van een der hospitalen, heeft haar tot dochter aangenomen, en eene inteekening geopend, waarvan de opbrengst in de spaarbank te *Parijs* zal worden gestort, en bestemd is om eens haar tot bruidschat te verstrekken."

reis, gelijk ik vroeger reeds ondervonden had, zeer eentoonig, ja niet zelden van langen duur is, zochten wij door allerhande spelen en verhalen den tijd zoo veel mogelijk te verkorten. De meeste vrolijke afleiding in den gezelschapskring ontstond door de tegenwoordigheid van eene hoogstmerkwaardige dame, die ook als passagier de reis naar *Frankrijk* mede maakte. Zij werd *Madame* Genetti genoemd; de officieren noemden haar steeds *la première danseuse de l'armée de l'Afrique.* Zij muntte bijzonder door kleederpracht uit. Ik merkte ten minste op, dat zij, bij dagelijksche afwisseling, zeven onderscheidene zijden kleedjes aan boord droeg, en daarbij eene gazen muts met fraaije kunstbloemen. Zij was, naar hetgeen zij mij zeide, in *Frankrijk* geboren en te *Berlijn* opgevoed geworden. Vervolgens was zij, met den (zoo zij hem noemde, beroemden) tooneelspeler Genetti gehuwd. Zij maakte niet bekend wat van haren man geworden was; en nu trok zij gewoonlijk als tooneelkunstenares en danseres door *Europa.* In de kunsten welke zij uitoefende had zij, gelijk ons te *Marseille* naderhand bleek, het inderdaad zeer ver gebragt. Uit hare papieren kon men opmaken dat eene reis van *Moskou* naar *Madrid*, van daar naar *Konstantinopel* en vervolgens weder over *Londen* en *Parijs* naar *Napels*, voor haar eene kleinigheid was. Zij verstond de *Fransche*, *Duitsche*, *Engelsche*, *Italiaansche*, *Spaansche* en

Grieksche talen, en sprak de meeste derzelve zeer vlug en in eenen goeden tongval. Zij zeide ons, dat de smaak voor het reizen bij haar een hartstogt geworden was; en zulks ten gevolge had zij ook de reis naar *Algiers* gedaan, in welke stad ik mij nu herinnerde, haar dikwijls gezien te hebben. Deze dame, de eenige van haar geslacht aan boord, verschafte ons dagelijks zeer veel vermaak, door op het scheepsdek de kunstigste en zeer smaakvolle fandango- en balletdansen uit te voeren. Niet zelden leverden ook hare ijdelheid en gemaakte manieren ons rijkelijk stoffe tot lagchen op. Zoo vroeg zij mij eens of het floers, dat haren boezem dekte, en de bouquet, die op haar hoofd prijkte, in behoorlijke orde zaten. *Eh bien, monsieur l' Algérien!* vervolgde zij, wat denkt gij wel dat de deij met mij zoude hebben aangevangen, indien ik als slavin in zijne magt ware geraakt? — Waarschijnlijk hadde hij u, als een kostbaar geschenk, aan den grooten Heer gezonden. — *Corpo di Dio!* dan ware ik ontwijfelbaar beheerscheres der geloovigen geworden! Voor deze vooronderstelling wil ik nu eene fandango voor u dansen.

Op de geheele reize viel weinig buitengewoons voor. Den twee en twintigsten kwamen wij voor *Toulon* aan, waar het karantaine-hospitaal zoo vol was, dat wij naar *Marseille* zeilden, alwaar wij, door tegenwind verhinderd, eerst den vijf en twintigsten aankwamen. Daar

moesten wij eene veertiendaagsche karantaine uithouden. Wij, acht passagiers met officiersrang, werden op ons verlangen, te zamen, in eene ruime zaal geplaatst. Wij leefden hier zeer op ons gemak, en behalve de vrijheid ontbrak ons volstrekt niets. Hoezeer, evenwel, tot het hospitaal onderscheidene tuinen en hoven behoorden, waarin de karantainegasten konden gaan wandelen, waren daarmede onaangename voorwaarden verbonden, want als men zich derwaarts wilde begeven, moest men eenen oppasser bij zich hebben, die er op lettede of men ook met andere personen als die in het hospitaal behoorden, of met koopwaren of iets anders in aanraking kwam. Had eenmaal, zoo iets plaats, dan moest men zich getroosten met hen wien men aangeraakt had, de karantaine uit te houden, en zoo kon het gebeuren dat men twintig dagen en meer, langer dan den eerstgestelden tijd in het hospitaal moest blijven. Doordien ik mij zoo lang in het heete *Afrika* had opgehouden, kon ik mij niet terstond aan de *Europesche* luchtgesteldheid gewennen; en vond het, ofschoon *Marseille* nog al vrij zuidelijk is gelegen, aldaar toch niet weinig kouder dan te *Algiers*, vooral toen, daar September bijna verloopen was. Ik beefde gedurig van koude, en het duurde niet lang of de verwisseling van klimaat en levenswijze had zoo nadeelig op mijne gezondheid gewerkt, dat ik het bed moest houden. De geneesheeren waren

over mijnen toestand alle van verschillende meening; de een geloofde dat ik in *Afrika* de lever verbrand had en sterven moest; een ander dacht dat ik de geelzucht zoude krijgen, en een derde zeide dat ik galzinkingkoorts had. Deze had het getroffen en ik was het met hem volkomen eens; maar ofschoon mijn toestand niet geheel geruststellend ware, gevoelde ik toen duidelijk, dat ik spoedig tot vroegere gezondheid zoude wederkeeren; dewijl ik er op rekende dat, bij eenige rust en doelmatige levenswijze, mijn jeugdig en sterk gestel eindelijk weder aan de meer noordelijke luchtstreken zoude gewennen. Gepaste geneesmiddelen, eene voortreffelijke oppassing en mijne eigene behoedzaamheid bragten mij, onder Gods zegen, daags vóór het einde onzer karantaine, weder op de beenen, en niemand was zoo verheugd als mijne reismakkers, wier karantainetijd, ingeval ik, in plaats van te herstellen overleden ware, met veertien dagen zoude verlengd zijn geworden. Daarvoor, dat ik hen, door niet te sterven, weldra hunne vrijheid deed erlangen, wilden de goedhartige *Franschen* mij op eenige flesschen *Malaga* onthalen.

Den vijftienden dag na onze aankomst konden wij het lazaret verlaten en hoogst verheugd maakten wij van die vrijheid gebruik. Voor de deur moesten wij reeds scheiden; ieder zocht zijnen weg: de een naar *Parijs*, de andere naar *Bordeaux*; weder anderen naar *Lyon* en *Tou-*

lon; ook eenigen bleven in *Marseille.* Onder deze laatsten bevond zich een *capitaine-interprète* (tolk, met rang van kapitein). Deze, een slimme knaap, die de wereld gezien had, drong bij herhaling bij mij aan, dat ik in zijn huis mijnen intrek nemen en eenigen tijd doorbrengen zoude. Ik bedankte hem voor zijn verpligtend aanbod, en zeide, mij vooreerst naar eene herberg te zullen begeven en hem van tijd tot tijd een bezoek te willen brengen. Daar had hij zeer veel tegen en zeide, dat ik hem door mijnen vriend, kapitein Sicard, allerbijzonderst was aanbevolen; hij kon derhalve niet toelaten, dat ik, ter naauwernood uit het ziekbed verrezen, in een logement zoude gaan; dewijl mij ten zijnen huize, bij zijne *bonne famille*, de heerlijkste oppassing wachtte. Hoemeer ik mij verontschuldigde, zooveel te dringender werd hij; zoodat ik ten laatste wel genoodzaakt was toe te geven. Een ander reisgezel, kapitein bij het acht en veertigste regiment, die op dit oogenblik met zijne vrouw, welke gekomen was om hem af te halen, naast mij stond, zeide, dat ook hij mij zoude verzocht hebben eenige dagen in zijn huis door te brengen, maar daar hij hoorde dat ik reeds bepaald was, zoo wilde hij daarop nu niet aandringen; aangenaam zoude het hem echter zijn als ik hem wilde bezoeken. Ik beloofde het laatste en klom met mijnen nieuwen gastheer in eene huurkoets, om naar zijne woning te rijden. Onderweg

zeide hij: Mijnheer, weet gij ook reeds dat ik een Jood ben? — Van waar zou ik dat weten? — Ja, *Marseille* is zeer groot, de eene buur kent naauwelijks den ander; ook is het eerst twee jaar geleden dat ik hier aan de dochter eens koopmans gehuwd ben! Terstond zult gij *ma bonne famille* leeren kennen; gij zult haar zeker voortreffelijk vinden. Gij hebt in mijn huis slechts te gebieden, en wat gij verlangt zal u geworden. — Ik was juist van meening hem voor zijne zorgvuldigheid te danken, toen men voor zijn huis stil hield. — Daar zijn wij er, zeide mijn geleider; ik geliefde maar uit den wagen te stappen. Daar komt *ma bonne famille* al aan; kom, zoo ging hij voort, als het u belieft, opdat ik u als eenen vriend voorstelle. Nu kwam een oud heer met drie vrouwen toesnellen; ik leerde allen weldra als des *capitaine-interprète's* echtgenoote, hare ouders en zijne schoonzuster kennen. Met veel pligtpleging werd ik nu in eene zindelijke en welgestoffeerde kamer gebragt. Na een gesprek van een kwartieruurs werden wij aan het ontbijt geroepen. Wij plaatsten ons aan eene tafel waarop men salade en *cotelettes* plaatste. Dewijl mijn toestand niet gedoogde zoodanige spijze te gebruiken, en ik er derhalve niet van at; had ik evenwel het genoegen van te zien, hoe goed dezelve der *bonne famille* van van mijnen gastheer smaakte. Toen alles opgegeten was, vroeg mij de schoonmoeder van

den heer des huizes of ik dan reeds verzadigd was; ik had zoo weinig gegeten. Ik gaf haar ten antwoord dat ik daarbij steeds zeer voorzigtig te werk ging. Nu kwam het nageregt: een schrijnwerkers-baas en een meester kleedermaker. De eerste gaf in tamelijk ruwe bewoording te kennen, dat hij volstrekt verlangde, eindelijk, de, wegens geleverde meubelen verschuldigde drie honderd *francs* te ontvangen. Gij komt juist van *Algiers* aan, zeide hij, en hebt geld in overvloed medegebragt; betaal mij, of ik laat zonder wijders door eenen deurwaarder mijne meubelen terugnemen! — Na verloop van twee uren, zeide de Jood, zal ik u betalen — Langer wacht ik ook niet! en, weg was de schrijnwerker. Nu ving de snijder aan: Mijnheer, gij hebt reeds twee jaar kleederen bij mij geborgd; gij weet dat gij mij deswege vijf honderd *francs* schuldig zijt; betaal mij nu, of ik verklaag u oogenblikkelijk! — Kom gij, als het u belieft, over drie uren terug en ik zal u voldoen — *C'est bien Monsieur!* en ook de snijder verwijderde zich. Naauwelijks waren deze beide heengegaan en ik van tafel opgestaan, of eene waschvrouw en een kok traden binnen; ook deze vorderden betaling en moesten na den middag wederkomen. De heer des huizes ging mismoedig het vertrek op en neder; en juist begon ik er over na te denken in welk een huis ik mij dan toch eigenlijk bevond, toen de heer kapitein van het venster af en

snel op mij toetredende, mij verzocht hem te volgen. Hij bragt mij in een ander vertrek en zeide: Hier, mijnheer, zult gij regt aangenaam kunnen wonen. Hier ziet gij eene guitarre, ingeval gij wat spelen wilt; en ziedaar ook eene schel, indien gij iets behoeft! Hierop maakte hij eene buiging en liet hij mij alleen. Mistroostig wierp ik mij op eene sofa, want ik verwachtte niets goeds van deze *bonne famille*, en vattede het voornemen op om mij uiterst voorzigtig te gedragen. De dorst kwelde mij; ik schelde; een meisje vroeg wat ik verlangde. Ik verzocht haar mij een' kop *bouillon* te brengen. Zij ging heen; doch kwam spoedig terug en vroeg mij om geld. — Hoeveel hebt gij noodig? — Een *franc!* — Verwonderd gaf ik haar het geld. Vóór dat de *bouillon* gebragt werd, kwam de schoonmoeder van mijnen gastheer, overhaastig mijne kamer binnen, met de woorden: Mijnheer, ik zie mij gedrongen een loterijbriefje te koopen; maar mij schiet een *franc* te kort; wilt gij mij wel zooveel leenen, tot dat mijn schoonzoon te huis komt? Met groote oogen zag ik de onbeschaamde aan: tot een loterijbriefje leen ik geen geld, zeide ik; maar ik schenk u een *franc*. Met het dienstmeisje, hetwelk mij, vervolgens, den kop goedkoope *bouillon* bragt, trad ook een welgekleed man, die ook een' Jood geleek, bij mij binnen. Na veel komplimenten zeide hij: Mijnheer, naar ik hoor zijt gij ziek en hebt gij eenen genee-

heer noodig; ja, gij zijt gansch niet wel; ik wil u terstond iets voorschrijven, waarna gij aanstonds in een rijdtuig moet gaan zitten en de buitenlucht genieten; ik raad u dikwijls te gaan rijden! Daarop wilde hij mij de pols voelen. Verstoord, trok ik mijne hand terug — Wat is dat voor eene indringendheid! Ik heb u immers niet laten roepen! Wat wilt gij met mij? Ik ben mijn eigen dokter. — Nu, indien gij mijnen raad niet wilt, zoó betaal mij ten minste mijnen gang. Het is zes *francs.* — Gij zult van mij niets hebben, zeide ik vrij luide; verwijder u! — Met patienten moet men geduld hebben, antwoordde hij in vrolijke luim; morgen zal ik weer de eer hebben u te bezoeken, en dan, hoop ik, zult gij beter te spreken zijn; en daarmede verwijderdè hij zich, onder vele buigingen. Ter naauwernood had deze beurzensnijder zich verwijderd, of de vrouw van mijnen gastheer bragt mij een bezoek; hare zuster vergezelde haar. Ik sprak weinig met haar; en merkte weldra dat zij zeer behendig het gesprek op vrouwensieraden, als ringen en dergelijke, zochten te brengen. Indien gij, te *Marseille* iets van dien aard wilt koopen, zeiden zij, zoo ga met ons naar den juwelier; opdat wij mede toekijken, anders wordt gij misschien bedrogen. Dan zoude ik de kat bij het gebraad zetten, dacht ik; en ik trachtte haar gerust te stellen, door haar te kennen te geven, dat ik in *Marseille* niets van dien aard

dacht te koopen. Getroffen, zoo in eens alle hoop vervlogen te zien, staarden zij elkaâr aan, zonder in de eerste oogenblikken een woord te spreken. Nadat zij eenigen tijd tegenover mij, waarschijnlijk over het mislukken van haar ontwerp, hadden zitten peinzen, maakte ik eene aanmerking over het schoone weder van dezen namiddag. Wildet gij misschien met ons een speelreedje doen? zeiden zij, met een' glimlach op het gelaat; dan zullen wij terstond u eenen wagen bestellen. Ik antwoordde dat ik te *Marseille* mijn geld besparen wilde, om daârvoor gemakkelijk naar *Duitschland* te reizen. Spottende zeiden zij, dat met mij ook niets was te beginnen; en zoo lieten zij mij, tot mijne blijdschap, alleen. Zoo bragt ik den langsten dag mijns levens door; maar ook nu had ik *la bonne famille* in den grond leeren kennen. De zwakheid welke mij nog steeds bijbleef, was oorzaak dat ik niet reeds den eersten dag dit huis verliet en een ander logement betrok; maar den volgenden dag wilde ik eene geschikte herberg opzoeken. Des avonds kwam de huisheer om mij ten middageten te noodigen. Gelijksoortige geregten stonden op tafel; andijviesalaad, namelijk en *coteletten*. Terstond greep ik naar mijne beurs, ten einde mij voor een *franc* weder een' kop *bouillon* te laten halen. Nadat het gespuis gegeten en ik mijne *bouillon* gebruikt had, stelde de kapitein mij voor om met hem en zijne *bonne famillle* naar den schouw-

burg te gaan, die niet meer dan twintig schreden van zijn huis verwijderd was. Ik verheugde mij op dien voorslag; want weemoed en verveling dreigden mij ziek te maken. Aan den ingang des grooten schouwburgs gekomen, vroeg ik een kaartje voor vier *francs.* Mijnheer heeft zekerlijk de goedheid gehad er ook voor ons te nemen; zeide de schoonzuster van den gastheer, vrij voorbarig. Verschoon mij dat ik zulks niet gedaan heb, antwoordde ik; kon ik weten dat gij zulks van mij wachttet? ook zoude ik mijnheer uwen zwager daardoor hebben beleedigd. — In geenen deele; dat is te *Marseille* zoo gebruikelijk, en de eer van eenen *chevalier honnête* vordert volstrekt, zijne huisgenooten elken avond in den schouwburg te brengen. De schaamtelooze zeide dat alles zoo luide, dat eenige nabijstaande heeren en dames het zeer goed konden verstaan. Ik kon op dit alles niet zoo snel antwoorden, of de kapitein verzocht mij, met eene verlegene houding, om toch, voor hem en zijne vier dames, de kaartjes te betalen, dewijl hij, zoo hij verklaarde, zijne beurs te huis vergeten had. Mijnheer, zeide ik, dat spijt mij zeer; maar ik kan u ook niet helpen, daar ook ik mijne beurs heb vergeten. *Morbleu!* riep hij, hoe ongelukkig! maar wacht, daar vind ik in mijnen vestzak nog juist eenen *Louis d'or.* Nu was hij gereed en wij traden binnen. De inwendige inrigting en pracht van dezen schouwburg ver-

vasten mij zeer. Vergenoegd zettede ik mij neder en hoorde ik het talrijke orkest, hoofdzakelijk met *Duitsche* en *Italiaansche* muzijkanten bezet, de instrumenten stemmen. Toen het gezelschap gezeten was, zeide ik tot de naast mij zittende schoonzuster van mijnen beleefden gastheer: *Mademoiselle*, gij maaktet mij zooeven de opmerking dat het gebruik te *Marseille* het zoo wil, dat ieder *chevalier* zijne huisgenooten in den schouwburg brengt; die mode is fraai en mag aan *chevaliers* allezins behagen; maar ik ben niets minder dan zoodanig een. Gij ziet in mij eenen geringen koksjongen; die, als hij te huis zal zijn, het schoenmaken gaat leeren. Zachtjes zeide zij, verwonderd, gij moogt zijn wie gij wilt, voor uw geld zijt gij *chevalier* en wordt gij in *Marseille* zeer goed gediend. Dat weet de hemel, dacht ik, en ik troostte mij met mijn besluit om des anderen morgens het janhagel, waarmede ik nog onder hetzelfde dak zoude vernachten, vaarwel te zeggen.

Eenige duizend menschen waren hier vergaderd om *Ferdinand Cortes* te zien opvoeren. Ik stond verbaasd over de schitterende pracht der kleeding en van den opschik der toeschouwers; want nimmer zag ik meer of schooner dameshoeden, zijden kleedjes, *shwals*, paarlsnoeren, zware gouden kettings en oor- en vingerringen met diamanten, dan hier; en ik kon niet nalaten der zedige schoonzuster mijne ver-

wondering daarover mede te deelen. O, zeide zij, laat u toch daardoor niet misleiden; want het meeste dat gij hier van goud, paarlen en diamanten ziet, is valsch en onecht; ook behooren die kleederen en de *shwals* niet alle aan haar die ze dragen; het meeste is slechts voor dezen avond gehuurd; het is hier gebruik alles te huren en te borgen. Zij sprak bij ondervinding. Gedurende eenige uren werd heerlijk gespeeld, gezongen en gedanst; en deed zulks mij het verdriet van den dag vergeten.

Nadat ik des anderen morgens der schoonmoeder en der dienstmaagd van den huisheer ieder een klein fooitje had gegeven, nam ik afscheid van *la bonne famille*, en volgde ik den kruijer die mijnen mantelzak zoude overbrengen naar het *Hôtel de la Ciotat.* — Ik heb deze geschiedenis verhaald, dewijl zij een denkbeeld kan geven van het leven dat men in eene groote zeestad leidt; ook kon zij eens anderen vreemden ter waarschuwing strekken. — Nu kon ik weder vrijer ademhalen. Ik stelde orde op mijne zaken, met betrekking tot mijnen wissel en overige papieren en voorzag mij bij voorraad van eene plaats in den postwagen; en nu kon ik gerust eenige dagen besteden om van het schoone *Marseille*, het een en ander te bezigtigen. Daar evenwel, van den eenen kant onpasselijkheid, en van de andere zijde, gebrek aan kennissen in deze stad, mijne uitstapjes zeer beperkt deden zijn, konde ik slechts een gering gedeelte

van de menigvuldige bijzonderheden in oogenschouw nemen, welke deze bloeijende handelstad voor vreemdelingen zoo belangrijk doen zijn. Bij herhaling wandelde ik over de groote, steeds van menschen wemelende vischmarkt; waar den liefhebber allerleijen zee- en riviervisch, oesters, mosselen, kreeften en schildpadden, in buitengemeene hoeveelheid worden aangeboden. Belangrijker is nog de vogelmarkt, waar alle bekende eetbaar gevogelte, geslagt en gereinigd, te koop gesteld wordt. Verder komt men aan de groenmarkt, alwaar men, op eene groote opene plaats, de groenten en heerlijke vruchten der zuidelijke luchtstreken, als huizen hoog opeengestapeld vindt. Daarnaast aan is de bloemenmarkt, waar hovenieren en bloemkweeksters ijverig bezig zijn om uit fraaije bloemen, allerhande ruikers en kransen te vlechten, en de *Marseillaansche* schoonen af- en aangaan, om de fraaisten uit te kiezen. Wanneer men zóó, allerlei bloemen van het zuiden bij elkander ziet en hare welriekende geuren inademt, gelooft men inderdaad in een paradijs, in eene werkelijke bloemenwereld rond te wandelen. Van hier ging ik naar de haven, die een zeer schoon gezigt oplevert, doordien zij op beide zijden met schoone huizen bezet is. In dezelve lagen toen meer dan vijf honderd koopvaardijschepen, welke grootendeels bij de *Afrikaansche* expeditie als transportschepen gediend hadden. Aan

beide zijden der haven ziet men zeer uitmuntend schoone, voor de zeevarenden van ieder volk geschikte koffijhuizen. De meesten hebben fonteinen en zijn van binnen van schoone spiegels voorzien en doorgaans vol menschen. Die onderscheidene talen verstaat, en tijd heeft om opmerkingen te maken, zal hier steeds belangrijk nieuws opdoen en ruime stoffe tot onderhoud vinden, alsmede de zeldzaamste kontrakten tusschen kooplieden en zeekapiteins zien sluiten. Doch daar bereids zeer veel over *Marseille* geschreven is, en ik mij maar kort in die stad ophield, zoo heb ik slechts nog van mijn vertrek uit hare muren melding te maken. Het was op den vijftienden October dat ik in den postwagen plaats nam, om het zeer gewenschte vaderland tegemoet te snellen.

Zes jaren waren er verloopen sedert ik mijne geboorteplaats verlaten had. Wat had men gedurende dien tijd niet van mij gemaakt? Hoezeer onderscheiden waren de kringen, in dewelken mijn noodlot mij rondgedreven had! Uit den schoot mijner familie, uit het midden mijner vrienden en bekenden, rukte het mij in eene vreemde wereld en op een mij vreemd element; voerde het mij naar verre landen en afgelegene zeeën; deed het mij ontelbare steden en menschen zien, en opende het mij eene loopbaan, die mijne vurige jeugd behagen moest en mijne jonge verbeeldingskracht met groote, heerlijke beelden voor de toekomst vervulde.

Maar daar stort het mij, eensklaps, in de diepste ellende, voert het mij in handen der barbaren, in de holen eens roofschips; werpt het mij aan de kusten van een land van roovers en moordenaren en maakt het mij tot slaaf eens trotschen *Turks;* geeft het mij dwingelanden tot meesters en schurken tot makkers; maar het heft mij ook weder uit den afgrond op, maakt mij tot heelmeester, tot vriend mijns dwingelands, tot halven Muzelman; doet mij nog eens harde lotgevallen ondergaan en zendt mij, eindelijk, mijne bevrijders. Zoo was ik, in den loop van zes jaren, chirurgijn op een *Hollandsch* fregat, christenslaaf, koksjonge, lijfarts van den eersten minister der staten van *Algiers*, eerste en eenige chirurgijn bij het leger van den deij en arts, tolk en schatmeester van den beij van *Titteri;* ware ik bijna *Fransch* korenkomissaris geworden, voer ik als officier naar *Frankrijk* en kom ik als eenvoudig jongeling in mijn vaderland terug.

Veel ongemaks heb ik uitgestaan; maar toch heeft mij de Goddelijke Voorzienigheid door alle doolhoven, gelukkig tot de mijnen terug doen keeren, en met gevoel van dankbaarheid voor al het goede dat ik mogt ondervinden, zij mijn verhaal besloten.

MISSTELLINGEN.

Bladz. 10, reg. 10, v. o. *staat:* kaale *lees:* kale.
» 22, » 4, - b. » leide » legde.
» 47, » 15, - o. » vergeefsch » vergeefs.
» 88, » 1, - o. » hunner » van hunnen.
» 124, » 12, - b. » verlevendigde gedurig *lees:* schoot van tijd tot tijd dieper' wortel.
» 188, » 13, - b. *staat:* vervulden *lees:* vervullen.
» 214, » 7, - o. » mijnen » mijn.
» 216, » 11, - b. » schrik » vrees.
» 223, reg. 10, v. o. *staat:* manschappen *lees:* manschap.
» » » 9, - o. » eene vrolijke » eenen vrolijken.
» 230, » 17, - b. » en *lees:* en hen.
» 240, » 7, - o. » alleen » allen.

Bij den DRUKKER *dezes is mede gedrukt en alom te bekomen:*

P. Brouwer, Pz. en W. Eekhoff, Nasporingen betrekkelijk de geschiedenis der voormalige Middelzee in Friesland; met eene voorrede en kaart uitgeven door W. van Peijma. . . . . . . *f* 1-40

Mr. M Hettema, Het Emsiger Landregt van het Jaar 1312; naar een oorspronkelijk *Oud-Friesch* perkamenten Handschrift uitgegeven, en met eene Nederduitsche Vertaling en ophelderende Aanteekeningen voorzien. . . . . . » 1-60

——————— Proeve van een Friesch en Nederlandsch Woordenboek; bevattende de moeijelijkste woorden der eerstgenoemde taal, met derzelver uitspraak en aanwijzing der plaatsen, waar dezelve voorkomen; voorafgegaan door een beknopte Schets der Friesche Taal. » 1-00

Baars en Joling, Rekenboek voor Meisjes in het Koningrijk der Nederlanden.

Eerste Stukje. . . . . » 0-25

Dito. Tweede Stukje. . . . . » 0-25

God in de Toekomst, Dichtstuk, door M. H. de Graaff. . . . . » 0-30

De kunst om op eene gemakkelijke wijze allerlei soorten van Vuurwerken te maken. Naar de derde *Fransche* uitgave. Met 10 Platen. . . . . » 0-90

Mansion, Grondig Onderrigt in de Teeken- en Schilderkunst, inzonderheid in Miniatuur, ten nutte van jonge Kunstoefenaren; door E. J. Eelkema. . . » 1-00

Overdenkingen over de tegenwoordige omstandigheden in het Koningrijk der Nederlanden, door *een' Vries.* . . *f* 0–15

R. POSTHUMUS, Frieslands hulde aan zijnen vertegenwoordiger, den H. W. Geb. Heer *M. P. D.* Baron *van Sijtzama.* » 0–20

SCHELTEMA, Verzameling van Spreekwoorden, Gezegden en Anekdoten; benevens belangrijke Geschied- en Oudheidkundige Aanteekeningen, enz. Tweede Stukje. » 0-60

Schibboleth en Sibboleth! Vraag, aan alle mijne Gereformeerde Landgenooten, naar den Heelmeester Israëls. Nalezing op de gemaskerde ontmaskerd. » 0-40

P. VAN VELDEN, Drietal Leerredenen; uitgegeven ten voordeele van het Fonds, ten behoeve van de Verdedigers der Citadel te Antwerpen enz. . . . . . » 1-25

Voorbeelden bij het eerste onderrigt in het Teekenen. Eerste Stukje. . . » 0-60

Voorbeelden ter oefening in het Schrijven. Ten dienste der Scholen en tot zelfonderrigt. No. 1-20. . . . . » 0-45

Ook is ter Perse en ziet eerstdaags het licht:

Het Nieuwe *Frankrijk* en het Nieuwe *België.* Eene tijd- en zedeschildering, in luimige hekelbrieven en vernuftige pennetrekken van eenen reiziger.

Vrij naar het *Hoogduitsch* van AUGUST TRAXEL.

PFEIFFER,
REIZEN
en vijfjarige
GEVANGENSCHAP
IN
ALGIERS.

PFEIFFER,
REIZEN
en vijfjarige
GEVANGENSCHAP
IN
ALGIERS.